PUBLICAREA SOCIETĂŢII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și psihologie JURNAL, fondat de prof N Ya Grotom și A A Abrikosov AN VP · Cartea ( ) ' Editat de L M Lopatin și V P Prvobrazheiaato MARTIE-APRILIE ' MOSCOVA Tipografie T-va I N Kushnerov și eu, strada Pzhmenovskaya coleares, datorie \SE? ■-' 'V'' Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Filosofia istoriei a lui Herder -V I Guerrier Autonomia umană, în desfășurare și etapele ei (Terminare) - L E Obolensky Bazele idealismului {continuare) - Prinț S N Trubets-pe care Conceptul de suflet conform experienței interioare - L M Lopatina În memoria lui H N Strahov Despre caracteristicile concepției sale filozofice -I I Grota Armonia creștină a Spiritului (studiu etic și psihologic) -H N Neplyueva Lumea sunetelor ca obiect al percepției și gândirii - A N Bernstein Critică și bibliografie I RECENZIE DE CĂRȚI Alfred Wiedem, ann Vechea doctrină egipteană a nemuririi din Souk - AH Gilyarova • Thomas B Strong Filosofii antici principali Platonism -' AH Gilyarova "· · - Bernard Bosanquet Un însoțitor al Republicii lui Platon - A H Gilyarova Adolf Bonhoffer Die Ethik des Stoikers Epictet - A Apel Vron-m - Alice Gardner Eroii Națiunilor Iulian, Filosof și Împărat -AH Gilyarova Wilhelm Ostwald Eșecul materialismului științific -A N Gilyarova Prof D Ovsyannik-Kulikovekia Limbă și artă - B N Ivanovskogo Cărți și broșuri noi primite de editori Biblioteca "Runivers" IV II REVIEW JOURNALOV W Wundt Ueber die Définition der Psychologie (Philoso-phische Studien V XII, HI) -D Viktorova Rivista italiana di filosofia noiembrie -ianuarie - W Waldenberg Revue philosophique , nr - -Yu I Aichen- walda Scrisoare către redactor (Scrisoare de la contele L N Tolstago, comunicată de doamna Novitskaya) Câteva cuvinte ca răspuns la V A Goltsev -N I Grota Societatea Psihologică (rapoarte la - de ședințe, rapoarte anuale ale secretarului și trezorierului Societății pentru , lista membrilor până la martie și dezbateri pe rezumate ale Ts P Baltalon și S A Sukhanov) * Izvestiya și note La ediția aniversară a operelor lui Descartes , Congresul Internaţional de Antropologie Criminală de la Geneva - Al treilea Congres Internaţional de Psihologie din München - Ediţie nouă ' Anunturi Aplicație A A Tokarekiy Note ale Laboratorului de Psihologie al Clinicii de Psihiatrie a Universității din Moscova Pagină i - Biblioteca "Runivers " Filosofia istoriei a lui Herder Pentru a înțelege istoria, pentru a face din ea o știință dintr-un depozit de date cronologice, dintr-un depozit de Fapte eterogene, era nevoie de ideea de progres, ideea de mișcare progresivă către un scop cunoscut Această idee a fost introdusă în istoria secolului al XVIII-lea și tocmai în acest secol a luat naștere filosofia istoriei Ideea de progres a fost elaborată de raționalism și, prin urmare, a avut la început o conotație pur raționalistă, progresul în iluminism a fost recunoscut ca obiectiv al istoriei Dar împotriva unei astfel de înțelegeri a istoriei, a apărut un protest formidabil, bazat pe îndoieli cu privire la beneficiile iluminismului; conceptul de iluminare s-a opus conceptului de bine, iar acest bine a fost redus la apropierea de natură, sursa oricărei ființe; progresul, din acest punct de vedere, nu a fost o îmbunătățire, ci o abatere de la o stare ideală Pentru a apăra ideea de progres în istorie, a fost necesar să luăm acest concept mai larg și să îmbrățișăm întreaga umanitate, și nu doar o particulă iluminată a acesteia; a fost necesar să se urmărească rădăcinile progresului mai adânc chiar în pământul pe care s-a dezvoltat omenirea Acesta a fost meritul lui Herder Dezvoltarea tinerească a lui Herder, ca și cea a lui Beccaria, coincide cu triumful ideilor lui Rousseau Herder i-a cunoscut ca student la Königsberg, la

prelegerile lui Kant, care la acea vreme a devenit un admirator entuziast al autorului Emil Dar în afară de întrebarea mai serioasă a Filosofiei, Vol Biblioteca "Runivers" V GERB Educația științifică, pe care Herder se deosebea de Rousseau, două proprietăți l-au ajutat să se ridice deasupra pesimismului istoric și să se ridice deasupra ideii de opoziție între natură și cultură Darul poetic al lui Herder s-a manifestat nu atât în creativitate independentă, ci într-un sens neobișnuit de viu al tot ceea ce este poetic în natură și în creațiile omului Instinctul poetic al lui Herder a înlocuit adesea știința, a completat golurile în cunoaștere și a făcut posibilă divinizarea adevărului Această proprietate a avut un dezavantaj: o analogie poetică, o imagine simbolică sunt adesea echivalente cu definiția științifică pentru Herder și sunt pentru el un surogat al cunoașterii pozitive Dar acest dar poetic a fost și forța sa spirituală și l-a călăuzit în cele trei descoperiri principale făcute de el în istoria culturii Idealizarea unui om precultural, încă apropiat de natură în raționamentul lui Rousseau l-a inspirat pe tânărul Păstor și l-a determinat să caute: "den Menschen der Natur, den Keiner je gesehen, den Jeder fühlt in sich und Jeder wünscht zn sehen " Cu toate acestea, el și-a dat seama curând că acest om pre-cultural al lui Rousseau era o ficțiune anti-culturală, jucăria unei imaginații bolnave iritată împotriva societății civilizate; dar plecând de la această ficțiune, Herder a descoperit ceva mai esențial și mai valoros decât Primul om fantastic al lui Rousseau Sub stratul cultural, Herder a descoperit o poezie apropiată de natură, izvorând ca un izvor viu din adâncurile vieții popoarelor primitive; a descoperit sensul și sensul profund al poeziei populare și a devenit în acest sens ghidul unei mișcări care nu a încetat să crească până în zilele noastre Herder a simțit mai întâi naivitatea fermecătoare și imediata poeziei populare în baladele engleze adunate de Percy și în cântecele lui Ossian; apoi a început să o caute peste tot și să o găsească Stabilirea în Ri Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Vai, el însuși a început să colecționeze cântece letone și l-a convins pe prietenul său Goethe, care locuia în Alsacia, să culeagă cântece populare germane locale; Treptat, a reușit să compună un întreg concert de "voci populare" Stimmen der Võlker Astfel, pe baza poeziei, lui Herder i-a fost revelată pentru prima dată armonia spirituală, pe care a văzut-o mai târziu pe baza mai largă a competiției popoarelor în atingerea unui scop uman comun Poezia populară i-a explicat lui Herder originea și caracterul poetic al limbilor primitive El a înțeles că limbajul și poezia au crescut din aceeași rădăcină - din dorința de a oferi o ieșire, de a exprima senzația mentală în sunete și imagini "Un strigăt sălbatic", spune Herder, "devine un cântec, un gest nepoliticos, un discurs figurat; prin urmare, cu cât limbajul este mai tânăr, cu atât este mai bogat în imagini concrete, cu atât conține mai multă poezie involuntară, lipsită de artă Un dar poetic i-a dezvăluit în cele din urmă lui Herder semnificația acelui monument, pe care el l-a numit "cea mai veche scrisoare a omenirii", cartea Geneza lui Moise trăsături neîndoielnice ale poeziei populare a vechilor evrei O altă trăsătură care l-a eliberat pe Herder de pesimismul anticultural este simțul său istoric plin de viață Acest instinct s-a exprimat în primul rând prin faptul că în fața ochilor săi continuitatea dezvoltării a fost întotdeauna dezvăluită - el vedea peste tot prin ideea care lega Faptele într-un singur lanț de la prima verigă până la ultima Fenomenele istorice pentru el s-au format involuntar într-un proces istoric întreg și plin de armonie Așadar, a visat să deseneze o istorie

vie și comună de la secol la secol a poeziei popoarelor în curs de dezvoltare Acest efort pe baza lingvisticii l-a condus la un rezultat mai real El a văzut în limba vistieriei gândurilor umane, în care * Biblioteca "Runivers" V GERB fiecare in felul lui pune in ceva, suma activitatii tuturor sufletelor omenesti*) Astfel, istoria poporului a devenit pentru el istoria limbii și invers Dar ideea de succesiune l-a dus pe Herder dincolo de granițele popoarelor individuale; dacă istoria limbajului a reprezentat în ochii săi depunerea succesivă a vieții spirituale a unui șir întreg de generații într-un popor cunoscut, atunci Herder a văzut aceeași continuitate a vieții spirituale de-a lungul întregii istorii culturale a omenirii și, pe această bază, a argumentat că "primul gând al primului suflet uman este în legătură cu ultimul gând din sufletul ultimului om Intuiția istorică a lui Herder a fost apoi dezvăluită în extraordinara lui simpatie directă pentru tot ceea ce a trăit și a fost în istorie În acest sens, trebuie să înțelegem cuvintele sale că "pentru un adevărat istoric nu există popor iubit"; în acest sens, el refuză să numească "barbarie ceea ce, după condițiile vremii și ale țării sale, nu putea fi altfel" " În această metodă istorică, aplicată fenomenelor de poezie, limbaj și gândire, se află calea de ieșire din problema pusă de Rousseau Antiteza dintre "natural" și "cultural" dispare: cultura este o consecință naturală a naturii; progresul în istoria omenirii nu este un fenomen accidental, nu arbitrar, pentru că dezvoltarea progresivă este legea naturii, este legea generală a universului Istoria lumii devine pentru Herder istoria lumii Într-o astfel de combinație a istoriei omenirii cu istoria universului, în recunoașterea faptului că destinele omenirii constituie o parte organică a istoriei lumii, se află esența filozofiei istoriei a lui Herder: aceasta este ideea principală a celor Idei despre filosofia istoriei (Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit), pe care l-am început tipăriți *) Vezi Fester Bousseau, b Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI în Cu zece ani înainte de aceasta, a publicat prima încercare de tratare filosofică a istoriei sub titlul "Auch eine Philosophie der Geschichte" Reluându-și acum sarcina, și-a desfășurat-o pe o bază mai largă și într-un mod mai științific tratament la numai șapte ani de la publicarea primei părți a lucrării a apărut în tipar a patra și ultima ei parte, în care trecerea în revistă a evenimentelor a fost adusă abia la sfârșitul secolului al XV-lea Incompletitudinea cărții nu în cel mai puțin slăbește semnificația filosofică a operei lui Herder Trecerea în revistă a istoriei popoarelor individuale și a caracteristicilor evenimentelor individuale au reprezentat pentru contemporanii lui Herder o contribuție importantă la știința istorică: pentru noi contează doar ca material pentru caracterizarea personalității și concepțiilor istorice ale lui Herder a secolului trecut Însă, semnificația durabilă ar trebui recunoscută pentru formularea generală a chestiunii despre dezvoltarea istorică a omenirii și pentru raționamentul filosofic și istoric individual al lui Herder Tabloul istoriei omenirii se desfășoară pe glob; dar globul însuși are propria sa istorie, care predetermina istoria omului Pământul este o parte a universului, iar soarta a tot ceea ce trăiește pe el este determinată de poziția sa în univers și de acțiunea legilor cosmice generale asupra acestuia Așadar, așa cum spune Herder, "filozofia noastră a istoriei rasei umane trebuie să înceapă din ceruri, dacă vrea să fie vrednic de acest nume" Din cerul înstelat o începe, iar legile lui Copernic și Newton sunt primele legi menționate în istoria sa a omenirii Atitudine a globului către alte planete îl obligă pe Herder să tragă mai multe concluzii despre proprietățile

umanității care trăiesc pe pământ "Pământul", spune el, "ocupă, printre alte planete, mijlocul Biblioteca "Runivers" V G E R E poziţie; mișcarea sa în jurul axei sale și în jurul soarelui este proporțională cu cea a altor planete Saturn la treizeci de ani își face drum în jurul soarelui, iar la ora șapte face o mișcare în jurul axei sale Lumina care cade pe el este de zece ori mai slabă decât lumina soarelui de pe pământ Mercur face însă prima mișcare în de zile, iar a doua la ora șase, iar soarele o luminează de șase ori mai puternic decât pământul O mare parte domnește pe pământ, iar acest lucru nu putea decât să aibă un efect asupra oamenilor Relația dintre materie și spiritul nostru poate fi la fel de echilibrată ca lungimea nopților și a zilelor noastre Viteza gândurilor noastre, probabil, este proporțională cu viteza de mișcare a pământului în comparație cu alte planete Deci, să ne bazăm pe pământ doar pe rațiunea pământească mediocră și pe virtutea umană și mai mediocră După ce a indicat locul globului în corul lumilor, Herder coboară pe pământ și descrie organizarea sa sferică și poziția sa pe ecliptică El menționează apoi multiplele răsturnări pe care le-a suferit globul și care au dat suprafeței sale aspectul actual Aceste răsturnări geologice îl conduc pe Herder la acest raționament: "Este ciudat", spune el, "că oamenii, observând Forma pământului, nu au înțeles că totul pe el este supus schimbării și mișcării Ce om, dacă ar pătrunde în Forma geometrică a pământului, ar îndrăzni să meargă să propovăduiască lumii întregi o singură credință sau o singură teorie filozofică? Cine ar îndrăzni să omoare oameni în numele acestei credințe într-un zel sfânt, dar oarb? Totul pe pământ se schimbă Globul în perpetuă mișcare; într-o mișcare similară se află mintea umană Obiceiurile și religiile se schimbă ca pasiunile și costumele " De la geologie, Herder trece la geografie fizică, la distribuția pământului și a mării pe glob și întinderea lanțurilor muntoase de-a lungul pământului, care a dat direcții Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI lenie viața istorică a popoarelor Dar toate aceste științe atinse de Herder în prima sa carte - astronomia, cosmografia și chiar geologia - reprezentau la acea vreme comparativ foarte puține date care aveau o legătură directă cu istoria omenirii Interesul nostru crește atunci când ne introduce "în marele atelier de organizare a tot felul de ființe" Botanica și zoologia apar în pragul istoriei omenirii În fața noastră este deja conturată marea problemă pusă de biologia zilelor noastre - despre poziția omului în lumea organică, despre relațiile sale cu alte roci organice și despre rudenia sa cu acestea Această încercare timpurie de a rezolva această problemă prin intermediul științei contemporane merită toată atenția noastră Herder recunoaște destul de clar și necondiționat principiul de bază al mișcării progresive de la natura anorganică la natura organică și, în limitele naturii organice, de la organismele inferioare la om Planta îi prezintă în structura ei și mai mult în funcțiile sale fiziologice, în respirație și nutriție, multe analogii și puncte de contact cu organismele animale, dar el trece dincolo de analogii și pare să recunoască o legătură directă și o tranziție "Regatul vegetal", spune el, "este un tip de organizare mai înalt decât toate formele minerale și are o sferă atât de vastă încât, pe de o parte, se pierde în ele, pe de altă parte, în multe dintre procesele sale și în multe asemănări se abordează regnul animal(r) *) Anatomia și fiziologia comparativă a animalelor îi oferă lui Herder mult mai mult sprijin, pentru a trage din ele o linie de legătură cu coroana creației, omul Herder a făcut cunoștință în detaliu cu lucrările și rezultatele oamenilor de știință ai naturii contemporani în acest domeniu - Camper, care a stabilit

unghiul frontal, atât de important *) Idee II V C Biblioteca "Runivers" V G E R E în anatomie comparată, Sömmering, cunoscut pentru cercetările sale asupra sistemului nervos, Blumenbach, clasificatorul raselor, celebrii Buffon, Dobanton etc ъ se uită că sunt "si justes, si grandes et si immensément riches *) Datorită muncii acestor oameni de știință și a multor altora, anatomia comparativă a animalelor de la sfârșitul secolului trecut a elucidat pe deplin natura generală a structurii lor, iar ideea unității metodelor în creativitatea naturii a apărut ca un adevărul neîndoielnic în faţa minţii iscoditoare a omului Herder a absorbit această idee cu entuziasm "Des Menschen altere Brüder sind die Thiere" ("Frații mai mari ai animalelor ai omului ") - cu aceste cuvinte a început capitolul despre regnul animal în relația sa cu omul După ce am subliniat prima lege găsită în acest domeniu, și anume că clasele de ființe vii se extind pe măsură ce se îndepărtează de om și că cu cât sunt mai aproape de om, cu atât "mai puține sunt speciile așa-numitelor animale îmbunătățite ," continuă Herder: "Fără îndoială, cu toată diversitatea ființelor terestre, o anumită uniformitate a structurii pare să predomine peste tot, ca și cum o singură formă de bază, alternând în cea mai bogată varietate Asemănarea structurii osteologice la animalele care trăiesc pe uscat este izbitor;capul, trunchiul, brațele și picioarele sunt peste tot constituie părțile principale, chiar și toți membrii principali sunt formați din același prototip, dar numai în variații infinite Structura internă a animalelor oferă acestei idei și mai multă plauzibilitate, iar multe animale de aspre (rohe) Formele din interiorul lor sunt foarte asemănătoare cu oamenii Amfibienii se retrag deja mai mult de imaginea principală; pasăre *) Naut Herder nach s Leben us Werken II p Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Í puii, peștii, insectele și organismele care locuiesc în apă (Was-sergeschõpfe) sunt cu atât mai mult, iar acestea din urmă se pierd chiar în regnurile vegetale și anorganice Mai departe ochiul nostru nu pătrunde; dar aceste tranziții fac probabil ca la animalele marine, plantele și poate la așa-numitele creaturi fără viață (Wesen), să prevaleze același plan (Anlage) de organizare, dar incomparabil mai puțin lustruit și mai vag În privirea Ființei Eterne, care vede totul într-o singură conexiune, Forma unui cristal de gheață în apariția sa și un fulg de zăpadă format în jurul său, poate că încă mai are o analogie cu formarea unui embrion organic (im Mutterleibe) Prin urmare, putem accepta cea de-a doua lege fundamentală - că, cu cât este mai aproape de om, cu atât mai mult sau mai puțin semnificativă este asemănarea cu el a tuturor ființelor în Forma fundamentală și că natura, cu varietatea infinită pe care o iubește, a format întreaga viață pe pământ conform unui tip principal de organizare Herder recunoaște nu numai existența unui plan general în structura organismelor, ci și modificarea acestora în conformitate cu mediul în care trebuie să trăiască Arătând că rasele de animale, parcă, se apropie de om din toate părțile, Herder spune: "O pasăre zboară prin aer și orice abatere a structurii sale de la organizarea animalelor amfibie se explică prin elementul ei; de îndată ce pasărea atinge pământul, chiar și într-o formă urâtă medie, ea devine asemănătoare cu scheletul uman (liliac și vampir) Peștele înoată pe apă: picioarele și brațele îi sunt încă îmbinate în aripioare și în coadă; în ea dezmembrarea este încă foarte uşoară De îndată ce intră în contact cu pământul, labele ei din față ies în evidență ca un manat (din rasa fok), iar sânii cresc la femelă La un urs de mare și un leu de mare (din aceeași rasă de fok), toate cele patru picioare devin deja vizibile, deși încă nu pot folosi picioarele din spate, iar cele cinci

degete ale acestor labe sunt încă vizibile Biblioteca "Runivers" V GERB unite sub formă de aripioare Dar, cu toate acestea, aceste animale acvatice încearcă deja să se târască încet pentru a se bucura de razele soarelui și s-au ridicat deja într-o oarecare măsură deasupra leneței focilor urâte După ce a subliniat o îmbunătățire similară a regnului insectelor și amfibienilor, Herder concluzionează: "Așadar, în sensul anatomic și fiziologic, este un adevăr fără îndoială că analogia și o singură organizare domină în toate creaturile vii de pe pământ Herder vede chiar adevărul, mai precis stabilit și mai științific formulat de embriologia ulterioară, că bebelușul este forțat în stare embriologică să treacă, așa cum spune Herder, prin toate stările posibile pentru o ființă pământească Urmând lanțul de formațiuni organice de la cea mai inferioară ființă la cea mai perfectă, Herder afirmă că tipurile de ființe s-au succedat pe măsură ce - după natura și mediul lor - au devenit capabile de existență și concluzionează că creația primește viață (adică -lebe) prin forțe proprii, inerente elementelor, organice Cu toată neclaritatea acestei Formule, ea pare să conțină recunoașterea în natură a unei mișcări independente în concordanță cu mediul către îmbunătățirea organismelor Și Herder nu se oprește în nehotărâre în fața celui mai perfect dintre ei El îi apără împotriva lui Buffon asemănarea anatomică dintre om și cea mai apropiată rasă a lui de maimuțe, orang utan gom Herder se referă la opinia naturalistului Tyson, care a calculat de semne, în virtutea cărora urangutangul este mai aproape de un om decât de alte rase de maimuțe și citează o serie de fapte care mărturisesc, în opinia sa, cât de mult orang-utang este mai mare decât cel mai capabil de pe dezvoltarea raselor de animale - un elefant și un câine Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Herder îi atribuie chiar și în mod direct orang-utangului un semn al celei mai înalte rase - o străduință de îmbunătățire, er will sich vervollkommnen Și dacă întrebăm ce semn separă, potrivit lui Herder, o persoană de orang utang și alte rase de animale, atunci vom primi ca răspuns o indicație a unui semn pur osteologic, și anume, un corp îndreptat, o trăsătură distinctivă a rasei umane Herder recunoaște un astfel de schelet de structură, în virtutea căruia capul completează structura corpului nu pe o direcție orizontală, ci pe o direcție verticală Și totuși, am cădea într-o eroare profundă dacă i-am atribui lui Herder, așa cum sa întâmplat uneori, teoria care s-a dezvoltat în timpul nostru și este desemnată cu numele de Darwin Pentru a clarifica punctul de vedere al lui Herder asupra acestei chestiuni, este deosebit de interesant să-l comparăm cu Goethe Herder făcuse cunoștință cu tânărul Goethe la începutul vieții (era cu cinci ani mai mare decât el), dar apoi s-a despărțit și s-a apropiat din nou de el la Weimar, când și-a început Ideas(r) Putem spune că au fost reuniți în special de un interes comun pentru viață și dezvoltarea naturii organice Goethe a fost o figură independentă în acest domeniu, cercetările sale asupra morfologiei plantelor au o importanță semnificativă în istoria științei și joacă un rol important în teoria evoluției succesive a tuturor speciilor vii De la botanică, Goethe a trecut la anatomie, iar până la finalizarea primei părți a Ideilor, cea mai importantă descoperire a lui Goethe în domeniul anatomiei comparate datează din urmă Celebrul poet a reușit să pună în evidență în scheletul uman osul intermaxilar, care la animale există separat, dar la om se contopește într-unul singur cu osul maxilarului superior Astfel, în fața ochilor lui Herder, s-a obținut un nou Fapt pentru a stabili identitatea tipului osteologic al regnului animal și a rasei umane Pe de altă parte, Goethe cu interes și simpatie extreme Biblioteca "Runivers" V G E R E a urmat dezvoltarea

treptată a Idei, s-a bucurat de primele lor capitole, le-a lăudat în corespondența cu prietenii, numindu-le minunate (kostbar) și le-a citit ducesei de Weimar pentru a o consola în durerea familiei Și nu mai puțin, polii în jurul cărora Acest lucru a fost dezvăluit în mod caracteristic în răspunsul a două femei care le-au stat aproape și, în ceea ce privește "Ideile" lui Herder, au exprimat modul de gândire al scriitorilor prietenoși cu ei Charlotte Von-Stein, care a fost muza lui Goethe, a declarat sub influența cărții lui Herder că "este probabil că am fost înainte plante și animale" Goethe, a adăugat ea, "se gândește foarte profund la aceste întrebări și tot ceea ce trece prin ideile sale devine extrem de interesant" Caroline Herder a transmis mult mai exact gândurile soțului ei și spiritul pe care acesta l-a pus în cartea sa, când a vorbit într-o scrisoare despre "impresia înălțătoare pe care o face" și a subliniat cât de "minună de emoționantă este relația omului cu tot ceea ce îl înconjoară și, odată cu ea, poziția sa înaltă și organizarea incomparabilă cu care natura și-a încununat iubitul Goethe nu a găsit în natură nimic solid, complet, imobil; în ochii lui totul a apărut doar și a fost compus, totul "a fluctuat în perpetuă mișcare", și a susținut că o persoană, pentru a asimila o înțelegere oarecum vie a naturii, trebuie, după modelul ei, să mențină în sine o mobilitate similară și flexibilitate x) Herder, în schimb, a recunoscut în natură principiul perfecționării continue, succesive, dar în același timp a avut convingerea că această mișcare ascendentă are loc în anumiți pași Pentru Herder, tipurile și speciile erau ceva solid și închis De ce, *Haym păstor Il Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI el întreabă, "mama creatoare - natura a izolat specia? - Cu niciun alt scop decât acela de a face tipurile formațiunilor lor mai perfecte și de a le menține în această stare (adică, fără a se agrava, amestec accidental) Nu știm", a spus el, "câte dintre speciile noastre de animale prezente în perioada anterioară a pământului s-au apropiat una de cealaltă, dar vedem că sunt izolate genetic unele de altele* Într-un cuvânt, Herder a recunoscut nu unitatea și continuitatea originii raselor vii unele de altele, ci unitatea spirituală a organizației, nu rudenia genetică, ci identitatea tehnologiei creative În acest sens, Herder s-a putut baza pe autoritatea aproape tuturor oamenilor de știință ai timpului său și a unor mari naturaliști ai secolului nostru precum Cuvier și Agassiz Dar ideea nu este în această concluzie finală, ci în metoda și atitudinea lui Herder față de natură Herder nu este un om de știință a naturii care să-și facă observațiile, fiind precaut față de generalizările premature, dar și fără să-i pese de consecințele pe care le-ar putea avea generalizările sale asupra lumii morale; Herder, cu tot interesul său pentru natură, este un idealist în sensul idealismului lui Platon: pentru el, "tot ceea ce este trecător", după cum spune versetul final al lui Faust, are doar sensul unei imagini - Alies Vergãngliche ist nur ein Gleichniss - lumea spirituală are un sens independent - el apelează la natură doar pentru explicații și analogii Pentru Herder, natura este un piedestal puternic pe care se sprijină o imagine artistică, completă, a frumuseții și adevărului etern: oricât de puternic și de valoros ar fi acest piedestal, ochiul artistului alunecă peste el pentru a se ridica mai sus și a se opri în contemplarea idealului imagine Herder are propuneri care pot fi atribuite realismului cel mai inveterat: "atât spiritul, cât și morala", spune el, "nu sunt altceva decât pro- Biblioteca "Runivers" V GERB procese - Auch Geist und Moralitãt sind Physik - sau: "morala nu este altceva decât o Fizică spirituală superioară"; dar Herder spune asta pentru că lumea fizică însăși este pentru el doar o

manifestare a spiritului universal în care totul este plin de atotputernicia divină și înțelepciune plină de har" El se îndreaptă către natură și îi studiază legile, pentru că el caută în ea sprijin împotriva îndoielilor cu privire la oportunitatea lumii morale și a ordinelor umane; împotriva celor "care - după cum spune el - cred că pe oceanul deșert al istoriei omenirii l-au pierdut pe Dumnezeu, pe care ei, pe continentul solid al studiului naturii, L-au văzut cu ochiul lor spiritual în fiecare fir de iarbă și în fiecare fir de iarbă bucată de ţărână şi venerat cu inima plină " Pentru el, studiul naturii duce nu la necredinţă, ci la credinţă, şi la testamentul pe care natura îl propovăduieşte cu voce tare istoricului cu legile ei inalienabile, Herder a formulat astfel: dacă există este un Domn în natură, atunci El este și în istorie, căci omul este și el o parte a creației și este obligat în cele mai sălbatice patimi și să urmeze legi nu mai puțin frumoase și armonioase decât acelea în virtutea cărora corpurile cerești se rotesc și trăiesc organismele pământești Așa sunt ochii cu care Herder privește natura; de aceea o tratează ca pe un poet şi pe un moralist Analogiile dintre lumea organică și lumea umană, la fiecare pas, îl cheamă la comparație poetică, la reprezentarea unor tablouri care ar putea fi expuse în versuri Deci, de exemplu, referitor la analogiile de structură dintre plantă și sistemul nervos uman, Herder exclamă: "adevărul este izbitor că viața umană, în măsura în care reprezintă creștere, împărtășește soarta plantei " Și aceasta este urmată de o descriere poetică detaliată a vieții umane pe tema: creștem, înflorim, ne ofilim și murim Chiar mai des Herder despre analogiile dintre organice Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI scum lumea și omul intră în edificarea morală Referindu-se, de exemplu, la procesul fiziologic de nutriție, care la nivelurile inferioare ale naturii absoarbe toată activitatea vitală a organismului, exclamă Herder; "Mândru, uită-te înapoi la această primă organizare slabă a fraților tăi din creație: o porți acum cu tine; eşti şi un aparat de hrănire, ca şi fraţii tăi de jos " Dar dacă analogia dintre om şi fraţii săi de jos este mare, atunci diferenţa esenţială dintre ei este şi mai semnificativă mână maternă la ultima creaţie a artei sale şi spune la l: "Scoală-te de pe pământ; lăsat în tine însuți, ai fi rămas un animal, ca și alte animale, dar, datorită milei și iubirii mele speciale, ridică-te, vino drept și fii zeul regatului animal artă sfântă, în virtutea căreia neamul nostru a devenit o rasă umană; cu uimire vom vedea ce organizare a forțelor noi apare într-un om în legătură cu corpul său îndreptat și cum, numai datorită acesteia, un om devine om Așadar, cu cuvintele: "Răsăriți-vă de pe pământ", Natura renunță la omul lui Herder creat de ea din cercul organismelor animale și îl introduce în lumea proprie numai lui Cuvintele "Răsăriți-vă de pe pământ" constituie testamentul a organizării sale fizice și indică scopul în continuare destinat acestuia Dar înainte de a-l urma pe această cale, să aflăm singuri în termeni generali viziunea lui Herder asupra acelei naturi care l-a creat pe om în mișcarea sa ascendentă și i-a determinat poziția și rolul în istorie Încercarea de a explica scopurile și cursul istoriei umane din influența naturii și Biblioteca "Runivers" V GERB Căsătoria omului în univers, Herder, după cum am menționat, recurge adesea la analogie Analogia îi servește ca mijloc de a aplica omului concluziile desprinse din Faptele preluate din regnul vegetal și animal și de a stabili o legătură între procesele fizice și cele psihologice sau istorice în care Herder nu este încă în măsură să stabilească această legătură prin mod științific direct În general, analogia este pentru Herder un mijloc auxiliar și un surogat

pentru concluzia științifică Dar Herder recurge la analogie nu numai întâmplător și parcă din necesitate, când face o paralelă între viața omului și viața altor organisme inferioare, i-a dat un sens mult mai larg, o ridică la nivelul unei constante și generale instrument științific Într-un tratat psihologic despre cunoașterea și senzația sufletului uman, el subliniază că Empedocle, care a recunoscut dragostea și ura (atracția și repulsia) ca forțe motrice și modelante ale universului, a prevăzut inconștient sistemul mondial al lui Newton; la fel, potrivit lui Herder, cele mai mari descoperiri științifice le datorăm unei imagini împrumutate de la natură, unei analogii preluate din ea Acest mod de a cunoaște constă în faptul că luăm reflectarea obiectelor ca pe o indicație divină pentru spiritul nostru; aceasta metoda satisface pe deplin persoana si ii ofera o deplina imediata a certitudinii Deci, toată cunoașterea provine din senzație, este cauzată de iritație (Reiz), trecând prin fibre neobișnuit de subțiri (Fasern) în tot corpul și servind drept stimul atât pentru acțiunile voinței, cât și pentru cunoaștere Sentimentele noastre sunt aduse în armonie de sistemul nervos și, de îndată ce ating un anumit grad de forță și claritate, devin gânduri *) *) Lüttge: Pastori Auffassung d Weltgeschichte Stendal, p (Progr d Gymn Seehausen) Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Trebuie să ținem cont în permanență de această "teorie a cunoașterii" asimilată de Herder, sau, mai bine zis, decurgând din firea sa poetică, dintr-un exces de Fantezie expectativă și ghicitoare, pentru a-l înțelege pe Herder și a-l evalua corect În această teorie a cunoașterii vom găsi cheia concepției sale asupra naturii, a conceptelor sale filozofice, a principiilor sale religioase, a Formei însăși sau a limbajului scrierilor sale și, în sfârșit, a impresiei pe care acestea le-au făcut asupra altora Sentimentele sunt într-adevăr în el începuturile gândirii, sentimentele umplu golurile și omisiunile cunoașterii; în contururile vagi ale imaginii impregnate de un sentiment cald, Herder contopește contradicțiile conceptelor abstracte și ale principiilor filozofice Filosofia istoriei a lui Herder se bazează pe studiul naturii și al legilor universului; El explică structura fizică a omului din dezvoltarea treptată a organismelor în natură; din structura fizică a omului, el explică funcțiile sale spirituale și scopul istoric De-a lungul acestei prime părți a filozofiei sale a istoriei, el vorbește în limba unui naturalist; le dă altora un motiv să-l acuze de materializarea unei persoane și a vieții sale spirituale Dar ideea este că Herder idealizează materia sau natura; creativitatea progresivă a naturii de la fenomenele anorganice la organismele inferioare, și de la acestea la organismele superioare și, în sfârșit, la om, doar la suprafața ei pare a fi un proces fizic În esență, progresul în natură și dezvoltarea Formelor superioare sunt puse în mișcare de către Herder de o serie de "forțe invizibile " El se vede obligat, așa cum spune el, să-și asume un tărâm de forțe invizibile care sunt în aceeași apropiere conexiunea și tranziția directă între ele, pe care le-am notat în Formele exterioare Cu cât ne cunoaștem mai aproape de natura, cu atât mai mult observăm aceste forțe interioare inerente celei mai de jos Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" V G E R E se reproduce aproape la nesfârşit, într-un muşchi care bate în moduri diverse şi vii în virtutea propriei reacţii, aceste forţe sunt neîndoielnice; și astfel totul este umplut organic cu atotputernicie activă Nu știm unde începe și unde se termină, căci acolo unde este acțiune în creație, există putere; acolo unde se găsește viața, există viață interioară Prin urmare, există fără îndoială în tărâmul invizibil

al creației nu doar o serie coerentă, ci și progresivă de forțe, din moment ce le contemplăm în tărâmul lor vizibil, în Forme organice Ideea este, după cum explică Herder, că în natură fiecare forță are un organ (Keine Kraft der Natur ist ohne Organ); dar organul nu este niciodată identic cu forța care lucrează prin el Deși forța și organul sunt strâns legate, ele nu sunt același lucru: materia pentru corpul nostru a existat înainte, dar fără formă și fără viață, până când forțele organice au organizat-o și au reînviat-o Fiecare forță acționează în armonie cu organul său, pentru că și-a creat-o pentru sine (hat sich dasselbe zuge-bildet) pentru manifestarea sa Ea a asimilat particulele pe care Atotputernicul i le-a livrat (ihr zuführte) și în coaja căreia a închis-o Când această carapace cade, rămâne forța care a existat deja înainte de această carapace, deși într-o stare inferioară și, de asemenea, organic Doar cu acest nou concept de "putere" ne va deveni complet clar în ce sens Herder a înțeles de fapt progresul în natura organică și cum și-a explicat el însuși mișcarea progresivă a acestuia de la formele inferioare de viață la cele superioare Ceea ce în darwinismul modern este explicat prin "selecție naturală" Herder atribuie "forțelor" interne Faptul i se pare "clar de la sine: căci ar fi complet de neînțeles dacă forța vie a naturii, fără a fi limitată sau a întâlni o respingere a unei forțe ostile, copleșitoare (Uebermacht), s-ar putea opri Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI răsuciți sau faceți un pas înapoi "Această Forță acționează ca un organ al Puterii divine, ca o idee (eepe thãtig gewordene Idee) a planului Său etern de creație care a intrat în acțiune și, prin urmare, trebuie să crească prin însăși acțiunea sa Datorită acestei proprietăți a forțelor, "nimic în natură nu se oprește, totul se străduiește și merge înainte Dacă am putea, exclamă Herder, să pătrundem cu ochii noștri în prima perioadă a creației, când un tărâm al naturii a fost construit peste altul, ce progresie a forțelor care luptă înainte s-ar prezenta ochilor noștri! Tocmai în acest moment, în care Herder vorbește despre modul în care un tărâm al naturii a fost construit peste altul, putem verifica cât de departe era în înțelegerea sa despre natură de darwinismul modern "Când", spune el, "porțile creației au fost închise, tipurile organice alese odată pentru totdeauna reprezentau (standen da) anumite căi și luminiști de-a lungul cărora de acum înainte forțele inferioare trebuiau să se ridice în tărâmul naturii și să atingă Formele superioare Formulare noi nu au mai fost create; iar ceea ce se numește o/>gl "zag{ggy, în esență, nu este altceva decât un conducător de forțe către dezvoltarea superioară, ais eepe Leiterin derselben (adică unterer Krãfte) zu einer hóheren Bildung" Deci, mișcarea progresivă în natura organică nu constă în creșterea mecanică a unei specii dintr-o alta, mai puțin perfectă, ci toate speciile, existente simultan, reprezintă o scară nesfârșită, de-a lungul treptelor căreia există o mișcare generală ascendentă în natură Mișcarea ascendentă este reprezentată de Herder este dublă: pe de o parte, materia însăși participă la ea în elementele și particulele sale, care, trecând prin organismele superioare, constituie combinații chimice noi, mai complexe și, parcă, sunt înnobilate Prima creatură care apare în lumină și sub razele soarelui, fiind regina lumii interlope, este o plantă * Biblioteca "Runivers" V G E R E Care sunt părțile sale constitutive? Sărurile, uleiurile, fierul, sulful și tot ce ar putea, fiind înnobilat, să se ridice odată cu el din lumea interlopă (hinauf zu laütern) În ce fel și-a asimilat aceste particule? Prin intermediul puterii organice interne, asimilându-le în sine Și ce face cu ei? Le atrage spre sine, le rafinează în sine și le adaptează

pentru o rafinare ulterioară: întregul mecanism abil al plantei constă în transformarea elementelor inferioare în cele superioare Deasupra plantelor stă un animal care se hrănește cu sucurile sale Un elefant este un mormânt pentru un milion de plante; dar acesta este un "mormânt dătător de viață"; le transformă în sine, le "animalizează", - forțele inferioare trec în Forme de viață mai rafinate Același lucru se poate spune despre toate animalele carnivore și, în sfârșit, despre om Dintre toate creaturile, omul este înzestrat cu cele mai delicate organe și este, de asemenea, cel mai mare ucigaș (Morder); el este capabil să transforme în sine aproape totul în lumea organică vie, ceea ce nu este prea jos pentru el De ce, se întreabă Herder, a permis Creatorul această distrugere constantă în regatul său de viață? Dar aceasta pare a fi doar o distrugere violentă; de fapt, nu există moarte în creație, orice distrugere este doar o tranziție către forme superioare de viață Deci, pitana îi apare lui Herder ca un mijloc de transformare a elementelor inferioare în altele superioare Creșterea are același sens Creșterea unei ființe, spune Herder, nu este altceva decât efortul ei constant de a uni cât mai multe forțe organice cu natura sa Dar, pe de altă parte, după cum reiese deja din ultima expresie citată, mișcarea progresivă în natură pentru Herder constă nu numai în transformarea elementelor chimice inferioare de către organisme Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI în cele superioare, dar și în urcarea pe scara creațiilor forțelor inferioare înseși Herder distinge forțele de organele lor; aceste forțe, luptă spre perfecțiune, urcă și ele pe scara creației - organismele din toate clasele și speciile nu sunt altceva decât suflete care se deplasează în sus (wandernde, sich emporarbeitende Seelen) Herder abordează aici ideea străveche a metempsihozei În cele trei dialoguri ale sale despre transmigrarea sufletului, scrise cu doi ani înainte de apariția primei părți a "Ideei", Herder ia direct acest punct de vedere În filosofia istoriei, el nu îndrăznește să ridice vălul cu care este acoperit acest mister, dar conceptul de forță interioară vie este întotdeauna în prim-plan în înțelegerea sa despre natură: ea stă la baza ideilor sale despre organism şi joacă un rol esenţial în explicarea progresului în natura organică şi în istorie De unde are Herder acest concept de putere? Desigur, din filosofia vremii sale, iar acest lucru ne îndeamnă să atingem, deși pe scurt, relația lui Herder cu filosofia secolului al XVIII-lea, adică, căptușeală filosofică a filozofiei sale a istoriei În ceea ce privește identificarea sus-menționată a naturii cu o serie de forțe invizibile, Herder lasă deoparte orice metafizică și vrea să se ghideze numai după analogii fizice: die Metaphysik bleibe bei Seite, wir wollen Analogieen der Natur betrachten Această afirmație a lui Herder, însă, nu trebuie luată în niciun caz la propriu Neîncrederea lui Herder în metafizică exprimată aici se referea la filosofia lui Kant, care îl respingea pe Herder cu consistența sa logică, cu distincția sa decisivă între cunoașterea a priori și empiric sau sensibil Dar Herder a fost atras de metafizica în sensul pre-kantian, deoarece această metafizică putea fi transformată și îmbinată cu lumea reală prin intermediul sentimentului și al Fanteziei Biblioteca "Runivers" V GERB În concepțiile sale filozofice, Herder a fost la început cel mai mult influențat de Leibniz Monadologia acestuia din urmă s-a reflectat, fără îndoială, în concepțiile lui Herder despre natură Pentru autorul "monadologiei", lumea constă dintr-un șir nesfârșit de forțe individuale înzestrate cu diferite grade de conștiință, de la cele mai vagi la cele mai luminoase și atotcuprinzătoare Herder a adoptat această noțiune; conceptul de natură

s-a rezolvat în ochii lui într-un agregat de forțe individuale vii care acționează într-un organism și formează în esență aceste organisme prin atracția și asimilarea particulelor de materie de care au nevoie Herder a introdus însă aici un alt concept, împrumutat de la Leibniz, de dezvoltare continuă, iar apoi lumea forțelor vii s-a transformat pentru el într-o lume care se creează și se îmbunătățește prin mișcarea și dezvoltarea progresivă a acestor forțe de la Formele inferioare la cele superioare Principiul istoric a fost introdus în natură; universul finalizat s-a transformat într-un proces creativ etern Dar gândirea filozofică a lui Herder nu s-a oprit la Leibniz Pe măsură ce îl cunoaște mai bine pe Spinoza, el a cedat din ce în ce mai mult influenței fermecătoare a acestei minți puternice; și în măsura în care el însuși s-a adâncit în studiul naturii și al proceselor fizice, filosofia lui Spinoza i s-a părut adevărata cheie a universului Nu degeaba lucrarea lui Herder despre Spinoza coincide cu lucrarea sa despre Idei, iar lucrarea sa principală de interpretare a lui Spinoza și apărare împotriva atacurilor lui Jacobi datează din , adică a apărut în intervalul dintre apariția celui de-al doilea și al treilea părțile "Idee" *) Sub influența lui Spinoza, ideea Creatorului din ideile lui Herder s-a contopit din ce în ce mai mult cu ideea procesului etern creativ *) Naush Herder, Iζ r Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Tratatul tocmai amintit are caracterul scuzei lui Spinoza Herder încearcă să înlăture de la el acuzația ambulantă de ateism; în ochii săi, Spinoza este un "entuziast metafizic, moral", în al cărui suflet trăiește "o idee ideală înaltă a naturii umane, a științei și a cunoașterii naturii"*) Totuși, în timp ce asimila panteismul lui Spinoza, Herder l-a transformat și umanizat complet în același timp "Asolutul" a fost definit la Spinoza prin două atribute - gândire și extensie; Herder lasă în urma lui prima proprietate: nerecunoscând gândirea individuală în urma lui, el vede în el însuși principiul gândirii; dar extensia, ca un concept prea material, el înlocuiește cu principiul forței, iar conceptul Herder identifică cea mai înaltă putere cu conceptul de putere, înțelepciune și milă Aceasta explică una dintre trăsăturile caracteristice ale "Ideilor" lui Herder - alternanța constantă a motivelor și culorilor teiste și panteiste: natura lui este fie un tărâm armonios de forțe și procese impersonale, fie o mamă, care își îngrijește cu blândețe copiii, fie munca și unealtă a unui Creator înțelept Herder spune acum în limbajul unui naturalist despre procesele organice, acum strigă în animație poetică inima maternă a naturii, acum se întoarce la Creator cu o rugăciune! Dintr-un asemenea punct de vedere, nu este de mirare că legile inalienabile ale naturii, despre care Herder vorbește atât de des, cărora le subordonează necondiționat nu numai lumea fizică, ci și cea morală, sunt în ochii lui doar un instrument al divinitate, doar un mijloc de realizare a unui plan armonios și a obiectivelor mărețe ale unei înțelepciuni infinite Natura creativă, la care apelează atât de des, pentru el *) "Gott" Einige Gesprâche v I G Herder Biblioteca "Runivers" V G E R E cade cu marele ei Creator "Ideile" - această primă filozofie a istoriei, care a explicat progresul uman din structura progresivă a întregului univers, este în esență încă o teodicee și, prin urmare, Herder își încheie atât de des analiza științifică a fenomenelor fizice cu o rugăciune, un apel direct la Creatorul, și o odă lirică provocată de răpirea frumuseții și armoniei naturii, alternând cu un imn religios Caracterul religios al cărții este exprimat cel mai semnificativ în prefață, care se încheie cu dedicarea ei către Creator: pe care am îndrăznit să-ți urmăresc gândurile (dir nachzusinnen, nachzugehen) Lasă-i frunzele să zboare,

literele să se prăbușească; așa că Formele și Formulele, pe care am văzut urma Ta, vor dispărea, încercând să o exprime pentru frații mei din omenire; dar gândurile Tale va rămâne, iar din pas în pas le vei manifesta mai mult și le vei întruchipa în imagini mai minunate Binecuvântat sunt dacă atunci aceste cearșafuri pierd în șuvoiul uitării și în locul lor trăiesc gânduri mai strălucitoare în sufletele oamenilor Din punct de vedere formal, o asemenea oscilare sau alternanță între teism și motive panteiste nu poate decât să fie recunoscută ca o contradicție Dar incompatibilul logic se contopește armonios în individualitatea autorului - în natura sa poetică, pentru care totul impersonal a fost personificat și totul personal a fost înecat în fluxul nemărginit al eternității Contradicțiile în idei au fost ascunse în integritatea stării de spirit Admirația entuziastă a lui Herder pentru univers a căpătat un ton religios, iar dispoziția sa religioasă era atât de puternică și atât de direct comunicată celorlalți, încât aceștia nu au întrebat dacă se referea la Dumnezeu sau la lume Ambele concepte s-au contopit într-una singură pentru Herder, ca în recenzia lui Goege despre "Ideile" acestuia din urmă: "tocmai acea sinceră, mare și directă, pe care cartea Biblioteca Runiverse FILOZOFIA ISTORIEI HERDER a primit mulţumiri conceptului de Dumnezeu şi pace aflată în temelia ei" *) Mai puțin decât în conceptul de zeitate și "un întreg", Herder a reușit să ascundă contradicția dintre principiile personale și cele impersonale în raport cu omul Teismul corespundea credinței în nemurirea sufletului, în timp ce în principiul panteist nemurirea individuală urma să fie eclipsată Prin urmare, în "Idei" distingem ambele curente de gândire Studiul naturii, convingerea că totul în ea se străduiește spre îmbunătățire și înflorire deplină, îl conduce pe Herder, prin analogie, la postulatul nemuririi sufletului scop, este necesar să presupunem pentru el un timp de îmbunătățire și dezvoltare ulterioară față de umanitate și, prin urmare, prima parte a "Ideilor", dedicată studiului naturii și universului, se încheie cu concluzia că omul a fost creat conform organizației sale pentru credința în nemurire, acea dezvoltare către umanitate pe pământ - doar o pregătire, "un mugure pentru înflorirea viitoare", și că o persoană este o legătură intermediară între două lumi, lumea Formelor trecătoare și spiritul etern Totuși, mai târziu, în părțile ulterioare, pe baza istoriei umane, o altă stare de spirit preia, o altă analogie: spiritul uman - individualitatea în istorie - apare ca o stropire de apă pe un ocean nemărginit, iar credința comună în nemurire este întunecată prin ideea influenței nesfârșite a activității creatoare activități de genii și fapte morale Dar chiar și această contradicție este înecată de Herder în contururile vagi ale unui viitor strălucit, care pâlpâie constant la orizont pentru cititorii de Idei Așa cum panteismul își pierde sensul negativ în Herder și servește doar ca expresie a admirației entuziaste pentru unitatea universului, în care *Haym Herder, II, Biblioteca "Runivers" V GERB rasa și omul se contopesc într-un întreg armonios, așa că ideea panteistă a sufletului uman exprimă în Herder doar înclinația sa primordială pretutindeni de a simți și lăuda armonia în lume Pe lângă principiul armoniei mondiale în Herder, un alt principiu devine și se împletește cu el - principiul progresului Herder a profitat de toate sistemele filozofice care l-au precedat, care erau asemănătoare cu natura lui - și panteismul lui Spinoza și teoria vieții, forțele spirituale din Leibniz și învățăturile lui Sheftesbury, care a derivat etica dintr-un sentiment moral care este înnăscută unei persoane - simpatie pentru ceilalți, care, ca un instinct estetic, caută

satisfacția în combinații armonioase ale personalului cu generalul, ale individului cu umanul general Dar Herder a unit aceste învățături nu ca un eclectist, pentru care i s-a reproșat, ci în cea mai înaltă unitate a ideii de progres, de mișcare către mai bine Întregul nemișcat (εν καί -гiv) al lui Spinoza s-a pus în mișcare și s-a rezolvat într-un proces progresiv de la materie (extindere) la gândire, de la natură la om; "Armonia prestabilită" a lui Leibniz între corp și suflet s-a transformat în continuitatea naturii și a omului, armonia estetică a lui Shaftesbury s-a transformat în ideea luptei omului pentru umanitate Herder a forțat toate aceste sisteme în acest fel să-și servească ideea filozofico-istorice La baza tuturor acestor sisteme era optimismul Herder a justificat acest optimism, supus atâtor îndoieli și critici, și l-a pus deasupra tuturor îndoielilor, transformându-l într-un principiu al progresului constant Lumea nu este bună pentru că totul în ea este bine și totul este spre bine, ci pentru că totul în lume se străduiește constant și irezistibil spre ce este mai bun Optimismul nu este punctul de plecare al istoriei, ci coroana ei De aceea, filozofia istoriei a lui Herder a produs și va avea întotdeauna o influență atât de înălțătoare și captivantă Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA ISTORIEI PĂSTORULUI Goethe a citit "Idei" și le-a numit evanghelia lui dragă (liebwerthes Evangelium); Cartea lui Herder i-a fost dragă, pentru că era plină de încântare religioasă din contemplarea universului și credința nemărginită într-un viitor mai bun Iar aceste două sentimente pun inevitabil stăpânire pe oricine, fără a se opri la Forme învechite și uneori pretențioase, asimilează în Idei spiritul pus în ele de geniul poetic al autorului lor Ideile lui Herder asupra filozofiei istoriei sunt un amalgam original, uneori contradictoriu, dar în general armonic de observații și concluzii științifice, imagini poetice, discursuri morale și revărsări de sentimente religioase Păstorul, ca primii înțelepți ai popoarelor antice, într-o singură persoană este un observator al naturii, un poet, un moralist și, să adăugăm la aceasta, un predicator Dacă combinarea acestor proprietăți provoacă uneori daune acelor părți ale lucrării de la care am cere acum un caracter științific mai susținut, atunci ei au fost cei care l-au ajutat pe Herder în rezolvarea sarcinii sale principale - filozofice și istorice - pe tine pentru a clarifica proprietățile progresului istoric și scopul omenirii pe pământ (Va urma) V Guerrier Biblioteca "Runivers" Autonomia umană în curs și etapele acesteia (Sfârşit) *) VI Este util să începem capitolul despre etapele autonomiei umane cu o încercare de a defini ce sunt plăcerea și durerea, sentimentele și dorințele în general Îmi asum libertatea de a mă referi în acest scop la una dintre lucrările mele anterioare Sentimentele și dorințele sunt trezite în noi nu de conștiința sau sufletul însuși, ci se nasc în corp (de exemplu, durerea, foamea, plăcerea odihnei etc), și deja corpul este stimulul lor în conștiință sau suflet , exact în același mod ca orice alți stimuli externi Prin urmare, aparent, sentimentele și dorințele (plăcerea, suferința, foamea, setea) sunt, în esență, aceleași senzații ca și cele care vin din lumea exterioară și vin prin simțuri, dar numai ele vin din propriul corp Cu toate acestea, pentru a fi mai precis, toate senzațiile noastre sunt senzații ale corpului nostru, de fapt, atunci când auziți un sunet - la urma urmei, de fapt nu simți ceea ce se întâmplă în afara corpului tău, ci schimbările care au avut loc din acesta în nervul tău, în creierul tău, adică în corpul tău La fel, atunci când experimentezi o impresie vizuală, nu experimentezi absolut nimic *) Vezi "Încercarea Phil and Psycho " , ianuarie, nr Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI vibraţiile

eterului, pe care Fizica le asumă în lumea exterioară (pentru corpul tău), ci doar un proces sau modificare a retinei, nervului optic, centrului nervos (vizual) şi, în final, în substanţa corticală a creierului, adică din nou în corpul tău Dar dacă senzațiile ne sunt date numai de corpul nostru, iar senzațiile ne sunt date și de corp, atunci care este diferența lor? Nu este că excitațiile unor (senzații) vin din lumea exterioară, în timp ce altele vin din propriul corp? Nu Sunt excitații care provin exclusiv din propriul corp, dar nu le numim sentimente sau dorințe, ci le numim și senzații; de exemplu, in anumite conditii iti simti inima batand, simti trecerea alimentelor in esofag, simti respiratia usoara sau dificila, contractia musculara si odihna acesteia Adevărat, toate aceste senzații pot fi atribuite senzațiilor tactile (senzații de presiune) și musculare și pe bună dreptate Dar toate acestea dovedesc doar că diferența dintre senzații și sentimente (emoții) nu constă deloc în locul de unde provin excitațiile lor - din adâncurile propriului corp sau din corpul exterior al naturii Alții au crezut că diferența constă doar în putere sau intensitate; de exemplu, o lumină foarte puternică, un sunet foarte puternic provoacă suferință, în timp ce lumina și sunetul obișnuit nu O lovitură foarte puternică provoacă suferință, o atingere ușoară sau o lovitură slabă nu Dar acest punct de vedere doar observă corect o anumită parte a Faptelor, dar nu acoperă toate Faptele și, în plus, nu explică nimic De ce, atunci, de fapt, lumina puternică, sunetul, ca o lovitură, produc suferință, în timp ce cei slabi nu? Explicația stă mai profund, în însăși structura nervilor și a corpului: fiecare senzație, trecând prin nervi și centrii nervoși sub formă de curent, produce o anumită modificare a acestora, consumul unei substanțe pentru muncă, consumul de forță, procesul chimic de descompunere; prin urmare, este necesară o nutriție constantă (din curgere Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY sânge), care ar restabili pierderea, înlocuiește consumul de țesut Cu o senzație obișnuită, fluxul este atât de mic încât aproape imediat este completat de afluxul normal de sânge dat de fiecare bătaie a inimii Adevărat, chiar și aici, dacă unul și același nerv este excitat frecvent și pentru o perioadă lungă de timp, chiar dacă prin senzații obișnuite, cheltuiala lui încet-încet începe să-și depășească afluxul și simțim o senzație neplăcută de durere, oboseală (în ureche, în ochi etc) e) exact la fel ca atunci când se lucrează cu mușchii: chiar și munca ușoară, dacă este lungă, anvelope Dar ce înseamnă asta? Aceasta înseamnă că o senzație neplăcută (nemulțumire, suferință) apare atunci când consumul unei substanțe în organism (într-un mușchi, într-un nerv) depășește atât de mult fluxul, încât nu poate fi restabilit prin mijloace obișnuite, prin fluxul sanguin obișnuit Ar fi necesar să se interfereze cu centrii nervoși speciali numiți vasomotori (vasomotor); controlează mai mult sau mai puțin fluxul de sânge către diferite părți ale corpului, contribuind într-un singur loc la extinderea vaselor de sânge (vene de sânge, artere, care circulă într-o rețea minusculă în tot corpul), iar în altele, dimpotrivă, constrângându-le Acest lucru au de-a face cu fiecare epuizare excesivă a oricărei părți a corpului sau, dimpotrivă, cu revărsarea excesivă a acesteia de materie: în primul caz, fluxul sanguin crește, în al doilea, este slăbit de constricția vaselor Acum vă va deveni clar de ce unii oameni de știință (James, Lange) văd în sistemul vascular-motor chiar ceva ca un organ de simț (sau emoții: cuvântul "emoții" înseamnă literal mișcările sufletului, adică sentimentele) Se crede că orice cheltuială excesivă sau chiar deteriorare a oricărui țesut sau, indiferent de caz, o lipsă de material viu și forță în el (de exemplu, un sentiment general de foame

și sete cauzat de o lipsă generală de material etc) afectează imediat activitatea crescută a centrilor vasomotori; iar despre această muncă se obţin informaţii în creier, care Biblioteca Runiverse AUTONOMIE PERSONALĂ ÎN ETAPA DE PROGRES II și apar acolo sub formă de senzații - suferință, neplăcere, durere (acestea se numesc de fapt sentimente) și invers, când centrul vascular-motor a restabilit pierderea sau, prin reducerea fluxului, a stabilit un echilibru în organ, prea bogat aprovizionat cu material (ceea ce se poate realiza prin munca acestui organ), atunci această restaurare se simte din nou în conștiință sub formă de plăcere, bucurie etc țesutul trebuie să pună în funcțiune sistemul vasomotor, și cu cât daunele sunt mai puternice, cu atât mai puternică această schimbare a muncii, cu atât mai puternică este suferința Dimpotrivă, plăcerea se obține din restabilirea echilibrului, fie că această restabilire depinde de faptul că surplusul de cheltuieli este reînnoit (plăcerea odihnei, plăcerea de sațietate), fie de faptul că surplusul de materie într-un organul care nu a funcționat de mult timp va scădea de la munca apărută sau un aflux mai mic (plăcerea mișcării după o lungă odihnă, plăcerea luminii după un întuneric lung, plăcerea sunetului după o lungă tăcere, plăcerea gândirii după o lungă inactivitate etc , etc) Deci, suferința și plăcerea se reduc la două cauze: încălcarea echilibrului vieții în corp sau în zona acestuia și restabilirea acestui echilibru *) Încălcarea dă suferință (cu nuanțele sale cele mai variate, variind de la ușoară poftă de mâncare și nemulțumire până la durere chinuitoare), restaurarea dă plăcere (tot în diferite grade, variind de la simpla satisfacție la încântare violentă) Un dezechilibru poate fi fie dintr-o lipsă de material viu pentru lucrul unui țesut, fie dintr-un debordare excesiv a materialului acestuia; deci frica *) Plăcerile și durerile anormale (de exemplu, la alcoolici, dependenți de morfină etc) sunt explicate în același mod: aici metodele obișnuite de otrăvuri au stabilit un echilibru artificial, anormal al organismului, necesitând introducerea constantă a otrăvurilor din nou Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY Un tribut poate fi din două motive - dintr-o lipsă și dintr-un surplus Dar, prin urmare, plăcerea poate proveni și din două motive - din completarea unei lipsuri și din eliminarea unui surplus (această teorie a fost dezvoltată de Dumont, N Groth și de mine - în "Explicații fiziologice ale unor elemente ale simțul frumosului" și alte articole, Herbert Spencer, Magelam , A Fullier) Din aceasta vezi că fiziologic diferența dintre senzații și senzații nu constă în unde și prin ce sunt date: de lumea exterioară sau de corp, ci doar în ce măsură este perturbat echilibrul corpului, organelor, țesuturilor sau acestora într-unul sau altul caz parcele Încălcarea, care reușește să fie completată imediat prin afluxul obișnuit de sânge, sufletul se simte ca o senzație; o tulburare care necesită o muncă sau o intervenție centrală pentru finalizarea ei este resimțită ca un sentiment sau o serie de sentimente - pe un ton de neplăcere; restaurarea unei astfel de încălcări este resimțită ca o gamă de sentimente - pe un ton de plăcere Dar, în acest caz, ce sunt dorințele, care uneori sunt considerate nu produse ale corpului, ci produse ale sufletului? Simplul fapt că dorințele includ dorința de a mânca și de a bea demonstrează că dorințele nu sunt produse ale sufletului, care nu are nevoie nici de mâncare, nici de băutură, ci de produse ale unui trup păcătos și muritor, precum sentimentele Cert este că sentimentele sunt indisolubil legate de dorințele sau aspirațiile (care în filosofie sunt unite sub termenul general de "voință", în ipoteza că aspirațiile și dorințele sunt doar manifestări ale voinței) Este nevoie doar de puțină gândire pentru a

înțelege această inseparabilitate Te doare dacă atingi un obiect fierbinte În durerea în sine (adică sentimentul) se află deja efortul sau dorința de a scăpa de ea, adică durerea retrage-ți mâna Îți este sete, nu-ți este plăcut, te simți insultat, nu-ți este plăcut; tocmai în această neplăcere se află deja dorința de a o elimina sau de a o distruge, Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI motive, sau în general (în suferința morală, de exemplu, când este insultat) să faci ceva sau să elimini ceva pentru a-ți restabili echilibrul moral (de aici duelul sau insulta inversă a infractorului, nevoia de răzbunare, pedeapsă etc) Deci, ce este dorința, voința? Aceasta este o dorință firească de a restabili echilibrul, dacă este încălcat, iar aceste aspirații sunt resimțite de noi, ca și dorințe, cu toate nuanțele lor Și de aceea sunt inseparabile de sentimente În sentimente, conștiința noastră simte chiar dezechilibrul, în dorințe, străduința noastră de a restabili acest echilibru Dar există o serie de dorințe care corespund sentimentelor de plăcere Și sunt de înțeles: noi, de exemplu, știm din experiență că posesia unui astfel de obiect (de exemplu, un pahar de vin după cină) ne-a făcut plăcere sau că o acțiune, de exemplu, funcționează după o lungă odihnă sau pace după muncă, ne-a făcut plăcere; iar ideea acestor plăceri trecute și condițiile în care au apărut, ne face să dorim repetarea acestor condiții, astfel încât plăcerea să se repete Deci, dorințele, combinate cu suferința, sunt mai direct legate de viața organică; dorințele asociate cu atingerea plăcerii sunt mai mult legate de idei, sau, mai precis, de reproducerea sentimentelor, de memorie, într-un cuvânt, de viața mentală, deși sursa lor - prima experiență sau prima senzație de plăcere - a procedat , desigur, din cauze organice Aceasta nu înseamnă că dorințele asociate cu suferința nu pot apărea din reprezentări (adică mental) Nu, deoarece suferința trăită stă și în memorie cu cauzele și condițiile ei și, de asemenea, reînnoind aceste condiții în memorie în legătură cu suferința trecută, ne străduim să evităm aceste cauze și condiții În același timp, nu simțim încă suferința cu adevărat, organic, ci doar o reproducem în memorie, sub forma unei idei a suferinței trecute De aici puteți vedea că pre- Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY afirmaţiile pot reînnoi nu numai imaginile lui og^ur^gkg, ci şi sentimentele anterioare Dacă evităm, de exemplu, arderea degetelor de la atingerea focului, atunci aceasta se datorează faptului că am unit, asociat, în I-x, reprezentarea fostei dureri de la arsura, iar în -x, reprezentarea acelei grup de senzații, pe care le numim foc Aceste combinații de sentimente anterioare cu reprezentări anterioare ale grupurilor de senzații (de la obiecte care au provocat sentimente de plăcere, durere, suferință) constituie suma notelor de memorie din care sunt generate instinctele la animale (pentru a evita una și a te strădui pentru alta) , în oameni - experiența de viață, care, de asemenea, îl face pe cineva să evite unul și să se străduiască pentru altul Conform teoriei "evoluţioniste", i e Există oameni de știință și filozofi care ucid în dezvoltarea treptată a întregului înconjurător și în numărul abilităților noastre - aceste asocieri și sentimente prezentate au apărut puțin, principalele noastre "gusturi (dulce, amar, acru) și inconștient) și inconștient) (Schneider, Richet); dar ar dura mult să vorbim despre asta aici Conform aceleiași teorii, aceste asocieri (experiența de viață) își datorează originea instinctelor sau emoțiilor sociale și morale de bază: experiența de viață a ceea ce provoacă suferință, a ceea ce provoacă plăcere (în relație cu ceilalți și cu societatea, de exemplu, furtul) a bunurilor altcuiva sau,

dimpotrivă, un serviciu adus aproapelui, însoțit în primul caz de pedeapsă, în al doilea de servicii inverse), acumulat de secole în organismele umane, a devenit, parcă, un organ special al creierului, acționând deja împotriva voinței sau gândirii noastre, instinctiv sau sub forma unor sentimente care ne protejează de ceea ce este dăunător și ne direcționează către ceea ce este util Deoarece pericolul personal coincide aici adesea cu vătămarea generală, a beneficiul personal - cu beneficiul comun, atunci aceste instincte si sentimente sunt recunoscute de intreaga societate ca fiind benefice, morale Mai jos voi dezvolta o altă teorie ' Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI Dar deocamdată este suficient să admitem că motivele tuturor acțiunilor noastre se pot reduce, cel puțin în primele etape ale autonomiei, la dorința de a evita suferința și de a căuta plăcerea *) Prin aceste motive, prin urmare, este posibil să explicăm, ca cauze sau temeiuri, toate acțiunile noastre Dar care sunt durerile și plăcerile în sine ? Fiziologic, le putem explica ca un exces sau lipsă de energie acumulată, sau ca o încălcare și restabilire a echilibrului etc Dar acestea sunt doar obiective, corelate ale acelei stări cydõwmweMflw pe care o observăm în noi înșine (observarea de sine internă) și atunci asumă la alți oameni și chiar la organismele inferioare, dacă arată în mișcare capacitatea de a simți durere și plăcere De ce, de exemplu, ceva dăunător organismului sau echilibrului său este simțit ca suferință și nu invers? Evoluţioniştii (Schneider a scris o carte întreagă despre asta) răspund: pentru că dacă ar fi altfel, atunci organismele ar fi atrase de dăunător şi ar fugi de util, iar viaţa ar dispărea pe pământ Așadar, viața însăși a făcut o selecție aici: au fost cei care au avut capacitatea (poate întâmplător) de a simți influențe distructive - ca suferință și invers Dar asta arată doar de ce toate sau aproape toate organismele vii (sau supraviețuitoare) simt acum așa și nu altfel Dar asta nu explică deloc de ce aceste abilități au apărut pentru prima dată (chiar dacă din întâmplare) în unele molecule organizate în mod excepțional Era pur și simplu proprietatea lor - asta e tot *) În aceste două sentimente, Schopenhauer vede și două moduri de influențare a voinței (prin mijlocul corpului, care el însuși este o manifestare a voinței, ca întreaga lume a imaginației noastre) Deci, în § i din lucrarea sa principală, el spune: "Fiecare impact asupra corpului este un impact simultan și direct asupra voinței: ca atare, se numește durere, atunci când este contrară voinței, și, plăcere (plăcere) '), când nu este în conformitate cu acesta " / * Biblioteca "Runivers" L E Obolenskyi se poate spune; orice altceva despre originea lor, de exemplu, că erau proprietățile primare ale atomului (cel puțin conform teoriei lui Noiret), sau o proprietate inseparabilă de forță, adică de asemenea primare, fie că au fost puse de Dumnezeu pentru prima dată în primul animal creat, fie că au apărut, datorită complexității mai mari a materiei organice, ca o nouă proprietate a unui nou compus chimic, sau s-au format dintr-o nouă combinație de atomi într-un nou sistem mecanic (moleculă organică), - toate astfel de explicații vor fi doar explicații ale genezei acestei proprietăți, originii ei, dar proprietatea în sine - de a suferi sau de a se bucura - rămâne prima de acest fel sau care apare pentru prima dată sau mereu existentă, și efectuând deja o serie de acțiuni și consecințe de la sine, ca prima moleculă de apă, formată din oxigen și hidrogen: până la urmă, nu cunoaștem originea ei decât din hidrogen și oxigen, în condiția căldurii și convergenţă; dar proprietățile sale sunt la fel de primare ca cele ale oxigenului și hidrogenului luate separat; chiar dacă

presupunem că am găsit germenii proprietăților sale în proprietățile producătorilor, de exemplu, proprietățile moleculei de hidrogen în proprietățile atomului primar (ceea ce, în opinia mea, este de neconceput), atunci am totuși, în cele din urmă, dam peste aceste proprietăți ale atomului primar, de parcă nu am mai avea alte cauze genetice Deja animalele, și chiar mai mici, formează colonii, turme, societăți din indivizi, adică caută în continuare autoapărare Odată cu unirea în familie și societate, se remarcă fenomenul pe care l-am văzut când atomii au fost combinați în molecule: se dezvoltă noi proprietăți, așa-zisele morale sau sociale Autoconservarii i se alatura dorinta de a proteja familia si societatea Această străduință crește în mod destul de natural pe baza unei asemănări generale de structură, care face pe cineva să simtă durere și plăcere în același mod și, prin urmare, să înțeleagă (reproducă în imaginație) suferința și plăcerea celorlalți, adică simpatiza cu el Aparenta unitate Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI Voința socială rămâne întotdeauna voința indivizilor individuali, dar condițiile de viață în societate lasă o amprentă deosebită asupra voinței individuale, îi conferă proprietăți deosebite Voi arăta, totuși, că acțiunea decurge întotdeauna din voințe sau influențe individuale și numai rezultatele ni se par sociale; această iluzie se datorează faptului că rezultatele trebuie să fie mai mult sau mai puțin aceleași în grupuri mari de indivizi similari Această asemănare de aspirații, reacții etc , este cea care ne face să vedem în mod eronat un organism în societate; dimpotrivă, fiecare organism este în mod necesar o societate Dar această din urmă definiție nu poate fi inversată, deși o anumită asemănare a claselor sociale și a diviziunilor cu organele corpului este tentantă să facă acest lucru Acest lucru îl vom lua în considerare în capitolul următor VII Principala diferență dintre organism și societate constă în pierderea aproape completă de către indivizii elementari a primelor (celule) a autonomiei lor Prin urmare, scopurile indivizilor elementari se retrag în plan secund, iar obiectivele de autoconservare, suferință și plăcere a întregului organism (agregat) ies în față Prin urmare, niciun organism stabilit nu se poate schimba, ca să spunem așa, la inițiativa elementelor sale, de exemplu, să devină un tigru dintr-un leu Viziunea în ansamblu se poate schimba; aceasta se realizează totuși prin dispariția indivizilor neadaptați, sub jugul condițiilor exterioare, și supraviețuirea celor adaptați, și nu prin restructurarea organismului finit În noul organism rămân elemente de același fel ca și în cele dintâi În societăți, dimpotrivă, indivizii elementari joacă un rol enorm: își stabilesc scopuri, iar societatea este mijlocul De aici, societățile vechi, consacrate, se pot schimba, se remodelează, se pot muta într-un alt tip, iar la rădăcina acestui se află inițiativele individuale (descoperiri și invenții, condiționate de nevoile individului) Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY o sută, în domeniul psihicului, religiei, eticii, ideilor, științei, economiei), adoptat de alți indivizi Și nu este rar ca îmbunătățirile unei societăți să fie adoptate de altele (cum s-a întâmplat cu Rusia sub Petru și cu Japonia în timpul nostru) În același timp, schimbările încep cu elemente (oameni) și apoi aceste elemente mai dezvoltate, mai schimbate, construiesc o nouă viață socială, noi relații și organizare în toate domeniile vieții Într-un cuvânt, în organisme centrul de greutate al autonomiei lor se află în ansamblu, dar în societăți se află în indivizi Deci, diferența dintre organisme și societăți constă în o mai mare independență sau autonomie a elementelor din mediul societăților Acest lucru este valabil nu numai pentru societățile

umane, ci și pentru animale Dar care este diferența dintre societățile animale și indivizii sociali de societățile și indivizii umani? Animalele sociale au atât eroism, cât și abnegație, ceea ce se poate observa la furnici și albine Galton vorbește despre eroismul liderilor din turmele africane de tauri Animalele au nu numai instincte sociale, ci și morale, dezvoltate, desigur, prin experiența speciei sau prin selecție Există un singur lucru pe care nu îl vedem la animale, care se găsește ca regulă generală printre sălbaticii sociali: animalului nu îi este rușine de opinia publică, îi este doar frică de societate Rușinea se găsește numai la om, iar animalele numai la animalele domestice care au învățat-o de la la om Acest sentiment, aparent atât de comun, merită o atenție deosebită datorită importanței sale în dezvoltarea etapelor autonomiei umane și, prin urmare, îl vom trata mai detaliat Rușinea sălbaticului se extinde cu mult dincolo de acele acțiuni de care ne este rușine și, în plus, obiectele rușinii sunt diferite în diferite triburi Mulți, de exemplu, nu le este rușine să îndeplinească public Funcția Sexuală, dar suspiciunea de minciună sau ignorarea unor ceremonii îi duce la disperare Pentru alții, contrariul este adevărat Rușinea este în legătură cu Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI obiceiuri și credințe acceptate Este teama de dispreţul public și setea de respect public Este un fel de ambiție, dar cu unele diferențe "Printre sălbatici", spune Spencer, "înfrumusețarea precede utilul" Omul cel mai primitiv îi pasă ce impresie face asupra altora Acest sentiment este de multe ori mai puternic decât sentimentul de autoconservare Deci, parţial sub influența sa, sălbaticii, ca "eroul ambiției" modern, mor apărând munca care le-a fost încredințată Prin aceasta nu vreau să spun că tot eroismul și sacrificiul de sine au sursa acelui sentiment la care eu acum vreau să-ți atragi atenția Deci eroismul poate fi cauzat de un simț al datoriei, determinat de cea mai înaltă autoritate, poate fi cauzat și de un sentiment de simpatie primitivă, care se remarcă deja în familii, turme și societăți de animale și păsări , și, prin urmare, este comună omului și animalelor Simpatia primitivă diferă de acest sentiment prin faptul că a acționat direct, ca instinctul interior, și așa procedează acum, și nu se ține cont de opiniile altora în el Ambele acestea sentimentele ar putea și se pot contopi în motivul acțiunii, astfel încât preocuparea pentru opiniile celorlalți poate fi, de asemenea, amestecată cu simpatie, iar la această preocupare se poate adăuga simpatia Dar pentru cercetarea științifică este necesară separarea lor psihologică, întrucât primul este animal general, al doilea este specific uman; nu se găsește la animale, cu excepția unor animale domestice, cărora le-a fost deja transmisă de la om: deci, de exemplu, unui câine îi pasă de părerea proprietarului și îi este rușine de ridicol și reproșuri, nu din frica de pedeapsă sau durere fizică (acesta este, de asemenea, un alt sentiment inerent tuturor animalelor) și de un sentiment, fie afecțiune, fie reverență față de proprietar De aceea toată lumea Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY alte animale, comportamentul lor (sau cea mai de jos aparență de moralitate) este adaptat doar cerințelor de autoconservare și conservare a speciilor și turmei necesare Un animal își poate aminti experiența trecutului suferind din aceste sau alte condiții sau acțiunile sale, dacă acestea nu sunt adaptate mediului sau comunității: această experiență este compusă și la animale în aparență de moralitate sau instinct, influențând progresul moravurilor si viata animalelor Dar numai la om sunt influențate și suferințele și plăcerile din reprezentarea părerii altcuiva despre sine Prin urmare, în comportamentul uman, trebuie acum

să distingem între două categorii de acțiuni: una - cauzată de dureri și plăceri reale și de experiența lor acumulată în memoria personală sau în memoria întregii specii (experiența organizată a lui Spencer), iar cealaltă - care apar din reprezentările părerii altuia despre sine, indiferent de teama reală a acestei opinii, de exemplu, dacă amenință un pericol real Pentru a fi convinși de existența acestui motiv (separat de sentimentul de frică și de autoconservare), este suficient să reamintim că "/w din ceea ce fac oamenii zilnic și orar nu este cauzat de nimic altceva decât de setea de a dobândi sau de a păstra părerea bună a celorlalți despre sine (de ce, de exemplu, aveți nevoie de o cravată, cunoscutul stil Tailcoat, pălării, mobilier etc ?) Desigur, acest lucru se face adesea pentru a nu deteriora situația financiară prin abaterea de la regulile general acceptate Dar acesta, așa cum am spus, celălalt motiv este utilitarist, dar vreau să evidențiez prin analiză un sentiment care este complet independent de utilitate etc Dar atunci când o persoană își sacrifică în mod conștient viața (și prin urmare toate beneficiile lui) și este mulțumit de simplul gând că camarazii săi îl vor aproba sau numele lui va intra în ziare și istorie, avem de-a face cu un motiv, pe care îl vom numi -

continua cu ambitie incalculabila *) Când un om bogat încearcă să impresioneze trecătorii cu luxul casei sale, care îi sunt complet inutile și necunoscute, acționează după același sentiment; când un savant celebru suferă din cauza faptului că este ridiculizat într-un ziar ignorant sau se bucură de aplauzele unei mulțimi ignorante adunate pentru prelegerea sa, el este guvernat de același sentiment Odată cu dezvoltarea superioară a omenirii, acest motiv este înlocuit încetul cu încetul cu altul și, în timp, poate face loc complet motivului unei simpatii mai pure și mai înalte, care, așa cum voi arăta mai jos, a fost întotdeauna unul dintre elementele sale; totuși, chiar și în forma sa primitivă, acest motiv a avut și exercită cea mai puternică influență asupra moralității: în i-x, a ferit o persoană de acțiuni pe care el însuși nu le aprobă pe alții și, prin urmare, își imaginează că alții o vor condamna; în al doilea rând, acest sentiment îi face pe oameni să se străduiască să fie ca cei pe care toată lumea îi admiră sau pe noi înșine, pentru că ne imaginăm cum ne vor admira alții Acesta este al doilea fenomen pe care Tarde îl numește "imitație" sau "imitație" Dar imitația este doar o expresie exterioară a acestui motiv (manifestarea lui), și de aceea nu explică nimic, ci doar afirmă un fapt obiectiv Dar vreau să aflu psihologia acestui fenomen și cu acest scop voi încerca să o analizez mai departe; dar voi observa mai întâi că unul dintre rezultatele acestui sentiment *) Poate că ar fi mai bine să numim acest sentiment ambiție, și nu ambiție: la urma urmei, cuvântul rus "ambiție" exprimă doar o latură a acestui motiv - pozitiv, forțându-ne să căutăm o opinie mai bună despre noi înșine, dar nu exprimăm latura negativă, obligându-ne să ne abținem de la multe, sub influența opiniilor altora Cel puțin, la oamenii de rând aceasta nu se numește ambiție, deși este unul și același sentiment, adică preocuparea pentru opiniile alții Cuvântul lui Spencer "altruism de ego" nu-mi satisface scopurile: el, în i-x, acoperă toate acţiunile în care se îmbină atât serviciul faţă de ceilalţi, cât şi egoismul, şi mă refer doar la o onorabilitate incalculabilă, adică preocupare incalculabilă pentru opinia altcuiva; în al doilea rând, termenul lui Spencer vorbește despre semnul extern al acestui sentiment, și nu despre esența lui psihică

Esența proprietății este de a aduce membrii societății la o anumită asemănare sau unitate

între ei - în obiceiuri, maniere, moralitate, comportament, adică să aducă societatea la cea mai mare omogenitate internă și externă a unităților sale constitutive De aici este evident că acest început este opus începutului individualizării, diversităţii, originalităţii; chiar se luptă cu aceste principii; de aici diviziunea interioară care se observă la om și nu se remarcă la animale Să urmărim acum sursele și elementele motivului infinit de ambițios Există o părere că a fost doar o modificare a fricii primitive a individului în fața puterii societății, care i-ar putea dăuna, adică avea un motiv legat de calculul prestațiilor (utilitar) Iată ce crede Tarde, explicând prin aceasta entuziasmul personalităților care vorbesc publicului Cu toate acestea, același sentiment îi obligă pe alții să-și sacrifice viața, de exemplu totul, atâta timp cât oamenii au o părere bună despre ele Prin urmare, nu este o teamă de pericol, ci doar o părere proastă despre sine Tarde, însă, face o excepție pentru despoții celebri, care par a fi străini de această frică și entuziasm Dar, după cum se știe, acești despoți (de exemplu, Napoleon I) au fost și cele mai mari ambiții; și între timp acest sentiment de agitație provine fără îndoială din ambiție Dar de aici este evident că sentimentul de frică primitivă este doar uneori amestecat cu acest sentiment (la oamenii obișnuiți - provocându-i îngrijorarea), dar "s-ar putea să nu fie complicat de frică (în rândul despoților) Alored Fullier, recunoscând că în comportamentul oamenilor reprezentarea lor a conștiinței colective joacă un rol uriaș, de fapt, nu explică nimic, ci doar afirmă Faptul Nu explică cel mai important lucru: de ce este atât de neplăcut pentru noi să ne imaginăm pe noi înșine obiect de dispreț al acestei conștiințe colective în cazul în care nu ne poate face rău și de ce, dimpotrivă, este plăcut să ne simțim respectat de această conștiință colectivă într-o asemenea măsură Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI pedepse, că mulți își sacrifică viața pentru asta? Să dăm mai multe argumente în favoarea faptului că aceasta nu depinde de o frică primitivă a societății: astfel, suferim nu numai de lipsă de respect față de adulți, ci și față de copii și prețuim respectul copiilor nu mai puțin decât respectul a adultilor Mai departe, dacă noi înșine suntem ferm convinși că avem dreptate, atunci nu simțim această rușine în fața conștiinței colective, deși știm că se indignează pe noi și ne poate face rău: atunci simțim doar frică Așa s-au simțit Socrate, Galileo, Bruno și toți reformatorii persecutați: puteau avea un sentiment de frică de societate și de pericolul iminent, dar, desigur, nu le puteau fi rușine de fapta lor, în ciuda condamnării Așadar, rușinea nu se naște dintr-un sentiment sau frică de pericol; sursa sa este simpatia primitivă, ale cărei semne sunt clar vizibile în sursele) acestui sentiment, dar numai într-o formă nepurificată, adică amestecat cu alte elemente Aici trebuie să definesc această simpatie primară doar în măsura în care este necesar pentru această întrebare Ce este simpatia primară? O ființă vie, simțitoare și conștientă știe (din experiență) că ființe ca el, în aceleași condiții, au aceleași sentimente (suferință și bucurii) cu el și, prin urmare, văzând, de exemplu, că celălalt se află în condițiile în care el el însuși a provocat suferință, simte din nou cu imaginația sa ceea ce simțise anterior în realitate, adică simpatizează, simpatizează cu suferința altuia Acest lucru este cunoscut de toată lumea Dar aceeași abilitate trebuie să se manifeste în mod necesar și în această Formă: după ce a făcut o anumită faptă sau intenționând să o facă, o persoană știe și de la sine exact ce ar simți pentru altul care a săvârșit aceeași faptă; apoi, imaginându-și că toată lumea ar simți la fel față de el, începe

să simpatizeze cu acest sentiment general împotriva lui însuși, adică, a simți un dispreț simpatic față de sine Deci cum este Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY nu poate distruge complet iubirea de sine, atunci aceasta dă naștere unui conflict dureros între iubirea de sine și dispreț Un proces complet opus - dar conform aceleiași legi - se realizează cu un act care mi-ar stârni aprobarea dacă ar fi făcut de altul Îndur acest sentiment în alții (eu ejective, așa cum spune Romans) și, prin simpatie, îl împărtășesc cu toți cei din mine De aici se naște mândria în acțiunea cuiva, uneori complet absurdă și dăunătoare atât mie, cât și altora, dacă este aprobată de mulțime Aici se află acea contagiune din mulțime, despre care Tarde și Siegel vorbesc atât de mult, văzând în ea un fenomen general și constant, ceea ce nu este deloc adevărat, așa cum voi arăta mai târziu Deci, în persoana pe care o eliberăm, comparabilă cu animalele publice, turma cea mai înaltă, în care deși există toate turmele anterioare, dar nu este nimic nou: aspirații indispensabile, nedefinite și păstrarea respectului (era deja utilitar) Pe acest sentiment m-am oprit o perioadă deosebit de lungă, pentru că este mai evident decât altele, fiind independent de nevoile fiziologice animale și, deci, de mediul natural Este entuziasmat de reprezentarea reprezentării altcuiva despre noi, adică nu numai prin actul nostru mental, ci și - în acest act mental - prin actul psihic al altcuiva și, în plus, complet indiferent față de autoconservarea noastră și nu indiferent doar față de sentimentul nostru de respect și respect de sine Și, între timp, creativitatea acestui motiv vizual autonom este enormă: datorită lui, a apărut și s-a realizat o transformare în personalitatea umană - în sensul publicității sale, al identificării sale cu ceilalți și al respectului pentru interesele altora, o necesitate (iar uneori inutil, după cum vom vedea în continuare) suprimarea individualității ' Mi se poate obiecta că, prin urmare, dimpotrivă, Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI individul se dovedește a fi suprimat de voința altcuiva, de voința societății, de opinia altora; vor spune: care este autonomia voinţei? Când un individ își suprimă oricare dintre dorințele sale prin ceea ce este o condamnare a mediului social, atunci, aparent, dorința lui este suprimată nu de el însuși, ci de voința mediului, ci doar reflectată prin conștiința sa Dar nu este așa: prima lui dorință (neaprobată de mediu) este înăbușită de propria ei dorință de a se bucura de respectul mediului Dacă nu ar fi această a doua dorință, opinia publică nu ar acționa asupra lui în sine și ar face ceea ce și-a dorit în primul moment Aici a fost doar o ciocnire dintre cele două dorințe ale lui Chiar dacă ar renunța la prima sa dorință doar din frica de pedeapsă, atunci chiar și într-un astfel de caz autonomia voinței sale ar fi inviolabilă, pentru că din nou propria sa dorință ar învinge - de a evita suferința combinată cu pedeapsa, iar această dorință este una dintre principalele motive ale voinţei care stau în structura organizaţiei însăşi Dar suprimarea dorințelor cuiva prin frica de pericol, pedeapsă, dezastru iminent etc , este, desigur, o etapă inferioară în comparație cu suprimarea opiniei publice prin rușinea lor în cazul în care societatea nu ne poate face rău Primul motiv provine din suferința corporală, fiziologică și reprezentarea ei, al doilea din suferința pur psihică, cerebrală, înstrăinată de pericolul senzual Dar într-o ambiție incalculabilă, sau rușine, ni se dezvăluie încă un fenomen, care i-a uimit de multă vreme pe moraliști și a dus la multe interpretări metafizice Acest fenomen constă în faptul că acțiunile fără calcul (de exemplu, morala datoriei lui Kant) presupun de foarte multe ori, dacă nu întotdeauna, rezultate bune, atât

pentru persoana morală însuși, cât și pentru societate Repet, ambiția incalculabilă ne explică în mod destul de firesc acest aparent miracol A condus la binele public prin faptul că, în I-x, a făcut ca persoana să devină mai convenabilă pentru Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY pensiuni; în al doilea rând, a făcut-o să facă multe pentru societate și să o servească cu toată puterea ei Pentru individ însuși, beneficiul aici constă în faptul că, în al doilea rând, adaptându-se astfel la comunitate, ea se protejează de pericolele reale care însoțesc nemulțumirea publică față de ea și, în al doilea rând, ea, printre alte personalități ^ în în final, el se bucură de acele beneficii care se dovedesc a fi în îmbunătățirea societății și în isprăvile altora, cauzate de aceeași ambiție - De ce au apărut astfel de rezultate utilitare neașteptate pentru o persoană care a acționat complet altruist, doar dintr-un sete de respect și frica de dispreț? Acest fapt uimitor i-a determinat pe mulți eticieni să vadă în voința umană o voință ascunsă și care operează în spatele ei, mai înaltă și mai prudentă, care produce consecințe esențiale progresului Ce din acțiunea rușinii și a ambiției, i e rezultate care nu erau așteptate de personalitatea însăși au izvorât dintr-o activitate incalculabilă, ceea ce se explică foarte simplu prin cea propusă iată teorii: până la urmă, un individ, când și-a imaginat că va fi condamnat, a început prin a-și condamna pe alții pentru același act (dacă a fost comis împotriva ei) Singurul motiv pentru care știa că alții îl vor condamna era că ea însăși îl condamna Și de aici este deja clar că însuși conceptul de conștiință colectivă de judecată a apărut din propriile aspirații și dorințe, destinate de ea doar celorlalți, dar care apoi s-au reflectat asupra ei, au subordonat-o cui? - În esență, propria ei voință și dorință Singura excepție era un stat sclavagist, cu o moralitate impusă de arbitrar și contrară naturii sentimentelor naturale și onorifice Deci, persoana, supunându-se acestui motiv, care chiar și pentru ea însăși ar putea părea exterior, în esență, a ascultat de motiv, care inițial a revărsat din propria ei voință și a fost doar transferat (ochi activat) de ea însăși în conștiința colectivă Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI Aceasta este, în opinia mea, cea mai înaltă dovadă a autonomiei voinței, care se manifestă chiar și acolo unde este gata să se considere acționând după voința altuia, sub constrângerea voinței colective a societății De aici este deja destul de clar de ce această subordonare față de conștiința colectivă a condus inconștient atât la binele personal, cât și la binele comun: până la urmă, voința individului însuși a fost la sursa conștiinței colective; ca urmare, urma să se obţină un fenomen, în conformitate cu această voinţă, adică E buna Numai că aici i s-a ascuns ochilor procesul intermediar: nu a observat că a introdus în conștiința colectivă, ca cerințe generale de la ea însăși, doar ceea ce ea însăși cerea de la ceilalți Inconștient pentru sine, adică în domeniul sentimentelor, a elaborat marea regulă descoperită de Kant într-un mod teoretic, și anume: "acționează în așa fel încât să vrei să faci din fiecare motiv al acțiunilor tale o lege universală " Se dovedește că marele lui Kant regula a acționat întotdeauna în umanitate, dar nu în mod conștient, ci în domeniul sentimentului direct Dar dezvoltarea autonomiei umane nu s-a oprit aici: a fost doar prima etapă a autonomiei umane în societate Deși sentimentul de rușine în fața opiniei publice era deja o forță de reținere puternică, capabilă să învingă de foarte multe ori teama de pericolul care amenința aceeași societate, dar nu a fost suficient Mulți au această frică de animal, un produs al autonomiei animale a voinței, controlată doar dureri și

plăceri senzuale, sentimente reprimate de rușine și ambiție Deci, dacă ar putea exista sclavi care, de rușine în fața părerii tovarășilor lor, să nu dea unul dintre ei stăpânului, chiar dacă ar amenința cu tortură și moarte, dar au fost mulți alții în care autonomia animală a învins autonomia primară a omului public, mânat de motivul rușinii și al ambiției incalculabile Un sclav care a trădat un tovarăș de teamă de pedeapsă nu este lipsit de autonomie, Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY dar această autonomie este mai scăzută nu doar pentru că este caracteristică animalelor, care evită și suferința, este mai scăzută pentru că o dorință străină, dorința stăpânului, îl obligă aici pe sclav, în numele autonomiei senzuale, să renunțe la celelalte aspirații ale sale de cel mai înalt nivel, de exemplu, din simpatia pentru un tovarăș sau din nevoia de respect din partea camarazilor Mulți oameni spun că libertatea interioară nu depinde deloc de libertatea externă și nu are nicio legătură cu aceasta Da, dacă libertatea este înțeleasă școlar, ca "fără temei", nemotivată Dar libertatea interioară, așa cum o definesc, suferă foarte mult în condițiile care depind de sclavia externă: ea necesită de la o persoană o putere infinit mai mare a autonomiei sale superioare (pur psihice) pentru a depăși motivele autonomiei inferioare (senzuale-senzuale) psihic) Insuportabilitatea suferinței poate obliga un sclav să zdrobească cele mai bune aspirații ale sufletului său, astfel încât în cele din urmă să nu mai rămână nimic din ele, precum și din voința lui însăși, cu excepția acelei "autonomii" inferioare, datorită căreia el pot spune: "Dar totuși am făcut acest lucru dezgustător " pentru mine, ca să nu mă biciuie, înseamnă că eram liber " De obicei, se obișnuiește să se dovedească că, până la urmă, a existat un sclav Epictet (Stoic), care nu a renuntat la parerea sa nici cand maestrul si-a rupt picioarele in tortura Admiratorii liberului arbitru absolut spun: iata pentru voi dovada ca acesta exista Dar a actionat Epictet fara motiv si motiv?-Nu considerată a fi adevărul Sentimentul adevărului era mai puternic în el decât sentimentul suferinței Dar dacă ar fi puterea care este atribuită tuturor oamenilor sub numele de "libertatea voinței", toată lumea ar avea-o și chiar acel sclav care nu putea suporta durerea și a făcut un lucru urât Prin urmare, nu toți oamenii "au liberul arbitru", și în acest caz este Biblioteca Runiverse AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI deloc o proprietate a unei persoane în general, ci doar o trăsătură a organizării mentale a unora, adică nu deloc liberul arbitru, așa cum l-au definit scolasticii Dar în exemplul lui Epictet vedem un alt indiciu important: este evident că autonomia voinței sale este diferită de cea a voinței unui sclav subordonat; iar celălalt, nu în esență, ci în conținutul ei: pentru unul, suferința fiziologică este cea mai dureroasă și el urmează motivele ei; pe de altă parte, toate motivele palesc înaintea motivelor suferinței ideale Dacă Epictet ar reprezenta singurul caz, nu ar merita să vorbim despre el Dar istoria aproape tuturor religiilor superioare, și mai ales a creștinismului, oferă zeci de mii de astfel de exemple; apropo, să ne amintim de sectanții noștri ruși: s-au ars în masă, doar ca să nu se supună vreunei cereri care contravin convingerilor lor Galileo, Bruno, Huss, Servais și mulți oameni de știință și filozofie reprezintă același fenomen, iar acest lucru demonstrează că nu doar fanatismul religios este cel care lucrează aici, ci un motiv special, comun oamenilor de religie și oamenilor de idei (stiintific-FI- lozofice) Dar chiar și sub ochii noștri există multe astfel de Fapte, deși la scară mai mică: astfel, sute și mii de oameni nu vor renunța la ideea lor, chiar dacă sunt amenințați cu mare neplăcere și neplăcere Care este trăsătura

distinctivă a tuturor acestor organizații psihice? Ei au motivele sentimentelor superioare și, adesea, motivele simpatiei pure, prevalează asupra motivelor de autoconservare și suferință și plăcere fiziologică inferioară Dar, cum ideile și sentimentele lor superioare, în același timp, trăsăturile individualității lor sunt în același timp (atunci, pe măsură ce motivele suferinței și plăcerii fizice și funcționale alcătuiesc motivele comune tuturor celor vii), atunci autonomiile lor de voința, care este mai mult, predată sclavului, predarea-ți această ultimă autonomie nu merge mai departe decât cea care este caracteristică și animalelor, Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY și totul individual, specific lui personal, dispare Cu acestea din urmă, dimpotrivă, individualitatea lor este motivul dominant și, prin urmare, voința și autonomia ei sunt, cu toate atributele individualității lor, i e aici autonomia este mai mare, mai plină Dar aici se dezvăluie un alt Fapt: proprietățile lui Epictet în epoca în care a trăit sunt în legătură cu o anumită moralitate și nu au fost deținute numai de el, ci de un întreg grup de oameni care, sub diferite Forme ale teoriilor morale, a crescut și a crescut, până când asceza catolică medievală nu a acoperit aproape toată Europa Epictet era un stoic, iar viața lui, morala sa, avea deja precursori la cinici, avea o asemănare cu morala și viața epicureenilor și o asemănare și mai mare cu morala și viața a mii de primii creștini care au apărut în Grecia și Roma cam în același timp Această generalitate izbitoare a fenomenului dovedește că la Epictet avem de-a face nu cu un caracter excepțional și nu cu un tip excepțional, ci cu manifestarea unei tendințe mai generale, în creștere treptat Această nouă tendință a fost cea de-a doua etapă a autonomiei voinței umane, care a înlocuit etapa ambiției incalculabile sau a rușinii opiniei publice Consecvența în timp nu dovedește încă că noul este mai bun vechi si vechi Iar teoria evoluționistă însăși ia drept criteriu nu deloc această succesiune, ci lărgimea și plinătatea vieții și de aceea poate stabili, împreună cu fenomenele progresului, și fenomenele de regres În același mod, și conform concepției pe care am dezvoltat-o acum, înălțimea unui nou tip este determinată nu de noutatea sa, ci de cea mai mare autonomie sau lărgime a voinței individului, care, după cum vom vedea, presupune consecințe enorme pentru lățimea, plinătatea și profunzimea vieții și libertatea voinței Această stare superioară a voinței și motivele ei era imposibilă fără o asemenea subordonare a acestor aspirații ale voinței unele față de altele, astfel încât aspirațiile ideale, motivele care decurg din sentimente superioare, au dominat și Biblioteca Runiverse AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI asupra animalelor generale, și chiar asupra sentimentelor primitive, în mod specific uman (de exemplu, gono-rativitate incalculabilă) Tipul pe care l-am schițat se află deja la doi pași deasupra animalului: primul pas al umanității a fost tipul de onorabilitate incalculabilă; acest respect obligă toată puterea de autoconservare să fie direcționată către această parte a personalității cuiva, deja independent de opiniile celorlalți: primul tip, spre deosebire de cel nou, poate fi numit altero ambition arpivngrmr, iar al doilea tip - ego-aroganta *) Vom arăta acum că un tip încă mai înalt este posibil, dar deocamdată să ne oprim asupra tipului onorativ al ego-ului Deja în ea se realizează o pondere mult mai mare a "liberului arbitru", dacă este definită ca cea mai mare dependență a motivelor sale doar față de sine La urma urmei, voința unei persoane este doar un aliment egal și eficient pentru toate aspirațiile emergente și capabile să apară (potențiale) unei persoane date Lipsa exterioară de libertate,

fie față de mediul social, fie față de natură, acționează asupra voinței personale, determinând-o să suprime unele motive în favoarea altora, iar uneori aceasta duce la progres, iar alteori la o regresie a vieții Acest lucru duce la progres atunci când o astfel de suprimare rezultă din supunerea la astfel de cerințe ale societății, pe care eu însumi le impun altora (vezi mai sus); dimpotrivă, duce la o regresie a individului atunci când îi sunt impuse cu forța motive care nu au nicio legătură nici cu el, nici cu voința publică Și astfel, în funcție de gradul de trecere de la tipul "altero-gonorativ" la tipul "ego-onorativ", rezistența la "autonomia internă" a devenit din ce în ce mai puternică - la scopuri externe, impuse O persoană poate lupta împotriva acestor obiective externe impuse în două moduri: fie pur și simplu nu le-a ascultat, ·) Din cuvintele: "alter" - altul și "ego" - I "Alterogonorative" înseamnă - grija de respectul celorlalți; "ego-onorativ" - având grijă de propriul respect pentru sine Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY de ce a dezvoltat în el însuși cele mai înalte motive, depășind suferința care a apărut din această neascultare, sau a schimbat mediul naturii și al societății astfel încât acesta să satisfacă cea mai mare sumă a aspirațiilor sale Deci, Epictet a trebuit, ca să spunem așa, să se atrofieze, să anestezieze în sine unele Funcții care erau incompatibile cu condițiile din jur; de exemplu, a trebuit să-și suprime în sine sentimentul firesc de a suferi de tortură și bici pentru a păstra "sfântul sfintelor" al "eu-ului" său Aceasta înseamnă că, totuși, a rămas subordonarea, sclavia față de voința altuia, deși numai în Funcțiile inferioare Acest lucru este înalt și este considerat de mulți a fi aproape idealul libertății interioare, dar aceasta este o greșeală Suprimarea chiar și a Funcțiilor inferioare nu costă nimic nu numai în latura fiziologică a corpului, ci și în cea psihică (de exemplu, sfatul de a se abține de la dragostea sexuală atrage după sine psihoze dezgustătoare); mai mult, o asemenea suprimare creează o incompletitudine a personalității Dar, ca etapă de tranziție, a avut o mare importanță ca exercițiu și gimnastică a voinței Ca un barbat; Un student la pian trebuie, pentru a supune toate degetele voinței sale, să-i supună în primul rând pe cei mai puțin ascultători, astfel omenirea și-a exercitat treptat controlul asupra propriilor dorințe: morala stoicilor a devenit comună în Evul Mediu sub numele de asceză Mulți sunt obișnuiți să creadă, în cuvintele lui Rousseau, că omul primitiv era superior nouă în libertatea sa interioară Dar aceasta este o iluzie; toți călătorii spun că sălbaticul modern este o ființă complet reflexivă, impulsivă, dăruită oricărei impresii, ca și copiii noștri și isterici, care nu sunt altceva decât produsul degenerării, atavismului Mă vor îndrepta către grecii antici, dar multă vreme cel mai bun cercetător al lui Homer, Gladstone (și după el Wundt), a dovedit că nu existau ființe mai impulsive, mai neîngrădite decât "eroii" Greciei antice: au țipat, strigă, fugea de luptele de câmp de la cea mai mică rană sau chiar de dorința sexuală O singura data- Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI Poveștile lui Dostoievski din Casa morților despre alegerea oamenilor de rând din spitale sunt uimitoare; oricine poate auzi același lucru de la orice moașă sau medic despre țărani și femeile țărănești care îndură durerea și suferința mult mai rău decât oamenii inteligenți și care sunt obișnuiți să se rețină constant în a-și exprima sentimentele și senzațiile Unul dintre cei mai buni psihiatri din Anglia, în marea sa lucrare despre bolile mintale, spune că perioada medievală de asceză, mănăstiri, autoflagelare etc , a fost necesară pentru a-l transforma pe fostul om dintr-o ființă complet

impulsivă într-una mai mult înfrânat în ceea ce privește pasiunile și dorințele sale! ny, pe care mai devreme l-a adus imediat în execuție: această perioadă a dezvoltat în omenire ceva asemănător centrelor de arestare Dacă ne plângem de epoca modernă nervoasă și isterică, este doar pentru că nu cunoaștem trecutul, iar măsura noastră de reținere și idealul de autocontrol merg mai departe decât realitatea noastră Dar trebuie să ne amintim că cei mai extremi neurastenici și isterici ai timpului nostru sunt doar reproduceri ale strămoșilor primitivi, în fața cărora ei reprezintă totuși modele de autocontrol, reținere și autosubordonare a impulsurilor inferioare față de cele superioare Dar nu vreau să spun asta; că şi sensibilitatea omului modern a scăzut Nu, Schopenhauer spune pe bună dreptate că clubul monarhului antic a avut mai puțin efect asupra oamenilor din acea epocă decât aspectul amenințător de acum Omul medieval a trebuit să-și suprime această sensibilitate în sine, pentru că l-a făcut sclav atât al naturii, cât și al altor oameni, întrucât Funcțiile inferioare, neexcluzând nici măcar onorativul incalculabil, îl legau cu supunerea față de mediul extern și social, adică au fost forțate să apară și motive care nu aveau nimic de-a face cu voința lui directă Dar de la exercițiul prescris de stoicism și asceza medievală, o persoană a ajuns la punctul în care ar putea Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY pentru a-și controla motivele ca un artist cu degetele, nu se mai temea nici de Funcțiile inferioare, nici de sensibilitatea lui Erau atât de mult în puterea lui încât sinele lui superior nu putea cădea niciodată în robie Acest lucru se vede mai ales clar în momentele de luptă pentru acest "eu": de exemplu, francezii, pe care obișnuiam să-i considerăm cea mai răsfățată și senzuală națiune din lume, au devenit eroi ai sacrificiului de sine îndurând greutăți cumplite ale foametei, pentru a nu preda Parisul lor germanilor; vedem același lucru, deși numai cu luptători individuali, în timpul Bloviturii de stat săvârșite de Napoleon al III-lea Un exemplu similar ne este oferit de cea mai recentă încercare din Germania de a restrânge libertatea de conștiință, de gândire și de știință A provocat o asemenea furtună de rezistență, care în urmă cu trei secole nu ar fi fost provocată de arderea publică a o sută de mii de eretici, sau chiar de o măsură mai severă care a afectat întreaga populație Dar asta nu este tot Vedeți acum clar că sub influența nevoii crescânde de autonomie interioară și libertate spirituală, care înainte puteau fi suprimate sau forțate să îndure suferința (motive impuse din exterior!), înseși Formele societății s-au schimbat: ordinele și legile ei erau s-au format treptat în așa fel încât au fost garanțiile lor ale libertății exterioare Acum aceste Forme nu mai fac necesar ca aproape oricine să joace rolul lui Epictet, adică să aibă nevoia de a suprima în sine sentimentul firesc de a suferi de teribile torturi pentru a păstra cea mai înaltă parte a autonomiei propriei voințe prin înecarea în sine a părții de jos a acesteia - în orice caz, valoroasă și importantă în viața generală a individului Este evident că în crearea acestor Forme exterioare stau dorința de libertate interioară și, prin urmare, cei care cred că "libertatea exterioară" și "libertatea voinței " nu au puncte de contact se înșală: eroii individuali își pot păstra o parte din autonomia lor în sclavie, sacrificând o altă parte a acesteia, dar oamenii obișnuiți își pierd direct toate puterile în sclavie Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI și înlocuiți-le cu străini, mai întâi dintr-un sentiment de frică și durere, și apoi într-un mod alter-gonorativ Rezumând toate cele de mai sus, putem recunoaște următoarele etape ale autonomiei: I) stadiul mecanic sau

fizic - în obiectele anorganice;) stadiul vegetativ, care atașează primului o rezistență mai subtilă și mai variată, datorită capacității de reproducere (creștere în noi obiecte autonome);) stadiul subiectiv sau mental-g/vkio; -) același uman, altero-onorativ,) ego-aroganță agresiv \ ) sintetic Fiecare următor le include pe toate precedentele vili Să vedem acum ce forță de bază a condus la toate aceste schimbări externe și interne Această forță a fost într-o străduință veșnică și neschimbată a voinței spre bine Temporar, depășind un obstacol, voința a fost mulțumită de el, iar persoana a simțit bucurie și mulțumire Dar, obișnuindu-se cu noua situație, a simțit din nou imperfecțiunile sau inconvenientele ei, iar voința, în același sentiment de a suferi de aceste neplăceri, i-a dat un nou motiv pentru a se strădui în continuare să se îmbunătățească pe sine și mediul Și aceasta exprimă cel mai clar diferența dintre liberul arbitru școlar și ceea ce încerc să stabilesc Dar rezultatul procesului aproape că împlinește idealul scolasticii: cel mai înalt tip de om își stăpânește acum dorințele, ca degetele unui artist, ghidat nu de dorințe imediate, ci de considerații și sentimente superioare, idealuri ale binelui comun, în mod conștient înțeles - ca binele fiecăruia, ghidat de idealurile și principiile simpatiei și iubirii dezinteresate; această simpatie era și în voința primitivă, dar acum a fost curățată de toate impuritățile și a devenit, dintr-un motiv inconștient, principiul conștient al oricărei activități Biblioteca "Runivers" L E OBOLENSKY Dar nu aceasta este lipsa de motivare a vointei, ca la scolastici: motivele inca o guverneaza, ci cele mai inalte, ideale si, in plus, guverneaza (cu relativa slabiciune a lor) doar pentru ca, prin exercitiu si dezvoltare, omul a invatat să-i împingă înainte, să-și concentreze asupra lor toată atenția și astfel, la momentul potrivit, să înece motivele inferioare ale autonomiei animale și onorifice Ce parte a luat mintea umană în acest proces? Oamenii s-au născut cu un sentiment de simpatie și libertate a acțiunilor lor, dar aceste sentimente au fost oarbe: oamenii nu știau tot ce trebuie iubit, nu știau la ce să lupte, ghidați doar de sentimentele primare de suferință și bucurie, rătăceau bâjbâind Dar încetul cu încetul, rațiunea a deschis în mod conștient orizonturi voinței, iar simpatiile i-au indicat sferele sale, începând de la familie și trib și terminând cu unitatea sensibilității psihice și psihofiziologice în întreaga omenire Sentimentul a forțat mintea să lucreze pentru sine, să caute noi orizonturi îmbrățișate de iubire într-un cerc care are o rază din ce în ce mai mare Aici a fost interacțiunea rațiunii și sentimentului (sau voinței), în care, însă, impulsul era dat de voință, manifestată, pe de o parte, prin sentimente hedonice (se mai numesc și egoiste), iar pe de altă parte, de simpatie primară Simpatia primordială, eliberandu-se de erorile de gândire și ignoranță care au dominat primele etape ale dezvoltării, erorile care și-au limitat sfera de acțiune la familie, trib, națiune, sectă religioasă etc , a luat acum în sânul său întregul a omenirii În plus, după ce a cucerit etapele anterioare, ea și-a asumat și un nou caracter: astfel, după ce a cucerit stadiul ambiției incalculabile (altero-gonorative), pe baza acesteia, a avut ocazia să se elibereze de nenumărate și inutile fleacuri, în care aproape întreaga viață a unei persoane altero-onorative s-a înecat de dragul de a se strădui să obțină respect Biblioteca "Runivers" AUTONOMIA UMANĂ ÎN DESFĂŞURARE ŞI ETAPELE EI căsătoria altora S-a eliberat de extremele motivului ego-norativ (stoicismul epitetic și asceza medievală), ea s-a eliberat de concentrarea exclusivă asupra "Eului" ei și asupra auto-îmbunătățirii și, prin urmare, și-a concentrat toate forțele pe un adevărat serviciu

față de ceilalți, cauzat prin simpatie pură Marmery, în Progresul științei, spune că caritatea publică este un semn al epocii noastre la fel de mult ca și asceza din Evul Mediu Următoarele sunt remarcabile: în primul rând, țesătura sau esența lumii nu a interferat cu acest proces; dimpotrivă, pe măsură ce legile ei sunt învățate, ea servește din ce în ce mai mult aspirațiilor oamenilor și idealurilor lor În al doilea rând, rezultatele obținute de-a lungul multor milenii au fost obiectul de vise și inspirații ale unor persoane remarcabile și ale grupurilor umane Mă voi abține pentru moment să trag concluzii dintr-o comparație a acestor două Fapte Manifestarea acestor autonomii în diverse domenii de progres va face obiectul unei lucrări speciale L E Obolensky Biblioteca "Runivers" Bazele idealismului *) Critica idealismului logic eu Dacă principiul logic al cunoașterii noastre este cu adevărat universal și absolut, atunci el fundamentează tot ceea ce există și în același timp conține în mod ideal întregul sistem de cunoaștere posibilă Verificarea acestui principiu, ca necondiţionat şi universal, trebuie deci să constea în deducerea logică din el a întregului sistem al cunoaşterii noastre Și întrucât toată natura și toată istoria este definită de Hegel ca auto-revelarea acestui principiu absolut, natura și istoria trebuie deduse din el în mod logic a priori Istoria și natura trebuie construite logic, pentru că numai o astfel de construcție logică poate fi o reproducere adevărată a originii și dezvoltării lor reale Tot ceea ce există se reduce la o idee logică - acesta este sensul propoziţiei hegeliene: "tot ce există este rezonabil **); iar procesul actual al lumii, procesul dezvoltării lumii, trebuie explicat ca un proces rațional, logic Hegel, și înaintea lui Schelling, au recunoscut necesitatea unei asemenea dovezi filozofice, a unei verificări a principiului lor *) Vezi articolul din cartea ianuarie , "Probleme de filosofie și psihologie" (nr) "*) Was vernünftig ist, das ist wirklich; uud was wirklich ist, das ist vernünf-tig (Rechtsphilos , Vorrede) Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI cypa - prin construirea unei noi științe speculative - știința naturală speculativă și istoria speculativă Ei au încercat să ofere o astfel de știință, iar această încercare a arătat mai ales inconsecvența, incompletitudinea principiului lor abstract În primul rând, a căzut faimoasa "filozofie naturală" Natura s-a dovedit a nu fi identică cu "spiritul" filosofilor și toate încercările de a o deduce din conceptele de rațiune pură s-au dovedit zadarnice De fapt, filozofii nu au dedus nimic: au construit din material dărăpănat și extrem de fragil, ajustându-și cunoștințele natural-istorice pentru a se potrivi cadrului sistemului lor logic Dar știința lor despre natură era deja un anacronism plângător la vremea lor Și în același timp în care se încurcau din ce în ce mai mult în rețeaua lor metafizică, creând o lume iluzorie, știința științifică a naturii a avansat, descoperind lumi adevărate prin metode și instrumente îmbunătățite de experiență și observație Rezultatele științei pozitive s-au îndepărtat de rezultatele speculațiilor: studiul empiric extern al naturii a câștigat avantajul construcției logice Și odată cu progresele empirismului științific, un tip special de filozofie a empirismului s-a dezvoltat și s-a răspândit în mod natural Aparent, eșecul numai al filosofiei naturale nu mărturisește încă împotriva "filozofiei identității" lui Schelling și Hegel: eroarea construcțiilor individuale nu mărturisește încă împotriva adevărului principiului fundamental În orice caz, dacă ne asumăm, împreună cu Hegel, "raționalitatea" a tot ceea ce există, dacă recunoaștem împreună cu el adevărata esență a lumii într-un concept logic și vedem în forme separate de a fi doar

momente în dezvoltarea acest concept, apoi însăși sarcina construcției a priori, pur raționale a naturii din concepte, pare nu numai posibilă, ci absolut necesară Și invers, dacă o astfel de construcție se dovedește imposibilă, dacă lumea sensibilă reală nu este rezolvată un sistem pur logic, dacă procesul fizic al vieții și dezvoltării universului nu este în întregime rezolvat într-un proces logic, atunci însuși "panlogismul" lui Hegel se dovedește a fi fals în abstracția sa: totul nu este reductibil la Logos, adică , la principiul logic Nu este greu de demonstrat, prin analiza logică a întregii construcții a lui Hegel, că Fizica sa fantastică, în esență, poate fi derivată din principiile sale de bază la fel de puțin ca fizica științifică reală: căci indiferent cum explică forțele fizice ale gravitației, luminii, sunetului, căldurii etc , ele evident nu pot fi reduse la categorii logice - la fel ca totalitatea Formelor organice și anorganice ale naturii În domeniul istoriei spiritului uman, metoda constructivă a lui Hegel a avut, fără îndoială, mai mult succes decât în domeniul pur fizic, în parte datorită cunoștințelor istorice mai extinse ale Filosofului și a extraordinarului său dar de înțelegere istorică Aici, mai ales în sfera mișcărilor mentale și spirituale, Hegel a reușit de fapt în unele cazuri să dezvăluie legătura logică a momentelor individuale în dezvoltarea uneia sau alteia idei sau principii generale într-o anumită epocă istorică Dar istoria, ca și natura, nu poate fi "raționalizată": în istorie, ca și în natură, procesul real nu coincide cu cel logic și deci nu este construit a priori de către istoric, ci este studiat și explicat de acesta a posteriori Altfel, istoricul nu s-ar limita doar la trecut și, mai mult, doar o mică parte din trecut cunoscut de el: ar putea logic "construiește" viitorul, să-l prezică cu o certitudine necondiționată Orice eveniment istoric neașteptat, ca orice descoperire majoră în domeniul trecutului, arată clar insuficiența construirii istoriei din concepte abstracte În istorie, ca și în natură, legătura reciprocă a fenomenelor poate fi descoperită și înțeleasă doar prin studierea fenomenelor în sine Din concepte abstracte nu se poate nici deduce nici a înțelege ceva concret - este imposibil să înțelegi o persoană ca un factor real în procesul istoric "Materialismul economic" modern, care neagă și semnificația individului în istorie, își expune deja legătura genetică cu construcția abstractă hegeliană a procesului istoric Căci în istorie, ca și în știința naturii, idealismul abstract a evocat o reacție din materialism Insuficient în domeniul științei naturii și al istoriei, principiul lui Hegel s-a dovedit a fi la fel de insuficient în domeniul psihologiei *): sufletul uman nu este exclusiv un "lucru gânditor"; este, de asemenea, un eollido și un lucru simțitor Iar încercarea de a reduce voința, sentimentul și sensibilitatea la gândire, de la psihologic la logic, a fost la fel de nereușită ca și încercarea inversă a școlii de psihologi opusă lui Hegel, de a reduce gândirea la sentiment și voință, sau logica la psihologie Astfel, între "panlogismul" lui Hegel și știința empirică există o antinomie fără îndoială, și una care nu depinde de greșelile particulare ale lui Hegel sau de simplele neajunsuri în cunoștințele sale natural-istorice În realitate, o astfel de cunoaștere nu ar fi deloc necesară dacă deducția abstractă i-ar putea lua locul Știința empirică contrazice idealismul logic în însuși principiul său: natura, istoria, sufletul uman nu pot fi reduse la categorii logice și, prin urmare, nu pot fi derivate din astfel de categorii Existența nu este reductibilă la o idee logică Pe de altă parte, după cum am văzut, empirismul însuși ne conduce la

idealism și, în plus, la idealism logic: lumea, ca fenomen, presupune un subiect care condiționează acest fenomen în spațiu și timp infinit - der Welttrâger, das Subject des Erkennens, ca *) Psihologia propriu-zisă a idealismului logic este în mod necesar la fel de arbitrară și fantastică ca filosofia sa naturală mier EXPEG Die Psihologie d Hegelschen Schule Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY l-a numit Schopenhauer Și întrucât cunoașterea noastră corespunde realității, întrucât fenomenul pe care îl cunoaștem este obiectiv, presupunem în mod necesar în cunoașterea însăși, la fel ca și în fenomen, o unitate de subiect și obiect, a cunoscător și a cunoscut Și acesta este tocmai principiul idealismului logic În această contradicție a două principii abstracte, empirismul și raționalismul absolut, se află o problemă extrem de importantă pentru gândirea filozofică Ne-am convins de inconsecvența empirismului abstract: examinând ipotezele sale de bază, supunând analizei critice a conceptelor experimentale de bază, trecem în mod firesc de la un astfel de empirism la idealism și, mai mult, la idealism logic Dar dacă un asemenea idealism, la rândul său, se abate de la datele experienței și de la rezultatele cunoașterii pozitive, atunci trebuie să ne gândim de ce depinde o astfel de contradicție, dacă are un caracter accidental sau general? Cunoașterea umană trebuie să fie logică și trebuie să fie pozitivă, pozitivă Pozitivismul cunoașterii noastre nu poate exclude logica lor, iar natura logică a gândirii nu o poate priva de conținutul său pozitiv Și dacă pozitivismul, care neagă logica obiectivă a gândirii, este fals pozitivism, atunci panlogismul, care exclude relația esențială a gândirii cu ființa pozitivă, concretă, este un panlogism imaginar Idealismul logic al lui Hegel se dovedește a fi inconsecvent cu empiria; să luăm în considerare soarta lui în fața curții gândirii filosofice abstracte Cunoașterea adevărată este, după Hegel, înțelegere perfectă, iar dacă credem în posibilitatea cunoașterii adevărate, credem în posibilitatea înțelegerii perfecte Prin urmare, admitem posibilitatea unui astfel de sistem de înțelegere, care acoperă sistemul mondial Și asta, în ochii mei Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI La urma urmei, este posibil doar sub condiția unității principiului însuși al înțelegerii (adică conceptelor) cu principiul lumii, adică cu cauza lumii Această concluzie, pe care Aristotel o făcuse deja în felul său, a servit drept punct de plecare pentru filosofia lui Hegel Totuși, într-un mod ciudat, această doctrină, pornind din identitatea gândirii și ființei, s-a dovedit a fi nu numai mai puțin potrivită pentru explicarea sau înțelegerea ființelor decât știința empirică, dar chiar și în domeniul filosofiei a dus la rezultate complet opuse presupunere de bază Filosofia lui Hegel nu era acel sistem absolut, acea sinteză finală a gândirii umane, așa cum i se părea creatorului ei: a fost doar unul dintre momentele dezvoltării acestei gândiri, un moment al raționalismului abstract extrem, care, potrivit legii lui dezvoltarea dialectică, formulată de însuși Hegel, a provocat un alt opus în sfera speculației, filozofia iraționalului, a inconștientului Cel mai proeminent reprezentant al acestei filozofii, Schopenhauer, și-a dezvoltat învățătura parțial independent de cea a idealiștilor postkantiani, parțial în opoziție directă și conștientă a acestora Dar chiar și în idealismul lui Schelling și Hegel s-au pus bazele acestei direcții, atât de contrare În primul rând, după cum însuși Hegel a remarcat în legătură cu filosofia lui Schelling care l-a precedat, identitatea absolută a subiectului și obiectului, a naturii și a spiritului, înțelese ca "indiferență", conține un principiu străin idealismului: în identitatea

sa abstractă cu natura, spiritul încetează să mai fie din el a diferi, adică încetează să mai fie un spirit, în indiferența sa față de obiectul "subiect" nu este un subiect gânditor, nu este un subiect în general: există o forță complet nedefinită, inconștientă care, printr-o auto-diviziune de neînțeles, se poate trezi la un creativ Biblioteca "Runivers" KN Cu H TRUBETSKOY onoare și conștiință de sine Lumea, cu bifurcația ei dintre natură și spirit, nu este decât un vis al acestei forțe inconștiente Nu e de mirare că întreaga filozofie naturală a lui Schelling se transformă într-un fel de interpretare fantastică a viselor Potrivit lui Hegel, "identitatea absolută" este definită în primul rând ca "ideală", adică ca idee, ca spirit sau gând: gândirea nu numai că îmbrățișează direct identitatea "substanțială" (inconștientă) a gânditorului și a gânditorului , dar și pune în sine ^diferența* lor și "unitatea lor concretă" Dar dacă presupunem că la baza a tot ceea ce există stă Logosul etern, o idee sau o gândire absolută care se gândește pe sine, atunci cum este posibil să trece de la logica eternă, de la gândirea pură a acestui gând, la realitatea concretă, la natura sensibilă reală sau la spiritul uman finit? La Hegel însuși, o astfel de tranziție apare ca un salt de neînțeles, un fel de "cădere" cu totul irațională și de neînțeles departe de idee de ea însăși" Astfel, din punctul de vedere al raționalismului cel mai absolut, începutul procesului lumii reale este ceva diferit de Logosul pur, ceva ce nu este explicabil rațional: în gândirea pură, ca atare, nu există o bază suficientă pentru orice în afara acestor gânduri Același lucru trebuie spus despre "spiritul finit" - o conștiință finită, un gând limitat, în contrast cu "ideea absolută " Trecerea de la această idee eternă la subiectul individual, nerezonabil în conștiința sa, limitat în cunoașterea sa, este neapărat şi iraţional şi de neînţeles Alături de eternul "subiect-obiect", există un obiect material exterior - natura, care se opune unui subiect limitat - conştiinţa subiectivă finită Platon, împreună cu lumea ideilor, a recunoscut un început special, "sufletul lumii", ca bază a naturii senzuale și a conștiinței finite; alături de începutul ideal, atât el, cât și Ari Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI Stotelul a permis un "altul" diferit de acesta Hegel, în panlogismul său, nu știa nimic "altfel" decât gândirea pură și, prin urmare, în esență, nu putea explica trecerea de la gândire la realitate altfel decât prin intermediul unei contradicții antilogice Astfel, idealismul abstract al lui Hegel, care a recunoscut un proces pur logic ca bază a tot ceea ce există, negând orice ființă din afara conceptului, duce în final la opusul său direct, FILOZOFIA iraționalului, inconștientului Într-adevăr, diferența esențială dintre un proces rezonabil și unul nerezonabil constă în oportunitatea primului Procesul mondial, în măsura în care este diferit de procesul ideal, pur logic, are ca început un act irațional și fără scop O astfel de concluzie a fost exprimată de filozofii germani care l-au urmat pe Hegel Dacă, conform învățăturii lui Hegel, "tot ceea ce există este rațional", adică tot ceea ce există, ca și imaginabil, este determinat de conceptele rațiunii, atunci însăși ființa, însăși realitatea a ceea ce corespunde acestor concepte, nu este determinată prin orice concepte, sau, mai exact, nu se reduce la un concept Fie ca o sută de taleri reali, în conceptul lor, să nu se deosebească în niciun fel de o sută de taleri existenți în capul Filosofului: primii diferă de al doilea în ființa lor Lumea care există în conceptul de Rațiune omniscientă diferă de lumea reală prin ființa nyago' În acest sens, se poate spune că tot ceea ce există, tot ceea ce este real, nu este rațional, adică irațional , în măsura în care există de fapt Această

propoziție a fost deja parțial exprimată de Schelling în ultima perioadă a filozofiei sale, dar a fost exprimată cu cea mai mare acuratețe de către pesimiști-Schopenhauer și Hartmann Acesta din urmă indică în mod direct această propoziție ca pe o propoziție directă rezultat al idealismului german, în plus, al filozofiei lui Hegel însuși Lăsați procesul lumii să aibă un scop ultim - o întoarcere de la natură la spirit, sau conștiința de sine a absolutului Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY umanitate; acest proces să fie rezonabil, providențial-rațional în scopul său> în finalul său: în orice caz, el presupune nu doar un început inconștient, ci un început direct irațional, acel "depărtare a unei idei de la sine", despre care vorbește Hegel, sau, pur și simplu, un act de arbitrar oarbă, inconștientă, care începe, fără niciun motiv suficient, drama tristă a procesului mondial • h Dar realitatea reală diferă de concept nu numai prin ființa irațională "neintenționată" Se deosebește de el prin senzualitate și individualitatea ei concretă Chiar și în filosofia antică, Aristotel a ridicat problema relației dintre realitate și concept Un concept în forma sa logică este un concept general; o ființă sau un lucru real este ceva individual, concret În acest fel, numai generalul este înțeles și conceput; într-adevăr, există doar fiinţe concrete singulare Prin această individualitate sau concretețe fiecare ființă reală diferă de conceptul ei abstract O ființă reală este ceva mai mult decât o simplă posibilitate imaginabilă și, în această măsură, nu este acoperită de niciun concept, la fel cum nu este epuizată de nicio idee Să presupunem că din punctul de vedere al empirismului abstract - la fel ca și din punctul de vedere al idealismului abstract - o astfel de "ființă reală" originală independentă de noi apare doar ca o presupunere și, în plus, ca o presupunere complet "transcendentală", adică , unul care depășește limitele gândirii noastre abstracte și ale sentimentului nostru subiectiv: aceasta arată doar că spiritul nostru de cunoaștere în activitatea sa cognitivă nu se limitează la un singur sentiment subiectiv și gândire abstractă Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDAELISMULUI și lucruri, nu se reduce la gândul și sentimentul nostru și nu poate fi dedus din ele prin nicio inferență Realitatea este inexplicabilă fără realitate: ne este dată, este percepută, sau asumată de noi, ca obiect al credinței Nu dorim însă să prejudecăm aici problema percepției sale, la care vom reveni mai târziu Aici ne putem restrânge cu totul la a demonstra teza că asumarea unei astfel de realități este o presupunere necesară (nu o concluzie) a întregului nostru gând; şi, mai mult, după cum vom vedea, este o presupunere care o condiţionează a priori Așadar, ne întoarcem din nou la dualism Lumea, ca ansamblu de ființe reale, diferă de orice posibilă construcție logică a lumii (chiar dacă o astfel de construcție ar fi absolut adevărată) Realitatea se deosebește de idee prin senzualitatea ei, prin concretețea sa individuală, prin realitatea sa originară independentă de ea Este deci firesc ca panlogismul lui Hegel să fi fost înlocuit, cu progrese tot mai mari în studiul realității, de empirismul senzaționalist și realismul materialist Pe de altă parte, așa cum am văzut, și chiar acest realism ne conduce inevitabil la idealism, deoarece ceea ce este, indiferent dacă ni se arată sau ceea ce gândim, primește inevitabil în gândirea noastră definiții pur logice, este determinat ideal Astfel, credem că antinomia dintre idealismul logic și empirism este mai profundă decât filosofia lui Hegel Ni se pare că rădăcina ei se află în gândirea umană însăși, în contradicția internă inerentă tuturor conceptelor noastre, căci fiecare concept, luat în

abstracția sa, conține o contradicție cu realitatea concretă din care este abstrasă Hegel a ridicat gândirea abstractă la principiul absolut al filosofiei: sistemul său este expresia clasică a acestui principiu și, prin urmare, în * Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY integritatea sa nu permite nicio modificare semnificativă Majoritatea "corecțiilor" introduse de adepții lui Hegel în învățătura sa, fără a-i corecta defectul fundamental, nu fac decât să-i denatureze armonia, unitatea Dacă gândirea abstractă ar putea fi principiul absolut al filosofiei, sistemul lui Hegel ar fi un sistem absolut Dar, de fapt, gândirea noastră este adevărată, pozitivă numai în relația sa posibilă (sau actuală) cu ființe, care îi este dată sau inevitabil presupusă de ea Înțeles abstract, adică în afară de această atitudine, ea poate fi evident doar o falsă, încețoșată fantomă a realității Dacă "nimic nu este de conceput în afara gândirii", dacă tot ceea ce există este înțeles doar prin gândire, atunci, pe de altă parte, gândul însuși în abstracția sa este în mod necesar opus ființei lucruri concrete sau ființe ideilor abstracte: lucrurile sunt opuse concepte Așa se explică defectul principal al filozofiei lui Hegel, precum și principala trăsătură a metodei sale, acea contradicție ridicată la un principiu, prin care se mișcă dialectica lui Acest lucru explică, de asemenea greșeala acelor critici ai lui Hegel care, la fel ca Schelling, au opus în mod abstract idealul și începutul real, ideea și ființa reală: căci și ei au plecat în mod eronat de la abstracție, luând ideea abstractă drept ceva absolut și opunându-i transcendentul" Ființa", ca "lucru în sine", o gândire absolut irațională, străină și exterioară b Deducția logică și dialectică a categoriilor Critica idealismului logic ne duce la concluzia că a doua definiție a ființei este la fel ca Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI este suficient ca primul: "existent" nu este o idee, la fel cum nu este un fenomen: nu este epuizat nici de una, nici de alta determinare Atât prima definiție, empirică, cât și a doua, pur formală, sunt condiționate Plecând de la idealismul empiric, am constatat că ceea ce este, imaginabil în afara fenomenelor, este doar un concept sau o idee abstractă; am recunoscut, totuși, că această idee de a fi este o idee absolut necesară, care determină logic toată realitatea pe care o gândim și o percepem Dar chiar această idee, la rândul ei, poate fi recunoscută ca logică de către noi numai dacă presupunem o bază pentru această idee, adică, în ipoteza că îi corespunde o ființă diferită de aceasta Ce fel de ființă este aceasta, diferită de gândire și nu mai puțin conformă cu ea, nu vom analiza încă Din punctul de vedere al gândirii abstracte, pe care ne aflăm, această întrebare este evidentă și nu i se poate răspunde deloc: căci orice definiție logică a ființei, ca ceva diferit de idee, presupune deja o astfel de ființă diferită de ea, ca ceva dat gândirii şi nu derivat din conceptele sale abstracte Dar plecând de la o astfel de presupunere, gândirea noastră poate deduce o serie de definiții pur logice ale ființelor, dezvoltându-și ideea Aceste definiții logice sunt supuse considerației noastre De fapt, o idee presupune întotdeauna o relație cu o anumită ființă Fie ca, din punctul de vedere al gândirii abstracte, o astfel de presupunere să fie "transcendentală", adică dincolo de limitele sale: cu toate acestea, o astfel de presupunere este absolut necesară, iar fără ea nu există gândire logică, justificată Conceptul abstract nu există nicăieri decât în mintea noastră subiectivă: este relativ într-un dublu sens - în raportul său cu mintea gânditoare și în raportul său cu lucrurile concrete - la subiect și la obiect Prin urmare, unde afirmăm orice idee indiferent de abstractitatea sa, el conține în mod necesar interiorul Biblioteca

"Runivers" KH CH TROUBETSKOY contradicția ei Astfel, un concept abstract de orice fel presupune în același timp o relație cu un individ real și îl exclude: de exemplu, "omul", ca concept abstract, nu este nicio persoană definită, prin urmare, există un non-uman Sau "ființa" în general, de la care pornește logica lui Hegel, nu este orice ființă definită, deci nu este nimic; nu este ființa a ceva, deci este ființa nimicului, adică "neființă", etc Aceste contradicții interne ale conceptelor abstracte, cu care păcăleau dialecticienii antici, depind de faptul că astfel de concepte nu pot fi luate fără să țină cont: gândirea, ca atare, se raportează logic la o ființă dată sau presupusă Așadar, un concept abstract, imaginabil în afară de o astfel de relație, conține o contradicție logică: contrazice presupunerea logică de bază a oricărei gândiri, relația sa de bază cu ființe În măsura în care un astfel de concept este auto-pro-, contradictoriu; iar acolo unde încercăm să gândim logic la un astfel de concept, acesta se respinge inevitabil Acesta nu este un concept logic, ci dialectic, adică un concept care se contestă în dezvoltarea ipotezelor sale interne Întregul conținut al conștiinței noastre, toate fenomenele lumii exterioare și interioare constituie obiectul posibil al gândirii noastre Gândul nostru leagă reprezentările sale, le gândește prin intermediul conceptelor; raportează reprezentările la concepte, iar conceptele între ele, prin intermediul unor concepte mai generale sau relații logice prin care sunt mediate toate judecățile noastre Unele concepte servesc la clasificarea, generalizarea reprezentărilor și împrumutarea întregului conținut al acestora din astfel de reprezentări, de exemplu, conceptele de proprietăți, genuri, specii Alte concepte servesc ca o legătură logică între concepte și idei, prin urmare, forma logică în care gândim și cunoaștem realitatea: conținutul acestor concepte Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI apare chiar această Formă, această legătură între reprezentări, concepte și fenomene corespunzătoare acestora Analizând forma logică a judecăților noastre, le împărțim în mai multe categorii și, în consecință, putem distinge mai multe Forme logice de gândire de bază, care stau la baza tuturor proceselor noastre de gândire Aceste Forme, sau, așa cum sunt numite, "categorii logice" sunt principalele tipuri generale ale relației gândirii cu obiectul său - cu ființa; acestea sunt Formele de bază, sau moduri de a înțelege lucrurile Acestea sunt așa-numitele categorii de calitate, cantitate, dependență reală și modalitate Categoriile de "calitate" corespunzătoare actelor mentale de afirmare, negare, limitare sunt categoriile pozitivului (realității), negativului (inexistenței), limitatului; categoriile de cantitate sunt: unitate, pluralitate, universalitate (unitate în pluralitate); categoriile de dependenţă reală sunt categoriile de cauzalitate, substanţialitate, interacţiune: ele exprimă legătura dintre cauză şi efect, substanţă şi atribute sau dependenţa reciprocă În fine, categoriile de modalitate sunt conceptele de posibilitate, realitate, necesitate, în care se exprimă caracterul general al raportului gândirii cu ființa* Kant a descoperit că astfel de "categorii" a priori determină nu numai experiența noastră, ci și realitatea reală în sine, întrucât în afara lor o astfel de realitate este absolut de neconceput, absolut nu există: lumea fără cauzalitate, fără magnitudine, fără unitate și pluralitate, fără interacțiune, fără ca relația unei substanțe cu atributele sale să dispară -Realitatea - ceea ce cunoaștem ca realitate (lumea fenomenelor) - are un început logic De aici a fost doar un pas pentru a scăpa *) Deși recunosc în general că astfel de categorii se obțin prin intermediul unei analize formal-logice a judecăților

noastre, nu cred în mod special să apăr aici unul sau altul sistem definit de logică formală idealismul logic al lui Hegel, care a încercat să deducă realitatea din acest principiu logic Dar ideea este că gândirea noastră este obiectivă și logică numai în măsura în care ea însăși are o bază suficientă în a fi Categoriile de gândire sunt logice, nu pentru că sunt produsul activității pure a înțelegerii, ci pentru că au o bază suficientă în realitatea esențială, adică numai dacă au un caracter ontologic; sunt adevărate, nu pentru că sunt rezonabile, ci rezonabile pentru că sunt adevărate sau presupuse în mod necesar că sunt adevărate De fapt, categoriile sunt deduse logic din raportul gândirii cu presupusa ființă Întrucât sunt "modalități necesare de a înțelege ceea ce este, atunci, evident, însăși relația gândirii cu ființa se exprimă tocmai în ele și trebuie înțeles din ele Legile logice de bază după care însăși gândirea noastră este determinată sunt legile identității, contradicției, rațiunii suficiente și mijlocului exclus Dar chiar și aceste legi, aceste definiții foarte generale ale gândirii logice care sunt conținute în ea, se dezvăluie în raport cu acest gând la ființă Fără o astfel de relație cu ființe, nu ar exista nici o diferență, nici o identitate și nici un gând nu ar avea vreo fundație logică, întrucât însăși relația de fundament nu ar exista deloc: o gândire logică este un gând justificat Altfel gandul se transforma intr-un simplu vis, intr-un fenomen psihologic, subiectiv inexplicabil, fie el suflet personal sau universal Dar, după cum am văzut, înseși fenomenele sunt determinate logic, în consecință pe o bază suficientă: gândirea este justificată la fel ca realitatea Astfel, dacă legile logice ale gândirii înseși sunt justificate de relația originală a acestui gând cu ființa, este clar că categoriile ni se par logice (adică justificate) în același sens De fapt, deja în experiență, adică in special cazuri, categorii logice sunt aplicate lucrurilor conform legilor logice, i e nu altfel decât pe o bază suficientă: nu ar trebui să înțeleg pe mulți ca unul, necesar ca accidental; Trebuie să văd cauzalitatea, interacțiunea, pluralitatea, unitatea etc , doar acolo unde am o bază pentru aceasta în fenomenele în sine În mod abstract, categoriile pot fi deduse logic de noi din relația posibilă a gândirii cu ființa, iar această ființă, pe care gândirea o distinge de ea însăși, îi apare ca o bază reală (asumată în mod necesar) a categoriilor Împreună cu această diferență imaginabilă se dă identitatea, se dă negația și afirmarea, se dau unitatea și diviziunea, se dă relația de fundament, dependență, legătură Relația dintre ființă și gândire este înțeleasă ca relație de identitate în diferență și diferență în identitate, unitate în multitudine sau total-unitate etc Deducerea și luarea în considerare a tuturor acestor categorii, a tuturor acestor definiții generale abstracte ale ființelor, este sarcina specială a metafizicii raționale Toate aceste definiții sunt cuprinse în a doua noastră definiție a ființei ca idee logică Dar la fel ca această idee, la fel toate definițiile ei nu ni se par irelevante: un gând este logic în măsura în care este pozitiv, adică justificată de existenţă Adevărat, din punctul de vedere al gândirii abstracte, deducția categoriilor de ființă are un caracter ipotetic, întrucât însăși esența în diferența ei reală față de o astfel de gândire îi apare doar ca o presupunere Dar, așa cum încercăm să arătăm, această presupunere "transcendentală" este o presupunere absolut necesară a întregii noastre gândiri Hegel a încercat să dezvolte un sistem de categorii de ființe nu din raportul necesar al gândirii cu această ființă, ci din gândirea abstractă, luată

fără a ține seama, din gândire, înțeleasă ca un singur principiu absolut Nu este greu de înțeles, totuși, din examinarea construcției sale, că deducerea lui a definițiilor ființelor era tocmai din acest motiv nelogică   Așa cum nu se poate scoate ceva dintr-o pălărie goală pe care nu se pune mai întâi acolo, tot așa nimic concret nu poate fi obținut din concepte abstracte fără a introduce idei concrete în cercul abstracției prin jongla secretă, constantă Toată deducția lui Hegel este o deducție dialectică, iar logica lui nu este altceva decât dialectica gândirii abstracte Categoriile logice ale existentului sunt obținute de Hegel nu din luarea în considerare a relației imanente, interne, a gândirii cu uscatul, ci prin auto-refutarea dialectică a gândirii abstrase de acest existent Dar nu este greu de observat că însăși contradicția acestui gând - contradicția care determină întreaga mișcare a dialecticii lui Hegel - este ea însăși determinată de relația exterioară constant asumată a gândirii cu ființa, căci însăși abstractizarea presupune totuși o anumită, chiar dacă este negativ, relație cu ceea ce gândul este distras În mod similar, dialectica în sine, adică dezvăluirea contradicției interne a conceptelor abstracte, presupune în mod constant relația reală a gândirii cu o ființă concretă *) Acolo unde dialectica hegeliană este consecventă, ea nu poate ajunge decât la rezultate pur negative: concretul nu se obține din descompunerea abstractului, ci din înțelegerea organică a existentului O critică dialectică a definițiilor abstracte ne poate conduce, este adevărat, să căutăm definiții mai concrete Dar singură *) Astfel, de exemplu, numai datorită unei astfel de atitudini inevitabile a gândirii, care îi determină logica, putem înțelege contradicția care stă în conceptul abstract de ființă: o astfel de "ființă" este "neființă", deoarece nu este ființa a ceva care există Gândul la această ființă concretă nu părăsește filozoful nici o clipă Pentru a o introduce în dialectica sa abstractă, Hegel a trebuit în mod natural să recurgă la manipularea sofistică, așa cum a dezvăluit strălucit Trendelenburg în Investigațiile sale logice Unul dintre trucurile ilogice obișnuite ale dialecticii hegeliene este de a amesteca negația logică cu opoziția reală mier Trendeleiiburg: Logische Unter-suchungen, I, p și urm   ea evident că nu le poate dărui singure: le asumă doar inconștient Astfel, idealismul logic al lui Hegel conține un principiu adevărat, dar abstract, iar în această măsură contradicția pozitivismului este legitimă pentru noi Mai mult, pozitivismul științific - cu polemicile sale împotriva gândirii abstracte, cu cererea sa de cunoaștere concretă a existentului, pentru coordonarea gândirii cunoașterii cu realitatea - a concluzionat, la rândul său, un principiu logic just Gândirea cognitivă nu este logică dacă nu este pozitivă, dacă nu are nicio bază în a fi De aici rezultă că determinarea ființelor - ca idei pure - nu poate fi nici o definiție finală, completă, nici suficientă a ființelor Cu toate acestea, este fără îndoială adevărat: o analiză a realității în sine arată că această realitate pe care o cunoaștem este determinată logic În acest sens, întrucât tot ceea ce există este determinat logic, astfel de definiții sau categorii de ființă au nu doar un caracter logic, ci și metafizic Metafizica ca ideologie sistematică sau știință a modurilor de înțelegere a lucrurilor Deducerea unor astfel de categorii și a conceptelor generale, abstracte de a fi exprimate în ele, a fost sarcina metaofizicii din timpuri imemoriale Dar, spre deosebire de vechea metafizică dogmatică, metafizica critică, științifică, care și-a primit prima justificare în idealismul german, nu ar trebui să provină

din nicio definiție arbitrară a ființelor, din orice idei sau idei abstracte despre ea, oricât de profunde și profunde ar fi ele poate părea fertilă Pornind de la definiția cea mai generală, pur formală, a ființei, așa cum este posibilă în general, metafizica critică trebuie să ia în considerare toate definițiile imaginabile ale ființei în relația lor reciprocă, conform lor principale Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY categorii principale nsh Ea examinează critic acele contradicții care sunt inerente tuturor conceptelor abstracte separate ale ființei, luate abstract de la altele și trebuie să arate legătura logică care le leagă în dependența lor reciprocă Privită în acest fel, metafizica se transformă într-o știință critică a ideilor despre ființe sau într-o ideologie sistematică a ființelor: așa și-au înțeles Platon și Aristotel sarcinile Este ușor de prevăzut obiecții la o astfel de știință, arătând spre sterilitatea, golul scolastic și natura sa iluzorie Acei puțini gânditori care în zilele noastre încă văd metafizica ca pe o sarcină serioasă a gândirii umane știu cât de multă neglijare provoacă simpla mențiune a ei, cât de multă necugetare ignorantă, cât de mult prejudecăți și neînțelegeri se ascund în obiecțiile multora dintre oponenții săi actuali Cei mai înflăcărați, fanatici dintre acești adversari sunt în primul rând metafizicienii ascunși, metafizicienii inconștienți și deci cei mai naivi, unilaterali și dogmatici Ele provin de la unul sau două idei generale, abstracte despre ființă, de exemplu, din ideile de "materie" și "forță", din conceptele de "cauzalitate", "relativitate", etc , nesuspectând egalitatea altor idei, concepibilitatea logică și legitimitatea relativă a altora Idei și concepte Ele indică, totuși, la anti-core, inerente acestui celălalt, luate abstract, idei, de parcă propriile lor straturi unilaterale ar fi libere, ca și cum ar fi o înțelegere expozițională, liber-gânditorii își distribuie naiv naiv pentru emisii curați, naturaliști sau "realiști" și, repetând duhuri ieftine împotriva metafizicii, ca adevărați diletanti în filozofie, ei propovăduiesc opinii metafizice crude, demult exprimate și abandonate Fără a trece prin școala scepticii istorice Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI cisismul, fără să fi studiat istoria speculației, fie și numai pentru a evita greșelile pe care le-au trăit, ei repetă mereu fraze năucite despre sterilitatea metafizicii, fără să-și dea osteneala să deslușească cum trebuie în ce domeniu, când și de ce este cu adevărat se întâmplă să fie inutilă Este într-adevăr inutilă în abstractitatea sa, când se opune istoriei și științelor naturale, construindu-le din abstracțiile sale Dar știința naturală și istoria însăși nu sunt inutile în tot ceea ce privește cele mai înalte chestiuni ale vieții și spiritului uman, unde pragmatismul empiric se opune filosofiei cu ideile ei generale? Istoricul gândirii umane nu se va gândi să nege valoarea acelor comori pe care știința le-a dat gândirii filosofice, dar știe, de asemenea, că filosofia a dat știință, căreia marii oameni de știință îi datorează conștient sau inconștient filozofiei și metafizicii - cele mai simple ale lor , concepte elementare care constituie ipotezele de bază ale științei Mintea umană este un metafizician înnăscut: asta o arată istoria sa, asta o arată analiza Funcțiilor sale cognitive, întrucât în mintea umană însăși esența este determinată inevitabil, ca obiectiv de conceput, adică ce idee Ar trebui un empiric sănătos să închidă ochii la această trăsătură fundamentală a minții umane? Va fi mai capabil să renunțe la metafizica subiectivă dacă închide ochii la metafizica obiectivă inerentă conceptelor fundamentale prin care gândește la realitate - conceptele de cauzalitate, cantitate, realitate, necesitate, conceptele de forță,

materie, lege, scop? Metafizica critică nu numai că nu contrazice empirismul solid, nu numai că nu-i poate încălca granițele, dar are o semnificație metodologică pozitivă pentru el, definind cu precizie aceste limite Are același sens pentru toată filozofia, deoarece se presupune că protejează gândirea de orice abstract fals Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY dogmatism, forțându-l să ia în considerare totalitatea conceptelor generale de existență imaginabile, în loc să plece de la orice idei aleatorii separate În secolul nostru, a avut loc o mare revoluție în studiul filosofiei, datorită apariției a două noi discipline filosofice, istoria filosofiei și metafizica critică În prezent, întreaga istorie a filosofiei, întreg trecutul gândirii umane, în ordinea dezvoltării ei, îi este revelată filosofului; el însuși trebuie, parcă, să străbată toată acea mare cale mentală pe care a străbătut-o gândirea umană universală Și numai această școală, pe care filozofii secolelor anterioare nu o cunoșteau, ar trebui să servească pentru a proteja noua gândire filosofică de repetițiile accidentale, de dominația ideilor abstracte limitate, de falsul subiectivism în filozofie Căci istoria filozofiei nu numai că ne vorbește despre originea învățăturilor antice, ci ne explică sensul lor viu interior, ideile lor de bază Nu numai că ne convinge de concebibilitatea abstractă a acestor idei, ci ne arată cum au fost de fapt gândite, prezentate minții omenirii Dar de îndată ce ne raportăm în mod conștient la istoria filozofiei, de îndată ce încercăm să o înțelegem ca un întreg proces de dezvoltare a gândirii umane în cunoașterea adevărului, vom ajunge inevitabil la metafizica critică într-o formă sau alta Dacă istoria gândirii ne prezintă o serie de concepte de ființă, o serie de idei în expresia sau întruparea lor concretă - într-o succesiune de sisteme și doctrine filozofice - atunci sarcina metafizicii critice este analiza sistematică a conceptelor de bază ale fiind ca posibilităţi (sau idei) pur imaginabile O astfel de știință consideră aceste idei sau concepte în funcție de clasele sau categoriile lor cele mai generale Istoria investighează forme specifice sau modalități de înțelegere a lucrurilor în ordine cronologică; metaFI critice Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI Zika are în vedere modalități mai mult sau mai puțin abstracte de înțelegere a ființelor, definițiile sau "categorii" lor într-un mod sistematic Ambele științe în dezvoltarea lor sunt asociate cu numele de Hegel: el a încercat mai întâi să înțeleagă istoria filozofiei ca un proces necesar de dezvoltare, în care idei generale diferite, uneori opuse, concepte abstracte de ființă se înlocuiesc reciproc, se determină reciproc reciproc El a încercat să descrie și să explice dialectica interioară a ideilor din istoria gândirii umane Și, în același timp, el a fost primul care a dezvoltat metafizica ca ideologie sau logica ființei, adică ca sistem de definiții logice ale existentului, dezvoltându-se din ideea sa cea mai generală Adevărat, ambele încercări au fost imperfecte: istoria gândirii umane a fost transformată într-o dialectică abstractă, ideile concrete care au constituit perspectiva de viață a unor epoci și generații întregi de gânditori au fost transformate în categorii abstracte Conceptul abstract a fost luat pentru revelarea absolută a existentului Metafizica logică, sau, mai exact, dialectica unui concept abstract, a fost luată ca un sistem absolut de cunoaștere, o FILOZOFIE perfectă Dar în studiul propriu-zis al ideilor, atât în dezvoltarea lor istorică, cât și în analiza lor filozofică, se află remediul acestor erori Atât aici, cât și acolo - atât în istorie, cât și în metafizica sistematică sau în critica "modurilor de înțelegere" generale a ființelor - suntem în egală măsură

convinși atât de necesitatea unor concepte abstracte particulare ale ființelor, cât și de incompletitudinea lor inevitabilă și de legătura lor logică reciprocă În același timp, învățăm să vedem limitele metafizicii raționale | în general, care se datorează abstracției ei inevitabile Astfel, istoria, la fel ca și critica filozofică, trebuie să ducă la abolirea definitivă a dogmei abstracte, a metafizicii neștiințifice, procedând de la aceste sau alte idei aleatorii, la Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY înlocuiți-l cu o critică sistematică a ideilor sau o ideologie critică Materialul pentru o astfel de ideologie este istoria filozofiei - în sensul cel mai larg, chiar întreaga istorie a științei, dar parțial poate fi construită într-un mod derivativ, deoarece totalitatea definițiilor abstracte pur ideale ale ființelor pot fi dezvoltate logic din relația de bază a gândirii cu ființe presupuse, adică de la conceptul de bază de a fi *) Ideologia sistematică în sensul cel mai larg, așa cum este înțeleasă de Hegel, de exemplu, trebuie să cuprindă în sine nu numai categoriile pur abstracte, logice ale ființei, ci și totalitatea conceptelor specifice din domeniul metafizicii, eticii, esteticii: pe scurt , poate îmbrățișa în sine toată filozofia Metafizica însăși, așa cum vom vedea mai jos, nu este epuizată de definițiile logice pur formale ale ființelor, deoarece această ființă nu este de fapt doar o idee și nu este epuizată de conceptul său Dar înainte de a trece la definiții mai concrete, care, după cum credem, nu pot fi deduse de noi a priori, vom lua în considerare aici acele definiții generale pur raționale ale ființei, care permit o asemenea deducție Prezentăm aici aceste definiții pur imaginabile, raționale, ale ființelor în funcție de diferite categorii - în forma lor cea mai generală și abstractă De fapt, desigur, doctrina filosofică cea mai unilaterală nu se poate limita la nicio categorie, reducând toate celelalte la ea Gândirea umană vie presupune în mod necesar toate categoriile, iar acolo unde unele dintre ele sunt afirmate exclusiv, abstract *) În însăși conceptul de existent se află presupoziția existentului În această măsură, toată gândirea noastră logică abstractă are un caracter condiționat, ipotetic Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI de la alții, întâmpinăm neapărat contradicții logice Dar tocmai aceasta este ceea ce determină sarcina unei critici sistematice a definițiilor abstracte ale ființelor Existența este determinată de gândire după legile identității și diferenței: a) ca identică cu sine; b) distinct de gândire; c) ca interior identic cu ea în diferență și diferit în identitate (identic, în măsura în care umple gândirea, este înțeles prin ea, și diferit, în măsura în care fundamentează gândirea, întrucât nu este doar gândit, ci este) De aici urmează definiții ulterioare ale ființelor după categoriile de calitate și cantitate I După categoriile de calitate, o ființă se definește în relația cu gândirea: I) ca o ființă pozitivă, permanentă, reală - nu contează dacă este o realitate identică cu spiritul gânditor sau o materie diferită din ea, o forță sau un alt obiect al gândirii;) este definit pur negativ - în opoziție cu gândirea, ca o realitate diferită de aceasta - în unele sisteme de materialism, idealism subiectiv sau în învățăturile antichității, pornind de la dualismul unui principiu pozitiv și negativ; h) este definită ca o ființă limitată, relativă - în sistemele de empirism sau "relativism" Fiecare obiect al gândirii într-o anumită privință este identic cu gândirea, iar în altele este diferit de acesta; diferență abstractă În cele din urmă,) ființele sunt definite ca realitate absolută, adică unul care nu este limitat nici de identitate abstractă, nici de diferență abstractă, nici de afirmație abstractă, sau de orice

negație: în contrast cu tot ceea ce este limitat și finit, este înțeles ca o plinătate atotcuprinzătoare a ființei, identică în diferență, ca o infinitate pozitivă , potenţial concluzional Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY totul finit în sine Așa se definește ființa într-o serie întreagă de învățături speculative Cititorul va observa că fiecare dintre cele patru definiții date poate fi dezvoltată într-o întreagă doctrină filozofică; și de fapt toate aceste definiții le găsim, de obicei într-o formă mai complexă și mai concretă, într-o serie de filozofii actuale Este imposibil să nu observăm că fiecare dintre aceste definiții este destul de imaginabilă și legitimă, că fiecare dintre modurile de mai sus de înțelegere a ființelor este necesară Dar, cu toate acestea, toate, luate separat sau chiar împreună (de exemplu, în a patra, cea mai largă definiție), sunt insuficiente și abstracte Soarta acestor definiții în istoria gândirii ne convinge de acest lucru, la fel ca și critica lor dialectică Conceptul de realitate auto-identică, luat în abstracția sa, primește definiții pur negative, se transformă în opusul său - în negație, așa cum a arătat sofistul Gorgias, care a pornit de la conceptul de Parmenide "existent" O astfel de realitate în ea identitatea abstractă este absolut diferită de orice gândire și nu permite gândirea La rândul său, negația absolută, inexistența absolută, este de neconceput, de neînțeles deloc, așa cum o recunoșteau și anticii *) Negația este întotdeauna relativă, în măsura în care gândim ea într-un mod definit în raport cu ceva Este o limitare, în acest sens, Platon spunea deja că "inexistența este într-un anumit sens^ Astfel, gândirea noastră trece în mod necesar de la nihilismul absolut la relativism, la concept Dar chiar și acest concept, luat în abstract, ne duce la contradicții, la absurd: nu se poate accepta în mod abstract, adică indiferent, chiar ceea ce) La fel de de neconceput este orice început, absolut opus și străin gândirii, care provoacă eșecul materialismului pur din punct de vedere critic Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI vrem să înțelegem cât de relativ Fiecare relație presupune termeni înrudiți, fiecare limitare sau graniță ceva care este dincolo de acea graniță De aici trecerea firească la conceptul de realitate nemărginită, atotcuprinzătoare; acest din urmă concept conține ceva mai mult decât concepția inițială a unei realități nedeterminate, nelimitate, deoarece în el conceptele a tot ceea ce este finit și limitat sunt rezolvate în mod pozitiv Aceasta este prima definiție a absolutului, ca plenitudine a ființei Validitatea acestui raționament poate fi verificată atât prin referire la istoria filozofiei, cât și prin analiză logică Realitatea abstractă duce gândirea la negație abstractă, negația duce la concepte de limitare, relativitate, care, la rândul lor, duc la concepte abstracte de nemărginit și absolut Obiecția obișnuită la o astfel de metafizică dialectică este că este abstractă Dar ideea este că gândirea umană, în conceptele sale, este întotdeauna abstractă și metafizică; de aceea este nevoie de o metafizică conștientă, adică critica sistematică conștientă a conceptelor abstracte ale ființei în legătura lor logică reciprocă Fără o astfel de critică nu vom scăpa niciodată de cea mai proastă metafizică - necritică, inconștientă, și vom opera cu aceleași concepte de "realitate", "relativitate" etc , luându-le doar drept ceva necondiționat A patra definiție a ființei, ca "toate-realitatea", sau realitate absolută, suferă evident de aceeași abstracție ca și celelalte: nu există nimic mai slab decât acel concept formal de "plinătate a ființei", pe care îl include în sine cu ea, este și nedefinită, întrucât vechiului concept de "realitate în general" i se alătură, parcă, semne noi care necesită o definiție mai precisă

Existenta se defineste in functie de categoria de cantitate, ca una, cat mai multe, ca toate sau toate-una Se înțelege Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY ca g^valuable - în ideea sa abstractă: chiar și Parmenide a arătat că în conceptul abstract de ființă, egală numai cu ea însăși, tot ceea ce este diferit de ea, că această ființă nu este, este negat, toate diferențele sunt negate, toate concrete definiţiile rămân doar o unitate abstractă Dar gândirea nu poate îngheța pe o astfel de unitate, fie doar pentru că în fiecare act de gândire există, parcă, o scindare între subiect și obiect, între obiect și gândul despre el, care se exprimă în însăși conceptele noastre: de exemplu, conceptul de unitate, în care actul este exprimat gândirea noastră, diferită de conceptul de ființă Astfel, în fiecare definiție, chiar și cea mai generală și abstractă, există întotdeauna o anumită limitare, diferență și, prin urmare, de asemenea, o relație între obiectul care este definit și trăsătura sau diferența definitorie În relația dintre gândire și ființă, în diferența lor fundamentală se află, în consecință, un potențial set de definiții ideale Gândirea, distingându-se de existent, nu o poate înțelege ca pe una complet unificată, altfel va ajunge la o scindare cu ea: ridicându-se în mod ideal deasupra unei astfel de scindare, unind conceptul cu obiectul său, gândirea înțelege existentul ca unitate concretă, conţinând în sine o posibilă multitudine de definiţii În relația dintre gândire și ființe - în identitate și diferență - se dă atât o unitate imaginabilă, cât și diviziunea, și o unitate concretă în multitudine În consecință, ființa este definită ca unul (în ideea sa generală), ca nu-unul (negarea unității) - în diferența sa față de gândire sau idee, tot atâtea - în totalitatea relațiilor sale reale și a definițiilor sale imaginabile și ca universal sau all-one - într-o sinteză ideală a acestor definiții și atribute Toate aceste definiții sau categorii cantitative sunt la fel de necesare și în același timp la fel de abstracte și insuficiente, condiționându-se și presupunându-se reciproc Și în același timp, în ansamblu, aceste categorii presupun o relație cu o anumită ființă, prin urmare, Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI la una care nu se limitează la o singură categorie cantitativă În istoria filozofiei, întâlnim sisteme de monism, dualism, pluralism, unitate, care operează cu categoriile de mai sus, iar de multe ori legătura istorică dintre învățăturile separate corespunde relației logice a acestor categorii Astfel, de exemplu, atomismul materialist s-a dezvoltat din filozofia eleatică a unității, înțelegând existentul ca o multitudine infinită de principii, determinate de opusul lor real de gândire (adică ca unități materiale sau "atomi") Pe de altă parte, Platon în dialogurile sale "Parmenide și "Sofist" caută să arate dialectica interioară a conceptelor abstracte de "existent" și "unu" și ajunge la conceptul de atot-unitate (unitate în multitudine) Adevărat, în realitate nu au existat și nu au putut exista sisteme care să plece exclusiv din definițiile cantitative ale ființelor, cu excepția Pioaio-Reanilor, care au făcut o asemenea încercare; dar în învățătura lor se poate convinge cel mai clar de imposibilitatea unei astfel de construcții, căci vorbind despre unitate, pluralitate și număr (ca unitate în pluralitate), ei au înțeles întotdeauna cantitățile concrete și au atribuit numerelor lor materialitate, morală și proprietăți fizice Definițiile cantitative ale ființelor (deși abstract imaginabile, presupun relații cu o anumită ființă și, în consecință, cu alte definiții necantitative ale acesteia: unitatea este unitatea a ceva - la fel cum o mulțime este un set de orice unități, chiar dacă acestea sunt "Toate-unitatea" condiționată sau "tot-unitatea concretă" este fie

un concept care depășește definițiile pur cantitative și include posibilitatea altor definiții ale ființelor, fie acest concept este complet gol de conținut: o mulțime, care în infinitatea sa este o mulțime de zerouri, iar unitatea acestei mulțimi, egală cu zero Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY Cantitatea în toate categoriile sale este cantitatea a ceva, la fel cum realitatea este calitatea a ceva, iar limitarea este relația dintre ceva care există și altceva Ființa este înțeleasă de noi după legea rațiunii suficiente, ca ceea ce-și fundamentează definițiile: ea este baza lor atât în identitate, cât și în diferență, și în unitate și în multitudine Raportul fundamentului cu ceea ce este condiționat de acesta este determinat în funcție de categoriile de relație, ca o dependență reală de substanțialitate sau cauzalitate, i e ca relaţie dintre un semn şi o substanţă sau un efect cu o cauză Existentul în identitatea sa este conceput ca substanță a atributelor sau definițiilor sale; în diferența sa față de subiectul gânditor, se definește ca fiind cauza unei ființe (fenomen) relative sau condiționate; uneori, dimpotrivă, subiectul însuși sau mintea gânditoare este înțeleasă ca o diferență care operează în cauze față de ceea ce există în afara gândirii - materia pasivă (ca, de exemplu, la Aristotel) Ca ființă limitată, care se opune unei alte ființe, de asemenea limitate, ea este concepută în interacțiune cu ea: fenomenele sunt înțelese ca rezultat al interacțiunii mai multor cauze particulare, în cele din urmă, ca rezultat al interacțiunii subiectului și obiect În fine, existentul este definit ca un început necondiționat, întrucât este conceput ca baza absolută a determinărilor sale, în contrast cu tot ceea ce este condiționat Aceste concepte de substanțialitate, cauzalitate, interacțiune, început necondiționat primesc, la rândul lor, definiții cantitative Ne putem gândi la o singură substanță, precum Spinoza, Parmenide, stoicii, sau multe substanțe, precum Leibniz, atomiștii Toate aceste modalități de înțelegere a existentului nu sunt doar imaginabile în general, ci și-au găsit expresia în realitate - în diverse învățături filozofice Sarcina metafizicii aici, ca și în altă parte, este de a le critica sistematic, adică în a-și dezvălui incompletitudinea, abstractul lor Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI precum și conexiunea lor logică internă Interacțiunea concretă presupune conceptul de cauzalitate și conceptul de ființe sau substanțe în interacțiune; conceptul de conditionat, relativ presupune conceptul de neconditionat, irelativ Dar fiecare dintre aceste concepte, luate separat, în abstract, se dovedește a fi insuportabil, așa cum au arătat de mult scepticii și criticii În primul rând, interacțiunea fără cauzalitate și substanțialitate se dovedește a fi din punct de vedere logic de neconceput, ceea ce constituie contradicția internă a oricărui "fenomenism" epocile presocratice și înainte de vremurile lui Locke și Kant Adevărul este că conceptul de substanță, luat în abstracția sa, exclude toate relațiile concrete: există "despre sine" și "pentru sine"; în concepția sa, este fără îndoială diferită de atributele și relațiile sale; în mod abstract, le este opusă Pe de altă parte, dacă noi, ca unii gânditori, vedem în conceptul de substanță doar o modalitate de a combina trăsături sau percepții separate în reprezentarea unui singur lucru, vom rezolva substanța însăși într-o simplă relație de trăsături, care va echivalează cu desfiinţarea completă a conceptului nostru de fiinţă substanţială Întreaga istorie a filozofiei ilustrează și confirmă aceste considerații abstracte Conceptul abstract de substanță a dus la negarea ființei relative concrete, a schimbării, a cauzalității - în

sistemele vechilor hinduși, printre filozofii eleatici; la Leibniz a dus la respingerea interacţiunii Pe de altă parte, în sisteme *) Per substantiam intelligo id quod in se est et in se concipitur, spune Spinoza; substanța este ceea ce există despre sine și în sine, după Aristotel Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY empirism și relativism consistent, ajungem nu numai la recunoașterea incognoscibilității substanței, ci direct la negarea conceptului său însuși: substanța este rezolvată într-o simplă relație de atribute Dar ideea este că, fără acest concept de substanță, relația în sine încetează să mai fie o relație: gândirea presupune în mod necesar un fundament sub relații; nu poate gândi existentul fără acest concept al substanţei relaţiilor Fără a depăși limitele gândirii, nu putem nega nici conceptul de substanță, nici conceptul de relații Aparent, conceptul de cauzalitate este mai concret Totuși, ceea ce este de conceput este abstract și duce exact la aceleași contradicții, pentru că este imposibil să ne gândim la relațiile fără contradicție ca la ceva irelativ De fapt: dacă gândim o cauză fără raport cu acțiunea, ea încetează să mai fie o cauză (la fel cum o substanță fără raport cu un semn încetează să mai fie o substanță); și, invers, o acțiune concepută fără raport cu o cauză încetează să mai fie o acțiune (cum un semn fără raport cu substanța încetează să mai fie un semn) În primul caz, cauza se transformă într-un fel de principiu abstract - uneori într-o esență abstractă; în al doilea, efectul fie se transformă într-o cauză imaginară, fie, cu succesiune mai mare, se rezolvă într-un proces fără temei de succesiune aleatorie, în timp În istoria filozofiei, ne întâlnim adesea cu una și alta formă de înțelegere abstractă a existentului - cu recunoașterea cauzelor metafizice abstracte (și deci imaginare) și cu negarea cauzalității efective - cu fenomenismul abstract, care recunoaște lumea fenomene ca un fel de dovanie fara motiv Ipoteza unui început necondiționat, ca substanță activă care justifică interacțiunea specifică a unei multitudini de cauze și substanțe relative, este o presupunere logică necesară, întrucât tot ceea ce este condiționat, relativ presupune ceva care determină și Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI irelevant Nu este nevoie să dăm exemple istorice ale învățăturilor în care găsim dezvoltarea și justificarea acestei ipoteze Dar, așa cum a arătat Kant, și această ipoteză este vinovată de aceeași abstractizare și, în această măsură, conține contradicții generale Căci dacă relativul și condiționatul presupun ceva irelativ și necondiționat, atunci chiar în această presupoziție se află relația, conceptul de necondiționat este condiționat logic de această relație la condiționat Dimpotrivă, din conceptul abstract al începutului necondiționat (înțeles ca cauză, substanță, realitate etc) nu vom ajunge niciodată la convențional, relativ fără un salt asta pentru că conceptul foarte abstract al necondiționului conține opusul a tot ceea ce este convențional - Conceptul de ființă necondiționată este condiționat logic De aici ajungem la o serie de noi definiții ale existentului în funcție de categoriile de modalitate Ființa este determinată în relația sa cea mai generală și abstractă cu gândirea, ca gândibilă sau posibilă Legitimitatea unei astfel de definiții este dovedită pe deplin de toate raționamentele precedente, de toate definițiile logice anterioare ale ființelor: este de conceput în toate categoriile, de conceput ca idee abstractă Acest lucru este dovedit de întreaga istorie a FILOZOFIEI Pe de altă parte, așa cum toate categoriile luate separat, tot așa și definiția cea mai generală a existentului ca idee imaginabilă, conțin o contradicție internă în abstractitatea lor; întrucât ideea de a fi este

diferită de a fi și, din moment ce toate categoriile se referă la realitate, la ființa concretă, ele nu pot fi înțelese fără referire la ea Existentul, în deosebirea lui de posibilitatea pur imaginabilă, de ideea pură, este înțeles ca real Dar ființa actuală (acea ființă pe care o înțelegem ca realitate) nu se află în relația ei Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY a gândi ceva absolut exterior, străin și întâmplător Deja la prima etapă, idealismul critic ne convinge că realitatea este condiționată de legi și concepte logice, că legătura fenomenelor este o legătură obiectiv-logică (în contrast cu asocierea subiectivă, psihologică, a reprezentărilor) Ființa reală nu este un "lucru în sine" - este înțeleasă de noi și, în această măsură, este recunoscută de noi ca fiind necesară Realitatea care ne apare nu este concepută de noi altfel decât în categoriile de ființă; putem gândi lumea ca una, tot atâtea sau care mănâncă totul, ca o singură esență, ca o multitudine de substanțe, ca un fenomen de cauzalitate sau interacțiune, ca o legătură necesară a fenomenelor etc Ne gândim în mod necesar la fenomene ei înșiși, ca ceea ce este, ca fiind (deși relativ) Și astfel lumea ne apare ca un ansamblu coerent de lucruri sau ființe (substanțe), ca o legătură cauzală necesară a fenomenelor, supuse în multitudinea și interacțiunea lor unor legi generale, o singură ordine De aici, toate conceptele noastre despre materie, forță, acțiune, lege, conceptul de scop, fără de care înțelegerea proceselor mentale vii este de neconceput O critică detaliată a acestor concepte ne-ar duce prea departe: toate acestea sunt concepte necesare cu care gândim natură și, în același timp, ele își asumă fără îndoială toate categoriile de ființă pe care le-am enumerat, deoarece conțin definiții ontologice ale naturii ca existent cu adevarat Astfel, ne aflăm, parcă, într-un cerc fermecat de gândire pură Ființa este o idee, oricum ne-am gândi la ea; este deja o idee pentru că o gândim (adică ca obiect de gândire) Este o idee nu numai în posibilitatea ei imaginabilă, în conceptul ei abstract, ci și în realitatea ei și în însăși necesitatea ei În acest sens, putem, împreună cu Hegel, să-i dăm ultima și definitivă definiție Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI o lene în care totul este cuprins: ființa este o idee absolută, în măsura în care este de conceput în general Am epuizat astfel gama de definiții abstracte de bază ale ființelor Desigur, nu voi insista ca setul propus de aceste definiții, în ordinea în care le dau, să nu facă obiectul unor modificări și modificări Poate că este posibil să le clasificați sau să le aranjați diferit Deci, de exemplu, categoriile de modalitate, în care se exprimă relația generală dintre gândire și ființă, pot fi luate ca bază a tuturor celorlalte categorii: ființa, pe cât posibil, este identică cu ideea, ca reală, este o realitate diferită de ea, după caz, ea exprimă în sine identitate în diferență Din aceasta pot fi derivate toate categoriile de calitate, cantitate, dependență reală sau condiționalitate Fiecare clasificare este întotdeauna mai mult sau mai puțin artificială, iar metafizica trebuie să fie cea mai străină scolasticismului dogmatic Consider totuşi posibil să insist asupra metodei pe care am urmat-o, care trebuie să constea într-o critică sistematică a concepţiilor abstracte despre fiinţă Pe de o parte, aceste concepte sunt considerate abstract: astfel, de exemplu, am încercat să arăt că ele sunt logic și fără nicio exagerare deduse din relația de bază a gândirii pure cu presupusa ființă (din relația gândibilă cu ființa) Sj pe de altă parte, istoria filosofiei servește ca un test al acestei ideologii abstracte, deoarece aceleași concepte abstracte de bază ale ființei pot fi obținute printr-o analiză critică a doctrinelor filozofice concrete Nu cred să îmi atribui această

metodă: în general, Aristotel a urmat-o deja în metafizica sa, Hegel a urmat-o, mulți alți gânditori au urmat-o, deși nu întotdeauna în mod conștient și, prin urmare, nu destul de consistent și sistematic *) *) În literatura rusă, avem o lucrare majoră a lui B N Chiche- Biblioteca "Runivers" • KH CH TROUBETSKOY Dezvoltată în acest fel, metafizica elementară se transformă într-o știință formală a ființelor, o știință a modurilor de înțelegere a lucrurilor O astfel de știință, ni se pare, după toată dezvoltarea anterioară a filosofiei, devine o disciplină necesară pentru filozofii celor mai diverse tendințe, ai celor mai diverse viziuni asupra lumii Și oricât de contrar opiniilor acceptate ar părea, tocmai filosofia este capabilă să dea filozofiei un caracter științific, întrucât va introduce o ordine logică în fluiditatea modurilor de înțelegere a existentului, a definițiilor sale imaginabile Acesta este, credem noi, singurul mod de a pune niște limite acelei anarhii dezordonate a opiniilor care încă domină metafizica și o transformă într-un fel de azil ignorantiae a tot felul de diletanți filozofatori Metafizica trebuie să fie o știință obiectivă, deși, desigur, unitatea în această sferă poate fi atinsă cu o dificultate și mai mare decât în alte științe, deoarece concluziile ei nu permit nicio verificare sensibilă, Factuală Una dintre cele mai importante și, în același timp, cea mai banală obiecție la o astfel de metafizică este că GCM-ul este abstract Această obiecție este banală, deoarece metafizica trebuie, fără îndoială, să fie abstractă și, în plus, în cel mai înalt grad: lipsa construcțiilor metafizice individuale, care decurg din acestea sau din alte concepte sau definiții particulare, nu constă în faptul că ele sunt abstracte, ci în faptul că ei rina "Fundamentals of Logic and Metaphysics", care este o încercare de a critica sistematic "metodele de înțelegere a lucrurilor" - în categorii abstracte, dar cu indicații constante, uneori extrem de exacte, ale exemplelor istorice specifice Categoriile separate sunt supuse unei analize foarte amănunțite în "Probleme pozitive ale filosofiei" a lui L M Lopatin sarcini metafizice și de aceea nu investighează categorii abstracte de ființe, ci principii sau idei generale din domeniul eticii și metafizicii Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI nu sunt suficient de abstracte și generale încât să excludă în mod fals concevabilitatea definițiilor opuse, o concesibilitate dovedită de speculații și experiență istorică Dar, în același timp, o indicație a abstractității metafizicii este o obiecție complet suficientă și corectă la adresa acelor gânditori care, parcă uitând de această abstracție, iau metafizica drept un sistem de cunoaștere absolută Aceasta este eroarea principală a multor gânditori, care poate fi comparată cu eroarea vechilor pitagoreici Așa cum aceștia din urmă, pornind de la certitudinea necondiționată a cunoașterii matematice, s-au gândit să găsească în matematică un sistem de perspicacitate absolută, așa mulți dintre idealiștii mai noi, pornind de la presupusa certitudine logică a ideologiei abstracte pe care o construiesc, s-au gândit să găsească în metafizică tocmai lucrul pe care Pitha goreenii îl căutau la matematică Și așa cum pitagoreicii au uitat de abstractitatea condiționată a definițiilor matematice, tot așa și metafizicii au uitat de abstractitatea și mai mare a definițiilor lor formale Metafizica critică trebuie să fie conștient abstractă: pornind de la definiția foarte abstractă a ființei, trebuie să fie conștientă de limitele gândirii abstracte În acest sens, putem spune că metafizica abstractă are un caracter ipotetic, la fel ca și matematica, însă, cu diferența că principiile de bază ale matematicii stau în generalizarea abstractă a anumitor date ale experienței senzoriale și își găsesc

verificarea în percepția vizuală a cantitățile și relațiile lor Definițiile metafizice, pe de altă parte, nu admit nicio altă verificare decât gândirea abstractă Definiția din care pornește Hegel: "existând este o idee" pare a fi necondiționată: aparent, ea nu presupune nimic, sau, mai precis, în această definiție, gândirea nu presupune nimic decât pe sine De fapt, așa cum am văzut, orice gândire este conditionat , pentru ca fiecare gand contine presupunerea existentului, Biblioteca "Runivers" KH CH TROUBETSKOY la care se referă Prin urmare, orice abstracție este dublu condiționată, iar metafizica, ca știință cea mai abstractă, este un produs pur al gândirii convenționale Dar întrucât toată gândirea noastră este inevitabil abstractă și, prin urmare, condiționată, metafizica este necesară ca gândire cea mai pură; în același timp, în sine, este destul de de încredere, presupunând doar condiția cea mai generală a gândirii în general Analizând dialectica lui Hegel, apoi examinând definițiile generale ale ființelor, ne-am convins că metafizica poate fi logică și justificată numai în această presupunere generală, de bază, a oricărei gândiri - în presupunerea unei ființe concrete, la care gândirea se raportează în mod esențial Gândite sau simțite, inteligibile sau aparente, ființele sunt supuse unor definiții logice generale, așa cum am văzut încă de la prima încercare de a înțelege ființele ca fenomene Dar este metaoismul epuizat de astfel de definiții pur formale? Întrucât ființa este asumată de noi ca ceva diferit de aceste definiții imaginabile, ca subiect sau bază comună a lor concretă, ea nu este evident epuizată de ele și presupune definiții reale speciale, pe care, aparent, nici simțirea, nici gândirea de la sine nu le pot da Pe lângă sentimentul nostru, ideea noastră, există o ființă imaginabilă, diferită de sentimentul și ideea noastră subiectivă; dar recunoaștem această ființă ca fiind independentă de cunoașterea și înțelegerea noastră, de conceptul în general, în măsura în care gândirea noastră însăși se dovedește a fi justificată și logică numai în asumarea acestei ființe Să fie în concordanță cu conceptele noastre logice, să fie parțial identic cu gândirea noastră, consubstanțial cu ea: cu toate acestea, este diferit de ea și este recunoscut de noi ca ceva necondiționat original Până acum, în gândirea și simțirea noastră, nu am depășit limitele gândirii și simțirii - conștiința în general: cum putem ști despre ceva în afara lor, sau chiar Biblioteca "Runivers" FUNDAMENTELE IDEALISMULUI doar să asumăm ceva exterior lor, o ființă originară? Există vreo "percepție directă" a acestei ființe reale, ca o a treia sursă specială de cunoaștere, alături de rațiune și sensibilitate? Care sunt funcțiile sale, relațiile sale cu aceste primele două surse? Cum pot fi definite ființele într-o astfel de percepție directă și cum se leagă astfel de definiții la subiectele pe care tocmai le-am luat în considerare? (Urmeaza finalul) Carte S N Trubetskoy Biblioteca "Runivers" Conceptul de suflet DUPA EXPERIENTA INTERNA*) eu Printre ipotezele filozofice generale ale psihologiei moderne, printre cele mai populare ar trebui inclusă cea conform căreia în sufletul nostru nu cunoaștem decât fenomene și nu putem cunoaște nimic altceva Conform acestui punct de vedere, tot ceea ce putem percepe și fi conștienți de noi înșine, prin urmare, se dovedește inevitabil a fi un fenomen și, prin urmare, viața noastră mentală, în măsura în care este observată și înțeleasă de noi, trebuie să reprezinte un lanț de fenomene și nimic Mai mult Există vreo substanță a fenomenelor psihice? Acest lucru nu știm cu siguranță; în orice caz, nu ne putem forma nicio idee despre aceasta din datele pe care ni le oferă experiența În manifestările sufletului nu există nici un indiciu

al proprietăților esenței sale Ce este sufletul în sine - este o ființă originară, necorporală, în caracteristicile ei puternic opuse tot ceea ce este material, - sau este purtătorul proceselor spirituale a substanței din care este compus organismul nostru corporal - sau, în sfârșit, este adevăratul substrat a existenței mentale ceva între ele, ridicându-se deasupra opoziției dintre material și spiritual *) Rezumat citit la ședința Societății de Psihologie din martie Biblioteca Runiverse CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA goale, la fel de capabile să servească drept bază pentru ambele? Aceste întrebări îi pot interesa pe metafizicieni, dar nu sunt de interes pentru un psiholog adevărat Poate că nu există deloc substanță spirituală, ci există doar fenomene și evenimente mentale pure, care urmează unul după altul după legi neschimbate, uniforme și formând cu curgerea lor ceea ce numim sufletul nostru? Acest lucru este posibil și chiar mulți cred că tocmai această explicație ar trebui considerată cea mai probabilă Și așa am putea fi convinși în trecut reoerat *) că toate astfel de concluzii se bazează pe un simplu abuz de termeni logici Pentru noi, adevărul corelației dintre fenomene și substanțe a devenit clar în toată claritatea sa și a trebuit să recunoaștem necesitatea extinderii lui și în Sfera psihică Sensul ei poate fi formulat în următoarele cuvinte scurte: nu există fenomene în afara substanțelor, la fel cum nu există substanțe în afara proprietăților, stărilor și acțiunilor lor; natura unei substanțe se exprimă în legile și proprietățile fenomenelor sale și invers, nu se poate considera ca natura unei substanțe ceea ce nu se manifestă în ea în niciun fel Cu alte cuvinte, substanța nu este transcendentă, ci imanentă fenomenelor sale - fiecare fenomen, în adevărata sa realitate, este substanța însăși la un moment dat separat al existenței sale *) Vezi Întrebări Phil și Psih " carte , "Aspect și esență în viața conștiinței" **) Folosesc termenul de substanță în sensul cel mai general și mai accesibil al subiectului fenomenelor, sau a ceea ce aparțin și ce este în ele În multe cazuri, acest termen ar putea fi înlocuit convenabil de conceptele de ființă, lucru, obiect, esență Fără îndoială, odată cu conceptul de substanță, grație dominației sale îndelungate în filozofie, diverse asociații s-au contopit, ascunzându-i sensul inițial simplu Dar, pe de altă parte, conceptele de ființă, obiect etc , în uzul obișnuit, se dovedesc a fi și mai șocante și, în plus, limitate în sensul lor Așadar, încă prefer termenul de substanță, deși încerc, în măsura în care pot, să elimin din el toate presupunerile preconcepute ale metafizicii antice Întrebări de filosofie, carte , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN După cum știm, acest adevăr - în esența sa, analitic - este stabilit prin relația evidentă a conceptelor incluse în el; este justificată de profundă inconsecvență logică a oricărei încercări de a atribui realitatea oricăror esențe nemanifestate sau fenomene absolute, nesubstrate; se confirmă în sfârșit prin faptul că acolo unde conceptele de fenomen și baza substanțială sunt folosite cu rod și fără contradicții logice, adevărul corelației își găsește o confirmare completă și incontestabilă: astfel, în procesele naturii fizice, să vorbim de mișcări care apar în afara materiei sau a materiei care se află undeva deasupra propriilor stări de mișcare și odihnă, atât de absurde încât nimeni nu îndrăznește să facă acest lucru Adevărul corelației în forma sa generală pare atât de simplu și evident încât pare de prisos și ciudat să insisti asupra certitudinii sale Din păcate, în raționamentul filosofic sunt neglijate de prea multe ori cele mai evidente adevăruri, cea mai bună dovadă a stării încă imperfecte a filosofiei până astăzi Dacă adevărul corelativității ar fi

recunoscut în toată amploarea semnificației sale și în toate consecințele lui inevitabile, câți idoli metafizici s-ar sparge imediat în praf! Și mai presus de toate, unde s-ar duce discursurile impunătoare despre esența absolut de neînțeles a spiritului, la care aproape toți psihologii moderni le place atât de mult să recurgă? În ce s-ar transforma atunci noțiunea de "lucruri în sine" atât de unanim venerate de filozofi sub diferite porecle? La urma urmei, nu va mai rămâne loc pentru el nicăieri, nici în lumea noastră interioară, nici măcar în lumea exterioară De fapt, nepotrivirea sa completă pentru înțelegerea acestuia din urmă poate fi demonstrată prin considerații foarte simple: percepțiile noastre despre realitatea exterioară sunt evocate în noi din exterior,- Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA dacă ar fi altfel, nu am avea niciun motiv să recunoaștem o lume exterioară independentă de noi în orice Formă, în Forma lucrurilor în sine sau în oricare alta; deci, ele trebuie să reflecte forța exterioară care le cheamă: întrucât sunt fenomene, ele trebuie să fie corelate cu aceasta, și nu numai cu propriul nostru subiect perceptor; și asta înseamnă că în percepțiile noastre exterioare nu totul este subiectiv - trebuie să existe în ele un element obiectiv doar în măsura în care nu depind doar de noi Și indiferent cum definim în detaliu diferența dintre lumea percepută și lumea reală, din acest punct de vedere, cu greu ar fi posibil să justificăm negarea lucrurilor reale chiar și proprietăți atât de comune precum multiplicitatea, cauzalitatea, succesiunea în etape de dezvoltare, regularitate strictă Pe scurt, în locul celor dintâi: cunoaștem doar fenomenele, ar trebui să punem peste tot: din moment ce cunoaștem fenomenele, știm, sau cel puțin putem ști ce este în ele Și când vom face acest lucru, perspectiva filozofică va lua o formă complet diferită Cu toate acestea, nu aceste consecințe filozofice generale sunt importante pentru noi acum, ci aplicarea principiului corelării la viața mentală: dacă nu există fenomene fără substrat, nu există niciunul în existența noastră mentală și dacă în fiecare fenomen, substanța sa este realizată inevitabil, așa că trebuie să fie în spirit Deci, în stările și acțiunile noastre, trebuie să ne percepem în mod direct adevărata noastră ființă Și această ființă nu ar trebui să ne apară ca ceva izolat de viața ei și ascuns în spatele ei în atributele și proprietățile ei independente de ea; dimpotrivă, în virtutea aceluiaşi principiu de corelare, trebuie să recunoaştem sufletului, ca şi în altă parte, imanenţa substanţei sale la fenomenele sale A aceasta înseamnă că proprietățile sale trebuie realizate în proprietățile pozitive ale fenomenelor sale, * Biblioteca "Runivers" L LOPATIN ca substante si ca, invers, ceea ce nu este exprimat sau reflectat in nici un Fapte psihic nu trebuie si nu poate apartine sufletului insusi, ca proprietate a lui După cum am văzut în trecut reooram, din aceasta decurge inevitabil o viziune imaterialistă asupra ființei noastre conștiente interioare: nu există semne materiale în stările mentale - de aceasta suntem convinși cu o certitudine absolută atunci când le experimentăm pe fiecare dintre ele; prin urmare, ei nu ar trebui să fie în substanța mentală care experimentează aceste stări și se realizează în ele Acesta este cel mai puternic argument al spiritiştilor din toate epocile Dar, după cum știm, din principiul corelativității rezultă o altă consecință, nu mai puțin importantă: întrucât în viața psihică substanța sa reală este direct dată, atunci în proprietățile, legile și toate structurile fenomenelor acestei vieți prezența reală a acesteia trebuie reflectat continuu În tot ceea ce se întâmplă în noi și apare conștiinței noastre, substanțialul sufletului

trebuie să fie întruchipat vizual, la fel cum în orice proces al naturii fizice, substanța cu toate proprietățile ei este invariabil conținută și prezentă Această întrebare va fi transferată la temei psihologic: trebuie să ne verificăm concluzia principală cu datele experienței interne Dar ce fel de date trebuie să căutăm în el? Pentru a clarifica această întrebare preliminară, suntem nevoiți să ne oprim din nou o clipă asupra analizei conceptelor de fenomen și substanță, ținând cont în principal de zona în care acestea sunt aplicate cu evidenta incontestabilă și simplitatea relațiilor lor reciproce - zona a faptelor fizice II Fenomenul și substanța sunt concepte corelative, dar totuși acestea sunt concepte diferite; desemnăm prin ele două laturi inseparabile ale unuia și aceluiași real Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA lucruri care pot fi separate unele de altele doar în abstractizare rațională, și nu în sine, dar totuși nu se poate afirma identitatea între ele Astfel, nu există nicio mișcare în afară și în afară de materia care se mișcă, la fel cum nu există materie care să nu se afle într-o stare definită de mișcare sau de repaus - dar totuși mișcarea nu este materie Chiar mai mult ar trebui spus: într-o anumită privință, fenomenul și substanța, cu toată corelativitatea lor, sunt în mod evident opuse unul față de celălalt - un astfel de opus se observă în relația lor cu determinările timpului Substanța este ceea ce rămâne, dimpotrivă, fenomenele trec și se schimbă în fiecare moment; această diferență este deja înrădăcinată în sensul foarte general al acestor concepte, deoarece, cel puțin, ele sunt aplicate obiectelor lumii finite pe care le observăm Un fenomen este o stare, o schimbare, un mod trecător de a fi a unui lucru; numim un fenomen doar ceea ce începe și se termină Prin urmare, fiecare fenomen presupune inevitabil un proces, o legătură sau o serie de verigi din care constituie Cu alte cuvinte, fenomenul este acela care exprimă latura fluidă a realității Având în vedere acest lucru, se poate spune că în acele cazuri când fenomenele ni se par a fi continue, ele sunt întotdeauna compuse dintr-o serie întreagă de fenomene mai elementare, iar fiecare nou membru al seriei vine după dispariție și prin dispariție a precedentului, pentru a ceda imediat loc următorului membru Deci, mișcarea unui corp într-o direcție poate fi considerată ca un fenomen continuu; și totuși, de fapt, constă într-o serie nesfârșită de schimbări de loc și, când corpul a ajuns într-un anumit loc, nu se află în niciunul dintre acele locuri care au fost ocupate anterior de el; și, în același timp, în fiecare loc separat, corpul rămâne un moment absolut evaziv: dacă a zăbovit în fiecare punct, chiar și pentru o perioadă de neînchipuit de mică Biblioteca "Runivers" l Lopatină Într-adevăr, nu s-ar fi deplasat nicăieri, pentru că, pentru a se deplasa chiar și pe o distanță mică, este cu adevărat necesar să treacă printr-un număr infinit de puncte, adevăr pe care l-au înțeles atât de bine filosofii eleatici antici Dar aceasta trebuie să însemne că fiecare fenomen durabil este o serie de fenomene absolut instantanee Într-adevăr, aici nu este vorba doar de natura specială a mișcării - aparent, pot fi făcute observații destul de analoge despre orice alt fel de fenomene Starea pe care o experimentez acum nu este starea din momentul precedent Indiferent cât de asemănătoare ar fi unul cu celălalt, mai rămâne o diferență esențială între ei: doar unul a fost, dar nu este acolo, celălalt este acum Este prea evident că toate stările mele din trecut, oricât de apropiate ar fi fost de momentul prezent, nu mai există în același mod în care răsăritul de ieri nu este acolo, plimbarea mea de ieri nu este, foamea mea de ieri nu este Proprietatea considerată acum poate fi numită dispariția continuă a

fenomenelor Și este destul de ușor de văzut de ce depinde: are rădăcinile în Faptul general că fiecare fenomen sau serie de fenomene se desfășoară în timp Natura misterioasă a timpului a atras de multă vreme atenția filozofilor: pe de o parte, este prezentat imaginației umane ca un fel de putere pozitivă nelimitată care domină tot ce există și supune fără milă toate celelalte forțe cu legile sale fatale, pe de o parte pe de altă parte, conceptul ei a uimit întotdeauna gândirea prin caracterul pur negativ al întregului său conținut După cum am încercat deja să arăt în altă parte*), o situație paradoxală poate fi afirmată cu deplin dreptate despre timp: realitatea timpului constă în irealitatea lui Componente din care *) "Poz sarcinile filozofiei*, partea a II-a, p Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA Timpul este compus vag - trecutul și viitorul - evident că nu au existență reală: trecutul nu mai există, viitorul nu este încă Prin urmare, ca ceva real, ni se pare că ne rămâne doar momentul prezent indivizibil Totuși, în primul rând, acest numai real își dovedește irealitatea de îndată ce apare, prin trecerea sa imediată în trecut, adică ireal; în al doilea rând, trăsătura cea mai fundamentală a timpului - continuarea - nu apare în momentul prezent: devine trecut când a venit Și este clar că timpul se realizează doar prin dispariția constantă a întregii sale compoziții prezente: prezentul dispare continuu în trecut, iar viitorul dispare și el în el, devenind prezent - întreaga esență a timpului se află în această deplasare irezistibilă a momentele anterioare de cele ulterioare Dimpotrivă, să lipsim momentele de timp de această proprietate de a se urma unul pe altul, transformându-se neîncetat în nimic, presupunând că toate sunt date deodată, posedând în mod egal realitatea deplină, și nu va mai fi timp pentru noi: în loc de o succesiune de momente fluide, vom obține o serie care coexistă imobil Aceasta justifică afirmația pe care am făcut-o *): "timpul este real numai în măsura în care tot ceea ce îl compune este ireal, iar dacă, dimpotrivă, părțile sale constitutive ar primi realitatea, ar pierde toată realitatea" Astfel, ceea ce am numit dispariția fenomenelor, instantaneitatea absolută a elementelor lor constitutive, se explică din simpla condiție ca fenomenele să aibă loc în timp și să treacă odată cu el Dacă doar admitem că timpul reprezintă Forma tuturor fenomenelor în general (și a argumenta împotriva acestui lucru ar însemna a merge împotriva dovezilor), va trebui, prin urmare, să admitem că fluiditatea absolută este inconsistența lor *) IicЦ p Biblioteca "Runivers" π Lopatină o proprietate variabilă și inalienabilă: apoi schematizează vizual natura de bază a Formei lor universale; De fapt, nu se poate încadra în timp, ca în Forma sa exhaustivă, fără a se supune relațiilor sale fundamentale - fără a apărea odată cu momentele care vin și fără a dispărea odată cu cele trecătoare - pentru că în timpul însuși nimic nu este dat decât trecerea continuă a momentelor Poate că ar fi și mai corect să spunem că timpul este doar o schemă creată de gândul nostru la acea fluiditate irezistibilă a fenomenelor, care singura le face fenomenale Dacă proprietatea fundamentală a fenomenelor constă în dispariția continuă a tot ceea ce este dat în el, ființa substanțială se caracterizează, dimpotrivă, prin constanța șederii ei Fenomenele nu sunt niciodată la fel, fiecare moment nou, cel mai evaziv al dezvoltării lor aduce inevitabil fenomene noi, care le iau locul celor dintâi; dimpotrivă, tot ceea ce poate fi înțeles ca substanță rămâne mereu același Astfel, substanța din care este format universul, în momentul de față, este exact aceeași ca acum milioane de ani, deși atunci era dată în alte combinații decât este acum A rămas la fel, nu i

s-a adăugat nimic și nu i s-a luat nimic - este întotdeauna supus schimbării în mișcarea și dispoziția particulelor sale, dar nu este niciodată absorbit de aceste schimbări Fenomenele care i se întâmplă constituie pentru el, în acest sens, unul tranşant opus: mișcarea care are loc acum poate fi foarte asemănătoare cu o mișcare anterioară, dar nu este nicidecum una cu ea; prima mișcare este acum absolut absentă, deoarece a trecut deja, iar ■ se face acum, există o nouă mișcare Să spunem că gândul unei substanțe durabile, care în toate schimbările își păstrează identitatea interioară cu ea însăși, este o ipoteză arbitrară de la care se poate renunța? Dar să încerce cineva să-și imagineze că substanța Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA ale lumii, ca și fenomene separate din ea, în întreaga sa compoziție este complet purtată cu fiecare clipă care trece, pentru a apărea din nou cu fiecare nou moment de timp și din nou să dispară imediat - atunci ce se va întâmpla? În loc de o lume, el va primi o mulțime infinită de ei și fiecare dintre ei va fi aceeași fantomă trecătoare ca toate celelalte; orice legătură și dependență pentru el ar dispărea din univers, pentru că între aceste lumi instantanee, în care totul se formează din nou deodată, nu ar mai rămâne nimic care să le lege între ele Unii cartezieni s-au găsit într-o poziție similară, care, după ce au asimilat serios ideea identității complete a conservării lumii cu crearea ei repetată, și-au luat în cap să dovedească că toate lucrurile, cu toate proprietățile și acțiunile lor , sunt creați în fiecare moment de către Divin din nou: în ultimul rezultat, ei au trebuit să-L convertească pe Dumnezeu Însuși singura substanță a lumii materiale - fără aceasta universul era o absurditate logică continuă Așadar, unitatea interioară a ființei substanțiale în diversitatea schimbărilor pe care le experimentează nu este o invenție arbitrară, fără ea niciun fenomen nu este cu adevărat imaginabil Prin urmare, adevărul corelației primește o nouă iluminare pentru noi La urma urmei, fiecare realitate pe care o cunoaștem, tot ceea ce este dat atât în noi, cât și în afara noastră este percepută, reprezentată și înțeleasă de noi doar sub forma unui proces Între timp, procesul, ca întreg coerent, este posibil doar - cu condiția combinării elementului Fenomenal cu elementul substanțial De fapt, procesul ne este de conceput și de înțeles doar atunci când ne imaginăm că fenomenele precedente nu dispar pur și simplu, ci trec în cele ulterioare și se contopesc cu acestea, adică când ne gândim că conținutul celui precedent nu dispare în abisul nesemnificației în ansamblu, ci rămâne ceva în el Biblioteca "Runivers" L LOPATIN este transferat și transferat la următorul, doar prin schimbarea Formei acestuia Acesta este ceva substanțial în lucruri, sub rezerva modificărilor lor Cât de dificil este să faci fără ideea ei este evident din considerația clară că numai cu ajutorul ei ne putem gândi la legătura cauzală a fenomenelor ca la o dependență reală între ele Și ce va rămâne în fenomene pentru înțelegerea noastră, dacă extragem din ele toate conexiunile reale? Cu greu cineva va îndrăzni să afirme că nu există procese deloc în lume și sunt date doar acele elemente infinit de mici, absolut indivizibile și lipsite de orice durată, în care se destramă pentru analiză abstractă, căutând conținut pentru momentul prezent indivizibil Nu cred, de exemplu, că cineva ar începe să demonstreze că în natură nu există deloc mișcare și că doar prezența imperceptibil instantanee a corpurilor în diferite puncte este reală în ea, prin care trec corpurile când spunem că se mişcă şi ar concluziona de aici că în realitate totul în lume este nemişcat Este evident pentru toată lumea că aceste elemente indivizibile și momente de imobilitate în mișcare

sunt rodul unei abstracție cu totul artificială din singurul conținut cu care gândirea noastră se îndreaptă constant - de la procesele și mișcările realității reale Și nu înseamnă asta că ceea ce rămâne și este substanțial în viață nu este mai puțin esențial pentru înțelegerea ei decât ceea ce se schimbă și trece continuu în ea? Substanța rămâne în schimbările ei; ea rămâne aceeași, în timp ce fenomenele, acțiunile, stările sale devin diferite în fiecare moment - asta înseamnă că are o existență supratemporală, deci, cel puțin, ar trebui determinată cât mai curând posibil în comparație cu existența fluidă a fenomenelor Evident, identitatea internă a unei substanțe în diferite momente ale existenței ei este de conceput doar cu condiția ca aceasta să nu se supună legii fundamentale a timpului, legea continuei   a dispariţiei noastre a prezentului în trecut Fenomenele sunt în întregime supuse acestei legi; dimpotrivă, cea mai profundă caracteristică a tot ceea ce este substanțial este că se ridică deasupra lui și este de neconceput altfel Această altă relație cu legea timpului, conceptul de supra-temporalitate mi se pare că se exprimă în modul cel mai potrivit Totuși, conceptul de supratemporal nu trebuie în niciun caz identificat cu conceptul de atemporal sau atemporal, care denotă de obicei neparticiparea absolută la relațiile și definițiile temporale O asemenea confuzie de concepte ar fi în contradicție decisivă cu principiul corelației stabilit de noi: o substanță este dată nu în afara fenomenelor sale, ci în ele, ca sursă permanentă de energie realizată în ele; între timp, fenomenele curg și se schimbă necontenit, prin urmare, ea însăși nu poate fi complet străină și indiferentă față de relațiile succesiunii temporale Dar ceea ce în timp, luat în mod abstract în sine, apare ca dispariția irezistibilă a fiecărui moment atins, se realizează pentru substanță ca durata sa pozitivă, sau ca păstrarea ei efectivă în schimbarea diferitelor stări Abia după acest timp devine Forma unui proces real și nu se dovedește a fi doar o forță pur negativă care absoarbe toată realitatea de îndată ce apare în lume Cu alte cuvinte, sensul real al timpului este înrădăcinat în ființa supertemporală Aceasta corespunde pe deplin acelei definiții generale a timpului, pe care o consider singura adevărată și pe care am încercat să o fundamentez în detaliu în "Problemele pozitive ale filosofiei"*: timpul este o formă necesară a activității fiecărui finit substanță și interacțiunea acestor substanțe între ele Din această definiție rezultă direct că unitățile substanțiale ale ființei, fiind baza timpului *) Ibid , p -   procesului nostru, îl precedă în mod logic și, prin urmare, nu poate cădea sub legile sale Că supratemporalitatea este de fapt inseparabilă pentru înțelegerea noastră de substanțialitate, cea mai bună dovadă în acest sens este imposibilitatea reală de a ne gândi în mod clar la anihilarea oricărei substanțe Adevărat, ne imaginăm cu ușurință apariția și distrugerea a foarte multe lucruri și ființe, dar nu există nicio îndoială că, în același timp, le atribuim întotdeauna o natură complexă și considerăm apariția lor ca o combinație treptată a elementelor lor constitutive și distrugerea lor ca dezintegrarea celor mai mici particule ale lor Între timp, cutare sau cutare tip de combinație de elemente denotă doar modul de acțiune reciprocă a acestora la un moment dat, - cu alte cuvinte, exprimă doar fenomenul care are loc cu ele Dimpotrivă, anihilarea ultimelor, mai departe, elemente necompuse ale realității (oricum ne-am gândi la ele, sub Forma atomilor materiale, monade spirituale interioare sau altele) reprezintă în ochii noștri cea mai mare inconsecvență pe care ne-o putem imagina nouă înșine , decât numai ca

un miracol de neînțeles Înțelegem anihilarea doar a aceluia în lucrurile care aparțin categoriei fenomenelor, dar anihilarea substanțialului în ele ni se pare o absurditate care tulbură mintea Dacă viziunea noastră asupra inseparabilității substanțialității și supratemporalității este corectă, atunci în ipoteza anihilării unei substanțe, ar exista într-adevăr o contradicție logică: substanța este deasupra timpului, se ridică deasupra trecerii de la prezentul real la ireal trecut, între timp, anihilarea este tocmai realizarea unei astfel de tranziții III Rezultatele obținute sunt atât de clare și simple, aparent, conțin chiar atât de multe afirmații tautologice, Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA că, poate, cititorul, ca și în cazul principiului corelației, va rămâne din nou perplex: merită să vorbim despre lucruri atât de simple și evidente? A încerca să le justifice și să le demonstrezi în mod speculativ nu înseamnă a intra pe tărâmul scolasticii complet inutile? Și voi răspunde la această nedumerire la fel ca înainte: da, merită dovedite și chiar trebuie să ne gândim urgent la adevărata lor semnificație, tocmai pentru că sunt atât de simple și clare, iar între timp le neglijăm fără milă, de îndată ce trecem la întrebări mai specifice de cunoaştere filozofică Se pare că uităm complet că ceea ce este absurd în sine trebuie să rămână absurd în aplicațiile sale la cazuri particulare Că rezultatele pe care le-am dobândit acum nu sunt atât de goale pe cât ar părea la prima vedere, ne vom convinge de acest lucru dacă stăm cu atenție la întrebarea: viața spirituală, deoarece se confruntă direct cu conștiința noastră de sine și experiența noastră interioară, fie că este o simplă sumă de fenomene pure, în toate consecințele acestui concept, fie în Faptele sale sunt date direct semnele unei existențe substanțiale? Este suficient să ne gândim la această întrebare serios și fără prejudecăți și vom înțelege imediat unde tinde inevitabil soluția ei Vom fi neclintit convinși că este la fel de imposibil să ne gândim la spirit ca la o simplă serie de fenomene sau evenimente psihice pure, precum este imposibil să ne gândim la materie ca la o simplă succesiune de mișcări ireprimabil în schimbare În același mod, ne vom convinge că elementul substanțial al vieții psihice nu se află undeva în afara conținutului său imediat conștient, ci se exprimă în sine De fapt, chiar dacă acum lepădăm acele contradicții logice abstracte în ipoteza fenomenelor pure, nesubstrate, asupra cărora ne-am oprit mai înainte, în orice caz trebuie să vedem că dacă viața psihică ar fi constituită numai din ele, ar avea destul de mult Biblioteca "Runivers" L LOPATIN aspect și imagine diferită Și mai presus de toate, este clar că conținutul său concret ar fi atunci limitat necondiționat de cadrul prezentului fără cele mai mici perspective pentru trecut sau viitor Nu există fenomene trecute, nu există încă cele viitoare, dar viața sufletului poate fi alcătuită din ceva care nu există deloc? Din acest punct de vedere, întregul conținut al conștiinței noastre în orice moment dat trebuie să fie absolut epuizat de fenomenele momentului prezent, în toată evaziva sa trecătoare, și nimic durabil nu poate fi dat în el Chiar dacă un fenomen ar continua (adică, în esență, repetat monoton la fiecare nou moment de conștiință, de exemplu, o senzație de durere, frig etc), conștiința nu ar putea observa acest lucru, deoarece conținutul momentelor trăite pentru el ar fi dispar absolut și ar fi în mod constant îndreptat doar către ceea ce este dat acum Viața mentală ar fi într-adevăr doar o serie de legături care dispar continuu Așa ar fi dacă ipoteza spiritului, ca fenomen pur, ar fi adevărată; dar chiar asta vedem? Aici, de la bun început, ne întâmpinăm Faptul incontestabil

că nicio acțiune sau stare mentală nu este instantanee în sensul strict al cuvântului și nu este recunoscută ca fiind instantanee Durata Fenomenelor psihice este o condiție inevitabilă pentru cunoașterea lor - acest lucru se poate spune în mod egal despre toate operațiunile sufletului la toate nivelurile vieții psihice Se poate argumenta despre detaliile Formulei care exprimă această proprietate de bază a tot ceea ce este mental, dar nu există nicio îndoială că percepția chiar și a celei mai elementare senzații este un întreg proces constând într-o schimbare (mai mult sau mai puțin rapidă) a unei serii de momente, iar orice etapă anterioară de percepție în procesul general îmi oferă un anumit conținut decât pasul următor *) *) Mier N Lange: "Psihologie, Cercetare*, p i Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE DUPGW DUPA EXPERIENTA INTERNA Și tot ceea ce știm despre natura receptivității noastre senzuale ne face să afirmăm cu deplină certitudine că dacă o senzație ar fulgera cu adevărat prin noi, durand un moment infinit de mic, complet indivizibil, nu am observa deloc acest lucru Evident, o generalizare similară, cu o justificare și mai mare, trebuie făcută asupra tuturor fenomenelor psihice mai complexe: gândirea noastră, decizia voinței noastre, fiecare dintre sentimentele noastre nu capătă imediat forma lor definită, ci se dezvoltă într-o anumită treptat într-un succesiune de momente În prezent, acest lucru poate fi considerat fapte dovedite experimental De aceea, instantaneitatea fenomenelor psihice este întotdeauna doar relativă: orice conținut instantaneu perceput de noi poate fi descompus, cu unele eforturi de analiză internă, într-o serie de percepții și mai instantanee și, în orice caz, pentru asimilarea lui de către conștiința noastră , este necesar să dureze un anumit timp Aceasta este sursa diferenței esențiale dintre timpul absolut, sau în ideea sa abstractă, și timpul psihologic acestea perceput cu adevărat de noi: timpul absolut este alcătuit din momente indivizibile care curg continuu ale prezentului; timpul psihologic constă din momente care durează ele însele - nu le-am putut observa pe altele Ce iese? Să tragem concluzia generală că nu există deloc timp absolut și că timpul real constă într-adevăr din momente lungi, în care fenomenele momentului prezent trebuie să aibă în sine o durată Totuși, o astfel de explicație ar suferi de o inconsecvență evidentă: o durată moment este contradictio in adjecto, sau pur și simplu denotă o perioadă foarte scurtă de timp; și fiecare perioadă de timp, oricât de scurtă ar fi, trebuie să respecte legea de bază a timpului, adică trebuie să fie formată dintr-o succesiune de momente, fiecare dintre Biblioteca "Runivers" L LOPATIN care trece când următorul vine după el În același mod, stările noastre mentale, oricât de evaziv de scurte ni s-ar părea, dacă durează, trebuie să fie într-adevăr formate dintr-o schimbare treptată a unor stări și mai instantanee De exemplu, dacă presupunem că pentru dezvoltarea deplină a senzației vizuale a oricărei culori este nevoie de aproximativ trei zecimi de secundă, atunci va urma că, atunci când a trecut o zecime de secundă, acea etapă a senzației vizuale care poate fi obținute în această perioadă se va încheia și ea, iar aceasta va veni în etapa ulterioară Astfel, chiar și în lumea psihică, natura generală a timpului rămâne aceeași atât pentru intervale mari, cât și pentru cele mici Pentru ca orice Fenomen psihic să fie asimilat de conștiința noastră, este necesar ca acesta să dureze cu adevărat, adică a constat dintr-o serie de momente care se exclud reciproc Cum să înțelegi asta? Să spunem că, nu mai puțin, conștiința noastră se referă întotdeauna numai la prezent în toată instantaneitatea și evazivitatea lui, că prin urmare, atunci când percepem, de exemplu, o senzație, atunci obiectul imediat al percepției

este doar ultima etapă a proces care formează această senzație și toate etapele anterioare ale acesteia sunt deja reproduse în Forma amintirilor, care, fiind comparate cu ceea ce este perceput direct, se contopesc cu ea într-o singură senzație a acestui moment prezent inseparabil? Cu toate acestea, tensiunea extremă a unei astfel de interpretări este evidentă Ca să nu mai vorbim de faptul că odată cu ea trebuie să admitem că fiecare moment trecător al senzației compuse lasă în conștiință o amintire separată de sine, compararea unor astfel de amintiri cu ceea ce este perceput direct, datorită proprietății de bază a tuturor fenomenelor mentale în general, trebuie să reprezinte în sine un proces, care curge în timp Prin urmare, ne apare o nouă întrebare: cum este posibil să fim conștienți Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET BAZAT PE DATELE EXPERIENȚEI INTERNE nicio comparație completă a ceea ce este amintit cu ceea ce este perceput? Și este evident că răspunzând la aceasta nu putem decât să repetăm explicația anterioară: suntem conștienți de actul de comparație încheiat prin compararea etapelor anterioare ale acestui act cu ultima sa etapă Și va trebui să repetăm acest raționament la infinit cu privire la toate presupusele comparații noi care vor crește continuu Ne vom lupta în zadar cu o problemă insolubilă - să strângem în cadrul prezentului instantaneu ceea ce clar nu se încadrează în ele , pentru că Lradazhl nu poate decât să fie Din aceste dificultăți, aparent, există o singură cale de ieșire: să recunoaștem Faptul așa cum este; sunt de acord că toate fenomenele psihice, oricât de evazive și elementare ni s-ar părea, se formează fără greș dintr-o serie de momente trecătoare și că fiecare stare mentală în ansamblul ei este obținută prin unificarea efectivă a pașilor prin care trec în sine, și nu unii reproducându-și amintirile sau urmele mentale Dar a admite așa ceva nu înseamnă a afirma o inconsecvență evidentă? Ce poate fi mai clar decât adevărul incontestabil, chiar tautologic, că trecutul a trecut deja? Și a crede că pașii deja trecuți ai stărilor spirituale, în această calitate a trecutului, sunt uniți cu pașii dați acum, nu înseamnă a transforma acest adevăr în nimic? Aici intervine nevoia insistentă de a recunoaște un element substanțial chiar și în cele mai elementare Fapte de conștiință: chiar și cea mai simplă și mai scurtă senzație este un act de sinteză care unește prezentul cu trecutul Și este destul de clar că în acest act nu putem vedea din nou doar o serie succesivă de momente, fiecare dintre ele deja absentă când a venit celălalt: cu aceste presupuneri, am introduce în conceptul de sinteză că Questions of Philosophy, vol , Biblioteca "Runivers" L LOPATIN însăși dificultatea pe care au vrut să o înlăture cu ajutorul lui; și ar cădea într-un cerc nesfârșit - pentru fiecare act de sinteză am fi forțați să căutăm un nou act de sinteză care să-l explice De aceea, rămâne să acceptăm că fiecare astfel de act de sinteză are o unitate interioară reală și numai în această calitate a unui act leagă trecutul cu prezentul, raportându-se atât la unul, cât și la celălalt, cât și la lucruri, la fel de reale pentru el Cu alte cuvinte, nu ar trebui să se supună legii de bază a timpului, ceva din el ar trebui să se ridice deasupra continuității trecerii temporale și să păstreze identitatea reală în diferite momente Și știm ce înseamnă aceasta: nu poate avea decât sensul că în actele de sinteză psihică a momentelor succesive se exprimă direct și indirect forța substanțială a vieții psihice Aici apare o comparație de la sine: la fel ca în natura fizică orice proces este de înțeles numai cu condiția ca stările experimentate în el de elementele materiale să nu dispară fără urmă, ci fiecare stare aduce cu sine o nouă aranjare și mișcare a materiei , care pentru prima dată fac

posibilă legătura îndepărtată a procesului, iar în acest fel legăturile celei precedente se reflectă în ultimele și, parcă, sunt cuprinse în mod ideal în ele, deci operațiunile Sufletelor, nu numai că trece, dar se îmbină și se unește cu subiectul Rechin postpers, iar acest subiect rămâne și de aceea păstrează în sine fiecare definiție dobândită, doar completând-o și modificând-o cu altele noi Sinteza psihică exprimă relații supratemporale doar pentru că în ea se realizează direct unitatea permanentă a sinelui nostru, altfel însuși conceptul unei astfel de sinteze ar conține o contradicție logică profundă Dar, pe de altă parte, fără un mental real Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA Fără o sinteză, experiența noastră interioară ar fi și ea complet de neconceput*) Totuși, o astfel de unitate de sinteză, oricât de bine fundamentată de dovezi abstracte, este în orice caz doar presupunerea noastră? Ar trebui spus chiar invers: acesta este cel mai elementar și indiscutabil Fapte al existenței noastre spirituale Nu percepem niciodată legături infinit de mici în seria psihică - putem ajunge la o presupunere despre ele doar prin considerații indirecte - în experiența interioară ni se oferă întotdeauna procese în întregime, în durata și completitatea lor Și totuși, recunoaștem fiecare dintre senzațiile noastre ca o singură senzație, fiecare dintre sentimentele noastre separate ca un singur sentiment, fiecare dintre gândurile noastre ca un singur gând Nu înseamnă asta că obiectul imediat al conștiinței și experienței noastre este întotdeauna sinteza noastră mentală unificată intern și deloc presupusul proces fluid de schimbare continuă pe care ni-l imaginăm ca fiind material pentru ea? Și această activitate de sinteză care are loc în mod constant în noi, indiferent spre ce este îndreptată, suntem întotdeauna conștienți de a noastră și, dimpotrivă, suntem conștienți de noi înșine doar în măsura în care simțim, dorim, gândim și realizăm alte lucruri mentale actiuni Din nou, nu înseamnă aceasta că în experiența noastră spirituală corelația interioară dintre Fenomenal și substanțial din noi ne este direct revelată și că în unitatea acțiunilor noastre ne recunoaștem și trăim propria identitate ca ființă activă? Astfel, ceea ce am dedus, ca necesar a priori, este în același timp un fapt de conștiință, ci, dimpotrivă, toate încercările de a explica și deduce acest Fapte din *) Allen Vannérùs pornește din considerații analoge în critica sa la adresa doctrinei lui Wundt despre actualitatea pură a conștiinței (Archiv íur systematische Philosophie,) mier E Caro, L'idee de Dieu, p - · Biblioteca "Runivers" S L LOPATIN legile fenomenelor pure se bazează pe presupuneri, a căror invaliditate este acum evidentă pentru noi Acum, de fapt, în locul celui general acceptat: suntem conștienți doar de fenomene din noi înșine, trebuie să recunoaștem afirmația direct opusă: nu suntem niciodată conștienți și nu putem fi conștienți numai de fenomene, constant și singurul obiect al experienței noastre interioare se dovedește întotdeauna a fi identitatea substanțială a conștiinței noastre în diferitele sale expresii Nu există nicio îndoială că rolul sintezei psihice este departe de a fi epuizat de zona fenomenelor elementare ale căii Ne-am oprit la ei doar pentru că în ei este cel mai puțin vizibil și deci cel mai adesea ignorat Dimpotrivă, cu cât este mai larg recunoscut în toate școlile psihologice, cu atât relațiile mai complexe ale fenomenelor trebuie supuse analizei psihologice Prin urmare, nu ne vom opri mult timp asupra semnificației sintezei mentale pentru explicarea legii relativității fenomenelor mentale, adică proprietatea lor că fiecare Fapt psihic ia naștere și își primește conținutul într-o dependență indispensabilă de alte Fapte care sunt

deja date în conștiință: fiecare fenomen psihic se dezvoltă pe Fondul celorlalți și în legătură cu aceștia De exemplu, dacă senzația pe care am trăit-o acum nu ar avea nimic de-a face cu Faptele psihice anterioare și ar începe seria psihică complet din nou - să zicem că a fost prima mea stare psihică din viață - atunci ar fi complet diferită de ceea ce este acum, când Am foarte multă experiență înainte și poate că atunci nu ar fi deloc o senzație sau chiar o stare mentală reală în general Evident, înseși considerentele care fundamentează necesitatea unei sinteze mentale supratemporale a fenomenelor prin prisma duratei lor sunt aplicate și principiului relativității lor În relativitatea stărilor mentale, avem același Fapt al inseparabilității unor legături particulare ale seriei mentale, de antecedentul lor Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA și dependența completă a conținutului lor specific față de acestea din urmă, doar la scară extinsă Prin urmare, voi trece direct la luarea în considerare a Fenomenului misterios, care stă la baza întregii noastre vieți personale - mă refer la domeniul fenomenelor de memorie IV Problema memoriei i-a ocupat pe psihologi din cele mai vechi timpuri - nu este deci surprinzător că s-au făcut deja multe pentru a o rezolva În prezent, explicarea fenomenelor memoriei noastre este abordată din două capete: psihologii indică sursa și motorul lor în legile de asociere care domină fluxul ideilor noastre; fiziologii caută bazele memoriei în structura scoarței cerebrale, în conexiunile fiziologice dintre centrii individuali ai creierului etc Totuși, nu poate decât să pară ciudat că în toate astfel de încercări cea mai importantă și misterioasă latură a creierului problema este de obicei complet ignorată Vorbesc despre conștiința noastră a realității trecutului nostru Să presupunem că am făcut o călătorie lungă ieri, am primit cele mai diverse impresii, am văzut multe fețe noi, am avut conversații foarte interesante cu ei și m-am întors Astăzi îmi imaginez viu toate acestea și cu cât mai viu, cu atât mai puternice au fost impresiile mele de ieri În explicarea acestui fapt, psihologii școlii asociative notează pe bună dreptate că amintirile mele de azi despre ieri au apărut ca urmare a acțiunii directe a legilor asociației: amintirile mele despre evenimentele de ieri, în virtutea legii contiguității, au fost combinate în un tablou armonios, dar în virtutea aceleiași legi, datorită continuității impresiilor, s-a alăturat amintirilor mele de astăzi În plus, reproducerea impresiilor de ieri poate fi și ea excitată în Mine după legea asemănării: senzațiile trăite astăzi îmi pot aminti de ceea ce am trăit ieri, Biblioteca "Runivers" L LOPATIN asemănarea sau contrastul La rândul său, fiziologul se va referi la uşoară excitabilitate a centrilor, care abia ieri au primit impresii puternice şi variate Dar pentru noi acum nu aceasta este ideea - aș dori să concentrez atenția cititorului asupra următoarei întrebări: de unde știu, totuși, că tot ceea ce îmi amintesc a fost real? Nu este atât de deplasat pe cât ar părea La urma urmei, toate aceste evenimente pe care le-am trăit ieri nu mai există Ieri a trecut și odată cu ea a trecut tot ceea ce a constituit Adevărat, păstrez amintiri despre el Dar ce este? La urma urmei, amintirea este ideea mea, sau o serie de idei, de care acum, acum, sunt conștient - așa cum, de exemplu, văd acum o lumânare aprinsă în fața mea Și în comparație cu ceea ce văd, aud și simt acum cu alte simțuri, aceste idei se dovedesc a fi nedefinite, plictisitoare, contopindu-se unele cu altele; Văd în ele ceva subiectiv, doar imaginar, spre deosebire de impresiile reale ale situației și ale fețelor care mă înconjoară acum Aceasta este natura direct dată a amintirilor din mintea mea în momentul prezent Dar, evident, acesta nu

este sfârșitul problemei Nu tocitatea lor și nu subiectivitatea lor le face amintiri - atunci s-ar putea să nu se deosebească deloc de creațiile complet arbitrare ale Fanteziei mele - ci o altă circumstanță: văd în ei o imagine a ceea ce s-a întâmplat cu adevărat ieri și nu a mai fost sub forma unor idei subiective vagi, dar ca impresii reale Și întreb din nou: cum este posibil acest lucru? Lasă ideile din care sunt compuse amintirile mele să descrie evenimentele de ieri cât mai fidel și cât mai exact posibil Dar de ce ar trebui să știu despre asta? Evenimentele de ieri au trecut - nu sunt; iar ideile mele prezente nu au fost acolo ieri De ce, când și   Cum le pot compara? De ce aceste idei ale mele despre călătoria de ieri îmi servesc ca o copie a evenimentelor reale, ceea ce trezește încredere necondiționată? Să ne referim, după Hume, la intensitatea pură a imaginilor amintite în comparație cu simplele creații ale imaginației? Dar este adevărat că imaginile amintite sunt întotdeauna mai intense decât cele imaginare? Și ce poate face intensitatea aici? Într-adevăr, senzațiile pe care le trăim acum sunt încă mult mai intense decât imaginile memoriei, dar acest lucru nu ne determină deloc să le proiectăm în trecut Sau vom explica credința noastră în realitatea evenimentelor trecute spunând că amintirile noastre despre ele formează un lanț de neîntrerupt, care, fără întrerupere nicăieri, se întinde înapoi din momentul prezent? Dar este corect ca acest lanț să fie indestructibil? Toată lumea știe din propria experiență că, chiar și în amintirile evenimentelor recente, foarte multe legături cad complet, că aceste legături scăpate se dovedesc a fi cu atât mai mult cu cât evenimentele amintite se retrag în trecut și că, atunci când vine vorba de evenimente îndepărtate, amintirile noastre trebuie mai degrabă comparate cu câteva puncte de lumină împrăștiate pe un fundal complet întunecat Da, chiar dacă lanțul amintirilor noastre ar fi cu adevărat inseparabil, care ar putea fi explicația? La urma urmei, lanțul din mintea mea constă, în orice caz, din ideile mele prezente și întreaga întrebare este cum pot să știu că ideile mele prezente reprezintă realitatea trecută? Fără îndoială, acestei întrebări i se poate da un aspect și mai general și mai fundamental: cum putem fi conștienți de timp? De ce gândul nostru se referă la trecut și viitor ca la ceva indiscutabil real? Dacă conștiința noastră conține doar ceea ce este dat acum, cum putem fi conștienți de ceea ce acum nu este în niciun caz dat, dar care fie a trecut deja, fie nu a venit încă? Cum pentru conștiință poate   Poate fi ceva real care nu este real în întreaga sa compoziție? și așa, după cum știm, este timpul Indiferent cum ne întoarcem aceste întrebări și nedumeriri, în mod evident nu există nicio ieșire din ele din punctul de vedere al premiselor oe-nomenistice Trebuie să recurgem din nou la Factorul, a cărui presupunere s-a dovedit a fi inevitabilă în întrebări analoge despre durata și relativitatea stărilor mentale - la subiectul supratemporal (și, prin urmare, substanțial) al conștiinței noastre A trebuit odată să apăr teza conform căreia conștiința realității timpului este dovada cea mai evidentă, cea mai precisă, cea mai indiscutabilă a naturii supratemporale a eului nostru *) Dacă ne amintim ce s-a spus mai devreme despre natura fenomenelor în general, despre relația lor cu timpul și despre natura timpului însuși, vom înțelege inevitabilitatea unei astfel de concluzii Acum ne este clar că dacă viața sufletească și sufletul însuși ar fi o simplă serie de stări, atunci existența fiecăreia dintre ele ar trebui să se limiteze la acel moment; în care este dat, dar nu ar putea conţine momente care au trecut deja sau nu au

apărut încă Mai mult, ar trebui să ne fie clar că, dacă, odată cu natura negativă a timpului, tot ceea ce este dat în el dispare continuu, atunci timpul însuși pentru aceasta în el, datul nu poate prezenta un obiect real de percepție, ca un fel de întreg, întins în trecut și în viitor, și asta înseamnă că timpul nu poate fi recunoscut și înțeles de ceea ce este în sine temporar Pentru conștiința timpului, este necesar ca în procesul temporal să existe ceva care să nu fie absorbit de el și să nu dispară în el și care, prin urmare, poate fi într-o relație pozitivă cu diferitele sale momente Dacă pot să spun așa, conștiința timpului este o funcție substanțială a sufletului De fapt, să ne imaginăm un singur substanțial *) "Eventual, sarcini de fil la partea P, p Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA putere, care este o sursă constantă de acțiuni diverse, care ar corespunde pe deplin conceptului însuși al acesteia; pentru că o forță care nu se dezvăluie în nicio acțiune nu ar fi o forță; această forță, datorită naturii sale substanțiale, evident nu poate fi epuizată și anihilată în actele sale separate, ea trebuie să treacă constant peste tot către manifestări noi, iar aceste manifestări vor trebui, cel mai probabil, să fie gândite sub Forma unor relații și contacte diferite cu exteriorul forte Să presupunem în continuare, conform principiului corelației, că această forță nu există în afara stărilor și acțiunilor sale, ci rezidă în fiecare dintre ele, ca într-o determinare internă pozitivă a dezvoltării sale, și trecând la o nouă definiție, ea nu încetează să fie - clătinându-se prin trecut și că, pe de altă parte, noua definiție pe care a dobândit-o nu este ceva definitiv pentru ea, ci, datorită activității sale inerente, se străduiește în mod constant la manifestări din ce în ce mai noi În astfel de presupuneri, nu numai că nu există o contradicție logică, dar noi, în esență, înțelegem toată cauzalitatea din lume numai prin această analogie *) Acum imaginați-vă că această forță substanțială existentă individual se percepe așa cum este: evident, ar trebui să obțină atât memoria, ca conștiință a realității stărilor trecute în adevărata lor ordine, cât și percepția timpului, ca diferență între ceea ce este experimentat și ceea ce este experimentat , și ca o anticipare constantă a viitorului și lupta pentru el Cu alte cuvinte, memoria și conștiința timpului sunt atribute a priori necesare ale unei substanțe active care este conștientă de sine Și se poate spune, dimpotrivă, că pentru conștiința ei nu ar exista alt conținut decât propria ei identitate între diverse stări și acte *) "Pune, fundule Phil ", partea a II-a, cap SH Biblioteca "Runivers" L LOPATIN Și astfel, revenim din nou la adevărul că unitatea conștiinței noastre nu este un derivat, ci un Fapt fundamental al vieții mentale; nu este un produs al jocului capricios al fenomenelor din noi, ci condiția fundamentală a posibilității însăși a oricărui fenomen subiectiv în general Semnificația acestui adevăr a fost profund înțeleasă de Kant când și-a creat teoria apercepției transcendentale Percepând și experimentând continuu identitatea noastră interioară într-o varietate de stări, ne dăm seama că nu numai că suntem, ci am fost și vom fi; Conștiința acestei identități durabile ne este revelată în fiecare act al nostru cel mai mic, iar însăși conștiința timpului este doar Forma sa generalizată Fără îndoială, conștiința noastră a personalității noastre crește pe aceeași rădăcină Prin urmare, unitatea conștiinței poate fi numită într-adevăr un fapt transcendental al experienței interioare Dimpotrivă, dacă respingem această unitate supratemporală a l-ului nostru ca un dat real al vieții psihice, atunci conștiința timpului se va dovedi imposibilă chiar și ca iluzie O astfel de iluzie

pur și simplu nu are de unde să vină Nu vorbesc despre faptul că a privi timpul ca pe o simplă iluzie se respinge imediat în orice încercare de a-l gândi, căci fiecare proces de gândire din noi, prin însăși desăvârșirea lui, dezvăluie imediat caracterul său lung Astfel, Faptul Memoriei, prin prisma vizibilității sale, reprezintă, parcă, un experimentum crucis în disputa dintre viziunea fenomenistică și cea substanțialistă a sufletului Este clar imposibil, cel puțin în trăsăturile sale cele mai esențiale - cu prima, este a priori necesar cu a doua Dacă pentru a privi sufletul ca pe o ființă supratemporală, există o oarecare dificultate în explicarea fenomenelor memoriei, atunci pe de altă parte: ea constă în limitarea memoriei noastre și în dependența strânsă a proceselor sale de condiții foarte complexe Suntem departe de Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA Ne amintim totul din trecutul nostru și departe de a ne aminti în același mod în diferite momente ale vieții noastre - capacitatea noastră de a reproduce impresiile pe care le-am experimentat se schimbă capricios odată cu starea de sănătate, starea de spirit, vârsta, etc Chiar și în cele mai strălucitoare momente, amintirea a foarte multe lucruri este înconjurată pentru noi de obstacole invincibile Adevărat, există povești foarte interesante despre cum unii oameni, în momente de pericol extrem, "și-au amintit întreaga lor viață trecută în cele mai mici detalii și a stat în fața lor tuturor, într-o singură imagine Cu toate acestea, știm despre astfel de Fapte doar din transmiterea persoanelor care le-au experimentat, de altfel, făcută deja atunci când ei înșiși nu au putut să reproducă clar pentru ei înșiși starea extraordinară pe care au trăit-o și, prin urmare, au putut face o evaluare eronată a acesteia În sfârşit, pe lângă deficienţele indicate acum ale facultăţii noastre de rememorare în activitatea sa obişnuită, trebuie avute în vedere numeroasele cazuri de înşelăciune a memoriei observate nu numai la bolnavi, ci şi la oameni destul de normali În general, este imposibil să nu remarcăm punctul foarte important că fenomenele memoriei au un caracter mediat, iar aceasta este diferența lor esențială față de percepția stărilor mentale pe termen lung ale fiecărui individ Considerațiile prezentate mai devreme ne fac să credem că suntem conștienți de aceste stări separate fără niciun mijloc de reproducere, combinând direct momentele lor succesive într-un singur întreg mental Dimpotrivă, în fenomenele memoriei nu percepem direct trecutul, deși suntem conștienți de realitatea lui; o reproducem prin intermediul amintirilor, care în orice caz reprezintă Faptele momentului curent Ne proiectăm doar amintirile înapoi, dar conștiința noastră nu are în sine evenimentele trecute Cum să explic această diferență? Cu această ocazie, trebuie remarcat că în explicare Biblioteca "Runivers" L LOPATIN Pentru faptele memoriei sunt prezentate trei ipoteze: I) Ipoteza fenomenistă În afară de contradicțiile generale ale Fenomenismului, explică, într-o anumită măsură, mecanismul apariției amintirilor în orice moment dat; dar este cu totul neputincios să explicăm conștiința noastră despre realitatea trecutului, recunoașterea pe care o facem în mod constant în imaginile prezentului cu adevărat fostele Fapte) Ipoteza spiritualistă, recunoașterea sufletului ca o substanță unică, neschimbătoare, în care tot ceea ce a trăit de acesta rămâne pentru totdeauna în aceeași ordine în care a fost experimentat Aproximativ așa se uită la fenomenele memoriei, de exemplu; Lotze Această ipoteză explică bine unitatea conștiinței noastre și faptele de recunoaștere a trecutului în prezent, dar este complet incapabilă să explice cu adevărat limitarea indicată, conexiunea și condiționalitatea fenomenelor memoriei) Ipoteza

interacțiunii continue între suflet și corp Ar putea fi compus din următoarele considerente Spiritul nostru este de fapt o ființă substanțială supratemporală și, prin urmare, tot ceea ce a experimentat și perceput este stocat în el, unit într-o imagine coerentă, consecventă Dar această imagine se reflectă în conștiința lui de sine doar într-o formă foarte vagă, vagă și continuă, ca să spunem așa, concisă Strict vorbind, în acest caz nu avem nici măcar conștiință în sens strict, ci mai degrabă doar un sentiment general nedefinit sau un instinct întunecat al trecutului Pentru ca orice amintire să iasă în evidență din această stare complet îmbinată, este necesar ca ea să fie îmbrăcată într-o imagine vizuală senzual; si pentru aceasta este necesar ca impresia corespunzatoare acesteia sa fie repetata, daca nu sub Forma senzatiei reale, atunci cel putin sub Forma reproducerii sale slabite si subiective Apoi spiritul ghicește instinctiv sensul real al acestei imagini și o evaluează ca simbol al realității trecute Între timp, tot ceea ce știm despre procesele mentale din noi, face   S-ar crede că pentru o astfel de reproducere a impresiilor, atât în intensitatea lor anterioară, cât și sub forma repetării lor slăbite în imagini subiective ale memoriei, sunt la fel de necesare condiții fiziologice speciale De aici rezultă dependența fenomenelor memoriei de circumstanțe pur exterioare și accidentale, posibilele aberații din ele etc Prin aceasta, în general, problema mecanismului psihologic și fiziologic al amintirilor noastre este de o importanță capitală Se poate spune că în fenomenele memoriei sufletul nostru este mai vizibil subordonat organizării fizice decât în oricare altul Desigur, viziunea actuală este doar o ipoteză, dar se pare că ar trebui recunoscută ca singura ipoteză în care faptele transcendentale ale conștiinței unității noastre și realitatea timpului sunt de fapt conciliate cu dependența strânsă a legilor memoriei de structura fiziologică a organismului Despre această ipoteză va trebui să vorbesc mult mai detaliat în eseul meu următor, - acum voi sublinia doar că punctul ei cel mai dificil constă în asumarea unei conștiințe întunecate și îmbinate, ca Factor foarte important în operațiunile spirituale Cu toate acestea, ne putem lipsi cu totul de această presupunere, chiar și în afară de întrebarea despre natura memoriei? Psihologii par să limiteze prea mult sfera a ceea ce este conștient, oprindu-se doar la ceea ce este clar și distinct conștient și, prin aceasta, dau o descriere evident unilaterală a compoziției vieții mentale Dacă am aprecia cu adevărat rolul enorm al simțitului unitar în procesele mentale, am fi convinși că există mult mai multe grade de conștiință decât suntem obișnuiți să credem Să fim atenți măcar la această împrejurare: în fiecare unitate de timp sunt prezente în noi foarte puține idei separate (mulți psihologi sunt acum siguri că nu există mai mult de una), dar undeva suntem avem, constiinta natiunii   personalitate, despre întreaga noastră viață trecută "în vicisitudinile ei legate și variate, experimentăm stări care corespund evaluării noastre generale asupra trecutului" și întocmim planuri pentru viitor care decurg din acesta Sau să luăm o zonă nu mai puțin elocventă a gândirii noastre abstracte: în fiecare afirmație generală îmbrățișăm în înțelegerea noastră un număr nelimitat de obiecte și câte dintre ele sunt reprezentate clar de noi? Unde ar fi inserate aceste Fapte dacă, de fapt, întreaga viață a conștiinței ar fi limitată în întregime la prezența prezentă a câtorva idei aleatorii la un moment dat? Să spunem că lângă o zonă foarte limitată a conștiinței se află o zonă imensă de reprezentări, complet inconștientă, și că

fenomenele luate în considerare îi aparțin? Dar la urma urmei, suntem conștienți de personalitatea noastră și de trecutul nostru și suntem conștienți de caracterul abstract al gândurilor noastre - cum ne poate ajuta inconștientul, când singurul său semn că putem înțelege constă doar în faptul că nu este conştient? Între timp, în psihologie, întrebările de acest gen abia sunt conturate ÎN Astfel, unitatea conștiinței și conștiința realității timpului asociate cu aceasta sunt Faptele transcendentale ale experienței noastre interioare: în ele percepem direct identitatea interioară a ființei noastre conștiente și ele reprezintă ceva în sens strict primordial în viata psihica Ele sunt o condiție a experienței și în niciun caz produsul ei: tot ceea ce intră în experiența noastră ca element constitutiv este trecut inevitabil prin prisma lor și altfel nu ar putea aparține experienței Prin urmare, nu există o metodă mai falsă de analiză psihologică decât încercarea de a le deduce din câteva date simple, care sunt legile de asociere a ideilor, procesele de abstractizare etc Dimpotrivă, în ele avem Fapte și cele mai ample în lor mod propriu Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA EXPERIENTA INTERNA apucă, ■ îmbrăţişând toate curbele vieţii spirituale, şi cele mai simple şi elementare, pentru că ele sunt deja prezente în cea mai simplă senzaţie, ca condiţie şi bază inevitabilă La aceste Fapte transcendentale mai trebuie adăugat unul: conștiința activității noastre Fără îndoială, este strâns îmbinată cu primele două: suntem conștienți de unitatea noastră doar prin faptul că combinăm (sintetizăm) diverse impresii în identitatea interioară continuă a conștiinței noastre, iar astfel de unificare și sinteză reprezintă, evident, activitatea subiectul nostru Că în această activitate se exprimă direct baza substanțială unică a conștiinței, este deja clar din faptul că numai prin ea se realizează unitatea ei: dacă nu ar fi această activitate de sinteză în noi, nu am avea o singură conștiință În general, așa cum am văzut în repetate rânduri în aceasta, substanța, prin însuși conceptul ei, este în primul rând forța activă a fenomenelor sale, care se realizează în ele în diferite moduri și le leagă între ele Prin urmare, dacă percepem cu adevărat substanța spiritului nostru, trebuie să percepem direct activitatea acestuia Nu vreau să repet aici de multe ori în care mi-am exprimat opinia că activitatea este o proprietate reală a conștiinței, care în niciun caz nu poate fi interpretată ca o simplă iluzie care a crescut pe pământul stărilor pur pasive Rolul sintezei active în apariția chiar și a celor mai simple fenomene psihice oferă cea mai decisivă confirmare a acestei aprecieri Dar zona de manifestări a activității noastre, desigur, nu se limitează doar la această capacitate de sinteză inițială Ca să nu mai vorbim de manifestările activității noastre volitive, aș dori acum să reamintesc acele concluzii despre semnificația activității în procesele gândirii, la care am ajuns într-unul din eseurile mele despre Biblioteca "Runivers" L LOPATIN a anilor trecuți *): auto-activitatea conștiinței noastre, în același timp, fără greș recunoscută și percepută ca atare, este baza și ingredientul necesar al înțelegerii noastre a diferențelor dintre trecut și viitor, opoziția noastră față de posibil real, gândirea noastră la toate ideile abstracte, în cele din urmă astfel de emoții, cum ar fi așteptarea, frica, speranța La aceasta putem adăuga că în conștiința vie a unității permanente, a eului nostru activ, avem, întotdeauna inerent minții noastre, originalul celor mai importante categorii ale gândirii noastre - substanțialitatea și cauzalitatea Fără îndoială, aceste categorii au o importanță excepțională în construirea unei științe obiective și totuși originea lor psihologică și motivele dominației lor asupra minții

noastre constituie încă o piatră de poticnire pentru psihologi e Deci, eu sau sufletul nostru se dezvăluie în experiența noastră ca o substanță unică, permanentă, activă, care este conștientă de sine în aceste calități Aceste proprietăți nu îi sunt atribuite de noi prin neînțelegere sau iluzie involuntară - ele reprezintă atât condițiile, cât și elementele ineradicabile ale conținutului vieții noastre spirituale În experiența conștiinței noastre, ne ocupăm întotdeauna de purtătorul ei substanțial și, percepând fenomenele spiritului, percepem spiritul însuși, întrucât se realizează prin ele în adevăratele sale atribute Dar aceste proprietăți - unitate, durată, activitate - nu par prea generale și abstracte? Nu ar trebui, alături de ei, să admitem și altele, despre care nu mai avem cunoștințe directe din date experimentale și care nu sunt mai puțin adevărate la fel reale, ca cele despre care am vorbit? Nu Trebuie să *) "Asociații mobile de reprezentanțe* "Întrebările lui Philos iPsych* , ^ , septembrie Biblioteca "Runivers" CONCEPTUL DE SUFLET DUPA OTTETTI INTERNE Se poate, deci, să afirmăm, împreună cu Kant, că spiritul, ca lucru în sine, ne este ascuns, că nu avem intuiție vizuală pentru reprezentarea lui și că, prin urmare, ne apropiem de înțelegerea lui doar în abstracțiuni fără sens? Vor avea dreptate cei care fac acest reproș? Mai degrabă, se poate vedea în ea un exemplu despre cum, uneori, cele mai clare probleme sunt confundate de formularea neglijentă a cererilor nepotrivite Dacă concluziile pe care le-am tras până acum sunt corecte, atunci putem spune cu deplină certitudine că avem o intuiție concretă a spiritului nostru - ea ne este dată în totalitatea vieții noastre spirituale și în fiecare dintre actele sale separate Dar despre spirit, luat abstract din toate manifestările sale, chiar nu avem o reprezentare vizuală, din simplul motiv că este doar abstractizare Nu se mai poate vorbi aici de o imagine vizuală, deoarece orice imagine vizuală este deja un produs mental cert care nu ar putea apărea dacă unitatea, menținerea supratemporală și activitatea subiectului nostru conștient nu ar fi deja date ca condiții pentru apariția sa O confirmare indirectă a observațiilor făcute acum poate fi faptul că, analizând conceptele noastre despre orice fel de ființă substanțială, vom găsi în el semne asemănătoare cu cele pe care ni le oferă conștiința noastră de sine, dar nu vom găsi altele La prima vedere, problema apare altfel: de exemplu, când se pune întrebarea cel puțin despre atomul material, noi, în idei despre impenetrabilitate, inerție, extensie, magnitudine, Figura, se pare că avem un material destul de vizual pentru intuiția concretă Să renunțăm însă în aceste idei ceea ce este subiectiv senzual în ele, ceea ce va rămâne apoi din ele, cu excepția asumării diferitelor moduri de acțiune a forțelor care stabilesc existența atomului: rezistență, aspirații Questions of Philosophy, Vol θ Biblioteca "Runivers" L LOPATIN să rămână în fiecare stare dobândită - și despre limitele manifestării acestor forțe, deoarece extinderea, mărimea, Figura desemnează doar limitele unei sfere constante, în care atomul este impenetrabil altor corpuri? Dar aceste forţe primordiale ale atomului în sine, în determinările lor interne, evident nu mai au o înfăţişare exterioară, pentru că orice astfel de apariţie exprimă Forma acţiunii lor asupra lumii înconjurătoare şi, prin urmare, reprezintă doar un fenomen relativ Să presupunem ipotetic că atomul are un sentiment de sine rudimentar și își percepe realitatea interioară: el va fi conștient de sine ca centru permanent al diverselor relații și acțiuni, dar totuși despre sine, ca sursă activă de forțe interne, va nu primesc nicio imagine vizuală, obiectivă, pentru că, după cum tocmai am văzut, nici măcar nu are

această imagine Să nu cerem de la sufletul nostru ceea ce nu putem atribui nici măcar într-o schemă abstractă vreunui centru conștient L Lopatin Biblioteca "Runivers" În memoria lui H N Strahov *) La caracteristicile concepției sale filozofice "Există o veche învățătură conform căreia aceeași ușă care duce în adâncul inimii noastre duce și la tărâmul puterilor divine Aceasta este o învățătură frumoasă și adevărată; pe această cale trebuie să-L cauți pe Dumnezeu, și nu în a patra dimensiune a spațiului Cercul încă extrem de restrâns de filozofi ruși, care s-a adunat în ultimii ani pentru munca comună în revista Voprosy Philosophii i Psihologii, a suferit recent o pierdere grea și de neînlocuit în persoana lui Nikolai Nikolayevich Strahov, care a murit la Petersburg pe ianuarie, , în al -lea an de viață În urmă cu doi ani, la propunerea unor filosofi moscovi, Societatea de Psihologie și-a ales H N membru de onoare, în același timp cu contele L N Tolstoi Semnificația lui H N Asigurarea a fost caracterizată printr-o notă a psihologilor moscoviți: "O persoană este versatilă și larg educată, gânditor de toc și profund, psihologul nou-terminat și estetica, H N Asigurarea și ca personalitate a personalitate - rezistența captivității sale, captivitatea, că nu i-a fost niciodată frică să meargă împotriva dominației *) Rezumat citit la Societatea Psihologică din Moscova * Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT curente din știință și literatură, să se ridice împotriva hobby-urilor momentului și să apere acele fenomene filozofice și literare majore, care în acel moment erau supuse persecuției și ridiculizării Ca scriitor, H N Strakhov se distinge prin virtuți remarcabile: finisarea literară atentă a operelor sale, claritatea stilului, prudența propozițiilor și prezentarea calmă, consecventă din punct de vedere logic - acestea sunt calitățile sale remarcabile ca scriitor Ca filosof, N N este un reprezentant original al unei viziuni speciale asupra lumii, adiacent Fracției de stânga a hegelianismului, o viziune asupra lumii în care el, cu o originalitate remarcabilă și subtilitatea analizei logice, încearcă să împace principiile realismului științific modern cu principiile idealiste ale unui filosof abstract ii Ca gânditor politic, H N a scris întotdeauna în spiritul și în apărarea slavofilismului Credem că în aceste câteva cuvinte au fost corect exprimate trăsăturile remarcabile de personalitate ale regretatului H N Strahov Cu un caracter blând și neobișnuit de echilibrat, H N a fost un adevărat filozof, nu numai în scrierile sale, ci și în viața sa modestă și, prin urmare, se putea conta pe continuarea fructuoasei sale activități literare de de ani Dar în ultimii doi ani, H N Strakhov a început să se îmbolnăvească grav, a suferit o operație dificilă în primăvara anului , iar în toamnă s-a simțit ca "nu aceeași persoană ca înainte" În noiembrie, H N a început să scrie pentru jurnalul nostru articolul pe care îl promisese de mult timp, "Despre sistemul natural din partea logică", în care se gândea să-și exprime cele mai intime convingeri cu privire la filosofia naturii, dar la decembrie , ne-a scris: "În primul rând, trebuie să vă ceară iertare: nu pot să-mi pregătesc articolul pentru următoarea carte (ianuarie) a revistei Articolul a fost început și îl scriu cu multă sârguință; dar eu nu le pot depăși pe unele Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA greutatea capului și a stiloului - ei bine, într-un cuvânt, articolul nu vă va fi trimis până pe decembrie Cu toate acestea, o voi termina și promit ferm că o voi trimite la cartea martie, adică la sfârșitul lunii ianuarie Va fi mai puțin de două foi (și acest lucru este greu) "N N-chu nu a fost destinat să-și îndeplinească promisiunea fermă; articolul său, poate deja aproape gata, probabil că nu va cădea în jurnalul pentru care a fost destinat H

N s-a îmbolnăvit atât de repede și a murit atât de brusc, încât nu a mai avut timp să facă niciun fel de aranjamente în caz de deces Se poate spune despre Strahov aproape la fel cum spune Cicero (pe baza unor biografi antici) despre Platon: scribens est mortuus (a murit pe vremea scrierilor); înainte de moarte, se simțea puțin mai bine și ultimele sale cuvinte au fost: "Ei bine, acum m-am odihnit și mă voi duce să scriu * N N Strakhov a fost un scriitor prin excelență, un scriitor-artist care a iubit și venerat profund cuvântul ca instrument de gândire și creativitate Nu a fost el însuși un artist creativ, dar pentru asta, cine a înțeles mai bine decât Strahov frumusețea operelor de artă, frumusețea poeziei și a creativității? În celebrele sale articole și cărți Note despre Pușkin și alți poeți*, Articole critice despre I S Turgheniev și L N au remarcat lucrări de literatură fină, le-au pus imediat la locul lor, determină cu exactitate semnificația specifică a artistului-scriitor, află ce special un fel de talentul lui și explică-i punctele forte și punctele slabe În aceste opere literare ale sale, Strahov este cel mai bine cunoscut și accesibil unui public larg, dar cât de mult au fost necesare propriile sale talente și dezvoltarea filozofică și științifică pentru a deveni un critic atât de sensibil și profund precum a fost N N ! Prin natura talentului său, Strahov a fost tocmai Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT proprietate ca scriitor-critic, critic nu numai în domeniul poeziei și al literaturii fine, ci și în domeniul filosofiei, al științei exacte și al doctrinelor politice, pretutindeni aproape la fel de competent, subtil și perspicace Într-o țară în care încă nu există libertate deplină de exprimare, fiecare critic, indiferent de perspectivă, trăiește din greu: meseria lui este ingrată El își creează adesea inamici doar ca urmare a omisiunilor, tăceri și precauții inevitabile Și nu există nicio îndoială că Strahov a împărtășit soarta tuturor scriitorilor ruși - imposibilitatea uneori de a se exprima complet, până la capăt - și a trebuit să suporte cu răbdare neînțelegerile care decurg din aceasta, suspecte - uneori chiar în tendințe retrograde Dar cine l-a cunoscut pe Strahov și-a urmărit mai îndeaproape și mai îndeaproape activitatea literară în diferite epoci, trebuie să recunoască că aceste reproșuri sunt nedrepte, fie și numai pentru că Strahov a rămas fidel viziunii sale de bază asupra lumii de-a lungul vieții, indiferent de influențele literare, filosofice și politice Și este remarcabil că Strahov a trebuit să fie întotdeauna în opoziție tocmai cu acele curente de gândire care erau la acea vreme cele mai la modă, dominatoare În anii și a luptat și a dezbătut cu Pisarev, Lavrov, Antonovici, Cernîșevski, Herzen, în anii și - cu darwiniștii, Vl S Solovyov și cu oponenții viziunii filozofice și religioase despre lume a lui L N Tolstoi, deși știa perfect că binecunoscutul său articol "Vorbind despre L N Tolstoi" *), în perioada celei mai înflăcărate persecuții a acestui scriitor de către conservator presa, nu ar fi putut fi agreat în cercurile oficiale Referitor la acest articol, ne-a scris la mai astfel: "Am un articol *) "Întrebări de filosofie şi psihologie", , cartea a IX-a, p - secţia CTI) · Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA "Vorbiți despre L N Tolstoi", pe care am încercat în zadar să îl public în diverse reviste Deși a fost scris într-o manieră complet cenzurată, editorilor le era frică de cenzură obligatorie N-ar fi posibil să o publicăm în Întrebări? De fapt, Întrebările sunt obligate să depună toate eforturile pentru a publica acest articol Viziunea exactă a marelui nostru scriitor, expusă de mine, ar trebui să fie acceptată în jurnal ca o datorie urgentă Aș fi foarte încântat să o plasez este în Întrebări, în care există un public destul de bun Cel mai respectabil

loc pentru articolul meu este jurnalul tău " Desigur, redacția Questions Philos and Psychol" cu plăcere a fost de acord cu publicarea talentatului articol al lui H N și a făcut toate eforturile pentru a-l plasa în forma potrivită În multe scrisori adresate nouă, H N Strahov s-a plâns că toată viața a fost nevoit să lupte cu editorii de reviste *) și cu cenzura din cauza transmiterii corecte tipărite a gândurilor sale, iar în (într-o scrisoare din noiembrie) a scris către ne-am urmatoarele marturisiri caracteristice: "De treizeci si cinci de ani scriu sub cenzura si, s-ar putea spune, in fiecare minut ma simt jenat de ea Cenzura trebuie luptata, dar trebuie suportata Cu toții o tolerăm și trebuie să ne spunem că vom munci, indiferent ce ne va face Mai rău va fi dacă ne oprim din scris "**) Ca gânditor politic, H N Strahov aparținea, în general, după cum se spunea, taberei slavofililor, drept care putea vorbi relativ liber, dar și aici trebuia *) "Încă de curând au suferit: articolul meu despre Ap Grigoriev și scrisoarea despre Athos M-am luptat mereu cu asta și mereu m-am jignit puțin", ne-a scris el în septembrie **) Bineînțeles, H N a înțeles în principal nenorocirea care i s-a întâmplat în epoca cea mai liberală - în , când, pentru un articol, a lui "Chestiunea fatală" a fost interzisă de "Vremya", după care De ceva vreme cenzura de la Moscova nu a trecut nici măcar un rând din Strahov (vezi scrisoarea lui Katkov, publicată în ediția a II-a a părții j a lucrării "Lupta împotriva Occidentului", p) Vezi articolul menționat de Ya N Kolubovsky de mai jos Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT raro nu termina de vorbit Referitor la o scrisoare adresată lui pe acest subiect, a spus-o astfel*: "Doar o trăsătură pe care, din păcate, nu ați menționat-o în apărarea mea și mă hotărăsc să o declar eu, pentru orice eventualitate Fiecare slavofil este suspectat că simpatizează cu despotismul și că nutrește ură față de străini Și acum vreau să spun că, oricât de păcătos aș fi în alte privințe, sunt eliberat de aceste păcate Nu am o singură pagină antiliberală, nici un singur cuvânt de ură față de evrei, catolici etc Nu m-am remarcat printr-o predică arzătoare de iubire și toleranță, dar eu însumi m-am ferit de încălcarea lor " scrisoare (septembrie) despre unii scriitori care l-au atacat aspru pe L N Tolstoi, N N scria: "O, Doamne izbăvește Ortodoxia de astfel de apărători! Ei sunt pentru credință și, prin urmare, își permit orice perversiune și lipsă de respect față de opiniile altora; ei sunt pentru moralitate și, prin urmare, consideră că este de datoria lor să fie aspru și nepoliticos Desigur, să scrie: unul dintre cei treji printre nebuni, dar laudele ulterioare sunt supuse unei întrebări și mai mari, "atunci aproape nimeni va vedea auto-lauda excesivă în această autoevaluare Exprimându-și extrema indignare față de articolul unui scriitor decedat despre învățăturile morale ale lui Lev Tolstoi, Strahov scrie (septembrie): nu are nimic de-a face cu moralitatea? Că critica lui la adresa întregii noastre existențe (viață, sau ce?) reprezintă o absență totală a fundamentelor? - Cuvintele: răutate, sălbăticie, indignare etc , aplicate învățăturilor lui Tolstoi, m-au revoltat, mai ales când se menționează imediat un multitudine de superiori *) Într-o scrisoare din martie Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA articole utile, gânduri duhovnice, gânditori profundi care merg împotriva lui Tolstoi Nu se spune un cuvânt despre faptul că predica lui Tolstoi are un caracter creștin Și rezultă că articolul domnului N a fost scris direct împotriva creștinismului, care prescrie tocmai jertfa de sine, suprimarea egoismului Este greu să-mi exprim complet gândul într-o scrisoare scurtă Tolstoi are o abundență atât de teribilă de conținut, dacă nu de soluții, atunci de întrebări, încât nu există nimic lăudabil

care să-și reducă învățătura la aiurea " *) În ceea ce privește articolul "Primul pas" al lui L N Tolstoi, publicat în Întrebări, a scris H N Strahov doi ani mai târziu, sâmbătă mai): "Articolul lui L N Tolstoi este uimitor În ciuda diferitelor extreme ale paradoxului, simți o aspirație morală atât de vie încât te infectează Seriozitatea și puritatea gândirii sunt un lucru grozav, de neînlocuit " Am citat intenționat toate aceste pasaje din scrisorile lui H N Strahov pentru a caracteriza, în primul rând, latura interioară, intimă a activității sale de scris, iar acum ne va fi mai ușor, bazându-ne pe cuvintele regretatului scriitor însuși, să ofere o descriere generală a personalității sale, a viziunii asupra lumii și a sensului activității sale literare H N Strahov provenea dintr-un rang clerical: fiul unui protopop și profesor de literatură la seminarul din Belgorod, H N s-a născut la octombrie în Belgorod, provincia Kursk La nouă ani, și-a pierdut tatăl și apoi a locuit cu unchiul său, rectorul seminarului, mai întâi la Kamenetz-Podolsk, iar apoi la Kostroma, unde "a absolvit cursul seminarului (catedra de Filosofie), după care, in a intrat mai intai la Sf Facultatea de stiinte camerale, iar apoi de acolo s-a mutat doi ani mai tarziu, din lipsa de fonduri, la principalul institut pedagogic, unde a terminat cursul la catedra de fizica si matematica in După aceea, în timpul *) Toate italicele aparțin lui H H însuși Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT Timp de mai bine de un an, H N a fost profesor de fizică și matematică, mai întâi la Odesa, apoi la gimnaziul din Petersburg În , H N a obținut o diplomă de master în zoologie, iar din s-a retras și s-a dedicat în întregime activității literare, a colaborat în Epocă, Timp, apoi la Biblioteca de lectură, Otechestvenny Zapiski, Zori, mai târziu în rusă V messenger, Rusia , New Time, Jurnalul Ministerului Educației Naționale, în Questions of Philosophy ví Psychology și multe alte publicații Toate articolele sale, împrăștiate în reviste, N N a adunat cu grijă, a revizuit și apoi tipărit sub formă de culegeri și lucrări separate, dintre care unele reușiseră deja să reziste la - ediții Serviciul lui N N - mai întâi ca bibliotecar în Biblioteca Publică Imperială (din până în), apoi în comitetul academic al Ministerului Învățământului Public (din până la moartea sa), - a avut pentru N Într-un non-primar fel, sensul că i-a oferit mijloacele necesare de subzistență, i-a oferit timp liber adecvat pentru opera sa literară și libertatea de munca literară urgentă și grăbită, pe care o ura prin fire N N a murit burlac bătrân, a locuit modest la etajul cinci al unei case mari din Sankt Petersburg și și-a cheltuit toate economiile pentru a-și completa excelenta sa bibliotecă filozofică și literară *) Relații strânse de prietenie între N N și defunctul, N Ya Danilevsky, cu autorul celebrei cărți "Eliberarea țăranilor" H P Semenov, poetul A A Fetom, și mai ales cu L N Tolstoi, și relațiile de prietenie și corespondența cu câțiva tineri filosofi din Petersburg și Moscova i-au umplut timpul liber Aproape întotdeauna calm, blând și binevoitor în felul lui, N N aducea ceva special *) Soarta acestei biblioteci ne interesează foarte mult; nu trebuie împărțit Ar fi trebuit inclus ca o secțiune specială într-unul dintre depozitarii guvernamentali sau publici de cărți Avem atât de puține biblioteci filozofice bune Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA H, N STRAKHOVA o lumină liniștită de foc în societatea în care a apărut și printre care a trăit Nu exista răutate față de oameni în el și era întotdeauna gata să suporte chiar și cei mai serioși infractori ai săi literar și nu avea alți dușmani și nu putea avea Considerăm că este necesar să enumerăm aici principalele lucrări ale lui Strahov Numărul articolelor sale în reviste este atât de mare (mai mult de titluri)

încât ne referim pentru o cunoaștere detaliată a succesiunii lor cronologice la articolul lui Ya N Kolubovsky, publicat în Materiale pentru istoria filosofiei în Rusia *) Cele mai importante lucrări ale lui Strahov, în care sunt adunate articolele sale cele mai remarcabile, sunt următoarele: i) Lumea în ansamblu (Ed a -a, corectată și completată, St Petersburg), e, Sp),) Eseuri filosofice (Sankt Petersburg),) Despre adevărurile eterne (disputa mea despre spiritualism) (Sankt Petersburg),) Lupta cu Occidentul în literatura noastră (Cartea I, și St Petersburg , -),) Din istoria nihilismului literar (Sankt Petersburg),) Note despre Pușkin și alți poeți (Sankt Petersburg),) Articole critice despre I S Turgheniev și L N Tolstoi (ediția a III-a) , Sankt Petersburg,),) Memorii și fragmente (Sankt Petersburg,) Le-am enumerat în ordinea care este determinată de sensul lor pentru a caracteriza viziunea filozofică asupra lumii a lui H N Strahov **) Îmbinarea unor factori precum originea clerului, școala strict filozofică a vechilor seminarii, trecerea unui curs complet de Științe Fizice și Matematice, atât de grave încât a culminat cu obținerea unui master academic la disciplina zoologie, *) "Întrebări de filosofie și psihologie", martie , cartea a VII-a, Anexă, cap IX Comparați eseul lui Ya Filosofia printre ruși **) Referitor la prima dintre lucrările sale enumerate, H N scrie în prefața ediției a II-a: "Jumătate de bucurie, jumătate de tristețe, trebuia să mă asigur că nu am scris nimic mai bun ^ (p XIII) Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT o activitate pedagogică de zece ani, un serviciu de bibliotecar, editorial și științific-critic și, în final, o activitate literară versatilă - ca filosof, publicist, critic de artă, editor savant (al lucrărilor lui N Ya Danilevsky) și traducător al lucrări filozofice și științifice majore *) - o combinație de Factori în unitatea unui întreg, logic adept-• minte saço și în combinație cu un mare talent literar, a dat tocmai acea personalitate - versatil, logic subtil, profund luminat și original în termeni a metodelor unui gânditor-critic, care a fost 'N N Strahov Luptă spre idealul simplității, bunătății și adevărului (a se vedea cuvintele de încheiere ale lui N N în analiza "Războiului și păcii" a lui L N Tolstoi), N N a gândit strict logic și extrem de clar și a încercat să scrie, așa cum se exprimă într-o literă către noi, "cântărind fiecare cuvânt și fiecare virgulă, cât mai scurtă și cât mai clară " Și nu există nicio îndoială că lucrările filozofice ale lui Strahov vor rămâne unul dintre cele mai trainice și frumoase monumente ale scrierii filozofice rusești din secolul al XIX-lea Pentru a înțelege perspectiva asupra lumii a lui N N Strakhov, trebuie să-i cunoaștem rădăcinile În aprilie , N N ne-a scris: "Sunt hegelian și cu cât trăiesc mai mult, cu atât mai ferm ader la metoda dialectică; între timp, nimeni nu a stăpânit-o singur și, prin urmare, nu înțelege ce vreau și pe ce mă așez Toată lumea se ridică la întâmplare, pe puncte foarte private și foarte de bază - acest lucru este atât plictisitor, cât și dificil pentru mine atunci când trebuie să-mi schimb gândurile De exemplu, m-ai declarat cartezian**) De ce? La urma urmei, mărturisesc că totul *) Vom aminti doar traducerile din mai multe volume History of New Philosophy de Kuno-Fischer, Lange's History of Materialism, Taine's Op On the Growth of Knowledge, Bram's Life of Birds * ') Aici Strahov înțelege observația noastră din articolul despre Descartes ("Întrebări de filosofie și psihologie", cartea IX, - cf Puncte principale în dezvoltarea noii filosofii M , p) În prefața la a -a ed cit "Despre conceptele de bază ale psihologiei și fiziologiei" (p XIП) Strahov, explică că, citând raționamentul lui Descartes, el "a văzut în el nici

un sfârșit Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N N STRAKHOV ce filozofie este un grad sau moment în ceea ce dețin Descartes mai mult decât oricine altcineva se potrivește acestui concept; numai asta merita studiat Dacă te-ai uita la "Logik und Metaphysik" a lui Kuno Fischer și la Chalybaeus "Entwickelung der neuerenPhilosophie", ai găsi acolo elemente ale filosofării mele Platon a găsit deja adevărul: el constă în faptul că există Dumnezeu și că cea mai înaltă acțiune a gândirii noastre este să ne ridicăm la Dumnezeu Strahov a vorbit de mai multe ori în scrierile sale despre legătura strânsă dintre viziunea sa asupra lumii cu filosofia lui Hegel În articolul "Despre semnificația filosofiei hegeliane la ora actuală" (Svetoch, i bo), N N își exprimă convingerea că "împreună cu Hegel, discordia dintre filozofi s-a încheiat; El a ridicat filozofia la gradul de știință, a pus-o pe temelia de nezdruncinat / "În însăși esența privirii hegeliane se află împăcarea tuturor opiniilor, științifice, înțelegerea lor reciprocă, conjugarea lor și este foarte foarte că legătura dintre propriul filozof Strahov a confirmat în mod deschis atât într-o scrisoare din , cât și apoi în în prefața la Eseurile sale filozofice, unde a fost retipărit articolul menționat despre filosofia hegeliană În această prefață, Strahov spune: "Deja în primul articol (despre sensul lui Hegel), pe care îl consider cel mai slab în execuție, au fost exprimate multe propoziții, de la care încă nu mă abat, care au constituit adesea subiectele articolelor ulterioare / (V) Dar ce anume ia luat Strahov de la Hegel? Nu se poate numi în niciun fel un adept al sistemului filozofic al lui Hegel în ansamblu El însuși admite "imperfecțiunea" acestui sistem, "eroarea" unora dintre prevederile acestuia *) Dar el consideră că forma ei este "ireproșabilă", concluzie, sau o doctrină gata făcută, ci doar un pas extrem de clar și distinct prin care trebuie să treacă toți cei care discută despre suflet " "Această explicație este extrem de semnificativă *) Eseuri filozofice, menționate articol, p - Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT "stabil spiritul ei, "irefutabil* metoda ei galactică", inviolabilă esența ei *) Și esența sa, potrivit lui Strahov, constă în faptul că "dă cheia înțelegerii tuturor celorlalte sisteme, le combină în sine, că i se pot aplica tot felul de nume cu drepturi egale: este atât empirism, cât și scepticism , și idealism absolut, și cel mai important - adevărat raționalism Important este că "Hegel recunoaște toată filosofia, oricare ar fi ea, că Hegel a fost primul care a înțeles ideea dezvoltării și că toți filozofii stau pe un sol comun neschimbător", că "orice fel de filozofie este încă, după Hegel, o filozofie, iar adeptul ei va fi inițiat în secretele minții" **) Deja din aceste citate este clar în ce măsură Strahov este un adept al filozofiei lui Hegel: el este un adept al metodei dialectice hegeliene în explicarea realității și împărtășește pe deplin propoziția de bază a lui Hegel că "nu există nicio modalitate de a distinge ființa imaginabilă de ființă nago real că prin atribuirea existenței unor obiecte, îi atribuim nu este ceva imaginar, ci ceea ce este cu adevărat, care, gândirea fiind în general, noi, fără nicio îndoială, fără nicio posibilitate de eroare, gândim ceva real, astfel încât gândirea și ceea ce nu este gândit, (adică - e ființă) - coincid, sunt identice ♦**), că "nu există realitate în afara gândirii " , între cunoaștere și ființă, între subiect și obiect" ****) , dar tocmai din acest motiv nu au teren sub ele Pentru a ilustra adevăratul sens al poziției sale asupra indisolubilității gândirii și ființei, rațiunii și adevărului, *) Ibid , p , , etc **) Ibid , p io- ***) Ibid , p ****) Ibid , p Biblioteca "Runivers" MEMORIA H N STRAKHOVA pe care Strahov o ia de la Hegel, H N povestește o fabulă

despre cum soarele a fost informat că nu totul este în siguranță pe pământ, că în multe locuri și la anumite ore ale zilei și anotimpurilor este întuneric: soarele a mers să inspecteze pământul și oriunde ar fi, totul s-a întors să fie puternic luminat; apoi soarele nu a crezut denunțul, s-a liniștit și a început să strălucească ca înainte "În același mod, este suficient doar ca mintea să indice ceva "întunecat", iar însăși privirea minții va fi deja iluminarea acestui întuneric Mintea, ca și soarele, nu are nevoie să-și schimbe modul de acțiune, pentru că nu este de vină dacă este întuneric acolo unde nu este, sau, și mai bine, unde nu arată Prin urmare, orice recunoașteți în afara minții, ce substrat de nerezolvat, o lume pre-obiectivă, ceva de neconceput, de inexprimabil - asta nu are nicio legătură cu rațiunea, nici măcar nu privește sistemul hegelian Admiți ceva de neconceput, inexprimabil - ai tot dreptul să admiti orice vrei Dar dacă este de neconceput, atunci nu te gândi la asta; dacă este inexprimabilul, atunci nu vorbi despre el " *) Din toate descrierile caracterizării lui Strahov a semnificației fundamentelor filozofiei lui Hegel, este clar ce ar trebui să fie înțeles prin hegelianismul, idealismul și raționalismul lui Strahov Încrederea necondiționată în rațiunea umană absolută, care poate cunoaște totul **), în adevărul și puterea ideii, ca "singurul criteriu al existenței" și "motorul activității cu adevărat umane ***)" - această încredere este esența raționalismului hegelian și idealismul absolut al viziunii asupra lumii lui Strahovski, sursa credinței în filozofie, încrederea sa în posibilitatea dezvoltării sale ulterioare nesfârșite în "hegelian" *) Ibid , p ïo- i **) "Adevărul este accesibil omului în toată măreția sa, în toată strălucirea lui Trăim nu jumătate, ci viață deplină, suntem centrul și măsura universului, în tot trecutul, prezentul și viitorul lui", Ibid , p jo ***) Vezi critica la Eseurile lui Lavrov în Svetoch, p Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT într-un sens", un criteriu pentru recunoașterea supremației sale asupra tuturor științelor private și pentru recunoașterea în învățăturile lor private adevărul din fals iar filozofia ar trebui să aibă o influență asupra lor, iar științele înseși, cu independența lor, ar trebui să aibă o influență influenţa asupra filosofiei "*) Deci, de exemplu, "beneficiul direct şi pozitiv al filosofiei pentru ştiinţele naturii va consta tocmai în clarificarea acelor concepte care se întâlnesc constant în aceste științe, în clarificarea sensului categoriilor lor Naturaliştii folosesc constant cuvintele: forţă, cauză, atom, asemănare, diferenţă etc - într-un cuvânt, folosesc o multitudine de "categorii" sub care îşi aduc toate obiectele; între timp, ei nici măcar nu vor să știe despre logică, deși logica este tocmai știința acestor categorii Din acest motiv, aceste cuvinte au devenit cuvinte goale printre naturaliști, despre care ei înșiși nu știu să gândească La Fizică și Chimie întâlnești, de exemplu, Expresia: esența materiei este necunoscută Și întrebați: ce se înțelege prin esența materiei? - De asemenea, necunoscut "**) Acum ne va deveni clar ce a văzut Strahov ca numirea sa ca filosof și ca gânditor critic, de ce și din ce punct de vedere a scris "despre conceptele de bază ale psihologiei și filosofiei", despre corpurile simple, despre teoria atomistă - de ce a atacat darwinismul, a fost atât de purtat de critica logică a fundamentelor acestuia în celebra lucrare a lui N Ya Danilevsky încât a fost nevoit să apere teoria lui Danilevsky "pe tipuri cultural-istorice" (Rusia și Europa), o teorie din nou pur logic și având, fără îndoială, o legătură cu începuturile sale filozofia istoriei, de ce Strahov a atacat spiritismul cu o asemenea energie, ca o doctrină care contrazice întregul sistem al experienței umane ') Ibid

, p **) Ibid , p Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA și știința "conceptelor de rațiune" despre natură și realitate - de ce, în cele din urmă, el nu a aprobat nici "materialismul" extrem, nici "spiritualismul" extrem, astfel încât materialiștii îl considerau în mod eronat un spiritist, iar unii spirituali un secret, materialiștii, monist-dualiștii și dualiștii sunt moniști În această scurtă și, bineînțeles, departe de caracterizarea completă a perspectivei lui H N Strahov asupra lumii, intenționăm să aflăm tocmai acest punct principal al vederilor sale pozitive, care este de o importanță semnificativă pentru întreaga sa filozofie, deoarece aici Strahov nu gândește deja în conformitate cu Hegel, dar destul de independent, conformându-se doar regulilor generale ale metodei dialectice, i e metoda criticii stricte a conceptelor Întrebarea este: cum a privit Strahov relația dintre conceptele de "spirit" și "materie", deoarece doar relația dintre aceste "concepte" (și nu entități din afara conceptelor) putea fi discutată pentru el? Această întrebare este foarte interesantă, dar și extrem de dificilă, din moment ce Strahov a vorbit despre problema sufletului, întotdeauna cu mare prudență, ca despre o problemă atât de dificilă, care este departe de a fi rezolvată complet pentru adevărata știință Cu toate acestea, se pare că avem suficient material pentru a lumina punctul de vedere al filozofului nostru asupra subiectului desemnat În primul rând, întrebarea este interesantă, ai numărat eu insumi Strahov însuși "spiritualist"? Într-o scrisoare către noi (din aprilie), el a scris despre părerile scriitorului rus pe care l-am menționat deja mai sus, acum decedat, scriitor rus: "Nu găsesc aproape nimic filozofic în articolele sale izbucnirea cuvintelor de care îi este gura plină, totul are înfățișarea și zborul raționamentului filozofic, dar nu există un singur concept strict definit, nici o metodă definită Doamne!, suntem atât de obișnuiți să vorbim în zadar, fără deliberare şi cu dorinţa de a spune cât mai multe Se gândi destul de bine că vrea să doarmă Întrebări de filosofie, KN θ Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT ritualist, aici se pot juca variații pe temele cele mai bine intenționate, ceea ce se cere acum Dar unde este adevărata lui opera, adică? stabilirea unui concept precis de spiritism? Poți scrie așa la nesfârșit și tot nu spui nimic Într-o altă scrisoare (din ianuarie) H N ne scrie, referitor la articolul nostru "Despre semnificația ideii de paralelism în psihologie": "Încă nu prea înțeleg punctul tău de vedere Materia, după părerea mea, este doar arena fenomenelor spirituale, câmpul lor, acele păduri și scări de-a lungul cărora se mișcă spiritul Paralelismul apare în același mod în care treptele unei scări sunt paralele cu treptele unei persoane care urcă sau coboară Treptele nu numai că nu produc această mișcare, dar chiar trebuie să fie complet imobile* Dintr-o comparație a acestor două afirmații, un lucru se vede clar până acum, că H N Strahov nu s-a considerat "spiritualist" în sensul obișnuit, stereotip al acestui cuvânt, dar nu mai era nici "materialist" concepte de bază de psihologie și fiziologie" (p XI-XII), H N spune: "Sufletul este adesea gândit în așa fel încât este un fel de ființă închisă în interiorul corpului, ca într-o cochilie, și ce atunci, la în momentul morții, părăsește corpul, zboară dintr-un loc interior al corpului Pentru mulți, un astfel de concept pare dincolo de orice îndoială și sunt gata să ia negarea lui drept negarea însăși existenței sufletului Între timp, este clar că aici materializăm sufletul, ni-l imaginăm nouă înșine sub forma unui obiect material subtil și, în conformitate cu acesta, ne imaginăm relația lui cu noi înșine Are o separare mecanică de corp și o legătură mecanică cu acesta Dar prin această separare,

vrem doar să exprimăm că sufletul este diferit de trup și exprimăm acest lucru foarte imperfect În mod similar, imaginându-ne că sufletul este înconjurat din toate părțile de corp, vrem să ne exprimăm legătura cu corpul și din nou ne exprimăm Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N I STRAKHOV foarte slab Deci, respingând aceste concepte, putem ajunge la o mai bună înțelegere a sufletului Diferența dintre suflet și corp este mult mai profundă decât se presupune în ideile obișnuite; nu constă într-o separare exterioară, ci într-o opoziţie esenţială, pe care trebuie să o studiem În mod similar, legătura dintre suflet și corp este mult mai profundă decât simplul contact al unui obiect material cu altul, în care este închis Trupul nu este o ființă străină sufletului, în care este, așa cum ar fi, încorporat cu forța, ci constituie un fel de creație continuă sau, după cum se spune, întruparea Desigur, în aceste concepții ale lui Strahov asupra relației dintre suflet și corp, se poate auzi parțial ecoul învățăturii lui Hegel despre "natură", ca "idei sub forma unei alte ființe sau alienare, despre "corp" ca Forma de "altă ființă a sufletului", despre "moarte" - ca "întoarcerea ideii în sine" din alteritatea cuiva Dar modul de exprimare a acestor puncte de vedere este complet liber de terminologia specifică hegeliană și, în general, în toate scrierile lui Strahov, găsim limbajul cel mai simplu, general înțeles și general acceptat, străin de convențiile limbajului filozofic hegelian Părerile pe care tocmai le-am exprimat erau esențial caracteristice tuturor idealiștilor, începând cu Platon și Aristotel*) Dar felul în care sunt exprimate, adică concepte de decor, cea a lui Strahov este complet originală Pentru a clarifica mai pe deplin punctele de vedere ale lui Strahov cu privire la relația dintre material și spiritual în lume și în om, vom cita aici o serie de afirmații și observații foarte importante ale lui Strahov din cele două lucrări majore ale sale: "Despre conceptele de bază ale Psihologie și FIZIOLOGIE" și din cartea "Despre adevărul etern (disputa mea despre spiritualism^ În primul rând, este extrem de important pentru viziunea despre lume a lui H N , modul în care a privit relația dintre ei în funcție de *) Sufletul, după Platon, * este receptacolul ideilor, iar după Aristotel, este principiul creator, principiam formans al corpului * Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT cunoașterea lumii spirituale și cunoașterea lumii materiale și cât de aspru s-a opus ambelor Iată ce spune el despre acest subiect în Concepte de bază ale psihologiei: "Cea mai mare greșeală, în opinia noastră, o fac cei care pun sufletul și trupul la același nivel în cunoaștere și spun, de exemplu, că esența ambelor ne este la fel de necunoscută, că conceptul de materie este la fel de necunoscut dificil ca conceptul de spirit, sau chiar mai dificil, sau că, recunoscând principiul electricității, necunoscut nouă, trebuie să recunoaștem cu nu mai puțină claritate și certitudine principiul special al fenomenelor mentale etc După Descartes, pe baza analiza sa uimitoare, astfel de comparații între lumea spirituală și materială au devenit foarte comune Imediat au apărut și mai există așa-zișii materialiști și spiritiști Prima a început să afirme și să susțină în continuare că există doar o lume obiectivă, formată dintr-o substanță carteziană moartă, a doua, că, de altfel, lângă această lume materială și în ea, în interiorul ei, există o lume spirituală, o altă categorie a ființelor, având alte proprietăți, de exemplu, invizibile, intangibile, dar manifestându-se prin anumite acțiuni din lumea materială și accesibile observației interne, astfel încât să poată fi aduse sub aceleași Forme și legi generale ale gândirii, precum și materiale obiecte De aici disputele și eforturile nesfârșite în care

spiritualiștii încercau de obicei fie să pună la îndoială fermitatea cunoașterii pur obiective, fie să demonstreze că cunoștințele despre ființele spirituale au aceeași putere și claritate ca și cunoștințele despre obiectele materiale* (p -) "Pentru spiritualism, denumirea mai generală de dualism este adesea folosită, în sensul că această viziune recunoaște două elemente în lume, două feluri de ființe Exact în același mod, numele de monism este folosit pentru materialism, deci Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA cum este recunoscut aici un principiu, omogenitatea a tot ceea ce există Și nu puțin efort s-a făcut și se depune pentru a înțelege această omogenitate cât mai larg posibil, pentru a inventa o astfel de esență primitivă fundamentală care să îmbine spiritul și substanța în sine, astfel încât dualismul să curgă de la sine din acest monism" ( ) p) Dar toate aceste încercări de a reduce materialul și spiritualul la o anumită "omogenitate" nu au niciun preț pentru Strahov, iar în învățăturile spiritualiștilor s-a revoltat mai ales de dorința lor de a materializa spiritul, de a demonstra că este un fel de "Fizic" forță" care poate lua forme materiale (materializa) și efectuează, contrar tuturor legilor fizice cunoscute ale naturii, diverse acțiuni materiale (ciocăni, scrie etc) "Consideri că sufletul este un fel de forță fizică! Nu este aceasta ceata cea mai deasa posibila?" scrie el ca raspuns lui Butlerov in noiembrie *) "Ma intrebati, cu mare incredere in victorie: "Consider ca spiritul este putere?" Orice forta fizica este determinată de cantitatea de materie și mărimea mișcării acesteia Dar tu, respingând adevăratul sens al materiei, acceptați probabil (incorect) existența unor forțe independente de materie, niște cauze independente ale mișcării Totuși, în ambele simțuri, vă răspund că nu consider spiritul o forță și nici măcar nu găsesc nimic în comun între aceste concepte "Desigur, recunoașteți", scrie Strahov mai târziu, "că există un spirit în om Dacă da, atunci iată un experiment care demonstrează că spiritul uman nu numai că nu este forță fizică, dar nici nu are nicio parte din puterea fizică Dacă o persoană vie se desprinde de la înălțime și cade, sau dacă o vom arunca în sus, drept sau oblic, atunci, în toate aceste cazuri, centrul de greutate al corpului său va fi cu exactitate matematică *) Vezi Adevărurile Eterne, pp - Biblioteca "Runivers" NICOLAI GROTH cu capacitatea de a face aceleași mișcări, de a trece aceleași linii și în același timp, precum și centrul de greutate al unei pietre în cădere sau aruncată "Dacă spiritul ar fi într-o oarecare măsură o forță fizică, atunci iată un caz în care toată tensiunea acestei forțe ar fi utilă Între timp, nicio tensiune spirituală nu poate schimba în nici un fel mișcările corpului uman, cu o cantitate mică, în aceste cazuri și cu siguranță se va rupe cu o lovitură proporțională cu greutatea și căderea sa ѣ , deoarece nu poate fi roșu sau verde , triunghiular sau pătrat "Spiritul și forța fizică sunt concepte incomensurabile, care nu au nimic în comun" *) Dar dacă spiritul și forța fizică, ca bază a materiei și a fenomenelor sale, sunt "concepte incomensurabile", după H N Strahov, atunci ce este spiritul, ce este sufletul, din punctul său de vedere, în opoziția lor cu materia iar H N răspunde la această întrebare în felul următor în cartea sa "Despre conceptele de bază ale psihologiei și fiziologiei": "Substanța este un obiect pur, adică ceva care este pe deplin cognoscibil, dar care nu cunoaște puțin Materia nu are nimic subiectiv în ea, nici cunoștințe, nici sentimente, nici dorințe Nu există nimic intern în ea, pentru cunoașterea noastră, și totul în ea este exterior, cognoscibil Spiritul, pe de altă parte, este un subiect pur, adică ceva care știe, dar care nu este în nici un fel accesibil cunoașterii

obiective ■ Spiritul nu are în sine nimic accesibil public, nimic exterior, supus unor asemenea cunoștințe precum lumea obiectivă; în ea totul este interior, închis privirii altcuiva" (p Ó) Dintr-un asemenea contrast este clar că pentru Strahov materia cu legile ei este ceva incomparabil mai mult :::) "Despre adevărurile veșnice"; pp - Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N I STRAKHOV mai accesibil cunoaşterii umane decât spiritului Și într-adevăr, în aceeași carte spune mai departe: "A existat o greșeală în a gândi poziția fenomenelor psihice în raport cu cunoașterea Din faptul că aceste fenomene sunt pentru noi cele mai neîndoielnice și de încredere, nu rezultă deloc că sunt cele mai accesibile cunoașterii și chiar că sunt în general accesibile lui La fel, din faptul că lumea materială poate fi pusă la îndoială, nu rezultă că este mai greu sau mai slab de cunoscut decât lumea subiectivă Dimpotrivă, este evident că lumea obiectivă este obiectul real al cunoașterii noastre, obiectul nostru real, căruia toate metodele și forțele noastre cognitive pot fi aplicate liber și corect, în timp ce lumea subiectivă eludează metode simple de cunoaștere și necesită unele fel de metode inverse și eforturi deosebite, formulare extraordinară a gândirii noastre Nu există niciun motiv a priori să credem că aceste două lumi constituie același obiect de cunoaștere; iar dacă au o relație diferită cu cunoașterea, atunci această diferență ar trebui subliniată clar și distinct și menținută ferm la * (pp -) Analizând mai îndeaproape întrebarea cum ar trebui să cunoaștem lumea spirituală, Strahov spune: "În comparație cu lumea luminoasă a naturii materiale, sufletul este un tărâm întunecat și misterios, care cu greu admite aceleași metode de investigare Vom fi pe deplin convinși de acest lucru dacă ne apropiem de lumea subiectivă și vom încerca să stăm față în față cu ea" (p) Recunoscând că "în științele fizice, conceptele sub care trebuie rezumate fenomenele studiate sunt date în prealabil" (acestea sunt conceptele matematicii, formele și legile spațiului și timpului, precum și conceptele de mecanică), Strahov subliniază că în psihologie, dimpotrivă, trebuie să stabilim și să definim pentru noi înșine "categorii" necesare înțelegerii fenomenelor mentale (ibid , p) Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT "Dacă nu avem în stoc o metaoisică completă gata făcută sau așa-numita ontologie, dacă începem direct cu studiul fenomenelor psihice (cum se face foarte obișnuit și natural, așa cum a făcut Descartes), dacă, dimpotrivă, ne gândim să ne ridicăm din acest studiu la niște metafizicieni, evident că trebuie să fim pregătiți dinainte pentru faptul că nu ne vom ajunge din conceptele noastre obișnuite, că vom fi nevoiți să stabilim noi categorii și să trecem de la una la alta până când am epuizat întreaga zonă de studiu Și întrucât nu este nimic mai dificil decât să gândești un concept cu adevărat nou și nu există o tentație mai mare pentru minte decât a rezuma fenomene noi sub concepte vechi, de mult familiare, atunci aici ne asumăm o sarcină dificilă și periculoasă "(p) Baza studiului fenomenelor mentale este pentru Strahov, desigur, observația internă Și iată cum descrie el natura și semnificația acestui proces: "Lumea sufletului, așa cum am spus, este o lume întunecată și misterioasă Pentru a o observa, pentru a ne îndrepta privirea spre interior (cum se spune de obicei), trebuie evident să facem un efort, să dăm gândurilor noastre un curs neobișnuit, opus cursului lor obișnuit, și este clar că nu putem vedea în acest caz la fel clar, ca în cursul obişnuit al cunoaşterii noastre" (p) După ce a făcut mai departe un lung fragment din Meditationes lui Descartes, unde Descartes descrie condițiile de a se izola de lumea exterioară în scopul observației interne, Strahov continuă: "Iată o descriere a așa-

numitei observații interioare și a rezultatelor la care aceasta duce Principalul lucru aici nu constă în încercarea de a se închide de lumea exterioară, ci în acea întorsătură specială de gândire pe care Descartes o exprimă prin cuvintele: "Voi considera toate imaginile obiectelor materiale goale și sparte , Mă voi uita la Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA senzaţiile şi imaginile sale numai ca pe tipurile gândirii sale Evident, pot și ar trebui să pot face asta fără să închid ochii sau să-mi astup urechile Pentru mine, în acest moment al raționamentului meu, nu există nicio diferență între senzațiile care apar în prezența obiectelor externe și așa-numitele idei sau reprezentări, adică imagini pe care le pot avea în absența obiectelor corespunzătoare ei" (p) Rezumând în continuare rezultatele analizei sale privind observarea internă și obiectivarea fenomenelor mentale, precum și analiza principalelor categorii de cunoștințe psihologice, Strahov exprimă, în concluzie, următoarele gânduri: Viața sufletului este pentru noi realitatea cea mai imediată, așa cum ne-a învățat și Descartes Metafizicii caută să obiectiveze sufletul; ei îl consideră ca pe un fel de ființă, căruia îi sunt caracteristice cunoașterea, simțirea și voința și de aceea își propun întrebarea: există vreun sens în aceste activități ale sufletului? Dar pentru cineva care ia punctul de vedere al psihologiei, esența vieții mentale constă tocmai în cunoaștere, sentimente și voință, astfel că dacă am începe să le negăm realitatea, atunci n-ar mai fi nimic de spus (p o) "În ceea ce privește psihologia, diferența dintre subiect și obiect și, mai departe, diferența dintre sensul subiectiv și cel real al fenomenelor, sunt principalele trăsături ale subiectului său, și cine nu înțelege această diferență așa cum ar trebui, oricât ar argumenta, va gândi și va vorbi numai despre lucruri care privesc sufletul, dar nu și despre sufletul însuși" (p) Cu toate acestea, cu aceste cuvinte Strahov nu vrea să spună că "fenomenele" cunoașterii, simțirii și voinței (într-un sens pur empiric) epuizează esența eului nostru spiritual, sufletul nostru "Eu", spune el, "nu numai că nu intră în domeniul psihologiei empirice, dar constituie condiția inevitabilă în care acest domeniu ne este dat" (p) Biblioteca "Runivers" NICHOLAS GROG Cum să abordăm înțelegerea naturii speciale a eului nostru spiritual? Iată o metodă etico-psihologică deosebită, ca să spunem așa, pe care o recomandă în acest caz: "Viața sufletească", spune el, "precum lumina, poate avea nenumărate grade, de la soare strălucitor până la amurg la marginea întunericului Adevărata sa natură se dezvăluie, desigur, atunci când este pe deplin revelată - prin urmare, într-o persoană - și în acele momente de energie spirituală deplină, pe care o persoană le experimentează uneori Examinând această viață spirituală deplină, vedem că recunoașterea adevărului, a bunătății și a libertății, adică recunoașterea semnificației reale, a conținutului real din spatele vieții noastre spirituale, constituie acea condiție necesară în care singuri putem trăi, fără de care vedem înainte ne goliciunea, nesemnificația și lipsa de sens Prin urmare, pare posibil să începem psihologia direct cu aceste concepte, care nu pot fi deduse de nicăieri și fără de care este imposibil să avem o idee despre suflet și viața lui După ce au stabilit aceste concepte, se pot face abstracții treptate De exemplu, când analizăm adevărul, bunătatea și libertatea, constatăm că aici este asumat pretutindeni un anumit subiect, eul nostru, pentru care numai adevărul, bunătatea și libertatea pot exista (p -) *) Dar "adevărul, binele și activitatea liberă sunt concepte care stau deasupra formelor obișnuite de cunoaștere, necesitând, parcă, un fel de gândire special și, în același

timp, ne sunt necontenit inerente, constituind conținutul principal al nostru spiritual viaţă" (p) Având o asemenea viziune asupra metodei de cunoaștere a lumii spirituale și a esenței vieții spirituale, nu este surprinzător dacă Strahov este atât de indignat față de încercările spiritualiștilor de a "prinde sufletul cu mâinile lor" În introducerea sa în cartea Despre adevărurile veșnice, comparând învățăturile spiritualiștilor cu idealismul real, Strahov face următoarea remarcă: *) Cursivele din acest pasaj sunt ale noastre Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N N STRAKHOV $ "Platon s-a înălțat într-o sferă superioară a minții, în timp ce spiritualiștii învățați, dimpotrivă, au atras chiar lumea ideilor în conflagrația lor de bază, au încercat să materializeze spiritualul, să-l prindă cu mâinile sau cu uneltele lor Ei au prezentat această crudă grosolănie a conceptelor ca fiind cea mai mare înțelepciune și au văzut în ea mântuirea lor" (p XXVIII) Dar dacă pentru N N Strahov, ca un adevărat idealist, a fost ușor să traseze o linie definită și distinctă între lumea spirituală și cea materială, ca obiecte de cunoaștere, între conceptele de fenomene spirituale și materiale și legile lor, atunci a fost din aceasta din punct de vedere idealist, nu i-a fost ușor să răspund la o altă întrebare - ce este spiritul, ce este realitatea, ce este a fi în lumea reală, în afară de ideile despre el Între timp, în ciuda hegelianismului său, în ciuda recunoașterii identității ideii și a ființei, Strahov era conștient de necesitatea de a rezolva această problemă într-un fel sau altul Cu această ocazie, el își exprimă câteva gânduri curioase în disputa sa cu Butlerov: "Tu întrebi sau ești gata să întrebi: cum există spiritualul în lume! Dacă nu se manifestă prin miracole spiritualiste, atunci unde și cum se manifestă de fapt? Întrebări ciudate! Tot ceea ce are un preț mare pentru noi, totul adevărat, frumos, grozav, esențial, ni se pare mereu departe de noi Ne gândim mereu că ne este ascuns la înălțimi și adâncimi inaccesibile, că există dincolo de mările îndepărtate, în întunericul vremurilor trecute, sau în oameni aleși speciali, în fenomene misterioase și de neînțeles, deloc asemănătoare cu acele simple şi fenomene obişnuite între care ne petrecem viaţa cotidiană şi vulgară Între timp, adevărul și spiritul și orice bine superior - toate acestea sunt disponibile pentru toată lumea, întotdeauna și pretutindeni; toate acestea sunt aproape de noi, toate acestea ar fi chiar în fața ochilor noștri, dacă nu ne-am încăpățâna să ne întoarcem și să ne creăm acea ceață groasă care Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT care ne blochează lumina Poate că voi reveni curând asupra acestui subiect: cum există spiritualul în lume?" (Despre izvoarele eterne, p l) Revenind la aceeași întrebare într-o altă scrisoare către Butlerov, el spune: "Mă întrebi cu perseverență și nedumerire: cum există spiritualul în lume? Este destul de clar, destul de evident, cel puțin, că există - nu așa cum îți imaginezi că este Spiritualismul, cu toate încercările sale de a imagina spiritualul și de a-l prinde în realitate, este un exemplu excelent și izbitor de cum să nu înțelegem spiritualul" (ibid , p) Un răspuns pozitiv și definitiv la întrebarea: "cum există spiritualul în lume?" - N N Strahov nu a reușit să dea; dar cine a rezolvat până acum această problemă strict științific, așa cum și-a dorit Strahov? : "Trebuie să găsim o forță în sensul deplin al vieții, adică internă, nu mecanică; trebuie să-i descoperim legea, nu matematică, ci care să servească drept bază pentru toate legile matematice" (The World as a Whole, p) Dar, în același timp, Strahov spune pe bună dreptate că "odată cu succesul științelor naturii, învățăm din ce în ce mai mult (nu atât ce este spiritul, ci ce) ce nu este spiritul și dacă priviți problema din această parte, nu puteți să

nu vedeți ce succes enorm și semnificativ este acesta La urma urmei, cine caută să se distingă atât de clar de restul existenței? - Desigur, spiritul Cine îndepărtează din el însuși coajă după coajă, care stabilește și neagă de la sine conceptele de mecanică și fizică, care se repezi prin toate cerurile și nu își găsește o asemănare în monotonia și mecanismul lor mort? - Desigur, spiritul Uneori suntem gata să ne plângem că în fața ochilor științei totul este mort, că peste tot există elemente neschimbate și legi neschimbate Dar la urma urmei, toate acestea sunt direct Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA lucrarea spiritului, iar sensul ei este că nu vrea să recunoască drept viu ceea ce nu merită acest nume, că recunoaște viața adevărată numai pentru el însuși Cunoașterea este, într-un anumit sens, negația, coborârea, îndepărtarea de la sine a ceea ce este cunoscut Cunoașterea este o activitate a spiritului; dar nu observăm că aici se întâmplă ceva spiritual; suntem atât de cufundați în obiectele contemplate încât uităm de viziunea noastră, de lumină și ochi și, adesea, ne gândim cu încăpățânare că nici măcar nicio lumină și ochi nu există? Din punctul de vedere al Filosofului nostru, chestiunea relației dintre suflet și corp, ca principii reale, se referă, fără îndoială, la următoarele cuvinte ale sale din cartea "Despre concepte fundamentale": "De aceea spunem că sufletul este închis în corpul nostru, sau înconjurat de el ca o cochilie Aceasta înseamnă că corpul este acea parte a lumii obiective, care în manifestările sale reflectă constant manifestările sufletului nostru și în afară de care sufletul nu poate exprima nimic și nu poate percepe nicio expresie străină Numai în acest sens este necesar să înțelegem legătura dintre suflet și corp To-este, ca urmare a acestei legături neschimbate, nici corpul nu devine subiectiv, nici sufletul nu primește obiectivitate; aceste două lumi rămân strict demarcate; dar una servește la exprimarea celeilalte, așa cum literele exprimă sunete și sunetele exprimă gânduri" (p) Din schița noastră a opiniilor lui Strahov cu privire la relațiile dintre spirit și materie, suflet și corp, rezultă cu suficientă claritate că aceste opinii au fost complet originale și independente și că este greu posibil să le aducăm sub oricare dintre schemele binecunoscute ale doctrinele filozofice pe acest subiect Strahov a fost, fără îndoială, un idealist, dar de un gen cu totul aparte În analiza opiniilor sale asupra relațiilor dintre spirit și materie, acest lucru este deosebit de pronunțat El nu neagă realitatea lucrurilor Biblioteca "Runivers" NICOLAI GROTH și chiar și obiectivitatea spațiului și timpului, ca formă a existenței sale (aceasta se poate vedea din alte locuri în scrierile sale), dar, în același timp, el recunoaște cea mai înaltă realitate din spatele principiului ideal, spiritual De aici și simpatia lui profundă pentru învățăturile lui Platon, Descartes și Hegel Dar în întrebarea dacă este posibil să ne lămurim singur cum există cu adevărat spiritul și care este ideea de a fi, H N că în acest cel mai înalt tărâm al cunoașterii stăm față în față cu un mister, cu Incomprehensibilul Prin urmare, el vorbește în repetate rânduri despre limitele "raționalismului", despre imposibilitatea de a-l duce până la capăt, despre limitele științei însăși și, din același motiv, H N Strakhov nu numai că crede pe deplin în Principiul Superior, în Dumnezeu, dar chiar rămâne un creștin, simpatic cu Ortodoxie - nu în sensul restrâns de "ritualist ceremonial", ci în cel mai larg sens filosofic, în care mulți mari gânditori și filosofi se considerau creștini și recunoșteau o semnificație specială acelei credințe, devenită pentru ei "Forma națională" de cult religios Strahov vorbește de mai multe ori despre limitele științei și raționalismului științific

Iată cum argumentează el în eseul său "Despre adevărurile eterne" cu privire la limitele științei speciale: "Știința este un lucru grozav, deși nu cel mai bun sau cel mai înalt lucru uman Dar acea știință în general, la care ne place atât de mult să ne referim, este un adevărat idol, o concepție fantastică a oamenilor de știință Fiecare specialist - matematician, fizician, fiziolog - crede că are dreptul să vorbească în numele științei, în timp ce filosofia ar putea și poate fi, și se străduiește și se străduiește să devină o știință în general, despre care astfel de specialiști de obicei nici măcar nu o cunosc vreau sa aud Filosofia rezolvă întrebări despre limitele și proprietățile cunoașterii, încearcă să indice măsura exactă a acesteia Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA autoritate, în timp ce un specialist care își venerează idolul îi atribuie de obicei o putere nelimitată" (ibid , p XXVIII) Dar nu numai știința specială, ci știința în general, departe de a epuiza toate nevoile noastre spirituale: "Știința nu îmbrățișează ceea ce este cel mai important pentru noi, tot ceea ce este esențial - nu îmbrățișează viața În afara științei se află latura principală a existenței noastre - cea care ne constituie destinul, ceea ce numim Dumnezeu, conștiința noastră, fericirea și demnitatea noastră Toate acestea nu sunt undeva departe de noi, nu dincolo de stele, dar toate acestea sunt în jurul nostru, chiar în fața noastră, în toate acestea ne mișcăm și existăm, ca în elementul direct al vieții noastre Prin urmare, nu numai contemplarea acestor obiecte în realitate, nu numai reflecțiile lor înalte în marii gânditori și artiști, ci chiar și un alt roman rău, un alt basm inventat grosolan, poate conține un interes mai general accesibil și mai puternic decât cel mai excelent curs de fizică sau chimie Fiecare dintre noi nu este o simplă roată într-o mașină uriașă; toată lumea este în principal eroul acelei comedii sau tragedii care se numește viața lui" (ibid , pp -) Despre încercările de a realiza o explicație pur rațională, științifică a tot ceea ce există, Strahov într-un alt loc al cărții este exprimat după cum urmează: "Dacă ne simțim nemulțumiți de acest punct de vedere, dacă afectează ceva în noi și contrazice ceva, atunci nu există nicio îndoială că sursa unui astfel de dezacord nu se află în minte, ci în alte cerințe ale sufletului uman Dintr-un anume motiv, omul este în mod constant în dușmănie împotriva raționalismului, iar această dușmănie este purtată cu încăpățânare de toți, spiritiști și materialiști, credincioși și sceptici, filozofi și naturaliști A fi conștient de această dușmănie este cea mai mare sarcină a gândirii" (pp V-IX) Dar ce gânduri exprimă Strahov despre Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT oameni de știință, oameni de știință, despre specialiști în cunoașterea exactă și despre oamenii de știință în general, străduindu-se să realizeze o înțelegere complet rațională a lumii: "Ei cred că pot cunoaște totul și că totul este supus cercetării lor, chiar metodelor de cercetare care sunt acceptate în științele naturii Ei nu permit nicio altă cunoaștere decât cunoașterea științifică și consideră științifică doar ceea ce este cunoscut prin metode științifice naturale Dacă li se spune că există câmpuri vizuale care oferă concepte mai importante și esențiale decât științele naturii, ei răspund că nu poate exista o știință și cealaltă" (p) "Oamenii de știință, așa-numiții preoți ai științei, nu au dreptul la nicio autoritate specială, supremă Știința nu este încă înțelepciune și, în general, oamenii de știință nu sunt mai înțelepți decât alți muritori Sunt aceiași oameni ca noi toți; sunt, de asemenea, supuși slăbiciunii, erorii, erorii și prejudecăților Desigur, studiile în științe contribuie la înnobilarea caracterului și la rafinarea minții; dar, pe de altă parte, în aceste ocupații, ca în

orice activitate dificilă și ieșită din comun, oamenii se găsesc adesea într-o poziție falsă Pretențiile savanților sunt de obicei mai mari decât forța lor, iar prejudecățile sunt cu cât mai încăpățânate, cu atât pretențiile sunt mai mari Fiecare specialitate limitează viziunea unei persoane și îi inspiră prejudecăți speciale, astfel încât este aproape mai ușor să-ți imaginezi o persoană simplă fără prejudecăți decât un om de știință (ibid , p -d) În eseul său "The World as a Whole* H N încearcă să stabilească principiile cele mai generale ale propriei sale înțelegeri despre lume și își dezvoltă în detaliu concepțiile sale filozofice asupra naturii Și aici, el protestează energic împotriva empirismului și raționalismului științific îngust și unilateral și stabilește clar metoda sa de filosofare: "Empirismul", spune el, "negarea speculațiilor - asta este Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA soluția la tot felul de opriri și evoluții anormale (în soarta științei) Vârsta noastră vrea să știe, dar refuză cu încăpățânare să gândească, ca și cum ar fi teamă că gândirea va distruge principiile pe care își construiește viața și îi va impune sarcini și îndatoriri prea dificile Întreaga semnificație a cărții mele constă în faptul că este împotriva empirismului și încearcă să introducă gândirea în metodele de studiu a naturii "Vreau să susțin un lucru în cartea mea: metoda filozofică de a stabili și dezvolta concepte În această metodă se află întregul secret al speculației Cu cât cineva este mai în stare să-l stăpânească, cu atât mai mult merită numele de om de filozofie Cu cât se aplică mai precis și mai corect această metodă, cu atât, fără îndoială, fiecare subiect de cercetare este mai iluminat" (p XIX) Exprimându-și înțelegerea filozofică a lumii în termeni generali, Strahov definește conceptul de "pace" prin următoarele trăsături: "Lumea este un întreg, adică este conectată în interior în toate direcțiile în care mintea noastră o poate considera doar Lumea este un întreg unic, adică nu se desparte în două, trei sau, în general, în mai multe entități conectate independent de propriile proprietăți O astfel de unitate a lumii nu poate fi obținută decât prin spiritualizarea naturii, recunoscând că adevărata esență a lucrurilor constă în diferite grade ale spiritului întrupat Lumea este un întreg coerent, adică toate părțile și fenomenele sale sunt reciproc dependente Nu există nimic original în ea, nici principii speciale, nici corpuri simple, nici atomi; nu există forțe independente, diferite din când în când, nu există nimic neschimbător, existent în sine Totul este dependent și totul curge, așa cum spunea Heraclit Lumea este un întreg armonios sau, după cum se spune, un întreg armonios, organic Adică, părțile și fenomenele lumii nu sunt doar conectate, ci subordonate, ele reprezintă scara corectă, piramida, cel mai bine dintre toate Întrebări de filosofie, KN ■ Biblioteca "Runivers" NICHOLAS GROT a spune, ierarhia ființelor și a fenomenelor Lumea, ca un organism, are părți mai puțin importante și mai importante, mai sus și mai jos: iar relația dintre aceste părți este de așa natură încât ele reprezintă armonie, servesc unui lucru, pentru celălalt, formează un întreg, în care nici nu există nimic de prisos sau inutil Lumea este un întreg care are un centru, el este cel care este coepa, al cărui centru este omul Omul este culmea naturii, nodul ființei Conține cel mai mare mister și cel mai mare miracol al universului El ocupă un loc central în toate direcțiile conexiunilor care leagă lumea într-un întreg; el este esenţa principală, principalul fenomen şi principalul organ al lumii (pp VII-VIII) Acesta este deosebit din punct de vedere științific, dar inevitabil în tradiția hegeliană de a privi omul ca centru al lumii reale, Strahov justifică în cartea sa în detaliu și

într-o anumită măsură convingător: "Este rar ca cineva să dorească să recunoască poziția centrală a omului" (p X) el spune "Între timp, când și unde s-a găsit în natură o ființă sau un fenomen mai misterios, mai înalt, mai misterios, mai complex decât omul? Nu sunt toate încercările de a găsi în lume (adică în natura în afara omului) forțe secrete, fenomene iraționale, încercări care se întind prin întreaga istorie a omenirii, nu vise pure? Soarele, cu ploile și erupțiile lui de foc, pe care le cânta cândva Lomonosov, nu este cel mai simplu lucru în comparație cu ceea ce se întâmplă la om? "Într-adevăr, lumea nu este deloc atât de magnifică și de minunată încât omul să nu poată fi considerat centrul ei Toate descoperirile, toate investigațiile nu fac decât să simplifice înțelegerea noastră asupra lumii, să-i îndepărteze culorile fantastice și să nu mărească în niciun fel acea diversitate și acel mister pe care am dori cu atâta bunăvoie să-l transferăm de la noi înșine la obiectele exterioare Omul este cel mai mare mister, nodul universului* (pp X-XI) Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA Dezvoltând această idee mai în detaliu, Strahov încearcă să demonstreze prin Fapte (prin analiza organelor de simț, a gândirii umane etc) că organizarea omului este atât de perfectă și completă încât este imposibil de imaginat că locuitorii cu o organizare mai perfectă au trăit pe alte planete *) Și este de la sine înțeles că Strahov, în viziunea sa asupra naturii, și mai ales asupra lumii organice și a structurii omului, este un temolog care crede în cea mai înaltă conveniență ideologică a întregii structuri și dezvoltări a lumii și în special a organismelor Din acest punct de vedere, el se opune atât de încăpățânat învățăturilor lui Darwin și ale adepților săi - împotriva concepției conform căreia oportunitatea în natură este produsul unui echilibru accidental de forțe opuse Despre organizarea organismelor, în care fiecare parte este adaptată sarcinilor întregului, el spune: "Pentru un darwinist, acesta este un util accidental care nu are nimic de-a face cu dezvoltarea internă a organismului; Adevăratul teleolog vede aici modul în care organismul se străduiește să-și realizeze scopul comun, vede răspunsul unei ființe autoconstructive la excitațiile și circumstanțele exterioare Astfel, studiul oportunității devine studiul creativității organice, ne conduce la o înțelegere a mijloacelor, legilor și esenței acesteia* (p XVII) Încercarea de a reduce întreaga existență a lumii la legi mecanice și de a vedea în toate fenomenele lumii o simplă implementare a legilor conservării materiei și conservării energiei îl revoltă pe Strahov cu unilateralitatea sa Въ *) Din acest punct de vedere, pentru Strahov nu există nicio contradicție în faptul că omul este nu numai o ființă spirituală, ci și cel mai înalt animal imaginabil: "de fapt, se dovedește că nu numai animalitatea nu este contrară spiritualității, nu numai animalitatea este contrară spiritualității; dar chiar şi că pentru spirit este nevoie de cel mai înalt grad de animalitate Omul este animalul cel mai perfect, nu pentru că în el se manifestă un spirit, care suprimă proprietățile animale - nu, omul, și pur și simplu ca animal, reprezintă pentru noi realizarea celei mai înalte dezvoltări a animalității (p) Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT articol "Despre legea conservării energiei", publicat în jurnalul nostru și retipărit în cea de-a doua ediție a "The World as a Whole", H N spune, printre altele: "Cunoașterea legii energiei crește nemăsurat capacitatea noastră de a controla fenomenele materiale Dar cu cât semnificația acestei legi este mai mare în domeniile indicate, cu atât răspunde mai puțin celorlalte solicitări ale noastre Este ca și cum el nu ne mișcă deloc în cunoașterea actuală a naturii, în înțelegerea acelei ființe cu

care suntem conectați cu întreaga noastră ființă Varietatea fenomenelor și a ființelor lumii, corelația lor armonică, esențialitatea lor diferită și ierarhia corectă - toate acestea nu sunt deloc lămurite Dimpotrivă, legea energiei indică în natură o anumită trăsătură de uniformitate, netezește toate diferențele, afirmă o singură regulă, căreia, într-o anumită privință, sunt supuse în mod inevitabil toate fenomenele materiale" (p -δδί) Unde să cauți cea mai înaltă soluție pentru existența lumii, sursa explicației armoniei lumii, oportunitatea organismelor, sensul vieții umane? La aceasta Strahov răspunde clar: "Deși nu am începe să-i atribuim lui Dumnezeu orice varietate observabilă de lucruri, totuși, cunoașterea actuală care satisface toate nevoile noastre trebuie să provină din această varietate și trebuie să ne conducă la Dumnezeu, să subliniem că numai în El este sensul tuturor ființelor " (M k Ts , p) "Conceptul de Dumnezeu", spune el în altă parte în carte, "este un concept prin excelență, adică mai puţin decât orice altceva este disponibil pentru reprezentare După înțelegerea cea mai comună, totul depinde de Dumnezeu, totul se întâmplă de la El, El este începutul și sensul a tot ceea ce există Prin urmare, pentru gândire, El reprezintă cea mai profundă adâncime, punctul extrem până la care poate ajunge Gândirea materialistă, urmându-și cursul obișnuit, tinde să imagineze Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI N N STRAKHOV Dumnezeu, și de aceea cade în dificultăți incalculabile" (p -) "Deoarece conceptul de Dumnezeu este conceptul central la care ne reducem pe toți ceilalți, deoarece lumea este complet determinată de voința creatoare a lui Dumnezeu, atunci toate întrebările sunt reduse la înțelegerea modului în care lucrurile depind de Dumnezeu În comparație cu aceasta, numărarea substanțelor pe degete este o afacere goală O multitudine de substanțe este un semn direct de slabă cunoaștere, pentru că gândirea, așa cum am spus deja, este reducerea multora într-una singură" (p) Este interesant de comparat cu opiniile teoretice declarate ale lui Strahov asupra lumii și structurii ei, asupra locului pe care omul îl ocupă în ea și asupra rolului lui Dumnezeu în lume semnificația sa Iată părerile lui despre acest subiect: ¿Viața nu este doar mulțumire de sine, ci și autodistrugere, nemulțumire de sine" (p b) "Atâta timp cât există o sarcină care nu a fost rezolvată, atâta timp cât există un plan care nu a fost îndeplinit, atât timp cât există un scop care nu a fost atins, activitatea este încă posibilă Și, în consecință, chinurile sufletului ne împing înainte, către cele nerezolvate și imperfecte Este esența durerii nașterii Acel nou lucru vine în lume - viitorul misterios care vine - nu se desprinde de noi, noi înșine îl dăm naștere" (p) "Viața este adesea o comedie, dar în esență este cea mai profundă dramă Nu compunem această dramă, acționăm cu nasul în ea, noi înșine suntem absorbiți de intriga ei Această dramă și-ar pierde toată valoarea pentru noi dacă deznodământul ar depinde de arbitrariul nostru, sau dacă am ști-o dinainte Viața este o adevărată înnoire, un adevărat mister, și de aceea marea ei trăsătură se dezvăluie în faptul că, așa cum viitorul este necunoscut, este complet necunoscut ce iese din viața fiecăruia dintre noi" (pp -)) Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROGA Cu o asemenea viziune asupra vieții umane, extrasă din experiența de zi cu zi și nu din simpla reflecție teoretică, aproape nimeni nu se va îndoi că H N Strahov avea un drept complet legitim de a încerca să îmbine în viziunea sa asupra lumii raționalismul ușor natural și inerent în mintea lui cu un firesc pentru toată lumea, nu numai o persoană care gândește serios, ci și o persoană cu sentimente profunde, credință în incomprehensibilitatea bazei fundamentale a vieții - sobrietatea

filozofică a gândirii și o metodă dialectică de a gândi cu sinceritate, dar originală religiozitate Dualismul lui Strahov a fost doar o manifestare specială a dualismului ireductibil al naturii și gândirii umane și el, după cum am văzut, a profesat acest dualism nu numai practic, ci și teoretic, deși s-a străduit să-l rezolve în cel mai înalt monism idealist Viața lui Strahov în sine a fost un fel de dramă emoțională care a dus la un astfel de dualism Sincer și complet devotat literaturii, fără îndoială dotat, excepțional de versatil (pentru societatea noastră), educat și luminat, a întâlnit în activitatea sa literară până la vârsta sa foarte matură numai amestecuri - neînțelegeri grosolane, deseori ridicol, sau desconsiderare totală Nu s-a obișnuit imediat cu o astfel de poziție și așa își caracterizează, deja în anii săi de maturitate, propria poziție de scriitor: "Că literatura noastră este literatură fanatică, nu există nicio îndoială Raționamentul, dezvoltarea corectă a gândurilor, disputele consistente din punct de vedere logic nu există între noi, sunt aproape imposibile prin natura scriitorilor noștri și prin natura publicului nostru Cu noi, posibil și au o cale, aproape exclusiv, numai tot felul de credință și ură , tot felul de idolatrie și călcare în noroi, tot felul de fluierat și închinare Umilul tău slujitor are cu atât mai mult dreptul să spună aceasta, cu cât el însuși aparține numărului celor călcați în noroi Tu Biblioteca "Runivers" ÎN MEMORIA LUI H N STRAKHOVA poate că nu și-au închipuit că lucrurile ajunseseră într-o astfel de extremă și că mă aflam într-o poziție atât de groaznică; dar Faptul a fost deja declarat de cei care pot fi considerați destul de versați în astfel de chestiuni În Buletinul Bursei din , din noiembrie, orașul Mihailovski, jumătate cu triumf, jumătate cu regret, spune: "L-am călcat în noroi pe domnul Strahov, un om etc " cred că iau tot incidentul ca pe o glumă; eforturile acestor "noi" nu au fost întotdeauna fără succes " ("Despre adevărurile eterne", p) În convorbirile și scrisorile sale private, H N și-a exprimat uneori în mod emoționant, cu o extremă modestie a expresiei, recunoștința pentru faptul că, în cele din urmă, a fost citit, înțeles și apreciat; "Îți mulțumesc cu umilință pentru scrisoarea ta", ne-a scris în aprilie g , atât pentru că mi-a lăudat cartea (Despre conceptele fundamentale), cât și pentru că mi-a cerut sfatul Sunt foarte mulțumit de atenția dumneavoastră și mărturisesc că v-am reproșat de mai multe ori că nu m-ați citit până acum vă mulțumesc că ați menționat despre mine și cu atâta onoare în introducerea dumneavoastră această onoare îmi este încă necunoscută" un an mai târziu, în qo, H N a scris printre altele: ai mulți dușmani " Acest lucru m-a supărat foarte tare și m-a pus pe gânduri De ce? Sunt instigatori, mă plic cu abuzuri și apoi ies supărat, și ceartă" Da, H N Strahov a avut mulți dușmani literari, care deseori îl certau în zadar pentru cuvântul său de convingere sincer și sincer la întrebări, uneori complet teoretice, iar H N avea perfectă dreptate când spunea că noi, în Rusia, nu știm să ne certăm și motiv; și între timp, era încă un gânditor ieșit din comun, oricât de mult îl certau Suntem pe deplin de acord cu opinia stimatului nostru coleg, profesorul Universității din Sankt Petersburg, Alexander Iva Biblioteca "Runivers" NIKOLAI GROT novice Vvedensky că "semnificația activităților regretatului H N Strahov pentru filozofia rusă în curs de dezvoltare constă în faptul că a scris mai multe cărți cu ajutorul cărora în Rusia pentru o lungă perioadă de timp vor începe de bunăvoie să învețe să gândească și care pentru la fel de mult vor fi considerate exemple de prezentare filosofică ("Educație", martie , p : articolul "Semnificația activității filosofice a lui N N Strakhov"), Strahov nu a fost un geniu

creativ, creatorul unui nou sistem filozofic care ar putea avea semnificație mondială Dar încă nu ne-am ridicat la nivelul lui Platos și Aristotel: solul nostru socio-intelectual este prea nefavorabil și mizerabil pentru asta Multe mulțumiri lui Strahov pentru că a fost unul dintre primii care a îndemnat în mod deosebit și clar poporul rus să gândească independent, renunțând totuși la știință și la istoria gândirii vest-europene Nu era un slavofil cu mintea îngustă, ci o persoană cu adevărat rusă care, la fel ca Danilevsky, credea că "suntem chemați să aducem contribuția noastră deosebit de valoroasă la cultura paneuropeană și să desființăm unele dintre contradicțiile acesteia Ca gânditor dialectic, a admis nevoia unei "teze" și "antiteze" (în spiritul lui Hegel), dar el însuși s-a străduit să ducă la îndeplinire în felul său ultima sarcină a gândirii - sinteza Există mulți oameni în literatura noastră care sunt corect conștient de amploarea acestei sarcini? Suntem profund convinși că imaginea lui Strahov ca gânditor rus aparte va crește din ce în ce mai mult și că lucrările sale vor deveni în curând o antologie filozofică pentru fiecare cititor rus care dorește să facă primul pas serios către gândirea independentă Din păcate, puțini dintre noi i-am studiat cu atenție operele filozofice și literare Nicolae Grot Biblioteca "Runivers" Armonia creștină a spiritului Studiu etico-psihologic x) (Dedicat "Exaltarea Crucii Prima Frăție Muncitoare") "Împărăția lui Dumnezeu nu va veni într-o manieră vizibilă" Ev din Luca, cap XVII, art Ce înseamnă cuvintele "Împărăția lui Dumnezeu"? Pentru credinciosul adevărat, împlinirea tuturor dorințelor prețuite ale inimii sale; pentru oamenii care își imaginează că sunt credincioși, neînțelegând în Cine !) Tipărirea acestui articol de Nikolai Nikolaevich Neplyuev, un cunoscut filantrop rus, organizator al Frățiilor Creștine Muncii, în principal în sudul Rusiei, un om care și-a dedicat dezinteresat întreaga viață și activitate bunăstării vieții oamenilor și ridicarea nivelului moral și a activității de sine în rândul maselor țărănești, editor I vin de aici convingerea că viziunea spirituală și morală a unei astfel de persoane nu poate decât să prezinte un profund interes pentru societatea rusă Acest articol nu este nici un studiu științific, nici un discurs strict filozofic sau teologic, dar este un document psihologic interesant - mărturisirea unui om care este în întregime impregnat de spiritul creștin și care se străduiește să-și armonizeze cu strictețe întreaga viață și activitatea socială cu perspectiva asupra lumii pe care a dezvoltat-o prin studiul direct Sfintei Scripturi O încercare de a formula clar această viziune asupra lumii din partea unui lider care a dovedit stabilitatea de nezdruncinat a convingerilor sale nu putea să nu întâmpine simpatie în rândul oamenilor care gândesc și respectă orice gândire sinceră și independentă N N Neplyuev a publicat o serie de articole și scrieri religioase în străinătate (la Leipzig), dar apare pentru prima dată în fața publicului rus și în presa rusă Acest articol este o introducere generală într-o lucrare mai mare Editorial Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers " HH NEPLYUEV ei cred - un triumf teribil al voinței lui Dumnezeu, ostil voinței lor, pentru necredincios și persoana care se închipuie ca atare - o combinație fără sens de cuvinte, fără niciun conținut interior De fapt, nu există și nu poate exista o asemenea ființă vie și inteligentă care să nu poată tânji după realizarea Împărăției lui Dumnezeu în sensul în care o înțelege Apocalipsa, în care credinciosul conștient nu poate decât să o înțeleagă Creatorul bun și rezonabil al tuturor, Prima Cauză a tot ceea ce există, a creat totul pentru un scop final bun și rezonabil Împărăția lui Dumnezeu este realizarea acelui bine cel mai înalt,

pentru care a fost creat tot ceea ce există Voința lui Dumnezeu nu poate fi în contradicție cu binele făpturilor Sale, ci conține în sine un bine care depășește cu infinit cele mai sălbatice dorințe ale inimii noastre: "Ochii n-au văzut, urechile n-au auzit și asta nu a intrat în inima omului pe care a pregătit-o Dumnezeu" Dumnezeu este Unicul Creator al omului, de altfel, al întregului om, cu toate proprietățile spiritului său și toate organele corpului său corespunzătoare acestor proprietăți Nu poate exista o astfel de nevoie, o asemenea dorință într-o persoană, care să nu primească nu numai înțelegerea și dorințele sale complete, ci și depășind infinit, satisfacție în Împărăția lui Dumnezeu, atunci când scopul ultim al creației Sale este realizat în triumful voinței lui Dumnezeu Dacă vreo dorință a inimii noastre nu este satisfăcută așa cum o dorim, este doar pentru că ne dorim mai puțin pentru noi înșine decât dorește Dumnezeu pentru noi "Știu și sunt sigur în Domnul Isus că nu este nimic necurat în sine" I), și nu poate fi, pentru că totul are o singură Cauză Întâi - Unul Creator Toate dorințele inimilor noastre vor găsi satisfacție deplină în Împărăția lui Dumnezeu - numai înălțate, sfințite și, mai mult, depășite la infinit Un creștin care crede în mod conștient și care înțelege viziunea creștină asupra lumii nu poate gândi altfel Pentru el, Împărăția lui Dumnezeu este satisfacerea completă, absolută a tuturor nevoilor I Epistola către Korina, cap Il, art) Am mâncat, la romani, cap XIV, art Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI spiritul lui fluvial Ce ființă rațională, vie, nu își poate dori același lucru? O persoană care își imaginează credincios, neînțelegând în Cine crede, poate pronunța indiferent cuvintele: "Vie Împărăția Ta" - și își imaginează că fericirea lui depinde mai mult de succesul la târgul vieții decât de punerea în aplicare a voinței sale Creator în Împărăția lui Dumnezeu; el poate gândi așa doar pentru că nu s-a gândit la nimic și nici măcar nu a învățat alfabetul creștinismului El nu înțelege că Dumnezeu este Iubire, nu înțelege că voia lui Dumnezeu-Iubire nu poate contrazice fericirea lui, că Împărăția lui Dumnezeu-Iubire este împlinirea tuturor dorințelor prețuite ale inimii sale, nu înțelege că Dumnezeu -Dragostea îl iubește infinit mai mult decât știe el însuși să se iubească și i-a pregătit fericirea veșnică, depășind la infinit cele mai încântătoare vise ale inimii sale De fapt, și inima lui tânjește tocmai după acea fericire pe care o poate experimenta doar în Împărăția lui Dumnezeu, pe care "cântările plictisitoare ale pământului" nu o pot înlocui O persoană care nu crede sau nu se imaginează ca atare, în esență, trăiește prin aceeași dorință de satisfacere completă a tuturor nevoilor umanității suferinde - în plus, trăiește prin aceeași credință în victoria finală a binelui și a fericirii, prin aceeași credință în realizarea binelui comun prin "progres", "evoluție", "luptă pentru existență", deși această credință, fără credință în Dumnezeu Creatorul, bun, rezonabil și atotputernic, nu are nicio bază rezonabilă Atât de puternic este instinctul fericirii, presimțirea acelui scop bun, final, pentru care Dumnezeu-Iubirea ne-a creat, care se va realiza în Împărăția lui Dumnezeu! Cât de diversă este înțelegerea lui Dumnezeu, cauza rădăcină a ființei, atât de diversă este înțelegerea Împărăției lui Dumnezeu, scopul ultim al creației și căile care duc către binele cel mai înalt Oamenii care nu se cred sau nu-și imaginează ca atare, atunci când sunt logici, cad în mod natural într-un pesimism sumbru, înțelegând lipsa de temei a oricărei speranțe, în același timp negând Bunul Creator, pa-sÿMHaro și atotputernic, în același timp negând Rațiunea Superioară, conducând lumea organism la un obiectiv final bun; cand nu sunt logici, refuzand sa creada, cad in superstitie,

construindu-si sperantele optimiste pe una nefondata Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV ipoteza că o mașină rea se va corecta singură, că binele va ieși din rău prin evoluție, iar demonii răi, prin lupta pentru existență, se vor transforma în îngeri strălucitori Oamenii care cred, când nu știu în cine cred, când mintea și inimile lor nu sunt luminate de lumina din Lumina Cerească, adevărul absolut al Revelației, prezintă, de asemenea, o varietate uimitoare în determinarea căilor care conduc către Împărăția lui Dumnezeu, în conformitate cu varietatea infinită a ideilor lor despre Dumnezeu Este o mare greșeală să credem că toți oamenii care se numesc creștini cred în același Dumnezeu Ignoranța completă a surselor originale ale Apocalipsei și discordia flagrantă dintre credință și rutina vieții fac posibil - chiar și obișnuit - ca oamenii care sunt la fel de convinși de rigoarea credinței lor legale, se închină la zei complet diferiți, care nu au nimic în comun cu adevăratul Dumnezeu al Profeților, Hristos și Apostolilor cel mai bun mod de a fi admis în Împărăția lui Dumnezeu pentru a obține protecția celor care au acces la treptele tronului Său a; alții cred într-un zeu rău, un urâtor de oameni sumbru, care urmărește ostil fiecare pas al creaturilor sale, mereu gata să condamne și să execute - într-o zeitate mohorâtă, pentru care orice bucurie este o insultă, care poate fi ispășită doar încântându-l cu vederea auto-torturii continue; încă alții cred într-o zeitate mercenară și tâmpită, care este ușor mituită cu daruri și lingușiri pentru acomodare mulțumită cu răutate și minciună; al patrulea cred într-o zeitate care se teme de lumina rațiunii, care favorizează doar exercițiile evlavioase, verbozitatea nenumăratelor rugăciuni și lupta evlavioasă a prosternarilor Toți sunt de acord asupra unui singur lucru: într-o neînțelegere completă a Adevăratului Dumnezeu, Dumnezeul Revelației, Iubitor și Înțelept Tată Ceresc, într-o completă neînțelegere că Iubirea-Dumnezeu nu poate coexista binevoitor cu demonii răi, indiferent ce fac acești demoni, că singurul mod de a-I merita bunăvoința și de a fi admis în Împărăția Sa, de a înceta să mai fie demoni după dispozițiile cuiva, de a se pocăi și de a crea roade demne de pocăință - de a se pocăi nu numai de răutate, ci și de răceala inimii cuiva - de a crea fructe demne de pocăință, nu în sensul jertfei, Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI datorie grea, caritate mulțumită de sine, nu cu amărăciune și scrâșnire din dinți, ci în sensul nevoii urgente a unei inimi iubitoare, rod firesc al iubirii triumfătoare, dragoste smerită frățească ajunsă la puterea inspirației, iubire activă Aceasta a fost această renaștere într-un om nou pe care Hristos Mântuitorul a arătat-o și propovăduită de apostolii Săi ca o condiție indispensabilă pentru reconcilierea cu Dumnezeu, posibilitatea de a fi admis în Împărăția lui Dumnezeu Iubire triumfătoare, activă - aceasta este ceea ce ne face înrudiți în duh cu Iubirea-Dumnezeu, de dragul fericirii eterne a comuniunii cu Acela care ne-a creat, Tatăl nostru iubitor din ceruri, aceasta este ceea ce ne face frați în duh, părtași la Marea Frăție a Îngerilor și Sfânta Biserică a lui Dumnezeu, Împărăția lui Dumnezeu! De aceea Domnul a spus: "Împărăția lui Dumnezeu nu va veni într-un mod vizibil", pentru că nicio instituție, nicio organizație, nicio faptă nu poate realiza Împărăția lui Dumnezeu pe pământ De aceea Domnul a spus: "Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul tău", în taina minții tale, în taina inimii tale Dacă, după dispoziția spiritului tău, ești străin de Dumnezeu și de Sfinții Săi, toate jertfele sunt zadarnice, toate faptele sunt zadarnice: "Dacă îmi dau toate averile și dau trupul meu să fie ars, dar Nu am dragoste, nu-mi folosește asta" x) Deci, fără starea de spirit potrivită, nicio

organizație, nicio afacere nu are vreo semnificație Fiecare organizație, atât Biserica locală, cât și Frăția, pretutindeni poate fi pătrunsă de oameni a căror dispoziție sufletească nu corespunde organizației și faptelor săvârșite în ea; mai mult decât atât, Împărăția lui Dumnezeu nu va fi în ei, ei nu vor fi părtași la Împărăția lui Dumnezeu și astfel organizația însăși nu poate fi decât o reflectare mai mult sau mai puțin adevărată a Împărăției lui Dumnezeu în cadrul majorității membrilor săi, ci o realizare invizibilă a Împărăţiei lui Dumnezeu însăşi pe pământ De aici rezultă, așa cum crede contele L N Tolstoi, că orice organizație este inutilă? Aceleași fapte care, fără starea de spirit potrivită, n-ar fi avut Ap Pavel, am mâncat, lui Korina , Ch XSh, art Biblioteca "Runivers" H Bună NEPLYUEV de semnificație mântuitoare, devin manifestări inevitabile ale Împărăției lui Dumnezeu în interiorul unei persoane din momentul în care sunt rodul firesc al iubirii active, triumfătoare Așa este cu fiecare organizație; organizația în sine, fără starea de spirit corespunzătoare a participanților la ea, nu numai că nu poate avea nicio valoare salvatoare, dar este chiar fatală destinată să degenereze la nivelul stării de spirit a majorității care creează viață în ea; aceeași organizare, în prezența dispoziției participanților care îi corespunde, este o manifestare naturală, inevitabilă, a acestei dispoziții Absența oricărei organizații este anarhie, care nu corespunde deloc nici voinței înțelepte a Înțeleptului Creator, nici Împărăției lui Dumnezeu din interiorul omului A nu organiza binele în mijlocul răului organizat este deopotrivă nerezonabil și crud în raport cu oile blânde care rătăcesc singure printre lupii răpitori Este imposibil să slujim cauzei nerezonabile a lui Dumnezeu x), că Domnul Dumnezeu ne-a poruncit să practicăm materialismul în raport cu păcătoșii Deci, întreaga persoană este un spirit omogen, înzestrat de Creator cu multe proprietăți diferite și liber arbitru, care îi permite să-și îndrepte în mod arbitrar energia spre manifestarea uneia sau alteia proprietăți a spiritului În capitolele următoare, voi încerca să demonstrez prin cuvintele Apocalipsei în lumina spiritului dătător de viață al credinței că toate proprietățile spiritului pot fi reduse la trei categorii, că fiecare dintre aceste categorii are propriul loc specific în armonia armonioasă a stării de spirit creștine a spiritului, și care anume din raportul lor reciproc în starea de spirit și viața omului și depinde de gradul de dizarmonie păcătoasă sau armonie sfântă a spiritului uman, iadul sau raiul din noi Dragoste Dintre toate proprietățile spiritului, Apocalipsa evidențiază cu insistență iubirea, dând cu insistență dragostea pe primul loc, ridicând cu insistență iubirea la o asemenea înălțime de la care, ca o lumină, ar lumina atât starea generală, cât și întreaga viață a copiilor credincioși ai Tatălui Ceresc, creștini neipocriți, cinstiți Apocalipsa este atât de bogată în locuri marcate cu pecetea legii eterne a întâietății iubirii asupra tuturor celorlalte proprietăți ale spiritului, încât este imposibil să dăm aici toate zicările impregnate de spiritul acestei legi, este greu de ales din ele cele mai strălucitoare și mai puternice: o asemenea putere, un astfel de foc dumnezeiesc, o astfel de inspirație înălțătoare pătrund cuvintele aleșilor lui Dumnezeu de fiecare dată când trebuie să mărturisească semnificația iubirii în economia vieții lumii Ucenicul iubit al lui Hristos Mântuitorul, Cel pe care Mântuitorul lumii, Apostolul și Evanghelistul Ioan, l-a iubit cu dragoste tandră Carte Geneza cap VI, art Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV Pe bună dreptate, teologul poate fi numit cântăreț al iubirii, mare mărturisitor al primatului iubirii

în armonia dispoziției creștine, în armonia vieții creștine prin credință Dar nu este singurul care este pătruns de conștiința semnificației primordiale a iubirii - toți Apostolii mărturisesc cu voce tare această mare, veșnică lege a adevărului lui Dumnezeu și ultimul dintre cei care s-au alăturat familiei apostolice, ucenicul lui Gamaliel, învățatul fariseu, apostolul Pavel, a devenit creștini nom și a primit harul apostoliei, când Duhul Sfânt "l-a învățat totul și i-a amintit de toate", a fost ridicat la o înălțime de înțelegere a sensului iubirii, nu inferior până la înălțimea intuiției inspirate a celui mai divin Ioan Capitolul al treisprezecelea al primei epistole din Ap Pavel către Corinteni poate fi pus pe bună dreptate lângă prima epistolă conciliară a Sf Ioan; ambele pagini minunate ale Apocalipsei, pline de venerație ale iubirii triumfătoare, atotcuceritoare, sunt cele mai strălucitoare raze ale acelei iubiri nemărginite pe care Domnul Iisus Hristos a lăsat-o moștenire în ultima conversație cu Apostolii, consemnată în capitolele XIII-XVII din Evanghelie lui Ioan "Dumnezeu este iubire" *) În aceste cuvinte - întreaga Evanghelie a neprihănirii lui Dumnezeu; în aceste cuvinte, repetate de două ori într-o singură epistolă, este sensul rațional al creației, revelația sacrificiului nemăsurat al întrupării Fiului lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră, temelia solidă a speranței rezonabile pentru fericirea veșnică, scopul ultim al existența a tot ceea ce există "Dumnezeu este iubire " În aceste cuvinte se află piatra de temelie a credinței vesele, sancțiunea celei mai înalte raționalități a iubirii dezinteresate, iubirea până la jertfa de sine, iubirea până la moartea pe cruce În aceste cuvinte, sursa înțelegerii armoniei sfinte a Duhului lui Dumnezeu, calea de a restabili armonia sfântă a spiritului neliniștit al omului, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu Apostolul nu Îl numește pe Dumnezeu "Rațiune", nu Îl numește pe Dumnezeu "Atotputernicie", nu Îl numește pe Dumnezeu "Eternitate", el spune: "Dumnezeu este iubire" și, prin aceasta, mărturisește că primul loc în veșnic, neschimbat, armonia sfântă a Duhului lui Dumnezeu este ocupată de iubire, acea înțelepciune și atotputernicie și toate celelalte proprietăți ale lui Dumnezeu sunt subordonate acesteia;) I Poz App Ioan, cap IV, art și art şi t Biblioteca Runiverse ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI mărturisește că în om, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, dragostea trebuie să ocupe primul loc atât în duh, cât și în viață, că fără aceasta chipul și asemănarea Creatorului, pervertite de păcat, nu pot fi restabilite în el, unanimitatea a fiului risipitor nu poate fi realizat cu Tatăl Ceresc iubitor, nu poate exista împăcare, nu poate exista pace spirituală, nu poate exista Împărăția lui Dumnezeu în noi "Dumnezeu este iubire " Cu aceste cuvinte se condamnă pentru totdeauna erezia ereziilor, amăgirea nebunească a celor care îndrăznesc să se numească creștini și chiar să se laudă cu ortodoxia lor, rămânând reci, nesimțiți, uscati la inimă, nerecunoscând dragostea drept prima, principala datorie, nu aprecierea iubirii în ceilalți, a suporta ordinea vieții bazată pe interes personal sau pe violență, a nu crede în cea mai înaltă raționalitate a iubirii, considerând ca o utopie naivă însăși posibilitatea unei organizări armonioase a vieții pe bazele iubirii "Cine nu iubește nu-L cunoaște pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire " Toate eforturile de a evita această lege de bază a creștinismului, de a înlocui orice monedă falsă cu aurul curat al iubirii vii, active, triumfătoare, sunt în zadar Limbajul onctuos și vorbirea măgulitoare nu vor înșela și nu vor satisface Iubirea-Dumnezeu "Acești oameni se apropie de mine cu buzele și Mă cinstesc cu limba lor; dar inima lor este departe de mine Dar degeaba mă onorează Nici

referirea la un obicei cinstit de timp transmis de la părinți nu va ajuta: "Ai eliminat porunca lui Dumnezeu prin tradiția ta! Ipocriti!") Asigurarea iubirii nu va ajuta, cu modestie ascuns în adâncul inimii credincioase: "Din belșugul inimii gura vorbește>) "Vrei să știi, neîntemeiată, că credința fără fapte este moartă") "Dumnezeu este dragoste, și cine rămâne în dragoste rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu în el") Dragostea este un semn indispensabil al adevărului *) Am mancat Ap Ioan, cap IV, art s) Ev din Matei, cap VIII, art) Ev din Matei, cap VSh, art) Ev din Matei, cap XII, art) Poz Ap James, cap II, art) I Poz Ap Ioan, cap IV, art v Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV al crestinismului nostru, semn necesar al rigoarei credintei legale, de altfel, iubirea care ajunge la tandrete: "Fiti dragoste fraterneasca unii cu altii cu tandrete"*) la gelozie, dupa exemplul lui Dumnezeu: "La gelozie iubeste duhul care traieste în noi" *), la jertfa de sine, până la moartea crucii: "Vă dau o poruncă nouă, să vă iubiți unii pe alții, precum v-am iubit Eu") "Dumnezeul iubirii și al păcii") nu poate prefera iubirea activă, vie, tandră, nici cunoașterea teologică, nici asceza autochinerii neîncetate sau cea mai largă caritate, nici respectarea cea mai strictă a ritualismului ortodox: cunoașterea, dar credința care funcționează prin iubire") Fără iubire abnegativă, vie, activă, duioasă, stăpânind cu putere în duhul nostru, pătrunzând în întregul nostru spirit și în întreaga structură a vieții noastre, neîncetat triumfătoare în toate relațiile noastre cu Dumnezeu și cu aproapele, nu există creștinism: " De aceea, toți vor ști că sunteți ai Mei ucenici, dacă veți avea dragoste unii pentru alții ") Fără o astfel de iubire, nu există merit în ochii lui Dumnezeu, nu există posibilitatea de împăcare cu Tatăl Ceresc, nu există mântuire: "Dacă vorbesc în limbi omenești și îngerești, dar nu am dragoste, atunci sunt un sunet de cupru sau un chimval sunet Dacă am darul profeției și știu toate tainele și am toată cunoașterea și toată credința ca să pot muta munții și nu am dragoste, atunci nu sunt nimic Și dacă îmi dau toate averile și "dau trupul meu să fie ars, dar nu am dragoste, nu-mi folosește") Nu există merit nici în elocvența cea mai fascinantă, nici în cea mai întinsă cunoaștere, nici în cea mai neclintită credință, nici în minunile născute din credință, nici în cea mai ruinantă caritate, nici chiar în voluntar *) Poz Ap Pavel către Romani, cap XII, art io) Poz Ap James, cap IV, art) Ev din Ioan, cap XIII, art x) II Poz Ap Pavel la Corint, cap XIII, art Și) Poz Ap Pavel către Galateni, cap V, art) Ev din Ioan, cap XIII, art) I Poz Ap Paul către Korina, cap XIII, art Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI martiriul, dacă toate acestea nu au ca izvor iubirea, nu este rodul firesc al iubirii Doar iubirea, și, mai mult, iubirea excepțională, dă dreptul de a fi un slujitor în cauza lui Dumnezeu, un intermediar-făcător de pace între omenirea păcătoasă și Tatăl Ceresc, dă dreptul de a paște oile turmei lui Hristos "Simon Ionin! Mă iubești mai mult decât ei, hrănești mieii mei " Dragostea și nimic altceva decât iubirea ar trebui să fie scopul ultim al predicării bisericești, al oricărei zidiri, al oricărei discursuri evlavioase: "Scopul îndemnului este iubirea dintr-o inimă curată" *) Dragostea este mai importantă decât credința pentru că o include în sine ca parte integrantă: nu poți să-ți iubești aproapele fără să-l iubești pe Creatorul lor, nu poți iubi pe Dumnezeu fără să crezi în El, nu poți iubi omenirea fără să crezi în posibilitatea transformării ei într-un ideal luminos demn de iubire, nu se poate baza pe această transformare fără a crede în Creatorul iubitor, înțelept și atotputernic, care a predeterminat existența eternă a iubirii, luminii, armoniei și frumuseții "Dacă am toată

credința și nu am dragoste, atunci nu sunt nimic") "Și demonii cred și tremură" *), dar nu iubesc "Acum rămân acestea trei: credința, speranța, iubirea; dar dragostea lor este mai mare") Dragostea este mai importantă decât cunoașterea și, prin urmare, trebuie să domnească asupra rațiunii și să nu fie supusă acesteia; rațiunea poate să nu conducă la iubire, ci dimpotrivă, care duce la mândrie, usucă inima, stinge iubirea Iubirea nu poate renunța la rațiune, nu poate să nu vrea să înțeleagă rațional voia lui Dumnezeu, nu poate decât să dorească rațional să facă cel mai mare bine aproapelui, nu poate să nu iubească rațiunea, ca un talent drag încredințat de Tatăl preaiubit în folosul iubitului iubiți frați "Cunoașterea umflă, dar dragostea zidește") "Cine îl iubește pe Dumnezeu i se dă cunoștință")) Ev din Ioan, cap XXI, art) I Poz Ap Pavel către Timotei, cap III,' art) I Poz Ap Paul către Korina, cap XIII, art) Catedrala Poz Ap James, cap II, art) I Poz Ap Paul către Korina, cap XSh, art) I Poz Ap Paul către Korina, cap VIII, art i) I Poz Ap Paul către Korina, cap VIII, art Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV "Cine îl iubește pe Dumnezeu" Un creștin credincios nu poate iubi fără Dumnezeu, nu poate lua de la Dumnezeu primul loc în inima lui, fără să devină imediat un păgân care și-a făcut un idol, indiferent dacă acest idol este un tată, mamă, fiu, fiică, soție sau prieten, știință, artă, bogăție, putere sau, de cele mai multe ori, "eu" - "pântece", după cum spune Scripturile *) "Ferice de cel care nu se condamnă pe sine în ceea ce alege Iar cine se îndoiește, dacă este, este osândit, pentru că nu este după credință și tot ce nu este după credință este păcat") "Tot ceea ce nu este conform credinței este păcat" Când orbii sunt în credință, uitând în Cine cred, ei plasează litera de respectare a posturilor și a sărbătorilor deasupra spiritului dătător de viață al inspirației, al iubirii și al divinității, când milioane de oameni obișnuiți se liniștesc la respectarea strictă a scrisorii de posturi și sărbători, închipuindu-și că l-au plătit pe Dumnezeu zeilor, rămânând nepoliticoși, răi ignoranți în credință, vicioși și păcătoși, incapabili să gândească, să simtă sau să trăiască prin credință, atunci devine o întrebare pentru un creștin sincer, credincios conștient , fie că ținerea posturilor, neînsuflețită de credință și iubire față de aproapele, este o ispită periculoasă pentru aproapele Cuvintele Apostolului nu ar trebui să fie citite în spirit în prezent astfel: "Nu voi post veșnic dacă postul îl jignește pe fratele meu"? "Mâncarea nu ne aduce mai aproape de Dumnezeu") "Dacă mâncarea Poz App Pavel către Romani, cap XIV, art - s) Poz App Pavel către Romani, cap XIV, art) Poz App Pavel către Romani, cap XIV, art -) I Poz App Pavla către Koryne , Ch VSH, art Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI jignește pe fratele meu, nu voi mânca pentru totdeauna carne, ca să nu jignesc pe fratele meu "Totul este curat, dar este mai bine să nu mănânci carne, să nu bei vin și să nu faci nimic care îl face pe fratele tău să se poticnească, sau să ispitească sau să leșine" *) "Dar dacă fratele tău este întristat de mâncare, atunci nu mai acționezi din dragoste " a) "Ai anulat porunca lui Dumnezeu prin tradiția ta Ipocriti! Bine a proorocit Isaia despre tine, spunând: Poporul acesta se apropie de Mine cu gura și Mă cinstește cu buzele lor, dar inima lor este departe de Mine Dar degeaba Mi se închină, învățând doctrine, porunci ale oamenilor Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură Nu înțelegi încă că tot ce intră în gură se duce in burta si este aruncat afara?? Iar ceea ce iese din gură iese din inimă "Sabatul este pentru om, nu omul pentru Sabat") "Deci nimeni să nu vă judece pentru mâncarea sau băutura voastră, sau pentru ce sărbătoare") "De ce, ca locuitori în lume, păziți de

poruncile: Nu atingeți, nu gustați, nu atingeți după poruncile și învățăturile omului Are doar înfățișarea înțelepciunii într-o oarecare neglijență a hranei cărnii") "Căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt Cine slujește astfel lui Hristos este plăcut lui Dumnezeu și merită aprobarea oamenilor") "Așadar, să căutăm ceea ce servește la pace și la edificarea reciprocă De dragul hranei să nu distrugi lucrările lui Dumnezeu") "fie că mâncați, fie că beți sau orice faceți, faceți totul pentru slava lui Dumnezeu") Aceasta este ceea ce spune Apocalipsa despre voluptate și voluptate Așa ne învață Apocalipsa să ne gândim la întreaga creație a lui Dumnezeu Nu este nimic necurat în sine, nu există proprietăți ale naturii și ale spiritului uman, care sunt necurate în sine Nu-) I Poz Ap Paul către Korina, cap VS, art) Poz Ap Pavel către Romani, cap XIV, art -) Poz Ap Pavel către Romani, cap XIV, art) Ev din Matei, cap XV, art) Ev din Marcu, cap II, art) Poz Ap Paul către Kolos , cap II, art ib E Poz Ap Paul către Kolos , cap II, art -) Poz Ap Pavel către Romani, cap XIV, art -) Poz Ap Pavel către Romani, cap XIV,' art -) I Poz Ap Paul către Korina, cap X, art Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV numai starea de spirit a unui spirit liber poate fi curată, relația sa cu Dumnezeu, cu sine, cu lumea exterioară și cu aproapele Împărțirea "Creației lui Dumnezeu, a corpului uman, a proprietăților spiritului său, hranei, animalelor, locului și timpului în pur și necurat a fost principala trăsătură a drojdiei fariseilor, transferând centrul de greutate de la viață-dăruind duh la scrisoarea morții, de la credința iubirii conștiente și vie până la "exerciții evlavioase", pe durata postului, pentru multiplicitatea rugăciunilor rostite de buze, pentru respectarea strictă nu a spiritului, ci a literelor al sărbătorilor, al studiului nu al spiritului, ci al literelor Scripturii Iată aluatul fariseilor, pe care Domnul nostru și Dumnezeul nostru, Mântuitorul lumii, Hristos, l-a osândit atât de amenințător, de care atât de gelos i-a păzit și i-a avertizat pe ucenicii Săi și prin toți, pe noi, creștinii neipocriți Fariseii au crezut, dar nu au înțeles în Cine credeau; saducheii nu au crezut, ci au stat în fruntea Vechiului Testament ierarhia bisericească și a dus la îndeplinire litera legii pentru a arăta mulțimii în scopuri politice și egoiste Fariseii nu au înțeles că totul este curat în creația lui Dumnezeu și au greșit sincer și i-au dus pe alții în rătăcire, închipuindu-și că există într-adevăr pur și necurat, că ei știu ce este curat și necurat, că tocmai această cunoaștere și abținerea de la impuritate este mântuitoare Saducheii, necrezând, nu puteau avea nicio bază pentru a determina purul și impurul, dar au păcălit mulțimea pentru a profita de frica lor de necurat și de încrederea lor în faptul că prin acțiuni cunoscute, prin îndeplinirea scrisorii de rituri cunoscute, ei, saducheii, s-au înălțat pe scaunul lui Moise, îi pot curăți de întinarea necuratului Iată aluatul saducheilor, care conform ■ Domnul echivalează răutatea cu aluatul fariseilor, unindu-i într-o singură condamnare comună! * Reglarea literei în locul transfigurării spiritului, încălcarea armoniei armonioase a creației lui Dumnezeu, prin împărțirea creației Sale în curată și impură - în locul restabilirii armoniei spiritului de la impuritatea sa de dizarmonie la puritatea armoniei unanimității și unanimității cu bunul și înțeleptul Creator / respectarea strictă a literei legii și ritualului în locul iubirii active și a faptelor de credință și iubire Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI ortodoxia oamenilor întunecați și fariseilor și saducheilor, care a fost stigmatizat de Mântuitorul lumii, să se abată în care este și mai

puțin scuzabil pentru noi decât fariseii și saducheii din Vechiul Testament - luați împreună De aceea, Apostolii protestează cu atâta ardoare împotriva jugului robiei spirituale, ne îndeamnă atât de inspirat să prețuim libertatea pe care ne-a dat-o Hristos! Să comparăm mărturisirea clară, destul de hotărâtă și chiar inevitabilă conform logicii credinței "în Unul Dumnezeu Creatorul" prin Revelație a legii generale că "totul este curat" *), cu tot ceea ce spune Apocalipsa despre iubire, despre rațiune, despre spirit și corp, carne Putem înțelege cu ușurință că sub cuvântul "duh" Revelația înțelege cele mai înalte proprietăți ale spiritului: iubire și rațiune, iar sub cuvintele "carne", "corp" - cele inferioare proprietățile spiritului, unite de noi sub cuvântul "senzații", înțelegem și faptul că pentru sfânta armonie a spiritului, Revelația nu necesită autotortura ascezei sumbre, care neagă chiar dreptul de a exista în spatele senzațiilor , ci doar că senzațiile ocupă locul trei în viața spiritului după iubire și rațiune, neposedând o persoană, nedominând iubirea și rațiunea, ci supunându-le Tocmai această armonie a spiritului, necesară pentru restaurarea în omul căzut a chipului și asemănării lui Dumnezeu, necesară pentru restabilirea unanimității și unanimității între fiul risipitor și Tatăl Ceresc, Apocalipsa acordă o semnificație excepțională, recunoscând fără ea împlinirea scrisorii chiar și a celor mai sacre rituri, cum ar fi circumcizia, este un sacrament din Vechiul Testament corespunzător sacramentului botezului din Noul Testament · · "Păziți-vă de aluatul fariseilor și saducheilor")> "Sunt mulți vorbăreți și amăgitori, mai ales printre cei tăiați împrejur strică case întregi, învață ce nu trebuie Cereți-i aspru, ca să fie "sănătoși în credință, fără a ține seama de fabulele evreiești și de decretele oamenilor care se îndepărtează de adevăr Pentru cei curați, totul este curat, dar pentru cei pângăriți și necredincioși, nimic curat nu este") "Știu * și sunt sigur că în Domnul Isus *) Simbol ortodox al credinței) A mancat Ap Pavel k Romani, cap XIV, art ao) Ev din Matei cap XVI, art v) Mâncat Ap Pavel k; Titus, cap I, v apoi ' Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV nu este nimic necurat în sine; numai cine socoteşte ceva necurat nu este curat" "Aţi fost chemaţi la libertate, fraţilor, dacă libertatea voastră nu ar fi prilej de a fi pe plac firii pământeşti, ci de a vă sluji unii altora cu dragoste" *) "Umblați în Duhul și nu veți împlini pofta cărnii") "Dar dacă ești condus de Duhul, atunci nu ești sub lege ") "Dar dacă trăim prin Duhul, atunci trebuie să acționăm și după Duhul") "Rodul duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdare, bunătatea, îndurarea, credința, blândețea, cumpătarea") "Fraților! chiar dacă cineva cade în vreun păcat, voi, duhovnicești, îndreptați-l în duhul blândeții, urmărindu-vă pe fiecare dintre voi, ca să nu fiți ispitiți Purtați poverile unii altora " "Orice seamănă un om, acesta va secera Cine seamănă trup din trup, va secera stricăciune, dar cel care seamănă în duh, va culege viață veșnică din Duh "În Hristos Isus nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur nu înseamnă nimic, ci o nouă creație") "Voi, care vă îndreptățiți prin lege, ați rămas fără Hristos, ați căzut de la har, dar noi așteptăm în duh și nădăjduim dreptatea din credință") "Căci în Hristos Isus nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur nu au putere, ci credința care lucrează prin iubire") "Ați fost cumpărați cu preț, nu vă faceți robi ai oamenilor") "Pentru că nu ai primit duhul robiei ca să trăiești din nou cu frică, ci duhul înfierii") "Așadar, stați în libertatea pe care ne-a dat-o Hristos și nu vă mai supuși jugul robiei" și) "Totul îmi este permis, dar nu totul este de folos; totul îmi este îngăduit, dar nimic nu trebuie să mă posede" δ) !) Poel

App Pavel către Romani, cap XIV, art) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art ib ·) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art și б) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art -) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art -) Poel App Pavel către Galateni, cap VI, art -) Poel App Pavel către Galateni, cap VI, art -) Poel App Pavel către Galateni, cap VI, art) Continuare App Pavel către Galateni, cap V, art - n) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art) I Poel App Pavla către Koryne , VII, st) Poel App Pavel către Romani, cap VIII, art) Poel App Pavel către Galateni, cap V, art ї) I Poel App Pavla către Koryne , Ch VI, art Biblioteca Runiverse ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI Formula armoniei creștine a spiritului Din tot ceea ce s-a spus în capitolele anterioare, urmează în mod logic următoarea scurtă formulă a armoniei creștine a spiritului, în consonanță cu voința neschimbătoare a Creatorului și, prin urmare, necesară pentru atitudinea și unanimitatea cu El și cu toți părtașii credincioși ai Împărăția lui Dumnezeu cu El: Rațiunea, ascultând de iubire, trebuie să domnească asupra senzațiilor În prezent, mulți au uitat atât de complet sensul creștin al cuvântului "dragoste" încât consider că nu numai că este util, ci chiar necesar să completez această formulă de armonie creștină a spiritului cu o definiție exactă a sensului cuvântului "dragoste" "în ea, despre care am vorbit mai sus Dragostea în sens creștin nu este un capriciu, nu este o atracție capricioasă pentru ceea ce ne dă o senzație plăcută; aceasta se numește poftă în Apocalipsa În cuvântul "iubire", Apocalipsa pune invariabil sensul de iubire triumfătoare, activă, îmbrățișând pe Creator și toată creația Sa și, alături de formula armoniei creștine a spiritului, avem motive să punem o scurtă formulă a Armonia creștină a iubirii, ca relație între iubirea în acord cu voia lui Dumnezeu yu k Dumnezeu, față de aproapele și de sine și anume: "Dragostea de aproapele, supunerea iubirii de Dumnezeu*, ar trebui să stăpânească asupra dragostei de sine sau, cu alte cuvinte: "Altruismul, supunerea iubirii pentru Dumnezeu, ar trebui să stăpânească asupra egoismului* Cu cât această sfântă armonie a spiritului este mai stabilă în noi, cu atât Împărăția lui Dumnezeu s-a așezat în noi, cu atât mai mult, chiar și în timpul vieții noastre, aici, pe pământul exilului, departe de patria noastră cerească, nu mai suntem " din această lume", dar aparțin Împărăției lui Dumnezeu devenit în duh frați ai îngerilor și sfinților Cu cât această sfântă armonie a spiritului este încălcată în noi, cu atât unanimitatea și unanimitatea dintre noi și părtașii Împărăției lui Dumnezeu sunt încălcate, cu atât ne îndepărtăm mai mult de asemănarea lui Dumnezeu, cu atât ne apropiem mai mult de bestialitate, cu atât mai mult Iadul, Gheena este mai aşezată în noi înfocat Fiecărui grad de dizarmonie îi corespunde o anumită dispoziție a spiritului, iar această dispoziție se manifestă clar în relațiile cu Dumnezeu, cu sine, cu vecinii, în întregul sistem al vieții familiale, sociale, statale și internaționale, nu în Întrebări de filosofie, carte ° Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV acele relații false care sunt recunoscute ipocrit în cuvinte și în modul în care se joacă o comedie pentru spectacol, dar în acele relații veridice care există de fapt în culisele vieții și sunt bine cunoscute majorității, deși nu este obișnuit să vorbim despre asta prea tare Așa cum o stare de spirit provoacă o anumită relație cu mediul înconjurător, tot așa faptele din rutina stabilită a vieții mărturisesc o anumită dispoziție care le-a dat naștere, indică un grad complet determinat de dizarmonie a spiritului De aceea, o scurtă formulă a armoniei creștine a spiritului poate fi foarte utilă în dificila sarcină a autocunoașterii, atât

pentru indivizi cât și pentru întregi grupuri sociale, pentru întregi neamuri, pentru întregi Biserici locale, pentru o întreagă epocă Aluatul Împărăției lui Dumnezeu se coace Mântuitorul lumii a venit să cheme pe păcătoși la pocăință, să propovăduiască Împărăția lui Dumnezeu, să împace pe fiul risipitor cu Tatăl Ceresc, cu Creatorul sfânt, bun și înțelept, să restabilească armonia duhului, să stabilească Împărăția lui Dumnezeu în interiorul omului Mântuitorul lumii știa ce fel de spirit este El Așa cum orice violență este contrară spiritului lui Dumnezeu, tot așa și Fiul lui Dumnezeu, propovăduind libertatea spiritului, a respectat întotdeauna această libertate în toți, respectată nu în sensul complacerii mulțumitoare, ci în sensul unei îndelungi răbdari milostive în așteptarea pocăinței voluntare, o întoarcere liberă "la libertatea slavei copiilor lui Dumnezeu b" De aceea Atotputernicul nu extermină răul și nu-i forțează spre bine De aceea, Fiul lui Dumnezeu nu a întemeiat Împărăția lui Dumnezeu pe tot pământul, în interiorul tuturor oamenilor, ci doar a sădit un grăunte de muștar în mintea și inimile celor care au acceptat de bunăvoie "apa vie a cuvintelor vieții veșnice " De aceea, arborele creștinismului crește treptat, încet și se acrește aluatul sfânt al Împărăției lui Dumnezeu, în măsura în care mințile și inimile se deschid de bunăvoie pentru Dumnezeu, în măsura în care Îl îngăduim lui Dumnezeu, fără să ne oblige, să reverse asupra noastră puterea harului, să venim și să locuim în sat Fără puterea harului lui Dumnezeu, noi, și înțelegând adevărul și adevărul armoniei sfinte a spiritului, nu vom găsi în noi înșine puterea să o atingem, cu atât mai puțin să o facem stabilă în noi Această putere ne poate fi dată numai de marele sacrament, unic, care stă la baza tuturor sacramentelor - sacramentul comuniunii cu Duhul Sfânt, iar acest sacrament nu se va săvârși peste noi sub nicio circumstanță Biblioteca "Runivers" ARMONIA CREŞTINĂ A DUHULUI activități fără consimțământul nostru, fără o dorință caldă, sinceră, neprefăcută din partea noastră și cu siguranță se vor realiza, în ciuda oricăror circumstanțe nefavorabile, în prezența unei bune voințe sincere, neprefăcute "Ceea ce este imposibil pentru om este posibil pentru Dumnezeu" Dumnezeu este puternic deodată să ridice sufletul viu de la rușinea celei mai înalte dizarmonii a unui om bestial la libertatea de glorie a armoniei sfinte a unui om asemănător lui Dumnezeu, dacă există suficientă stabilitate a voinței bune în noi Și astfel de minuni ale harului lui Dumnezeu s-au întâmplat Dar omenirea căzută este păcătoasă și iubitoare de păcat și rareori se întâlnesc în ea pe aceia asupra cărora, fără să-i forțeze, Domnul poate săvârși o asemenea minune Majoritatea au suficientă voință bună doar pentru a trece de la un grad mai mare de dizarmonie la unul vecin mai mic La fel sunt și societățile de oameni și popoarele întregi și bisericile locale Aluatul Împărăției lui Dumnezeu se coace Razele de lumină din Lumina Cerului pătrund treptat în minți și inimi Dar această mișcare nu este uniformă peste tot, în funcție de bunăvoința majorității reprezentanților unei anumite epoci Aluatul Împărăției lui Dumnezeu se coace, dar deși a avansat mult în maturitate la unii oameni individuali, la unele popoare, la unele Biserici locale, poate rămâne nemișcat în altele și poate cădea în trădarea completă a lui Dumnezeu și în lucrarea lui Dumnezeu în alții Prin puterea Duhului Sfânt, apostolii și comunitățile frățești întemeiate de ei au fost ridicați la sfânta armonie a unei vieți neipocrite, cinstite prin credință și apoi la ce rușinoasă trădare a lui Dumnezeu, la ce uitare a duhului a Apocalipsei, la ce profanare năprasnică a adevărului lui Dumnezeu în viață oameni care se numesc creștini nu au ajuns la Popoare întregi,

încrezători în credințele lor legale, Biserici locale întregi, care consideră că este dreptul lor inalienabil să monopolizeze Duhul Sfânt și să dețină cheile a Împărăției lui Dumnezeu?! Știind toate acestea, nu ne putem baza pe tradițiile părinților noștri și pe rutina vieții pe care ni le-au lăsat moștenirea; trebuie să înțelegem că aluatul Împărăției lui Dumnezeu se coace, că ceea ce este iertabil părinților noștri nu este iertabil pentru noi, că Dumnezeu este puternic să ne înalțe la sfințenie și viața noastră la neprefăcuta frăție creștină, dacă suntem sinceri flămânzi și însetați de adevăr * Biblioteca "Runivers" HH NEPLYUEV Nu există sfințenie fără pocăință, nu există pocăință fără autocunoaștere în lumina Apocalipsei Mai ales acum, când omenirea, sub influența Luminii din Lumina Cerească, a depășit tărâmul senzațiilor, a crescut până la tărâmul rațiunii și începe să prevadă apariția iminentă a zorilor tărâmului iubirii, este rușinos pentru noi să nu fim destul de conștienți de credința și viața noastră, să nu încercăm să facem totul din tot posibilul pentru a ne cunoaște pe noi înșine în lumina credinței De aceea consider că este deosebit de oportun și util, în epoca pe care o trăim, să formulăm cu acuratețe și claritate întreaga concepție creștină asupra lumii și toate părțile cele mai esențiale ale acesteia, consider că este o nevoie urgentă de autocunoaștere ca pe scurt , formulează cu acuratețe și claritate armonia sfântă a spiritului conform Apocalipsei și, în lumina acestei formule, consideră atât stările spiritului care corespund cutare sau acel grad de dizarmonie a spiritului nostru, cât și acele fenomene vitale care corespund, decurg inevitabil din cutare sau cutare dispoziție a spiritului, ca roade naturale: "După roadele lor îi vei cunoaște" În asemenea împrejurări, formula armoniei creștine a spiritului poate deveni o oglindă utilă în care, cu bunăvoință, putem vedea cu ușurință atât gradul de dizarmonie a spiritului nostru, cât și gradul de dizarmonie indicat de faptele vieții noastre, ale noastre familia, grupul nostru social, colegii noștri de trib , coreligionarii noștri, toată umanitatea noastră contemporană Să nu ne fie frică să înțelegem adevărul Să ne pocăim Să ne întoarcem către Domnul, să-L cerem, prin puterea comuniunii Duhului Sfânt, să stabilească armonia sfântă a duhului nostru, iar Împărăția lui Dumnezeu se va întemeia în noi, iar adevărul lui Dumnezeu va să se realizeze în viața noastră, fără muncă, fără auto-chinuire, fără jertfă, se va realiza ca rodul firesc al armoniei sfinte a spiritului nostru, ca o nevoie plină de bucurie a unei inimi pline de iubire, blândețe, smerenie și milă "Du-te, învață ce înseamnă: vreau milă, nu sacrificiu" H N Neplyuev *) Ev din Matei, cap IX, art Biblioteca "Runivers" Lumea sunetelor ca obiect de percepție și gândire Teoria sunetului, ca oscilație periodică a aerului, ca undă, este o disciplină fizică complet coerentă, bazată pe observații, experimente și calcule Legile acusticii sunt de neclintit, complet indiferent de modul în care psihicul nostru se raportează la sunete; au rămas în starea lor neschimbătoare chiar dacă ființele organice înzestrate cu viață psihică și cu capacitatea de a percepe vibrațiile aerului ca o senzație de sunet au dispărut de pe fața pământului Acustica, ca teorie mecanică, intră în contact cu teoria auzului, ca abilitate mentală, doar în acea zonă care privește distincția sunetelor, combinația lor armonică sau dizarmonică și înălțimea lor maximă vibrații ondulatorii ale mediului aerian într-un fenomen mental de sunet; studiul acestei tranziții și a acelor operații care au loc dincolo de pragul ei este întreaga sarcină a psihologiei Psihologia, ca știință a fenomenelor vieții psihice, împrumută din acustică doctrina unui material care produce iritație periferică a

organului auzului, indiferent de structura fizică a acestui material; ceea ce contează pentru ea nu este stimulul în sine, ci capacitatea lui de a produce anumiți stimuli; deci, vibratii care au o viteza de una pe secunda si nu produc efect auditiv, daca sunt acustice pentru un fizician, nu vor fi asa pentru un psiholog; pentru un subiect surd, acustica este posibilă în sensul fizicii, dar de neconceput ca ramură a psihologiei Biblioteca "Runivers" A H BERNSHTEIN Omul, ca și alte specii de animale, se află în relație cu lumea sunetelor într-o poziție dublă: el este atât consumatorul acesteia, ca purtător al unui aparat auditiv, cât și producătorul acestuia, ca proprietar al capacității vocale Darul vorbirii și auzului par a fi elementele cele mai valoroase și importante ale vieții noastre mentale, cei mai înalți mediatori ai comunicării noastre cu lumea exterioară și, prin urmare, cu ceilalți oameni Capacitatea de a percepe iritarea sunetului, de a o asocia cu imaginea adecvată a unei lumi concrete sau abstracte și de a o reproduce ca simbol care trezește în ascultător o imagine care corespunde planului nostru - acesta este scopul fenomenului sonor, care leagă subiect gânditor cu obiecte active și pasive prin fire invizibile Când un cuvânt rostit ajunge la urechea noastră, nu este suficient să nu fii surd pentru a-i înțelege sensul; posedând auzul cel mai delicat, nu vom înțelege vorbirea care ni se adresează într-o limbă necunoscută: pentru percepția conștientă este necesar ca complexul sonor perceput să fie combinat în noi cu o imagine ideologică cunoscută, astfel încât să devină un simbol corespunzător unei gândire binecunoscută inerentă în noi; prin urmare, în acea stare patologică care este cunoscută sub numele de siirditas verbalis, sau surditate verbală, în care legătura dintre centrul percepției auditive și centrii conștiinței este întreruptă, pacienții aud sunete, dar nu le înțeleg semnificația Nu este suficient să auzi sunetul, este necesar să avem capacitatea de a-l compara cu imaginile memoriei noastre: sunete atât de complexe și combinațiile lor, ca un cuvânt rostit, pot fi recunoscute prin compararea lor fie cu imaginile memoriei verbale, sau cu imagini vizuale, tactile și de altă natură, simbolul cărora sunt, sau - cu reprezentări și concepte complexe Legăturile care sunt trezite în psihicul nostru prin percepția verbală sunt atât de abundente, extinse și variate încât pentru evaluarea cuvântului perceput există întotdeauna multe moduri prin care o înțelegere corectă și uniformă a acestuia este suficient garantată, adică capacitatea sa de memorie auditivă Dar pe lângă simbolurile sonore complexe, alte sunete sunt disponibile pentru psihicul nostru, mai simple, mai susceptibile de fi- Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE analiză fizică și, în același timp, nu este asociată cu anumite idei Aceste sunete-tonuri, care, într-un sens mai larg, constituie ceea ce poartă numele de muzică, s-ar părea nu trebuie să depășească percepția auditivă; s-ar părea că doar emoția produsă de ei poate figura în conștiința noastră ca obiect de gândire, că numai ea poate intra în legătură cu personalitatea noastră, trezi stări de spirit, provoacă evaluare și comparație; s-ar părea că sunetele-tonuri care alcătuiesc o melodie muzicală pot fi evaluate de noi doar • în totalitatea lor estetică, pot acţiona asupra noastră numai prin armonia şi ritmul lor; s-ar părea că ar trebui să distingem doar caracterul melodiei, și nu succesiunea tonurilor sale constitutive, întrucât tonurile în sine, produse separat, nu evocă în noi idei sau imagini: ele nu sunt legate în psihicul nostru de nimic care le-ar putea defini separat Între timp, urma lăsată în noi de o serie de sunete succesive care alcătuiesc o melodie nu se limitează la o singură dispoziție: putem compara o

melodie cu alta, recunoscându-le asemănarea și chiar diferența subtilă; îl putem păstra în memorie și reproduce cu acuratețe secvența dorită de tonuri; cu alte cuvinte, pe lângă latura estetică, construcția fizică a melodiei este supusă evaluării, memorării și reproducerii noastre, i e poate servi ca obiect al percepției, reproducerii "și gândirii conștiente" Dacă cuvântul, acest simbol, alcătuit dintr-un set de sunete complexe, rămâne mereu același, dacă imaginea lui este stocată în gândirea noastră în aceeași formă în care a fost perceput și în care va fi reprodus, atunci nu poate fi același lucru spus despre tonul sonor Un ton izolat perceput de urechea noastră dispare fără urmă pentru psihicul nostru aproape imediat după încetarea vibrațiilor; nu suntem în stare să-l recunoaștem, să-i stabilim înălțimea, să-l comparăm cu un ton izolat pe care l-am auzit acum un sfert de oră, la fel cum nu-l putem reproduce zece minute mai târziu; doar indivizii extrem de rari, înzestrați cu un talent muzical excepțional, au capacitatea de a aproxima un ton izolat și chiar și ei, pentru o asemenea determinare, reproduc mai întâi cu vocea tonul auzit; cauza acestei din urmă împrejurări va fi elucidată ulterior Biblioteca Runiverse A N BERNSTEIN De ce este o melodie, constând dintr-o serie de tonuri separate, atât recunoscute, cât și amintite? Evident, elementele sale, indefinibile separat, dobândesc, în combinarea lor, noi calități care contribuie la evaluarea lor cumulativă; evident, acea calificare, care lipsește pe un ton separat, este inerentă în totalitatea lor și, fără a defini fiecare membru, determină succesiunea acestora Cu alte cuvinte, evident că nu tonurile individuale sunt obiectele percepției și gândirii, ci succesiunea lor; psihicul nostru nu operează cu tonuri izolate care alcătuiesc o melodie, ci cu o melodie formată din tonuri individuale: deși acestea din urmă nu sunt identice cu prototipurile lor, depozitul lor corespunde cu cel al originalului Prezentarea următoare are scopul de a determina calificarea psihologică a unei serii de tonuri și de a indica fundamentele fizice și fiziologice ale acesteia Poate că analiza operațiilor mentale cu tonuri simple va servi mai târziu ca material pentru un studiu mai complet al simbolurilor sonore în psihologia vorbirii articulate Sunetul, în sensul fizicii, reprezintă o mișcare periodică sub formă de undă a unui mediu (în mare parte aer), care are loc cu o viteză nedefinită cunoscută; fizica distinge între mișcările ritmice și aleatorii, numite zgomote Mișcările ritmice, sau tonurile, sunt dispuse într-un șir continuu, corespunzătoare unei creșteri a vitezei de mișcare, imaginabilă, în sens matematic, de la la oscilații pe secundă Semnificația psihologică a sunetelor este mai limitată Tonurile, a căror viteză de mișcare nu depășește oscilații pe secundă sau depășește , fie nu sunt percepute deloc, fie nu diferă de zgomotele de natură similară Muzica se mulțumește cu tonuri care se situează între i și de vibrații pe secundă, căci numai în aceste limite sunetul are caracterul unui ton pur, definit; dar totuși întărește aceste limite, în conformitate cu cerințele ulterioare ale psihicului nostru Suntem incapabili să urmăm întregul lanț de accelerare treptată în seria unei scale fizice infinite; din această scară de tonuri, care, fizic, pot diferi unele de altele nu numai printr-un întreg Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE fluctuație, dar și o fracțiune, latura muzicală a psihicului nostru a evidențiat o anumită serie și a construit o scară muzicală O scară diatonă simplă este un grup de tonuri ascendente cu șapte membri care se repetă periodic, a cărui analiză fizică arată următoarea relație între numerele vibrațiilor lor și perioada tonului fundamental, luată ca una i A * o 'la T Ť t Ţ bit

Între unele tonuri adiacente ale acestui grup, s-a dovedit a fi posibil să se introducă tonuri intermediare și să creeze o scară cromatică de tonuri, efectuate la pian și alte instrumente cu un sistem constant și, în timp, o serie de sunete ale scară și chiar crescută - până la i tonuri, formând o scară enarmonică, care s-a dovedit a fi construită după următoarea lege a relațiilor dintre viteza oscilațiilor *) IΔA - T L U G> X? -A LÍ J-Cr ¿ - un I- L| ! P "IT D /o - th? gM Àal ■P Tg I Raportul dintre fiecare ton al acestor grupe și tonul corespunzător al grupurilor următoare și anterioare de același caracter reprezintă, în ceea ce privește viteza vibrațiilor, o progresie geometrică cu numitor = ,- eu eu · · · · Scala enarmonică este fezabilă doar la instrumentele cu sistem instabil (vioară, violoncel etc) și este accesibilă doar unei urechi muzicale foarte dezvoltate; pentru medie ♦) Această serie de relații, în special cele tipărite cu litere mici, volum, are doar o demnitate aproximativă; dar după cum se va vedea din în plus, acuratețea sa depășește capacitatea de acuratețe a discriminării noastre Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN Cu toate acestea, limita extremă a dezvoltării muzicale obișnuite este scala cromatică *) Înseamnă aceasta însă că întregul contingent intermediar de tonuri, neincluse în seria prezentată în tabel, nu există pentru percepția noastră? Pe de o parte, nu există nicio îndoială că, luând ca bază mai multe tonuri de înălțime arbitrară (adică chiar și din cele care nu sunt incluse în tabel), putem construi o scară pe fiecare dintre ele și astfel obținem o serie de serii , dintre care fiecare va corespunde nu numai legii fizice, ci și psihologice a anarmonicității, în ciuda faptului că toate tonurile unei roci vor sta la tonurile corespunzătoare ale celeilalte într-o mare varietate de relații care nu sunt incluse în masa noastră Pe de altă parte, o ureche muzicală dezvoltată distinge nu numai tonurile care diferă unele de altele prin (raportul maxim al tabelului dat), ci și cele în care numărul de vibrații este legat unul de celălalt, ca ^ și pentru vreo date și cum Cu toate acestea, aceste fapte nu contrazic deloc datele tabelului enarmonic; deși urechea noastră este capabilă să perceapă tonuri cu orice număr de vibrații, totuși recunoașterea și discriminarea lor este limitată în anumite rapoarte Dacă tonurile corespunzătoare a două roci paralele diferă unele de altele în numărul de vibrații mai mic decât pe Vzi? vom percepe fiecare scară separat, ca fiind corectă din punct de vedere enarmonic; dar împletind unul în celălalt, auzim un dublu rând identic Dacă suntem capabili să distingem vibrații care diferă doar cu , atunci acest lucru este posibil doar în cazul comparării a două tonuri armonice sau consoane care sună simultan, unde această diferență produce o disonanță, a cărei senzație este însoțită de o colorare emoțională neplăcută; simțim în acest caz nu relația acestei disonanțe cu armonia, ci doar absența acesteia din urmă, adică absenta acestuia *) În cele ce urmează, vom vorbi doar despre scara enarmonică, ca limită cea mai înaltă a urechii muzicale; dar peste tot urmează / b să însemne în acest caz, în raport cu urechea medie, scara cromatică Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE cel mai apropiat raport, care este prezentat în tabel Dacă în loc de o cincime armonică din de vibrații, raportată la tonul fundamental al vibrațiilor de o, ca / , luăm un ton cu numărul de vibrații de , raportat la tonul fundamental I I f lì cumva nu percepem diferența de relații - ci numai absenţa relaţiei armonice / Cu alte cuvinte, limitele distingerii percepției comune și succesive nu coincid: în timp ce prima ajunge să recunoască diferența în cea din urmă, nu depășește diferența în Vge Prin urmare, dacă avem o serie de roci în care

tonurile fundamentale (și deci, cele ulterioare) nu dau o diferență care depășește această valoare limită, atunci rocile vor fi percepute ca identice Această din urmă împrejurare face posibilă construirea acelei scări cromatice egalizate pe care o au instrumentele muzicale cu sunet constant: la pian, intervalele dintre două tonuri adiacente sunt construite la fel și aproximativ egale cu raportul U - limita discriminării consecvente pentru normal auz mediu; datorită acestui fapt, scalele construite pe două tonuri enarmonice adiacente (mi I și fa, fa și sol b etc) devin complet identice și practic imposibil de distins Dar chiar și în cazul în care seriile de roci sunt separate între ele cu mai mult decât valoarea limitei de distincție, fiecare dintre ele, luată separat, va da aceeași impresie ca și restul secvenței de sunete; doar în momentul schimbării cheii apare impresia de diferență, care dispare pe măsură ce sunt percepute sunetele ulterioare ale noii serii Cu alte cuvinte, impresia unei serii de sunete succesive, alternate după legea unui anumit raport, nu diferă de impresia unei alte serii de sunete, construite în ordinea aceluiași raport; impresia unei scale a unei taste este identică cu impresia aceleiași scale cu un ton fundamental diferit Sunând simultan, ele produc o senzație de disonanță și, prin urmare, sunt percepute ca diferite; dar fiind despărțiți de un anumit interval de timp, suficient pentru ca percepția noastră să piardă urma iritației precedente, ele sunt marcate ca identice Este de la sine înțeles că Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN acest lucru se aplică nu numai la scară, ci și la orice melodie complexă, deoarece aceasta din urmă, ca și scara, este construită în ordinea anumitor relații de tonuri succesive Deci, pentru percepția auditivă, numărul absolut de vibrații ale mediului aerian nu este atât de important, cât raportul dintre mărimile vitezei care se schimbă succesiv a vibrațiilor În fiecare serie de sunete succesive, percepția noastră fie le evidențiază numai pe cele care se raportează între ele, ca o serie de relații definite între anumite numere întregi, fie le reduce artificial și aproximativ restul la aceeași serie legală Lăsând deschisă o vreme întrebarea cu privire la motivele unei astfel de limitări a percepției noastre, să vedem acum cum funcționează psihicul nostru cu acel stoc de imagini sonore care au devenit proprietatea sa Acele percepții care au devenit parte a conținutului mental și sunt imprimate în acesta sunt materialul care servește, pe de o parte, drept etalon pentru evaluarea comparativă a noilor percepții și, pe de altă parte, baza pentru reproducerea imitativă sau anterioară iritații (voce), sau primele impresii (mental); acestea sunt manifestările acelei facultăţi care este privită ca memorie ' Numai acele percepții pot fi obiect al memoriei, care în momentul apariției au fost recunoscute, evaluate și determinate; o persoană care nu are un auz excepțional de subtil nu este capabilă să califice un sunet simplu izolat și, prin urmare, nu își poate aminti Combinația mai multor sunete, simultane, și mai ales secvențiale (melodie), este ușor de reținut; dar, după cum am văzut, se pretează la evaluare: baza evaluării fiecărui ton ulterior este compararea acestuia cu cel precedent, adică determinarea relaţiei lor unul cu celălalt Acest raport nu este altceva decât raportul vitezei de vibrații ale tonurilor individuale, un raport neschimbător, exact, care determină complet colorarea calitativă a tonului următor, dacă este cunoscut cel precedent Această relaţie este acea calificare a unei serii de tonuri care le face obiecte ale memoriei / Tonurile sunt amintite nu prin ele însele, ci în relaţiile lor reciproce * viteza vibraţiilor; gândul nu surprinde înălțimea absolută Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA

OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE din fiecare ton, dar succesiunea lor corespunzând succesiunii de rapoarte ale anumitor numere întregi Așa se explică faptul menționat anterior de a identifica scale muzicale ale diferitelor clape, unde rapoartele dintre numărul de vibrații ale tonurilor succesive reprezintă o serie constantă O melodie veche într-o tonalitate nouă este recunoscută în mod inconfundabil, datorită faptului că imaginea ei memorabilă nu a constat dintr-o serie de tonuri de o anumită înălțime, ci dintr-o serie de relații care nu se schimbă atunci când clapele se schimbă Limitele unei astfel de identificări în memorie nu sunt limitate de niciun factor; în limitele posibilei percepții a scalei fizice de la tonurile cele mai joase la cele mai înalte, trecând semiton de la tonalitate la tonalitate, schimbându-și timbrul la infinit în diverse instrumente, melodia rămâne nu mai puțin strict identică cu imaginea sa memorabilă, întrucât rămâne matematic adevărat cu sine, adică succesiunea de relații ale elementelor lor Ne amintim melodia, deși nu putem determina uneori din ce instrument am perceput-o, nu putem indica uneori, nici măcar aproximativ, cărui registru i-a corespuns percepția, ca să nu mai vorbim de tonalitate, adică determinarea absolută a înălțimii fiecărui ton și a vitezei vibrațiilor acestuia O imagine sonoră memorabilă, în sine, este destul de independentă de calitatea absolută a elementelor sale constitutive; este lipsit de orice demnitate absolută; o impresie, ca atu al memoriei, este egală cu o senzație doar în momentul percepției și există în gândirea noastră doar ca o serie de relații succesive ne identificăm cu ea într-un mod memorabil, nu pentru că recunoaștem identitatea înălțimii fiecărui ton cu înălțimea fiecărui ton din percepția anterioară: o melodie veche într-o tonalitate nouă, i e ca parte a tonurilor unei noi demnități absolute, este imediat recunoscută de noi ca identică cu vechea percepție, deși asemănarea sa fizică cu prima este limitată doar de identitatea relației dintre tonurile succesive; astfel, măsura de evaluare a unei melodii de către psihicul nostru nu este o comparație a tonurilor sale individuale cu imaginile lor memorabile, ci o determinare a similitudinii succesive Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN relaţii O melodie familiară este la fel de recunoscută de noi, fie că este absolut identică, fie că este doar geometric proporțională cu prototipul ei, căci în memoria noastră există doar o serie de relații succesive corespunzătoare modulațiilor percepției muzicale de odinioară Prin urmare, din anumite motive, un ton izolat, ca absolut, nu este recunoscut, necalificat, chiar dacă anterior îl percepusem de nenumărate ori: nu trezește o imagine a reamintirii, pentru că nu el este cel care există în memoria noastră, dar ceva care îl deosebește de alte tonuri și este raportul dintre numărul de oscilații ' Dacă capacitatea noastră de a percepe este limitată la scara enarmonică, atunci aceasta se aplică și capacității de a aminti; dacă acolo, la majoritatea oamenilor cu dezvoltare muzicală medie, capacitatea de a distinge este și mai restrânsă, atingând limitele scalei cromatice, atunci aceasta se aplică și memorării tonurilor într-un grad și mai mare Abilitatea de a aminti nu depășește acel tabel de rapoarte, care este un rând de termeni; în intervalele dintre tonuri, care sunt determinate de aceste relații, nu se pot concepe pași de tranziție; seria indicată reprezintă limita gradualității dintre tonurile imaginabile Dacă percepția rafinată atinge distincția unei diferențe de */ a numărului de vibrații, atunci pentru memorie această limită este absolut de neatins; de aceea recunoașterea unei diferențe care depășește V este posibilă numai cu perceperea simultană a unor sunete diferite și nu se reduce la o

diferență reală, adică compararea percepției cu o imagine memorabilă, ci la definirea unei senzații emoționale de disonanță Astfel, atât în percepția cognitivă (singura care joacă un rol în viața mentală conștientă), cât și în capacitatea de a reține stimulii auditivi, suntem limitați de limitele tabelului relațiilor definite Motivul acestei limitări constă, însă, nu în structura imperfectă a urechii noastre: suprafața, care este influențată de stimuli și transformă efectul lor obiectiv într-o senzație subiectivă, se dovedește a fi mai perfectă decât organul căruia îi furnizează materii prime / Aparatul nervos periferic care servește drept receptor Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE iritațiile sonore sunt ascunse adânc în cavitatea labirintului urechii și nu au o comunicare directă cu lumea exterioară Excitarea aerului care pătrunde în canalul auditiv extern pune membrana timpanului în mișcare vibrațională, ale cărei vibrații, cu ajutorul unui lanț de osicule auditive, sunt transmise exact unei alte membrane elastice, strângând orificiul oval al urechii interne ; comotia acestuia din urma excita lichidul cu care este umplut labirintul si in care plutesc capetele libere ale firului perceptor al nervului auditiv În urechile noastre există aproximativ dintre aceste așa-numite fire Corti, fiecare dintre acestea fiind ca un diapazon, capabil de fluctuații de o anumită perioadă; un ton, având o anumită vibrație, face să vibreze doar firele care sunt înzestrate cu o perioadă egală sau armonică Dacă luăm în considerare că sunetele pe care le simțim (tonuri și zgomote complexe) sunt combinate din tonuri simple închise în aproximativ octave, atunci se dovedește că aproximativ corespund fiecărei octave și aproximativ fire de Corti fiecărui ton al enarmonicii scară Cu alte cuvinte, pentru perceperea tonurilor intermediare între tonurile adiacente ale tabelului anarmonic, avem terminații nervoase, ca să nu mai vorbim de faptul că tonurile corespunzătoare în perioadă intervalului dintre două fire terminale adiacente pot vibra ambele fire, adică - e da un nou sentiment / Deci, urechea noastră percepe întreaga serie treptată a undelor de aer ale scării fizice; pentru ea nu există limite, în limitele dintre tonul cel mai înalt și cel mai scăzut: simte fiecare ton în funcție de înălțimea lui, fie că este izolat, fie într-o combinație complexă, fie urmează senzația unui alt ton; nici un singur ton cu > orice număr de vibrații nu este exclus din înregistrarea lui, iar capacitatea sa este la fel de mare ca și varietatea de tonuri ascendente Urechea este un instrument fizic de înregistrare, notând indiferent fenomenele fizice supuse observării sale; și numai organul central al psihicului, care percepe semnele periferice, le elimină pe unele, le identifică pe altele, îl aranjează pe al treilea în grupuri, introducându-le în mental Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN o evaluare solidă a legii limitărilor relațiilor recognoscibile Dacă ordinea relațiilor existente în memorie este suficientă pentru a compara imaginea memoriei cu noua percepție, atunci pot fi reproduse numai imaginile care au valoare absolută Vocea noastră, ca orice corp care sună, nu poate emite decât sunete de o anumită înălțime și, prin urmare, imaginea memoriei, trecând în obiectul reproducerii, trebuie să se îmbrace din nou în demnitatea obiectivă a prototipului său Dar este posibil acest lucru dacă amintirea nu și-a păstrat cu adevărat culoarea absolută a percepției? Poate reproducerea, în asemenea condiții, să obțină identitate cu percepția care stă la baza ei? Dacă, reproducând o melodie din memorie, determinăm identitatea ei cu melodia originală, ghidându-ne doar după indicațiile auzului nostru, atunci comparația se va reduce la determinarea asemănării celui reprodus cu imaginea sa de

memorie; această comparație va duce fatal la identificare, și nu numai pentru că reproducerea repetă imaginea memorabilă cu care este comparată: melodia produsă de noi, chiar fiind o percepție străină pentru urechea noastră, ca urmare a comparației ar da identitate, datorită păstrarea ordinii relaţiilor dintre ea în tonuri succesive Oricât de aleatoriu și arbitrar ar fi luat primul ton, el determină în mod necesar calitatea tonurilor ulterioare, deoarece o serie de relații este arbitrară doar până când unul dintre membrii săi este determinat în mod absolut; ca o serie de funcții ale aceleiași variabile, ea devine o serie de mărimi absolute de îndată ce variabila a devenit constantă Alegerea primului ton este complet arbitrară, în limitele vocii noastre, și nu depinde de memoria sonoră; la cantat, acompaniat de acompaniament, se stabileste artificial de tonalitatea preludiului sau acordului instrumental, iar in memorie exista o relatie intre ultimul ton al preludiului si primul ton al melodiei vocale În încercarea de a reproduce o succesiune de sunete treptat ascendente sau descendente ale scalei fizice, ajungem inevitabil la concluzia că există o limită precisă a tranzițiilor între tonurile adiacente pentru voce la lu- Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE pentru persoanele cu abilități muzicale slab dezvoltate, raportul dintre tonurile adiacente posibile în reproducere nu poate depăși %, adică să corespundă aproximativ intervalului complet al scalei diatonice; cu abilitate muzicală medie, precum cea mai mare parte a oamenilor de cultură, succesiunea treptată se reduce la o scară cromatică de tonuri, cu un raport mediu de aproximativ U , și numai la persoanele cu talent excepțional se extinde până la tonul al enarmonicii scară cu un raport de aproximativ Dincolo de această limită, capacitatea nu există nici o modulare a vocii umane; gradualitatea extremă a tranzițiilor vocii umane se reduce la tabelul de rapoarte de mai sus Între tonurile corespunzătoare relațiilor adiacente indicate acolo nu putem introduce un nou ton, nu putem plasa un nou pas intermediar cu ajutorul vocii noastre Această limitare a reproducerii sunetului nu depinde, totuși, de dispozitivul aparatului vocal La baza acestora din urmă se află corzile vocale - plăci întinse, care spun aerului care trece pe lângă ele viteza de mișcare corespunzătoare gradului de tensiune a acestora, adică lungimea lor Tensiunea corzilor vocale este reglată de muşchi, care, între valorile maxime şi minime, pot da plăcii vibrante orice lungime, adică capacitatea oricărei fluctuații În consecință, suntem capabili să reproducem sunetul de orice înălțime în mod izolat și putem cânta cu acompaniamentul instrumentelor a căror acordare diferă chiar mai puțin decât pe U (diferența limită a reproducerii succesive) Și totuși, nu mai puțin, capacitatea noastră de producere succesivă, arbitrară a sunetelor este la fel de limitată ca și cea a percepției și memoriei; ca si acesta din urma, se reduce la tonuri corespunzatoare, din punct de vedere al numarului de vibratii, unei serii de rapoarte intre anumite numere intregi Deci, toate secțiunile căii parcurse de stimularea sonoră în sfera psihicului nostru - și calea centripetă a percepției și calea intracentrală a gândirii și calea centrifugă a impulsului motor către aparatul vocal - sunt închise în aceleași limite, adaptabile la întrebările exacte de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN definiție fizică și matematică și cu siguranță identică Motivul pentru capacitatea limitată a sunetului productiv este înrădăcinat, după cum sa spus mai sus, nu în corzile vocale, care pot lua orice dimensiune; stă în mod evident în limitările capacităţii noastre de a le controla şi de a le regla forma Evident, limita

modificărilor pe care le putem produce în mod arbitrar în lungimea lor cu ajutorul mușchilor vocali nu depășește din această tensiune inițială; cu alte cuvinte, cea mai mică cantitate cu care putem în orice moment "în mod arbitrar să creștem sau să scădem tensiunea corzilor vocale este de din tensiunea lor din momentul anterior Aparent, această limită este limita subtilității sentimentului muscular sau de inervație al corzilor vocale Dacă da, atunci tabelul schematic al scalei enarmonice nu este altceva decât un tabel al acestei limite După cum sa spus mai sus, limita de reproductibilitate variază individual; aparent, aceasta diferenta se rezuma la diferite grade de dezvoltare a sentimentului muscular vocal, cu atat mai mult cu cat limita se extinde in functie de exercitiu, de obiceiul de a controla acest proces de inervatie Senzațiile de inervație ale mușchilor vocali, necesare pentru a le conferi o anumită tensiune, după cutare sau cutare ton anume, sunt limitate în subtilitatea lor de limita unor relații simple; prin urmare, tensiunea pe care noi, în mod conștient și voluntar, le putem împărtăși, este limitată de aceleași relații Inervațiile succesive reglează nu lungimea corzilor vocale și a mușchilor încordați, ca valoare inaccesibilă observării și experienței noastre interne, ci forța cu care se contractă mușchii, dând membranei tensiunea și lungimea dorită O dezvoltare muzicală excepțional de mare poate da capacitatea de a aprecia absolut această forță, la fel cum obișnuința poate crea capacitatea de a estima greutatea unei sarcini în funcție de gradul de tensiune al mușchilor care servesc la susținerea acesteia; dar la o persoană de capacitate muzicală medie nu există decât posibilitatea unei evaluări relative a inervaţiilor succesive Aceasta explică faptul că în succesiunea de tonuri produse nu este aritmetica Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE este un metic, dar un raport geometric al vitezei de oscilații: forța musculară, puterea de inervație, ca orice forță, se pot schimba doar în proporție geometrică Scala enarmonică este limita modulațiilor de inervație ale vocii umane: prin urmare, niciunul dintre tonurile sale constitutive nu poate fi îndepărtat din ea fără a-i încălca secvența, dar este și imposibil să o reumplem cu noi tonuri Nu se explică asta faptul că încă din cele mai vechi timpuri, scala enarmonică a fost izolată de roca fizică într-un mod pur empiric, satisfăcând complet capacitatea vocală a unei persoane? Cu greu se poate explica întâmplător coincidența unei astfel de alegeri cu simplitatea relațiilor geometrice și limita fiziologică a fonației A meritat să scoatem din scara fizică acea serie de sunete cu care nu există corespondență în scara fiziologică? Și există o posibilitate fiziologică a unei astfel de eliberari? - "S-a arătat mai sus că capacitatea de a percepe tonuri în sine este limitată de scala enarmonică, că tonurile care nu sunt incluse într-o serie de relații ale acesteia sunt identificate cu cele mai apropiate tonuri și diferă în timpul percepției simultane, doar datorită disonanței; s-a remarcat, de asemenea, că acest lucru nu se întâmplă din cauza Identitatea relației dintre percepțiile posibile și reproduceri posibile oferă acum o indicație directă a căii pe care ar trebui să se caute cauza limitării percepțiilor auditive recognoscibile Ce se întâmplă când ascultăm cu atenție o nouă melodie pentru noi? Imediat, pentru noi înșine, o repetăm, "cântăm împreună", dacă nu cu voce tare, apoi cu mișcări fără sunet ale corzilor vocale În paralel cu percepția, acordăm în mod constant corzilor noastre vocale acel grad de tensiune, care este necesar pentru consonanța vibrațiilor lor potențiale cu perioada tonurilor percepute succesiv Pregătindu-ne să ascultăm, direcționăm o

sursă nedefinită de energie către corzile noastre vocale, dându-le capacitatea de a adapta cutare sau cutare tensiune la înălțimea tonului de sunet; și fiecare ton perceput le acordă în felul său, stabilind gradul de tensiune în funcție de natura sa fizică: astfel, arcul dă * Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN sfoara este un imbold al vibrațiilor, dar numai un deget alunecat de-a lungul ei determină perioada acesteia din urmă Acest act de inervație de direcționare a unei tensiuni nedefinite către mușchii vocali distinge "ascultarea" activă de "auzul" pasiv; este substratul fiziologic a ceea ce în acest caz se numește de obicei atenție *) Ascultând orice melodie, ne aflăm în imposibilitatea de a reproduce nicio altă secvență de sunete (desigur, decât în armonie cu prima); corzile vocale ne refuză ascultarea Deținând o încărcătură de tensiune, ei se străduiesc să rezoneze cu acele vibrații care sunt purtate în aer Așa cum un pian răspunde pasiv la tonurile care răsună în apropierea lui numai cu acele coarde care, prin tensiune, corespund înălțimii primei, tot așa și aparatul nostru de fonație produce în mod activ doar aceleași răspunsuri, întinzându-se și slăbind, în funcție de calitatea primului sunete În paralel cu fluxul de percepție, mușchii vocali suferă modificări de tensiune, corespunzătoare relației de tonuri percepute Această secvență de inervații fixe, adică actele musculare centrifuge (chiar dacă sunt potențiale) sunt supuse evaluării în întregime conștientă; conștiința leagă schimbarea forței procesului de inervație cu percepția în curs și transferă în percepție tensiunea actului muscular care are loc concomitent cu acesta, determinând impulsul său centrifug ca colorare tonală a percepției Deoarece senzațiile musculare (de inervație) pot fi evaluate doar relativ, tonurile percepute vor fi și ele relativ evaluate și, evident, relația dintre percepții va fi egală cu relația dintre tensiunile de fonație, adică reproduceri potențiale Urechea percepe tonul ca atare, înregistrându-și demnitatea absolută; şi numai senzaţiile musculare ale aparatului vocal îi determină semnificaţia psihică, ca membru al unei anumite serii , *) Compoziția acestuia din urmă include și adaptabilitatea la ritm; dar luarea în considerare a ritmului ca factor inerent mai mult de un obiect auditiv este în afara sferei eseului nostru Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE Între momentul percepției și momentul reproducerii nu poate apărea în conștiință un ton izolat, ca absolut și incalificabil; numai în cazul în care un individ are o capacitate excepțională de a evalua absolut puterea inervației mușchilor vocali, are și capacitatea de a o asocia cu o desemnare grafică sau verbală a unui sunet cu o anumită înălțime și, prin urmare, capacitatea de a determina tonuri izolate Cu o muzicalitate medie a unui individ, doar o serie de relații leagă percepția auditivă cu reproducerea și sunt obiectul gândirii Cunoaștem deja semnificația psihologică a acestei serii de relații și acum ne este clar că această relație de inervații succesive constituie acea urmă memorabilă care servește atât ca etalon pentru evaluarea noilor percepții, cât și ca bază pentru reproducerea independentă Inervațiile succesive, cu o dezvoltare medie a sentimentului muscular, pot fi evaluate doar prin relativitatea lor reciprocă: de aceea, percepțiile care în momentul senzației dau tensiune corzilor vocale, care sunt identice în relativitatea secvențială, sunt evaluate ca identice; prin urmare, le reproducem numai după relativitatea succesivă a inervațiilor, ghidate doar de colorarea aleatorie a primului ton reprodus Redând fizic o melodie, repetăm fiziologic doar o serie succesivă de inervații corespunzătoare unei serii de senzații musculare

care au însoțit percepția Melodia imaginabilă, după cum arată autoobservarea, este însoțită, precum și reprodusă, de o serie de modificări ale tensiunii corzilor vocale; se deosebește de melodia produsă doar prin lipsa de sunet, adică absența unui jet de aer care curge la care să poată fi transmise vibrațiile corespunzătoare; se caracterizează doar prin raportul dintre puterea inervațiilor succesive, care este astfel singurul substrat evident al ceea ce se numește memorie sonoră Această împrejurare este într-o oarecare măsură asemănătoare cu memoria muzicală a virtuozilor, ale căror degete sunt reproducătoare de sunete; memoria lor stă în degetele lor, adică se reduce la memoria inervaţiilor succesive necesare mişcărilor de extragere a melodiei Au mental Orice reproducere a uneia sau alteia piese este însoțită de procese de inervație la nivelul mușchilor, care uneori creează mișcări care sunt chiar vizibile pentru ochi Deci, percepția noastră conștientă este limitată de limitele scalei enarmonice, deoarece această limită este limita fiziologică a memorării noastre: numai ceea ce poate fi comparat cu stocul de percepții anterioare poate fi perceput de conștiință și numai ceea ce este capabil de a fi reprodus mental sau mecanic poate fi amintit; reproducerea este posibilă numai în limitele scalei enarmonice, care poate fi numită scala fiziologică a modulațiilor arbitrare ale vocii umane Cu alte cuvinte, capacitatea noastră de a percepe și a reaminti muzica se află în subordonare completă capacității noastre de reproducere Putem percepe doar ceea ce suntem capabili să reproducem și numai în acele limite care sunt supuse reproducerii; Pentru a evalua percepția, trebuie să facem imediat un efort necesar reproducerii imitative, iar în funcție de efortul nostru, în funcție de cheltuirea energiei de inervație pe care o producem, vom recunoaște percepția care are loc Astfel, facultatea noastră de percepție muzicală este împărțită între două organe periferice care nu numai că se controlează, ci și se completează reciproc Unul dintre ele înregistrează impasibil fiecare stimul specific, al doilea indică locul său printre altele; al doilea nu poate crea decât ceea ce primul percepe, dar primul poate percepe doar acea diferență pe care o poate reproduce al doilea Primul simte, al doilea se califică și numai obiectul care a trecut prin ambele etape devine o proprietate durabilă a psihicului nostru ^ Percepția conștientă nu constă în așteptarea pasivă a tonurilor primite, ci în dorința, concomitent cu iritația, de a o imita Conștiința, parcă nu s-ar fi mulțumit de un stimul exterior, creează prin propriile forțe, bine cunoscute de ea și supusă măsurării sale, un nou stimul care este capabil să producă aceeași iritare; iar când corzile vocale sunt tensionate în armonie, știe clar prețul din ceea ce a ajuns la el: creând un proces centrifugal, echivalent cu cel centripet primit, acesta, prin puterea primului, îl măsoară pe cel din urmă În prezentarea de mai sus, acele aspecte ale psihologiei auzului, care se referă la intensitate, armonie și timbru, nu sunt deloc atinse, i e colorarea emoțională a percepției - era vorba doar de tonuri simple Acest lucru s-a datorat parțial lipsei de dorință de a complica analiza cu întrebări suficient de dezvoltate, elucidate și cunoscute; pe de altă parte, fundamentarea fizică a armoniei și a timbrului, ca combinații ale celor mai simple relații, are pentru psihologie semnificația unei legi obligatorii, destul de independent de capacitatea noastră de a analiza percepții complexe În sens psihologic, conceptele de armonie și timbru sunt concepte complet omogene; atât un acord, cât și un ton simplu însoțit de tonuri sunt o iritare la fel de

complexă pentru percepția noastră, indiferent de faptul că primul este produs de o combinație artificială, iar al doilea de o proprietate naturală a corpului care sună: în ambele cazuri, obiectul predominant al percepției este tonul de cea mai mare intensitate, care determină colorarea mentală a întregii senzații I Toată lumea știe că capacitatea de fonație (și articulare) corectă este complet dependentă de capacitatea de auz: o persoană surdă de la naștere, rămâne fatal mută; este adevărat că el poate păstra capacitatea mecanică de a produce sunete, dar nu le va putea controla auzind și măsura cantitatea de mișcare necesară, având ca rezultat calitatea sunetului : sunetele primite, care nu sunt supus evaluării inervației corzilor vocale pentru el, va dispărea fatal din conștiință după încetarea percepției; dacă două tonuri adiacente dau în percepția lui impresia unei anumite relații, atunci al treilea, combinat cu al doilea, va distruge deja legătura dintre primele două Atunci când sunt percepute, va fi absent acel proces de inervație musculară care, ca singur act centripet în percepție, nu poate fi decât evaluat, imprimat și reprodus Ar fi Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN ar fi extrem de instructiv să se investigheze în această direcție persoane cu o lipsă congenitală a capacității de fonație; din păcate, din câte știm, astfel de observații nu există Cu toate acestea, acest gol poate fi, într-o oarecare măsură, completat într-un alt mod Până acum, am vorbit doar despre sunete - tonuri, care pot fi reproduse doar de corzile vocale; psihicul nostru tratează sunetele-zgomote oarecum diferit Zgomotele, în sensul fizicii, corespund vibrațiilor neregulate, aritmice și celor ritmice, care depășesc limitele percepției muzicale (de la la de vibrații pe secundă) sau, în limitele acesteia, sunt însoțite de tonuri aritmice (șuierat) , șuierat, bătaie etc) Ultima serie de zgomote, cea mai apropiată de tonuri, pot fi aranjate în ordinea componentelor lor ritmice și, deci, supuse evaluării muzicale; într-o oarecare măsură poate fi reprodusă chiar, mai mult sau mai puțin exact, prin buze (șuierat), bătăi pe dinți, cu diverse deschideri ale gurii, sau pe obraji, mai mult sau mai puțin dilatați de aerul conținut în gură Ca și în cazul fonației, acuratețea reproducerii depinde și aici de subtilitatea inervației mușchilor corespunzători și atinge uneori un grad ridicat de virtuozitate; dar și aici, ca și acolo, modulațiile sunt limitate de tranziții ale scării fiziologice și aici se reproduce relația dintre perioadele părții ritmice a oscilațiilor zgomotelor succesive, deoarece percepția unei melodii șuieratoare poate fi apreciată prin inervație a corzilor vocale, și invers, o melodie percepută ca un lanț de tonuri, poate fi reprodusă ca o serie de zgomote Dintre restul zgomotelor, în primul rând, trebuie să se distingă cele care se numesc vorbire articulată; dar analiza lor este prea complexă și depășește scopul prezentului eseu Restul arsenalului de zgomot, care nu este supus unei reproduceri exacte arbitrare, nu poate servi ca obiect al gândirii noastre în adevăratul său volum vuietul unei lovituri, ciripitul unei lăcuste, sunetul unui clopoțel și țipătul unui copil sunt amintite doar în măsura în care se apropie Biblioteca "Runivers" LUMEA SUNETULUI CA OBIECT DE PERCEPȚIE ȘI GÂNDIRE de membri ai scalei fiziologice, i e deoarece pot fi reproduse; Adevărat, se amintește și colorarea lor emoțională, în sensul reacției aparatului motor care a fost provocată de ei, dacă numai aceasta din urmă poate fi reprodusă artificial: producând artificial mișcări tremurătoare, ne apropiem într-o oarecare măsură de imaginea sonoră a lovitura perceputa În afara acestor condiții, zgomotul perceput este complet atenuat chiar în momentul încetării iritației, oricât de mare ar fi intensitatea acestuia Deși

lumea sunetului joacă un rol semnificativ în viața noastră mentală, se pune întrebarea de ce percepția auditivă avea nevoie de două dispozitive periferice De ce creierul trimite impulsuri centrifuge pentru a studia stimularea sonoră și numai ele sunt ghidate în evaluarea iritației? De ce alte zone ale sentimentului se descurcă fără o astfel de exploatare centrifugă? Ultimele date despre structura sistemului nervos central, bazate în principal pe studiile lui Golgi, Ramon în Cajal'n și alții, ne fac să răspundem la ultima întrebare destul de neașteptat, cel puțin în raport cu vederea și mirosul Se pare că printre căile care leagă membrana retiniană a ochiului cu centrul vizual al cortexului cerebral, există și astfel de fibre care conduc excitația într-o direcție centrifugă: se apropie chiar de celulele din care provin fibrele, transmițând stimularea centripetă către cortexul; caile olfactive sunt dispuse in acelasi mod Prin urmare, în raport cu simțul mirosului și vederii, este dovedită anatomic existența unor căi exploratorii, aparent analoge cu cele care, pentru auz, merg la corzile vocale și le controlează mișcările Existența fibrelor centrifuge în nervul auditiv în sine nu a fost încă dovedită, dar, conform celor de mai sus, nu sunt necesare, deoarece funcția lor este îndeplinită de conductori de altă natură, mergând în alt loc Această împrejurare și interpretarea propusă aici aruncă o oarecare lumină asupra originii senzațiilor spontane - sub forma halucinațiilor Excitarea dureroasă a centrilor corticali, care are originea independent de centripet Biblioteca "Runivers" AH BERNSTEIN procesele telnyh, este transmisă de-a lungul căilor centrifuge către celulele perceptive periferice în unele cazuri, corzile vocale - în altele Este posibil ca acest curent centrifug să nu fie suficient de puternic pentru a forma un curent invers în neuronul centripet și atunci avem impresia unei senzații care apare parcă în noi înșine (pseudo-halucinație); dar poate fi suficient pentru a genera excitație centripetă și a provoca o senzație de percepție obiectivă (halucinație) Astfel, în timp ce în percepția adevărată excitația neuronului centripet generează inervație exploratorie, în halucinații evenimentele sunt inversate La fel se întâmplă și în modurile care guvernează senzațiile auditive Secvența de inervații spontane ale corzilor vocale dă senzația unei fraze muzicale care trece prin cap (motrice de halucinație a autorilor francezi); dar orice excitare a terminaţiilor perceptive ale nervului auditiv este suficientă pentru a conferi acestei senzaţii o concreteţe obiectivă şi pentru a o proiecta în lumea exterioară Desigur, aceasta este doar o ipoteză A explica funcția fiziologică și semnificația psihologică a fibrelor centrifuge conținute în căile senzoriale este sarcina viitorului; poate că ceea ce s-a făcut în acest eseu pentru a elucida psihologia percepției tonurilor va servi drept imbold pentru lucrul în această direcție Este posibil ca propoziția exprimată aici - că doar acel fenomen sonor poate servi ca obiect de gândire care dă atât o excitare centripetă a senzației auditive, cât și un proces centrifugal de inervare musculară a aparatului vocal - să se dovedească a fi aplicabilă, mutatis mutandis, și în alte zone ale senzației A N Bernstein Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Recenzie de cărți Alfred Wiedemann Vechea doctrină egipteană a nemuririi sufletului Cu douăzeci și una de ilustrații, ρρ XI+ Lond Această carte mică, excelent publicată și scrisă simplu și talentat de un cunoscut expert în antichități egiptene nu poate decât să fie recomandată în atenția celor interesați de istoria învățăturilor religioase Ea are un dublu interes În primul rând, doctrina egipteană a nemuririi sufletului, sau "doctrina lui Osiris", avea o mare semnificație culturală: a influențat

sistemele filozofilor greci; ea s-a făcut simțită în învățăturile gnosticilor; găsim urme ale ei în scrierile apologeților creștini și ale primilor Părinți ai Bisericii și prin ele s-a reflectat în gândurile și părerile timpului nostru (p VIII) În al doilea rând, citirea unei cărți dă o mare plăcere imediată, întrucât ne duce înapoi în adâncul secolelor, în epoca mumiilor, sarcofagelor, sfinxurilor și piramidelor și în așa fel încât, datorită unui autor talentat, ne simțim printre nu moartă, ci antichitate vie Cine ridică această carte o va citi fără oprire A Ghiliarov Thomas W Strong* C h i e f Filosof antic s Platonismul, pp IV+ Lond Cartea nu pretinde că prezintă "o relatare completă și exhaustivă a filozofiei lui Platon", ci doar să expună poate pur și simplu trăsături remarcabile ale acesteia presupunând în lectură Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE corpul este cel mai mic stoc de "cunoștințe tehnice în limbaj și istorie filozofică" În conformitate cu aceasta, Strong nu intră într-o discuție asupra problemelor controversate ale "platonismului", ci doar le notează și se oprește în detaliu doar asupra a ceea ce, după Platon, a devenit proprietatea incontestabilă a culturii comune europene În primul capitol (care servește atât ca introducere) cu trăsături pricepute și concise, este trasată o imagine a epocii contemporane a lui Platon (iar autorul, după cum se cuvine, se oprește cu detalii deosebite asupra mișcării sofistice, evaluând-o în spiritul imparțialului) critică științifică) și conturează biografia lui Platon Al doilea capitol conține doctrina lui Platon despre ființă Aici se consideră că "Platon nu s-a abătut niciodată departe de înțelegerea cunoașterii pe care i-a inspirat metoda socratică De la începutul și până la sfârșitul vieții sale, știința a fost pentru el un sistem de concepte generale dispuse într-o ierarhie, care trebuie să corespundă ordinii naturii" (p) Punctul de plecare pentru Platon au fost "întrebările lui Socrate", dar apoi, "cu ajutorul speculațiilor contemporane, cu siguranță filozofice", el ia calea spre idealism Acest idealism ia mai întâi o formă nu cu mult diferită de poziția pe care a ocupat-o Socrate: o realitate concretă, așa cum spunea, este atribuită ideii generale, iar dificultățile asociate cu lumea fenomenelor sunt rezolvate prin două teorii - despre cunoașterea ca amintiri , și despre participarea lucrurilor la idei; mai târziu, când perspectiva generală a început să se contureze într-un sistem filozofic complet, apar două aspirații: una este de a clasifica diferitele elemente ale universului, cealaltă este de a dezvolta un sistem de categorii Clasificarea constituie continutul tuturor dialecticii in general, ca doctrina ideilor; dorinta de a dezvolta un sistem de categorii se reflecta in dialogurile de mai tarziu - "Stat", "Timaeus", "teetet", "Phileb", "Sofist", "Parmenide" pacea" (pp -) În al treilea capitol este expusă cosmologia lui Platon după Timeu și - pentru toate dialogurile în general - antropologia, care îl interesează pe autor în principal în atitudinea lui Platon față de chestiunea nemuririi sufletului Următorul capitol tratează învățătura morală a lui Platon, pe care Strong o consideră adevărată Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE centru și "inima filozofiei sale" Aici facem cunoștință cu dezvoltarea treptată a acestei doctrine de la primele rudimente la Socrate până la dezvoltarea unui ideal complet Acest ideal este în primul rând social; el consideră individul numai în legătură cu statul şi îşi reduce la minimum importanţa personală De aici rezultă în continuare că acest ideal, în ansamblu, este ascetic Întrucât existenței individuale i se acordă poate cea mai mică importanță posibilă, dreptul individului la bucurie dispare Realizarea idealului depinde în cele din urmă de cunoaștere,

care îmbrățișează întreaga ordine a lucrurilor și depășește limitele a ceea ce există pentru contemplarea ideii de bine Dar această înțelegere superioară a sensului vieții este proprietatea exclusivă a filosofilor, "contemplativi ai tuturor timpurilor și a tuturor ființelor"; treapta cea mai de jos este ocupată de cei care, în supunere necondiționată față de conducătorii lor, fiecare își îndeplinește propria funcție în stat, determinând toate părțile sufletului său la realizarea echilibrată și armonioasă a scopului lor Virtutea constă în această armonie măsurată, în împlinirea legii esenței sufletului, iar adevărata sursă a oricărui rău este puterea de dizolvare a autoafirmării (p) Această viziune asupra eticii lui Platon este confirmată de doctrina sa de stat, expusă de autor în ultimul capitol Everywhere Strong însoțește expunerea sa cu remarci critice Prezentarea este întotdeauna amănunțită, eficientă, clară și nu pronunțată, remarcile critice sunt sobre și atente "A-l acuza pe Platon (așa se termină cartea) că este inutil și nesatisfăcător pentru că nu a stabilit definitiv nimic cu cercetări lungi și sârguincioase, înseamnă să-l acuzi că este atât de complet ceea ce pretindea a fi, un filozof" • Autorul declară în prefață că, în pregătirea operei sale, "a recitit întregul Platon și și-a format propria opinie despre el, cât se poate de independentă" de autoritățile științifice pe care le enumeră Fiecare pagină a cărții mărturisește această profundă erudiție și independență de vedere și nu poate decât să fie recunoscută ca o achiziție foarte valoroasă pentru cei care doresc să se familiarizeze cu sensul lui Platon într-un timp scurt și dintr-o prezentare complet de încredere A Ghiliarov Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți Bernard Bosanquet A Companion to Platos Republic pentru cititorii de engleză etc , pp IX+ Lond Este numit "Tovarăș în lectura Statului Platonic" pentru cei care nu cunosc limba greacă, dar doresc să cunoască temeinic cea mai remarcabilă dintre lucrările lui Platon Autorul este de părere că, deși operele filozofice pierd în traducere, totuși nu atât de mult decât cele poetice, astfel încât un comentariu bun poate face diferența dintre original și traducere puțin vizibilă Comentariul este adaptat la traducerile în engleză ale lui Davy și Vaughan și, prin urmare, prezintă puțin interes pentru cititorii ruși, mai ales că este accesibil doar celor care vorbesc fluent limba engleză Cu toate acestea, chiar și astfel de persoane pot beneficia de ea numai dacă au o educație largă, întrucât autorul își asumă în cititor o cunoaștere cu literatura istorică și filosofică și se exprimă departe de a fi popular Cei care îl cunosc bine pe Platon nu vor găsi prea multe noi în Companion, dar vor trebui să recunoască că vechiul este prezentat cu deplină cunoaștere a materiei, ceea ce, totuși, era de așteptat de la un savant atât de amănunțit precum Bosanquet A Гиляровъ Adolf Bonhoffer Etica Epictetului stoic - Anexă: Digresiuni asupra unor puncte importante ale eticii stoice Stuttgart p -VUI-ji- În istoria eticii filozofice antice, trei puncte atrag în mod deosebit atenția: viziunea morală asupra lumii a lui Socrate și Platon, apoi a lui Aristotel și în cele din urmă a stoicilor Primul a prezentat un element religios, al doilea - antropologic, al treilea a insistat în principal pe autonomia individului Tendința stoică, care a atins apogeul dezvoltării sale, mai ales în acea epocă a istoriei romane, care a fost marcată de cel mai mare declin al moralității, a fost contrar depravării moravurilor vremii sale și a propovăduit principii morale înalte care au dus uimirea oamenilor de știință de toate varstele Prin urmare, încercarea de elucidare și dezvăluire științifică a moralității filosofilor acestei școli, întreprinsă și realizată de menționatul om de știință

german, nu poate decât să fie recunoscută ca un Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE placut Bonhoeffer este un expert în domeniul său, lucru pe care l-a dovedit cu strălucire în urmă cu patru ani cu munca sa din același domeniu - Epictet und Stoa (Stuttgart, Enke,) Iar deocamdată s-a așezat și pe Epictet, marele stoic al vremurilor Imperiului Roman, care, împreună cu Seneca și Marcus Aurelius, au constituit un fel aparte de triadă În prima parte, autorul dezvăluie, din punctul de vedere al lui Epictet, baza și scopul virtuții Apoi, se pune problema conținutului virtuții, definită ca o dorință sau o viziune rezonabilă asupra vieții în concordanță cu natura, pe de o parte, pe de altă parte, ca un comportament în concordanță cu natura sau îndeplinirea corectă a îndatoririlor, și anume îndatoririle referitoare la perfecțiunea personală, religioasă și socială, iar cu a treia - ca o judecată în concordanță cu natura Toate acestea formează a doua parte a cărții Al treilea se ocupă de asimilarea virtuții, și anume, capacitatea morală, păcatul, succesul moral și perfecțiunea, după care se rezumă întregul studiu al lui Epictet Concluziile la care duce considerația lui Bongeffer asupra învățăturilor lui Epictet sunt următoarele În primul rând, forma eticii marelui stoic, după părerea sa, este marcată de tot felul de virtuți: se subliniază în mod deosebit unitatea și completitudinea care trece prin întregul sistem Fermitatea, claritatea, forța convingerii, simplitatea și distincția stilului, vitalitatea expunerii, forța și plasticitatea expresiei - toate acestea, spune autorul, fac din lectura scrierilor lui Epictet o adevărată plăcere Peste tot se simte bataile pulsului, care vorbeste despre o vitalitate fierbinte si o convingere personala serioasa Acordând atenție conținutului eticii lui Epictet, autorul notează trei puncte principale ale acesteia: i) fiecare făptură și, prin urmare, o persoană, cu necesitate firească, se străduiește constant pentru ceea ce îi este de folos;) adevărata esență a unei persoane constă în spiritul, prin care este înrudit cu Dumnezeu: luptă exclusiv pentru spiritual, omul găsește adevărata fericire;) spiritul sau mintea unei persoane nu este dată de natură într-o formă gata făcută; el poate atinge apogeul dezvoltării sale numai printr-o îmbunătățire serioasă, sistematică În prima poziţie, principiul eudaimonismului Biblioteca Runiverse RECENZIE de cărți ma, pentru prima dată atât de clar declarată doar de Epictet, în opinia autorului, pare a fi singura justificare corectă a "comportamentului moral al unei persoane Fiecare act moral al omului, spune el, nu este în esență altceva decât autoconservare și autoapărare, corect înțeles, în timp ce fiecare păcat și imoralitate este autodistrugere Aceeași viziune și-a găsit un loc în alți stoici, cu care Epictet, prin urmare, în esență nu este de acord; doar cu ei nu se exprimă atât de clar Anticipând reproșul care i se putea face atât lui Epictet, cât și lui însuși pentru îndeplinirea și apărarea principiului eudemonist, savantul german distinge între eudemonismul superior și cel inferior, argumentând în același timp că primul, adică, cel mai înalt eudemonism nu degradează deloc moralitatea Eudemonismul, realizat de Epictet, este, desigur, cel mai înalt; s-ar putea numi chiar idealism Doar spiritualul are o valoare absolută atât în întreaga lume, cât și într-o persoană individuală, constând dintr-un corp și un spirit Dumnezeu este binele absolut, Dumnezeu este spirit și minte; în consecință, în om, doar spiritualul și raționalul servesc ca un adevărat bine, un scop în sine Spirit - liber; binele și libertatea sunt identice; libertatea absolută și fericirea sunt una și aceeași Filosofia lui Epictet este filosofia libertății prin excelență O persoană poate obține singură libertatea adevărată, liniștea

sufletească și fericirea deplină, deoarece cunoaște și caută fericirea exclusiv în latura spirituală a ființei sale, în autodeterminare liberă, în autoafirmare spirituală și morală Având în vedere acest lucru, inima lui ar trebui să fie departe de tot ce este exterior și nu liberă; toate dorințele lui trebuie să fie îndreptate către ceea ce se află în domeniul spiritului și al liberului arbitru Epictet cere de la o persoană o renunțare completă la toate binecuvântările și bucuriile exterioare și pământești, deoarece dorința pentru ele încalcă pacea minții și liniștea Din aceasta dispare temeiul fricii și tristeții cu privire la așa-zisele rele ale ființei, deoarece acestea din urmă privesc doar trupul și, prin urmare, latura neliberă, exterioară a ființei noastre și nu poate fi un rău real și distruge fericirea unui om liber spiritual persoană Dar Epictet ar putea fi obiectat: dacă există o zonă peste care (de exemplu, asupra fenomenelor externe ale naturii) o persoană nu are nicio putere și care într-o anumită măsură îi domină corpul, atunci persoana este, parcă, neliberă și imperfectă La aceasta filosoful răspunde că Zeitatea însăși într-un anumit sens depinde de natura lumii materiale și nu o pot schimba Dar dacă libertatea Dumnezeirii nu suferă de aceasta, atunci, în consecință, același lucru trebuie spus despre libertatea omului Astfel, la Epictet, ca și la alți stoici, în ciuda tendinței moniste pe care au urmărit-o la început, dualismul metafizic își găsește locul (cf πνεύμα și ύλη, το ορών și το πάσχον) Totuși, Epictet își dezvoltă gândurile, spiritul uman încă mai poate avea și are putere asupra materiei: în primul rând, își recunoaște independența relativă ca un factor necesar în ordinea mondială și, prin această recunoaștere, îl subordonează în interior lui însuși, pentru cel care știe este întotdeauna stăpânul cunoscut; în al doilea rând (și acesta este principalul), spiritul liber își dovedește puterea asupra materiei făcând din ea materialul și mijlocul acțiunii și comportamentului moral și prin aceasta îl ridică într-un fel la sfera spiritualului Din tot ceea ce se întâmplă, o persoană știe cum să beneficieze Rațiunea transformă totul în bine Epictet, într-un cuvânt, este un optimist, cu discursul său dând putere și curaj cititorului Dacă numai spiritualul are o demnitate adevărată și necondiționată, atunci de aici rezultă concluzia: virtutea poartă lauda numai în sine, ca și păcatul - pedeapsă, căci nu există bine mai înalt decât libertatea spirituală Acest bun este atât de mare încât întreaga sumă de bunuri externe nu-l poate crește cu o iotă Nu există rău mai mare decât pierderea adevăratului bine Cel mai înalt principiu al libertății absolute a spiritului servește drept bază pentru faptul că demnitatea comportamentului moral constă numai în starea de spirit, că fericirea nu depinde de durata vieții pământești sau de speranța nemuririi personale, ci este perfectă în sine în orice moment Din aceasta se poate deduce în mod firesc obligația de a iubi oamenii, cel puțin din partea pasivă, adică căci include abținerea de la orice nedreptate și cruzime Căci acolo unde numai lucrurile spirituale sunt apreciate și toate bunurile exterioare sunt considerate a fi lipsite de substanță - Questions of Philosophy, voi } orice motiv de vrăjmășie împotriva aproapelui, de răutate, invidie, mânie, răzbunare etc , nu mai vorbim de faptul că aceste afecte trebuie înlăturate și pentru că distrug libertatea spirituală Dar a învățat Epictet și cum a învățat Epictet despre dragostea pozitivă a unei persoane pentru oameni: despre a-i ajuta, despre binecuvântări, despre asistența activă pentru aproapele? - El distinge strict egoismul de eudemonism El plasează îndatoririle altruiste în rândul celor egoiste,

înțelese în sensul cel mai înalt: Dumnezeu dirijează natura unei ființe raționale în așa fel încât ea să nu-și poată realiza niciunul dintre propriile beneficii, dacă binele comun nu se realizează odată cu ea , astfel încât activitatea să fie spre binele vecinului, nu este ceva întâmplător la o persoană, ci o condiție inevitabilă pentru realizarea propriei beatitudini Asemenea lui Dumnezeu, o persoană nu poate decât să aducă beneficii și să facă bine, așa cum natura sa este rezonabilă și tot ceea ce este rezonabil și bun este benefic Dragostea de aproapele, după Epictet, are ca bază și egalitatea oamenilor, ca fii ai unui singur Tată ceresc; această idee a fost apoi urmărită cu şi mai multă insistenţă de către Marcus Aurelius Cu toate acestea, dragostea pozitivă în Epictet rămâne încă pe locul doi în comparație cu iubirea pasivă Motivul pentru aceasta este înrădăcinată în disprețul deja binecunoscut al lui Epictet pentru bunurile externe și pentru toate bunurile pământești în general, din cauza cărora nu este nevoie să le predăm altora În virtutea celui de-al treilea punct de bază al eticii epictetane, virtutea se bazează în întregime pe înțelegerea corectă, care poate fi dobândită într-adevăr doar prin predare metodică și exercițiu practic Multe, și în plus cele mai importante, neajunsuri ale eticii lui Epictet provin din aceasta El nu recunoaște sau, cel puțin, prețuiește prea puțin sentimentul moral imediat și capacitatea de raționament a omului O persoană imorală păcătuiește din ignoranță și este în totală ignoranță cu privire la adevăratele sale îndatoriri În consecință, păcătosul nu trebuie să stârnească mânie față de sine, ci doar regret, chiar laudă, întrucât ar fi putut să păcătuiască și mai tare, dar nu a păcătuit Deși uneori Epictet cade în auto-contradicție, Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE lipindu-se din principiile sale, dar în general, în loc să lupți cu păcatul, cu răul, răbdarea indiferentă și contemplarea nebuniei omenești apar peste tot Un alt defect, care decurge din intelectualismul unilateral al eticii stoice, este disprețul față de natura copiilor, ca încă nerezonabil și, în consecință, încă deloc moral și, prin urmare, stând, în opinia stoicilor, pe același conform cu natura animalelor Principii foarte rezonabile sunt exprimate de Epictet despre educația morală și creșterea Pe această parte, el stă deasupra altor înțelepți ai antichității Dacă Seneca îl depășește în subtilitatea psihologică, atunci îi este inferior în forța și profunzimea îndemnului etic, a convingerii Ce spune Epictet despre necesitatea unei lupte constante cu înclinațiile păcătoase și ideile impure, despre efectul de slăbire produs asupra voinței de fiecare caz de cădere în păcat, despre obligația vegherii și a prudenței constante în fața ispitelor lumii, despre autoexaminarea cotidiană, reproșurile sale de orice îndoială morală și nehotărârea - toate acestea trebuie numărate printre marile virtuți ale eticii sale Totuși, în același timp, este imposibil să nu remarcăm faptul că educația morală și autoeducația, așa cum sunt recomandate de Epictet, răspund uneori cu pedanterie; de exemplu, Epictet cere ca un candidat la deținerea virtuții să numere zilele în care nu a căzut în mânie, astfel încât să se exerseze sistematic în apatie, învățând să îndure indiferent la început mai multă lumină, iar apoi greutăți din ce în ce mai grele , de parcă viața în raport cu acesta din urmă se menține același tip de sistem Este cu totul absurd să afirmăm că o educație morală, înstrăinată, de altfel, de orice contact cu viața, poate fi finalizată într-o anumită perioadă a vieții , așa sau altul curs științific Înțelepciunea și virtutea perfectă sunt considerate etici stoice, cel puțin din punct de vedere fundamental, realizabile, ceea ce, de asemenea, nu poate fi permis,

totuși, stoicii înșiși și-au dat seama și l-au limitat la o remarcă despre un număr extrem de mic de înțelepți desăvârșiți: - și ei au dobândit înțelepciunea abia la apusul zilelor lor * Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Epictet subestimează în egală măsură semnificația relelor morale și naturale Filosofia stoică a învățat despre nevrednicia și nerezonabila durere și durere Pentru un înțelept, astfel de mișcări spirituale și inimii ar trebui să fie complet străine De aici rezultă un concept complet fals, mecanic al fericirii, de parcă o persoană ar trebui să o posede pe deplin în fiecare moment al vieții sale Este imposibil din punct de vedere psihologic Este important nu ca o persoană să se simtă întotdeauna dincolo de puterea tristeții și a durerii, ci că, cedându-le, de exemplu, cu ocazia morții unei persoane dragi, înțelege că nu există niciun motiv să acorde o importanță deosebită lor, de vreme ce a rămas la putere bucuria supremă Dar toate aceste neajunsuri ale eticii lui Epictet, pe care le împărtășește cu stoicii în general, nu îi ascunde câtuși de puțin meritele Gânduri - că adevărata fericire nu depinde de circumstanțe și condiții exterioare, ci stă în voință și de aceea, în principiu, poate fi atinsă de oricine, fără deosebire de trib, stat și clan; că fapta unei persoane își primește prețul și demnitatea nu din "latura sa externă, ci din starea de spirit și direcția generală a voinței; că îndeplinirea corectă a îndatoririlor este posibilă numai prin depășirea voinței și dorinței egoiste; că păcatul este o sclavie tristă și în sine poartă o pedeapsă suficientă, în timp ce devotamentul nedivizat față de scopul vieții spirituale îl face pe cineva liber și fericit; că morala nu constă în acțiuni individuale, ci într-o direcție rațională și caritativă a întregii vieți și, prin urmare, poate și trebuie să se manifeste în cele mai mici, la fel de deplin, ca și în cele mai mari și mai importante; că nimic din exterior și neliber nu dezonorează o persoană, că, dimpotrivă, bunătatea și măreția interioară înnobilează chiar și un sclav - toate aceste gânduri cu atâta forță și căldură au fost exprimate pentru prima dată de Epictet printre stoici Prin urmare, este corect să-l numărăm pe Epictet printre cei mai remarcabili filosofi morali ai tuturor timpurilor În excursiile sale au apărut și aceeași rigurozitate, același caracter științific, care au afectat atitudinea autorului german față de expunerea concepțiilor etice ale lui Epictet Prima dintre ele dezvăluie conceptele scopului indicat de stoici: Chrysip-nom, Panetium, Posidonium, Diogenom, Antipater, Arche- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE demo și altele, apoi este expusă doctrina stoică a bunurilor, despre πρώτα ζατά φύσιν și, în final, este caracterizată conceptul stoic mediu de scop A doua digresiune se referă la doctrina stoică a sinuciderii Autorul îi reproșează lui Epictet că a recomandat sinuciderea celor nemulțumiți sau slabi din punct de vedere moral; cu toate acestea, el nu arată nici o urmă a acelei aroganțe cu care atât vechii cât și noii stoici au glorificat sinuciderea în sine, ca pe ceva mare și demn de laudă, chiar ca exercițiu cel mai înalt al libertății spirituale Al treilea excursus vorbește despre datorie și despre acțiunile corespunzătoare acesteia; Autorul critică opiniile altor oameni de știință: Zeller și Hirzel A patra excursie vorbește despre punctul de vedere al stoicilor asupra achiziției de bunuri externe; în cele din urmă, al cincilea este despre panteismul stoic Noţiunea de Zeitate exprimată de Marcus Aurelius este deosebit de proeminentă: Dumnezeu este identic cu lumea; totalitatea lucrurilor îi formează corpul, în timp ce sufletul îi servește ca fundație spirituală și suport al universului; Dumnezeu este doar principiul spiritual, care acţionează în lume, ηγεμονικόν al lumii;

Dumnezeu a purtat inițial materia în sine și, la intervale regulate, o ia din nou înapoi în sine; Dumnezeu opune, ca esență pur spirituală, materiei, străină de esența sa; totuşi, * el domină materia şi o foloseşte în formarea lumii În această viziune a lui M Aurelius, după cum vedem, se poate găsi o oarecare contradicție internă Toate excursiile sunt scrise destul de sec, dar destul de științific Indexurile cărții: subiectul grecesc, apoi nominal, precum și lista scriitorilor citați de autor și lucrările lor, sunt realizate cu mare atenție Ar fi de dorit să existe scrieri egale ca merite cu tratatul lui Bongeffer despre opiniile lui Marcus Aurelius și Seneca Ar fi foarte util să facem o comparație detaliată și - cel mai important - imparțială a concepțiilor morale stoice cu viziunea morală asupra creștinismului Alexandru Bronzov Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Alice Gardner Eroii Națiunilor Iulian, Filosof și Împărat, și ultima luptă a păgânismului împotriva creștinismului New York și Londra , pp XXTs- În această lucrare pur istorică, de interes filozofic imediat sunt capitolele VIII, IX și X - "Religia și filosofia lui Julian", "Julian ca reformator religios și controversat" și "Politica lui Julian împotriva creștinilor" Detaliile viziunii despre lume a lui Julian sunt de interes pentru autor, în principal ca mijloc de rezolvare a paradoxurilor morale în personalitatea "împăratului-teolog" "Cum se face că un om al cărui nivel moral era mai înalt decât cel al contemporanilor săi nu a simțit vreo reverență față de moralitatea Predicii de pe Munte? Cum preferă un adept al teologiei și cosmologiei înalt spiritualiste a msg în cultul religios jertfa hecatombelor de taur, recunoscute chiar și de unii neopitagoreici pentru nepoliticos și urâți, - rugăciuni și doxologii ale comunității creștine? Cum ar putea un reformator, dureros de sensibil la decadența religioasă și morală a timpului său, să fie atât de orb față de caracterul real al singurelor forțe prin care s-ar putea construi o societate mai solidă? Răspunsul la aceste întrebări se rezumă la faptul că Iulian nu a fost doar captivat, ci și orbit de cultura greacă și "în triumful creștinismului a prevăzut epocile întunecate" (p) În capitolul IX facem cunoștință cu argumentele cu care împăratul a luptat împotriva creștinilor în favoarea păgânismului Aceste argumente constau în principal în critica la adresa Sfintei Scripturi Unele dintre ele nu sunt lipsite de semnificație și sunt chiar destul de impresionante, iar întreaga controversă a împăratului, în general, mărturisește amploarea și claritatea vederii sale, dar chiar și în ea "Julian nu ne apare în cea mai bună lumină, ca, poate, teologii în general sunt rar prezentați într-o asemenea lumină în mijlocul zelului său polemic Politica lui Julian față de creștini este o consecință directă a convingerilor sale religioase și filozofice A vrut să fie tolerant și a propovăduit toleranța, dar datorită predilecției pentru cultura elenă, nu și-a putut îndeplini dorința și a devenit "apostat" Astfel de cuvinte sunt legate de acest cuvânt Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE asociații asociative pe care autorul le-a considerat necesar în prefață să abdice responsabilitatea de a-l enumera pe Julian printre "eroii naționali" alături de Nilson, Adolf etc Pentru autor însuși, Julian este pur și simplu "cea mai seducătoare figură" Un astfel de punct de vedere poate fi contestat, dar cartea propusă scoate la suprafață destul de convingător că convingerile religioase nu epuizează întreaga noastră ființă morală, astfel încât, chiar dacă te comporți rău în religie, poți nu numai să nu fii un monstru, ci și păstrează o cotă de noblețe Toleranța largă este ultima lecție a acestui studiu al lui Julian A Ghiliarov Wilhelm Ostwald, profesor de chimie la Universitatea din

Leipzig Eșecul materialismului științific Editat de prof Școala Politehnică din Riga P I Walden a fost transferată de elevii A Edelman și A Podpaly VI - Riga, W Ostwald, un eminent chimist, "întemeietorul chimiei științifice analitice", un luminar major în chimia fizică și mai ales în electrochimie, s-a considerat, datorită cunoștințelor sale chimice și fizice, un filozof și un profet și a vorbit în fața congresului din Naturaliştii şi doctorii germani din Lübeck ca "zdrobitor" al materialismului ştiinţific (Die Ueber-windung des wissenschaftlichen Materialismus) şi predicator al unei noi viziuni asupra lumii - "energie" Această campanie împotriva materialismului este pe cât posibil în spiritul zilelor noastre: materialismul este acum asediat din toate părțile, nu numai de filozofi, ci și de reprezentanți ai științelor naturii, de altfel, de diverse specialități; Până acum doar chimiștii au tăcut Acesta din urmă a fost în avantajul materialiştilor, deoarece în lupta împotriva "spiritualiştilor" aceştia obişnuiau să se refere la chimie, care "în " a reuşit să obţină uree pe cale sintetică, iar acum poate produce din elemente nu numai atât de complexe compuși precum ptomaine și alcaloizi- pentametilendiamină, conină, cocaină etc , dar și evazive la prima vedere precum "der Gestank der Excremente" și "das Veilchenaroma" *), și fără îndoială vor fi capabili să producă în la *) V Meyer și P Jakobson, Lehrb d organischen Chemie I, ( ) Ladenburg, Handworterb d Chemie, XII, ( ) şi Ber XXVI ( ), Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE boratoria toate, "dacă s-ar clarifica structura"; de ce să nu presupunem că, de îndată ce se cunoaște "formula rațională" a "protoplasmei" vii, celula vie nu se va cristaliza în balon și chiar în final - credo quia ineptum est - nu va apărea în ea, spre rușine de spiritiști încăpățânați, homunculus! Prin urmare, este ușor să ne imaginăm jena materialiștilor când au aflat că s-a adunat un om de știință pentru a spulbera materialismul, în mâinile căruia, s-ar părea, toate datele și toate instrumentele pentru explicarea sufletului din "fenomenele electrochimice" Și acum, în loc să-i denunțe pe spiritiști, acest om de știință declară brusc că materialismul amenință știința modernă cu distrugerea! "Da, aceasta este doar o amăgire trecătoare, rodul unei asemenea încrederi naturale într-un om de știință eminent" (materialiștii au încercat să se consoleze) ь, dacă el strigă: "spărgătorul este înainte" - va forța să se schimbe calea navei imense pe care ocupă un post oficial atât de neînsemnat Marinarul este obligat să raporteze ceea ce vede în față și nu își va îndeplini datoria dacă nu avertizează la timp despre pericol Curând însă, materialiștii au văzut că nu erau în pericol din partea acuzatorului lor neașteptat, deoarece erau obișnuiți să se ocupe de fapte și de fiecare dintre ele sunt oameni cunoscători în specialitatea lor, iar detractorul lor nu a citat niciun fapt pentru a-și dovedi părerile, iar în problema pe care a abordat-o a dezvăluit ignoranță și frivolitate Nu mai există materialism (așa argumentează acuzatorul), din moment ce nu există materie "Materia este doar un produs al gândirii pe care am construit-o pentru noi înșine și, în plus, destul de imperfect, pentru a ne imagina constanta în schimbarea neîntreruptă a fenomenelor " Ea este ficțiune, "dar realul, adică ceea ce ne afectează este doar energia " Cu toate acestea, materia și energia nu sunt la fel de diferite ca "corp și suflet", deoarece conceptul de energie conține ceea ce știm și spunem despre materie, astfel încât cu ajutorul energiei "putem înfățișa totalitatea fenomenelor" "Conceptul de materie constă în primul rând din masă, adică din capacitatea de energie de mișcare (Capacitai der Bewegungsenergie); apoi umplând spaţiul sau Biblioteca Runiverse

RECENZIE DE CARTE energie de volum (Volumenergie); apoi greutatea, sau un tip special de energie pozițională (Lagenenergie), manifestată în forța gravitației și, în final, proprietăți chimice, adică energie chimică După cum vedem, este vorba doar de energie în mod constant, iar dacă ne imaginăm materie de care sunt separate diferite tipuri de energie, atunci nu rămâne nimic, nici măcar spațiul ocupat de materia, deoarece este cunoscută doar prin energia necesară pentru aceasta pentru a intra în spațiu În consecință, materia nu este altceva decât un grup conectat spațial de energii diferite și tot ceea ce vrem să spunem despre materie, spunem doar despre aceste energii Acest lucru nu este deosebit de inteligibil, dar este clarificat de "un exemplu destul de simplu și clar" "Imaginați-vă că sunteți lovit cu un băț - ce simți atunci: bățul sau energia lui? Nu poate exista decât un singur răspuns - "energie"; un băț este cel mai inofensiv lucru din lume până când este legănat Dar putem să lovim și un băț de odihnă; destul de bine; ceea ce simțim este doar diferența dintre starea de energie din afara noastră și starea ei în organele noastre de simț; prin urmare, nu are nicio diferență dacă bățul ne-a lovit sau noi lovim de băț Dacă corpul nostru și bastonul au viteze egale și egal direcționate, atunci bastonul nu există pentru simțul nostru tactil, deoarece nu poate intra în contact cu noi și nu poate provoca un schimb de energie Materialiștii nu s-au putut abține să nu fie de acord că bățul este un argument foarte energic atunci când este țintuit energic și nu ratat, dar pentru triumful complet al "energeticii" autorul a considerat că nu este de prisos să explice care ar fi avantajele noii teorii , dacă într-adevăr legile fenomenelor naturale pot fi reduse la legea formelor corespunzătoare de energie "Cel mai important avantaj este că devine posibilă o știință naturală fără ipoteze Nu mai căutăm atomi, pe care nu îi putem observa, nici forțe care acționează între ei, pe care nu le putem dovedi; dimpotrivă, ori de câte ori dorim să judecăm orice proces, încercăm să determinăm doar felul și cantitatea energiei de intrare și de ieșire O putem măsura și tot ceea ce trebuie cunoscut poate fi exprimat în această formă Ce avantaj uriaș constă în asta Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Învățătură nouă în sens metodologic, va deveni clar pentru oricine a cărui conștiință științifică a suferit sub jugul acelei discordie constante între fapte și ipoteze reale, care se manifestă în fizica și chimia modernă ca științe raționale "Energia" este singurul mod corect pentru a înțelege natura Cu toate acestea, este un fapt binecunoscut că toate adevărurile științifice sunt sugerate prin ipoteze și că fără ipoteze nu este posibil niciun progres științific; este, de asemenea, evident că "energetica" în sine nu este altceva decât o ipoteză, și chiar una scurtă, întrucât însuși "zdrobitorul materialismului" și al ipotezelor, la încheierea discursului său, propune o ipoteză care zdrobește în egală măsură atât "energetica" " și zdrobirea ipotezelor "Deși avantajele viziunii asupra lumii energetice față de cea materială sunt enorme (spune el), dar acum pot fi deja identificate unele puncte care nu sunt pe deplin îmbrățișate de principalele prevederi ale energiei și care indică existența unor principii care depășesc domeniul de aplicare a acțiunilor sale Energia va rămâne aproape de aceste principii mai largi, dar în viitor nu va fi acel principiu atotcuprinzător pentru explicarea tuturor fenomenelor naturii, așa cum ar trebui să fie acceptat acum Va fi, după toate probabilitățile, doar o împărțire a unor relații și mai generale, a căror formă abia dacă avem în prezent o idee " Aceasta este, desigur, o ipoteză și una foarte incertă Dar incertitudinea, sugerează autorul, se datorează progresului culturii Cu

cât știința merge mai departe, cu atât generalizările mai largi devin și, în cele din urmă, trebuie să devină nelimitate și, prin urmare, nedeterminate "În vremuri, praful și fumul de luptă țineau privirea în limitele înguste ale câmpului de luptă În prezent, acest lucru nu este permis: acum tragem cu pulbere fără fum Nu se poate argumenta împotriva acestui lucru; dar este, de asemenea, incontestabil că, pe baza unor teorii atât de largi și vagi precum "energetica" și "principiul atotcuprinzător", este imposibil să se inventeze vreun praf de pușcă, iar materialiștii bătuți pot obiecta cu toată rațiunea că, oricât de imperfectă teoria lor atomistă, ea în toate cazurile fructuoasă și, în plus, în chimie mai mult decât oriunde altundeva, în timp ce exercițiile retorice ale lui Ostwald sunt fotografii goale, Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE cu atât mai puțin impresionantă cu cât praful de pușcă cu care trage nu este nouă, fără fum, ci veche, fumegătoare "Crusherul" nu a spus absolut nimic nou și a învățat mulțumirea și mândria, combinate cu superficialitatea și absența unei educații generale ample, lasă impresia unui fel de fum și funingine de care te grăbești să te eliberezi Dacă autorul ar fi fost familiarizat în mod corespunzător cu istoria vederilor științifice, el nu ar fi vorbit incongruenți precum, de exemplu, că "masa s-a extins în conceptul de materie" sau că din vremea lui Galileo "conceptul de forță" "a fost adăugată la conceptul de materie, de parcă conceptul de masă ar fi primordial, conceptul de materie este derivat, și nu invers și ca și cum anticii nu ar avea deja o doctrină a materiei și a forței și nu ar fi atât de frivol, cu o singură scriere de mână a stiloului, rezolvă întrebări complexe despre materie, energie, spațiu etc Cu toate acestea, chiar și cu puțină cunoștință cu istoria filozofiei, s-ar fi abținut complet de la a-și rosti discursul, deoarece ar fi știut că exact la fel cu ceea ce spune el a fost spus de mai multe ori, iar în zilele noastre a fost dovedit de o serie de argumente duhovnicești ale lui Edward Hartmann în binecunoscuta "Filosofia inconștientului", care a trecut prin mai mult de o duzină de ediții și s-a vândut scos în multe exemplare În cele din urmă, se dovedește că Ostwald, dorind să dea o lovitură necugenței materialiste, a contribuit la triumful acesteia, deoarece își poate imagina argumentele aduse împotriva lui de eminentul chimist ca fiind cele mai puternice care pot veni din "adâncurile științei" , și el însuși, din cauza totalității lor neînsemnate, - invincibil Dar dacă discursul lui Ostwald este lipsit de semnificație științifică și filozofică, atunci este foarte important din punct de vedere cultural general: în primul rând, ca un exemplu clar și expresiv al rapidității și chiar imprudenței reprezentanților "științei exacte" moderne se îndepărtează din materialism în direcția lui opusul și, în al doilea rând, ca dovadă că cultura modernă nu se mulțumește nici cu știința, înstrăinată de filozofie, nici cu filosofia, înstrăinată de știință, ci necesită unitatea lor strânsă și asistență reciprocă Din acest punct de vedere, este imposibil să nu recomandăm și cititorilor ruși cunoașterea discursului lui Ostwald Traducerea nu este rea Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE și publicată cu scop caritabil - în favoarea elevilor insuficienti ai Școlii Politehnice din Riga În Germania, discursul chimistului de la Leipzig a făcut zgomot mare, nu în favoarea lui Dar ce "cuvânt mare" nu a fost ridiculizat și unde este critica fără exagerare? Și dacă "distrugatorul" materialismului nu a spus nimic nou, atunci nu este nou că "nimic nu este nou sub soare" A Ghiliarov Prof D Oveiannico-Kulikovecki Limbă și Artă ("Biblioteca Rusă" Nr Izd I Yurovskago) Spb p Ts k Sursa primară a întregii arte prof Ovsyannikov-Kulikov-sky vede,

urmând prof A A Potebney, în limbaj El împarte artele în cele emoționale, în care, pentru a interpreta imaginile, trebuie să ținem cont de psihologia sentimentelor, și cele intelectuale sau figurative, unde imaginile artistice sunt explicate prin psihologia gândirii (poezie, pictură, sculptură) La prima vedere, este evident că o astfel de împărțire este greșită din punct de vedere logic: în- în primul rând, nu este completă - artele expresiei - nu sunt menționate expresiile faciale și dansurile, evident pentru că nu pot fi îndepărtate complet din limbaj; în al doilea rând, grupul de arte emoționale este compus foarte artificial: de ce lirismul este separat de poezie în general și este adevărat că esența sa este doar "armonia imaginilor și sunetelor vorbirii", că nu este setat să înfățișeze și să exprime sentimente de asemenea? Este corect să punem arhitectura în aceeași grupă cu poezia și muzica? În al treilea rând și în cele din urmă, în artele "intelectuale", emoția "figurativă" joacă un rol prea important pentru a fi opusă artelor "emoționale": în artele "plăcerii estetice" intelectuale - mai corect și mai larg vorbind, "estetică" emoția "- apare nu numai" ca urmare a procesului, "ca un fel de recompensă pentru creativitate - pentru artist, pentru înțelegerea și repetarea creativității altcuiva - pentru oricine percepe o impresie artistică"; rolul sentimentelor estetice este mult mai larg: ele servesc, în plus , feminitatea produselor creativității și, parțial, motivul activității creative Creativitate artistică Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE, se aşteaptă de la alte forme de creativitate ca aceasta să aibă scopul de a satisface una sau mai multe dintre emoţiile estetice ale omului Formulele procesului mental date de autor: în artele "figurative" - de la imagine la idee și de la idee la emoție, în artele "emoționale" - de la emoția produsă de forma exterioară, la alta , emoție agravată, care se aprinde din cauza faptului că forma exterioară a devenit pentru subiect un simbol al ideii, păcătuind cu oarecare exagerare a sensului "ideii", întruchiparea, explicația, a cărei percepție, în opinia lui, sunt opere de artă În ciuda necesității unor restricții cu privire la punctele de vedere principale ale autorului, pamfletul conține o mulțime de material lingvistic și psihologic foarte interesant și este scris extrem de clar și viu V Ivanovski Cărți și broșuri noi primite de editori: Evgeniy Bobrov, Maestru de Filosofie Noua reconstituire a monadologiei lui Leibniz Yuriev , p ib Pretul este de k V Wagner Întrebări de zoopsihologie St Petersburg Preţ i p k V A Goltsev Legislația și obiceiurile în Rusia secolului al XVIII-lea Ediția Cu anexa articolelor: i) Extras din manuscrisele arhivei din Moscova a Ministerului Justiţiei) La problema reformei lui Petru) Despre drepturile societății ruse din secolul trecut Editat de O N Popova ("Biblioteca culturală și istorică") St Petersburg Pg VSH - - -XXXII Preț i p k M Guyot Principiul artei și al poeziei Traducere din franceza Ediţia I Yurovsky Sankt Petersburg, , p o Pret cop George Progres și sărăcie O anchetă asupra cauzelor stagnării industriale și sărăciei, care crește odată cu creșterea bogăției Remediu Traducere de S D Nikolaev, ed M Tugan-Baranovsky SPb C p Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE N A Dobrolyubov Lucrări Volumul II Ediția a cincea de O N Popova SPb Pg Preț pentru întreaga ediție (volume) la abonament p E Duering Valoarea vieții Cercetare în sensul înțelegerii eroice a vieții Traducere din a -a ediție germană de Yu M Antonovsky, cu schița biografică a lui Del și portretul lui Dühring A doua editie Pagină - XXII+ St Petersburg Preţ i r k Mary Whiton Calkins asociere Un eseu analitic și experimental Supliment de monografie la Revista psihologică

nr februarie , p Herbert Spencer Despre suflet și argumente împotriva socialismului pe scurt de I Lyubomudrov Samara , p Pret k P Tihomirov Experiențe în fundamentarea teismului în cea mai recentă literatură filozofică engleză Pagină (Retipărire de la și din Buletinul Teologic pentru) P Tihomirov Disputa literară P A Kalenova și prof A I Vvedensky despre problema credinței și cunoașterii Pagină (Din cartea de lecturi din iulie în "General Iubire Spirit Iluminare") P Tihomirov - Câteva remarci critice la cartea domnului Chicherin "Fundamentals of Logic and Metaphysics" Pagină (Retipărire nr al Buletinului Teologic pentru) T Ziegler, prof Strasbourg, uni Ce este moralitatea? Tradus din germană de Alexander Ostrogorsky Ediția a II-a a editorilor revistei "Educație" St Petersburg Pret cop V F Chizh, prof Universitatea Yuriev Studiu experimental al memoriei percepțiilor sonore Pagină Din Review of Psychiatry, nr , P A Shaposhnikov Experiență de exprimare matematică a conceptelor și concluziilor de etică Moscova Pg Pret k Biblioteca "Runivers" II Обзоръ журналовъ W Wundt Despre definiția psihologiei (Studii filozofice B XII, HI) Acest articol al lui Wundt este de natură polemică Wundt examinează în ea obiecțiile lui Külpe, Münsterberg și alții împotriva unora dintre principiile fundamentale ale psihologiei sale Cu toate acestea, acest articol al lui Wundt este, de asemenea, important pentru caracterizarea propriilor opinii psihologice, deoarece obiecțiile ridicate sunt, așa cum spune el însuși, o oportunitate recunoscătoare de a risipi neînțelegerile care au apărut în legătură cu teoriile sale psihologice Definiția științei poate fi exhaustivă numai atunci când a atins cel puțin o perfecțiune relativă, când conținutul ei a devenit clar O astfel de definiție a psihologiei va trebui să aștepte mult timp Dar vă puteți stabili un alt obiectiv în definirea sarcinilor sale, și anume, clarificarea punctului său de vedere principal Acest lucru este necesar pentru oricine ar dori să vadă psihologia eliberată de toate anticipațiile metafizice Acesta este obiectivul stabilit de Wundt Se pune adesea întrebarea despre relația dintre psihologia engleză și psihologia experimentală În acest articol găsim indicația lui Wundt că punctul de vedere de pornire a fost dat psihologiei experimentale de către fondatorul psihologiei engleze, Locke Atâta timp cât psihologia era direct dependentă de metafizică, opinia generală era că psihologia diferă de alte științe prin obiectul său Spiritualismul este cel mai tipic reprezentant al acestei tendințe Deși materialismul netezește această diferență, totuși, ea Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV împărtăşeşte cu sistemele spiritualiste trăsătura comună care s-a ocupat atât aici cât şi acolo de studiul substanţei Această înțelegere a sarcinilor psihologiei a fost mai întâi zguduită de Locke Conceptele sale de senzație și reflecție au condus în mod necesar la recunoașterea faptului că experiența externă și cea internă nu sunt două regiuni eterogene, ci elemente ale unei vieți mentale și, prin urmare, sunt inseparabile una de cealaltă În consecință, psihologia și știința naturii nu studiază obiecte diferite, ci același obiect - experiență, doar din puncte de vedere diferite Cu această idee se alătură definiția psihologiei dată de Wundt Orice experiență este ceva unitar și inseparabil Dar orice cunoaștere necesită doi factori, un obiect cognoscibil și un subiect care cunoaște Ori unul sau altul este doar un agregat de stări mentale Știința naturii le studiază pe acelea dintre ele care se referă la obiect, abstragând, pe cât posibil, tot ce ține de subiect Psihologiei îi revine sarcina de a determina relația dintre factorii subiectivi și obiectivi ai experienței directe, originea elementelor individuale ale acestora din urmă și legătura lor Prin

urmare, metoda de cunoaștere a psihologului, spre deosebire de omul de știință naturală, se distinge prin imediate, deoarece psihologia este tocmai știința experienței directe Mai mult, metoda de cunoaștere a psihologiei se distinge prin caracterul său "perceptual" (die Erkenntniss-weise der' Psychologie ist eine anschauliche), în sensul că psihologia, ca și științele naturii, nu are nevoie de concepte auxiliare abstracte care ar forma baza pentru explicarea legilor sale, că se ocupă de date concrete, în timp ce științele naturii studiază imaginabilul în concepte (și -) Subliniind apoi că definiția psihologiei dată de materialismul psiho-fizic include quaternio temiinorum și petitio principii, că nu corespunde dezvoltării efective a științei naturii, dă o idee falsă a sarcinilor psihologiei și nu este lipsită de tendințe metafizice (-), -Wundt continuă să-și justifice propria hotărâre Definind psihologia ca știință a experienței directe, o punem în relația sa potrivită cu știința naturii, Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV crede Wundt Psihologia, înțeleasă în acest sens, completează punctul de vedere obiectiv al științei naturii și trebuie recunoscută ca disciplină independentă ( ) Numai acceptând definiția psihologiei ca știință a experienței directe se poate înțelege relația acesteia cu științele umaniste, a cărei bază trebuie recunoscută Într-adevăr, considerând psihologia ca o fiziologie aplicată, ca o fiziologie a sistemului nervos, așa cum o face și materialismul psihofiziologic, trebuie să negem legătura reală a psihologiei cu științele umaniste; înţeleasă în acest sens, ea nu poate contribui la explicarea faptelor de istorie, drept şi alte ştiinţe umane ( ) Restul articolului este dedicat respingerii opiniei, care este foarte răspândită printre noi în Rusia, că Wundt nu este străin de metafizică în teoriile sale psihologice Critica a căzut, se spune, într-o neînțelegere majoră Principiile paralelismului psiho-fizic, actualitatea psihică și voluntarismul - principiile de bază ale psihologiei sale - nu afirmă nimic altceva decât ceea ce este dat în experiența directă (, , ,) Independența psihologiei față de metafizică rezultă din definiția dată acesteia ca știință a experienței directe Studiind doar ceea ce este dat în experiența directă, trebuie considerată o știință și mai strict empirică decât știința naturii Științele naturii nu se pot lipsi de anumite abstracțiuni ipotetice de natură metafizică, precum conceptul de materie Dar psihologia, ca știință pur empirică, lasă libertate deplină celor mai diverse viziuni filozofice asupra lumii (-) Ultima afirmație a lui Wundt îl pune, de asemenea, în cea mai strânsă legătură cu psihologia engleză: cine a susținut acest punct de vedere cu mai mult succes și mai convingător decât A Bain? D Viktorov ' Rivista italiana di filosofia noiembrie Г ianuarie i Gizzy Cea mai recentă teorie estetică din Italia Articolul este o analiză a teoriei lui Sergi, prezentată de acesta în eseul "Dolore e Piacere" Aparent, Sergi îşi construieşte învăţătura pe începutul unui paralelism complet între du-Questions of Philosophy, 'carte Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV fenomene fizice și corporale Sentimentele de plăcere și durere sunt prima și principala manifestare a vieții mentale și, prin urmare, sunt în fiecare organism baza pentru conservarea energiei Sursa tuturor suferințelor este o stare de excitare (iritabilità), o efort pentru activitate, care indică un pericol care amenință organismul Plăcerea, pe de altă parte, este rezultatul restabilirii condițiilor organice pentru dezvoltarea normală Sergi indică chiar localizarea acestor sentimente (nodus vitalis) și subliniază ideea că funcția creierului se limitează la conștientizarea sentimentelor (plăcere și durere) Dacă întreaga viață mentală este în

întregime determinată de viața fizică a organismului și este în deplină corespondență cu aceasta, atunci sentimentul estetic poate fi doar unul dintre tipurile de emoții Fiziologic, nu se deosebește în niciun fel de toate celelalte simțuri, are aceleași organe și este supus acelorași legi Tot ceea ce este util organismului nostru ni se pare frumos, tot ceea ce îi este dăunător este urât În critica sa, autorul subliniază că dorința de a explica totul din punct de vedere fiziologic l-a forțat pe Sergi să introducă multe teorii independente care nu sunt legate între ele pentru a explica conceptele individuale de estetică Andrés Teama de moarte Frica de moarte este aceeași proprietate comună a omenirii ca și conștiința vieții Ne luptăm constant cu această frică; religia și filozofia ne oferă învățăturile lor despre efemeritatea existenței pământești, despre viața adevărată dincolo de mormânt, despre nemurirea sufletului Dar totul în zadar: sentimentul de frică distruge toate aceste dogme și sofisme, uităm atât religia, cât și filozofia Acest fenomen poate fi explicat doar prin faptul că în anumite momente elementele mentale ale conștiinței noastre sunt subordonate elementelor fizice și credem că conștiința este posibilă doar ca conștiință a ființei fizice Dacă frica de moarte este un produs al naturii fizice a omului, atunci trebuie să presupunem că însăși această natură, atomii individuali ai corpului nostru, posedă conștiința și frica de moarte Cu alte cuvinte: frica de moarte apare nu pentru că știm că vom muri, ci pentru că o simțim Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV C Segre Rousseau în viața privată și publică a lui Mirabeau Continuând articolul său publicat în numărul din iulie al revistei, autorul se oprește aici în principal asupra idealurilor politice ale lui Mirabeau și încearcă să descopere în ele influența teoriilor filosofului genevan Fiind la începutul activității sale un admirator al constituționalismului în gustul lui Montesquieu, Mirabeau era atunci atât de impregnat de ideea "Contractului social", încât Adunarea Națională nu a ezitat să-l selecteze "într-o comisie care să întocmească o Declarație, în care a expus aproape textual teoria lui Rousseau Rămâne, însă, neclar cum Mirabeau ar putea, în același timp, să predice teoria indivizibilității suveranității și să insiste asupra necesității unui veto regal și a separării puterilor B babanca Istoria creștinismului Acest articol oferă o analiză critică detaliată a manuscrisului lui Giannone "Il Triregno" tocmai publicat A Traglia Natura și semnificația ipotezelor Folosirea greșită îndelungată a ipotezelor a provocat o reacție împotriva ei însăși: naturaliștii consecvenți au început să predice că lumea nu trebuie să ghicească, ci ar trebui să fie observată Dar legile și cauzele fenomenelor nu pot fi respectate - pot fi doar ghicite Știința nu este o simplă declarație de fapte; toată experienţa presupune existenţa unei teorii gata făcute, mai mult sau mai puţin stabilite Știința are nevoie de idei la fel de mult ca faptele și cine renunță la ipoteze trebuie să renunțe și la știință Dar ce este o ipoteză? - În sens larg, poate fi definită ca o presupunere, o presupunere Presupunerea justificată de experiență intră în știință; o presupunere nejustificată de experiență, dar care nu o contrazice, rămâne o ipoteză Ipotezele pot fi de trei tipuri: putem presupune fie i) existența unei relații între fenomene, fie) forma exactă a acesteia, fie h) prezența uneia dintre cele două premise Când studiem fenomenele, presupunem că ele sunt legate între ele prin legile succesiunii sau coexistenței; după ce am descoperit o lege, încercăm să aflăm natura ei într-o formulă exactă; având o lege şi presupunând prezenţa unei alte premise, deducem din aceasta concluzia despre existenţa unei noi legi * Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV

Exemple tipice de acest fel sunt ipotezele constanței materiei, legea lui Kepler și ipoteza existenței sufletului F Cosentini Teoria evoluției sociale la Vico și cei mai noi sociologi O critică a teoriei lui Vico este propusă în legătură cu o scurtă trecere în revistă a învățăturilor lui Tylor, Comte, Scheffle, Letourneau și alții G Vila Predarea filozofiei în școlile secundare din Elveția ' Articolul oferă date extrem de interesante pentru această întrebare interesantă Din cele douăzeci și trei de licee elvețiene, filosofia este predată în paisprezece Cele mai ample programe le găsim în cantoanele catolice; dar pentru asta vechea viziune asupra filosofiei ca roaba teologiei domină încă complet aici Deci, la Liceul din Lucerna sunt alocate ore săptămânale pentru filosofie, dintre care η pentru propedeutică (psihologie empirică, teoria cunoașterii, metafizică și estetică) și pentru o parte specială de metafizică (metafísica speciale: cosmologie, antropologie și teodicee), etica si istoria filozofiei La Liceul din Freiburg, ore sunt bazate pe filozofie, dintre care la clasa I și la a doua Programul nu este doar curios, ci de-a dreptul amuzant Include: logica, ontologia, psihologia (suflet, plante, animale si viata intelectuala, originea si scopul omului), cosmologia, teodicea, morala, istoria filozofiei si esteticii În liceele cantoanelor protestante și mixte, programele sunt mult mai modeste De exemplu, într-un liceu (Soletta) sunt alocate ore pentru filozofie, care sunt cheltuite pe psihologie empirică, etică, filosofia dreptului și istoria filosofiei, în altele - , și chiar ore În acele licee în care legea lui Dumnezeu nu este o materie obligatorie, predarea filozofiei capătă o conotație materialistă; psihologia se predă în legătură cu fiziologia, logica în legătură cu știința limbajului (Geneva) "În general", spune autorul, "predarea filozofiei în liceele elvețiene are un caracter complet anticar" Acest lucru se explică prin faptul că cantoane separate sunt responsabile de învățământul secundar acolo și, prin urmare, toate conflictele politice și religioase se reflectă în mod liber în filosofie V Waldenberg Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Revue philosophique Г·, nr - G Seailles Metoda filozofică a lui Renan (nr) Spre deosebire de Victor Cousin, Renan nu s-a învăluit niciodată în mantia unui filozof oficial și a iubit gândirea în toată nelimitarea și libertatea ei; sătul și obosit de elocvența școlară, a înțeles că sosise timpul să se întoarcă la marea tradiție și să lege filosofia și știința într-un întreg armonios Dar trăsăturile de neșters ale caracterului său personal, prea mobile și puțin decisive, și aceleași urme de neșters ale stării de spirit religioasă cândva puternică nu i-au permis lui Renan să-și realizeze visele ideologice, iar pecetea dualității și a contradicției a căzut asupra teoriilor sale filozofice El a fost un oponent al sistemelor abstracte ale lui Platon și Hegel, nu credea în puterea necondiționată a intelectului uman și a susținut că încercările de a crea lumea în mod deductiv numai din minte sunt la fel de ridicole și inutile ca și dorința unui țesător de a lucra scoateți materialul fără a lăsa firele să intre în navetă Evitând formulele seci și abstracte, devotat din toată inima concretității și simbolisticii catolicismului, Renan s-a răzvrătit împotriva metafizicii și a considerat-o un anacronism care trebuie să cedeze loc și loc științei universale Din partea cealaltă cu toate acestea, era respins de empirismul îngust, vulgar, mulțumit de mijlocul de aur și simțea dezgust față de cei care studiază cu mulțumire fleacurile și detaliile fără a se ridica la o perspectivă mai înaltă și generală Astfel, Renan nu a fost un metafizician și nu a vrut să fie un pozitivist El a încercat, desigur, să-și împace propriile opinii în conflict; a spus

că, așa cum o idee nu poate fi separată de obiectul ei, tot așa și filosofia nu poate fi separată de știință și că, dacă aceasta din urmă descifrează cartea lumii, prima o explică, pătrunde în sensul ei interior; era convins că conceptele eternității, absolutului, substanței nu sunt himere, că nicio ramură a cunoașterii nu ar putea exista dacă mintea umană nu ar avea forme înnăscute care să-i permită să se orienteze în haosul faptelor și să cuprindă tot ce este descoperit de știință Cunoașterea lumii este dată de știință, dar poate fi înțeleasă doar prin filozofie; este o reflectare (imperfectă, adevărată) a absolutului în mintea omului, este modul în care toată lumea înțelege totul în jur Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV vie, și de aceea poartă mereu amprenta individualității și păstrează imaginea celui care a creat-o și o profesează - de aceea are atât de multe în comun cu arta și poezia De aici este clar că se poate ajunge la filozofie în multe feluri; dar principala dintre ele, cea mai amplă și cea mai adevărată, este știința și, dintre domeniile separate de cunoaștere, istoria omului, limbajul său, gândirea lui, natura sa proprie și cea mondială îndeplinesc cel mai bine obiectivele Filolog și cercetător al trecutului, Renan a apreciat neobișnuit de mult metoda istorică și, dacă cineva i-a obiectat că este inutil și incomod să ne plonjăm în adâncurile istoriei, când o altă știință - psihologia - ne pune față în față cu faptele de conștiință de sine, el ar răspunde arătând că omul și sufletul său nu sunt aruncați o dată pentru totdeauna în forme terminate, ci sunt în continuă evoluție și supus schimbării Cel mai ușor este să lăsăm sfera omului lui Dumnezeu și naturii în același mod, deoarece istoria religiilor dovedește existența lui Dumnezeu mai bine decât sistemele abstracte ale dialecticii, iar filosofia naturii nu este de fapt altceva decât istoria religiilor lume, cel puțin în ochii unui gânditor adevărat, care știe că fenomenele sunt doar realizări ale ideilor, că aspectul și esența sunt aceleași Deci Renan a apărat metoda istorică; l-a împrumutat din Germania, unde filologia și istoria au înflorit, dar i-a aprofundat ideea și i-a dat o mare vioiciune Filosofia bazată pe istorie este Renan însuși; ar putea consola oamenii care nu s-au despărțit de credințele religioase, ar uni imaginația artistului cu erudiția omului de știință și ar oferi o sinteză armonioasă între trecut și prezent Dar teoria lui Renan nu rezistă criticilor și este un amalgam instabil de eclectism, departe de profunzime și seriozitate; elementele constitutive ale acestui mozaic filosofic nu converg între ele și sunt legate numai artificial între ele De fapt, dacă amintirile tinereții evlavioase și formele concrete ale catolicismului l-au deviat pe Renan de la un sistem strict rațional, atunci, pe de altă parte, progresul științelor pozitive și dorința de a merge la nivelul secolului și chiar de a influența l-a apropiat de pozitivism; și astfel, pentru a satisface nevoile generale ale spiritului său, el a folosit doctrina categoriilor a lui Kant, pe care a priori o face Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV gândire posibilă și reală a lumii, dar el a respins în mod conștient distincția kantiană dintre fenomene și noumene A găsit la Hegel ceea ce Kant i-a negat, a găsit identificarea categoriilor rațiunii cu legile de bază ale lucrurilor, fuziunea completă a ideii și a lumii, iar Renan a intrat în posesia acestei descoperiri, ignorând la Hegel toate celelalte trăsături ale dialectica lui rafinată Deci, pozitivism, Kant minus Critica rațiunii pure, Hegel minus Loshka - acestea sunt influențele care s-au reflectat asupra naturii multiple a lui Renan, asupra metodei sale filozofice Erorile și erorile lui Renan sunt evidente: dacă nu avem alte mijloace de a cunoaște lumea decât

observarea și experiența, dacă adevărul se reduce în cele din urmă la un fapt declarat, atunci trebuie să fim pozitiviști și să nu credem că funcțiile științei și filosofiei sunt diferite, că înțelegerea adevărului nu este doar rezultatul unei noi acumulări de cunoștințe faptice; dar dacă admitem că faptele și relațiile lor sunt determinate de idei a priori, atunci suntem metafizicieni puri În plus, este insuportabil să reducem filosofia la nivelul particularității individuale a fiecărei persoane, pentru că într-un astfel de caz fiecare va vedea în fapte ceea ce vrea să vadă - de ce atunci vorbim de o știință pură, impasibilă, obligatorie pentru toți? Se poate, desigur, să transforme filosofia într-un fel de jucărie captivantă, într-o compoziție goală, dar melodică, care înmoaie realitatea tristă, dar de ce atunci să afirmăm că filosofia este coroana științei, că ea singură dă sens oricărei cercetări? Slăbiciunea lui Renan ca filozof era că nu putea niciodată să se lepede de sine și să scape de puterea naturii sale capricioase, care îl atrăgea acum spre fapte, când spre idei și îl împiedica să se stăpânească L Dugas Impresii de "complet nou" și "deja văzut" (nr) Acest articol este partea principală a observaţiilor şi notiţelor cu privire la problema paramneziei plasate în numărul în discuţie T^evie philosophique (vezi şi din carte Question Philos and Psychol) Dugas ia în considerare acele cazuri în care, în momentele de scindare spirituală, o persoană încetează să se recunoască pe sine și mediul său obișnuit și nu știe să-și coordoneze "Eul" interior, profund cu un alt "Eu", Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV extern, superficial și cufundat în fleacurile cotidiene Autorul consideră că acest fenomen, din motivele sale finale, este analog stărilor mai familiare și obișnuite, când noul ni se pare deja familiar și văzut înainte Cunoașterea, parcă ar confirma teoria lui Platon, constă adesea doar în faptul că recunoaștem vechiul; o ființă adultă și reflexivă nu posedă, ca să spunem așa, virginitate intelectuală, iar "impresiile de a fi" nu sunt noi pentru el Pentru a ne explica astfel de fenomene de paramnezie, este necesar, spre deosebire de Kant și în acord cu Guyot și Foulier, să admitem că uneori avem senzații trecătoare în afara conștiinței timpului și spațiului; categoria kantiană de timp este obligatorie atunci când ne gândim la senzație, dar poate să nu fie atunci când trăim senzația în sine, iar impresia de "complet nou" apare în noi tocmai în acele minute în care gândul ne părăsește și suntem complet stăpânit de stări senzoriale, lipsite de un element intelectual W Bourdon Influența vârstei asupra memoriei non-medie (№) Observațiile făcute de autor asupra persoanelor cu vârste cuprinse între și de ani au arătat că memoria imediată, exprimată, de exemplu, în reproducerea unei serii de cuvinte sau numere tocmai rostite, progresează vizibil până la ani și mai puțin semnificativ de la la de ani ani de vârstă Există o legătură directă între memoria imediată și cea care se numește în mod obișnuit minte sau "facultăți" (inteligență), iar cele mai memorabile în același timp sunt cele mai capabile și invers; dar trebuie remarcat că, în starea actuală a psihologiei, la această concluzie s-ar putea ajunge comparând doar cazurile extreme, cele mai extreme și ignorând cele intermediare Amelineau Ideea sufletului în Egiptul antic (nr) Folosind exemplul Egiptului, cel mai convenabil este să urmărim modul în care omul a dezvoltat ideea unui suflet nemuritor, deoarece cronicile istorice ale acestei țări ne aduc într-o epocă cu mii de ani înainte de PX, nu spirituală Egiptenii credeau că fiecare dintre oameni are propriul său dublu, o ființă complet corporală, care după Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV moartea unei persoane rămâne pe pământ și care trebuie hrănită și întreținută *

altfel, după lungi rătăciri, se ofilește, moare la rândul său și devine o viziune necorporală Cultul dublului era foarte scump și, prin urmare, nu putea fi decât proprietatea nobililor și bogaților În măsura în care se poate naviga în credințele complexe ale egiptenilor, dublul nu este încă un suflet: acesta din urmă trăiește cu el în corpul uman, dar este mult mai puțin material; după moartea purtătorului său, își pierde treptat corporalitatea, iar înfometarea dublului său îl privează și mai mult de învelișul său fizic Nemurirea nu este soarta fiecărui suflet, ci numai a celor drepți, necondamnat de tribunalul lui Osiris Doar încetul cu încetul, au început să fie atribuite sufletului funcții superioare și la început doar sufletele regale ale faraonilor au fost considerate sediul voinței, gândirii și afectelor; a trecut mult timp până când Egiptul a recunoscut sufletul spiritual Dacă teoria egiptenilor nu a avut o influență directă asupra filozofiei grecești, atunci, în orice caz, este cert că cele mai înalte probleme ale existenței umane nu au fost rezolvate numai pe baza Hellasului A Binet et Victor Henri Despre sugestibilitatea naturală a copiilor (Nr io) Autorii articolului nu se referă la un efect hipnotic asupra unui subiect liniştit, ci la unul normal o sugestie rezonabilă pe care profesorul o face constant prin personalitatea și predarea sa într-o clasă bine disciplinată și care nu încalcă judecata și libertatea de gândire a elevilor Binet și Henri au urmărit modul în care sugestia ascunsă afectează răspunsurile copiilor, exprimată prin faptul că profesorul, cu întrebările sale zgomotoase și persistente, a trezit băieților îndoieli cu privire la corectitudinea răspunsurilor lor; experimentatorii au arătat mostre de linii și apoi au cerut să găsească secvenţial linia corespunzătoare fiecărei probe pe un tabel special Atunci s-a descoperit cum sugestia profesorului i-a făcut pe copii să ezite, să greșească, să-și reia răspunsurile corecte și să nu aibă încredere în dovezi Deciziile colective s-au dovedit a fi mai corecte decât cele individuale; în plus, autorii au remarcat că, sub influența vârstei, gradul de susceptibilitate la sugestie variază mult mai mult decât dezvoltarea memoriei pentru lungime, studiată în aceleași condiții: astfel, numărul mediu de erori Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV memoria și comparația a fost de % la școala elementară, % la școala superioară, iar numărul mediu de erori datorate sugestiei la cursul elementar a fost de %, la școala superioară % th Ribot Cercetări asupra memoriei senzoriale (Nr u) Articolul lui Ribot tratează problema importantă cu privire la măsura în care o persoană este capabilă să reînvie și să simtă senzațiile olfactive și gustative și sentimentele interioare trăite în trecut Dacă majoritatea cercetătorilor consideră că nu putem avea astfel de amintiri și sunt capabili să restabilească în memorie nu emoțiile în sine, ci doar împrejurările care le-au însoțit, atunci Ribot, pe baza datelor faptice, ajunge la alte concluzii El crede că una sau alta soluție a întrebării depinde de individualitatea și temperamentul subiectului și clasifică oamenii în acest sens în două categorii: unii, care posedă o memorie falsă sau abstractă, reînvie faptul în memorie, dar nu și starea de spirit trăită de lor; alţii, înzestraţi cu o memorie adevărată sau concretă, dimpotrivă, reînnoiesc în sine emoţia trăită, care, însă, nu reprezintă un instantaneu complet exact din original şi este fie mai strălucitoare, fie mai palid decât ultima Cu cât o emoție este mai complexă, cu atât este mai dificil să o reînvie mai târziu Persoanele care păstrează în sine amintiri ale tulburărilor emoționale pe care le-au trăit sunt mai capabile de comportament moral decât cei care, uitând, de exemplu, de suferința personală, nu pot, ca urmare a acestui

fapt, să simpatizeze cu durerea altcuiva și să comită acte grosolan egoiste; memoria senzorială este astfel uneori garanția vieții morale Mai departe, unii își amintesc mai ușor senzațiile gustative și olfactive, alții emoțiile spirituale superioare, iar unii tind să reînvie stări plăcute, alții dureroase, născundu-se așadar optimiști sau pesimiști Puterea impresiei inițiale nu garantează încă că va fi reprodusă cu ușurință în conștiință în viitor: un sentiment viu poate fi slab într-o formă reînviată și, dimpotrivă, o emoție palidă, ca să spunem așa, în a doua ediție, devine adesea puternică și colorată Nu poate fi trecut cu vederea că ancheta lui Ribot, în sine foarte interesantă și instructivă, ar fi fost foarte Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV nu a redus gustul și senzațiile tactile și emoțiile spirituale la un singur numitor -Articolul lui Ribot a fost tradus în rusă sub conducerea profesorului Bekhterev și publicat în ca un pamflet separat L Dugas Memoria brută și memoria organizată (Nr și) Există două tipuri de memorie: grosieră și organizată Prima este o repetare pură și simplă a senzațiilor, pe care o urmează imediat, ca un ecou, sau după un anumit interval de timp, fără a schimba nimic în ele și a le da amprenta exactă Al doilea nu este doar restaurarea trecutului, ci interpretarea lui; reține nu toate imaginile, ca o amintire grosolană, ci doar câteva, dar pentru asta le păstrează ferm și mult timp, și face o alegere strictă din multe impresii pentru memorare Este mai ușor să-ți amintești ceva cu o memorie brută decât una organizată, dar este și mai ușor să-i renunți conținutul din el Cu toate acestea, nu există o diferență fundamentală între cele două tipuri de memorie, deoarece, în general, aceasta se află într-un proces constant de organizare, iar impresiile pe care le primește se îmbină constant în diverse combinații Memoria este o creație a intelectului, iar legile ei sunt o aplicare particulară a legilor generale ale minții Dugas însuși admite că clasificarea sa este oarecum artificială și, de fapt, este evident că prin memorie organizată el înțelege nu o abilitate anume a minții, ci totalitatea operațiunilor sale și atribuie memoriei ceea ce aparține de fapt zone ale altora procesele mentale Raul de la Grasserie Semnificația limbilor primitive din punctul de vedere al psihologiei (nr i) Față de limbile popoarelor cultivate, remarcate printr-o bogată dezvoltare a foneticii și morfologiei, dar nivelate de civilizație, limbile popoarelor sălbatice * au avantajul că prin ele este ușor să pătrundă în depozitul spiritual al trib și să se familiarizeze cu psihologia națională În aceste limbi primitive, gândirea primitivă a omului pare a fi înghețată, iar opera sa nu este ascunsă de stratificările ulterioare; o sintaxă simplă și necomplicată arată cum și în ce secvență o persoană a gândit o idee după alta, iar cutare sau cutare aranjare a cuvintelor într-o propoziție elucidează procesele mentale Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Formalismul limbilor culturale nu ne permite să le vedem fundamentele mentale și nu dezvăluie dacă un anumit popor este înclinat către gândirea sintetică sau analitică Dimpotrivă, limbajele sălbaticilor dezvăluie fenomene psihice profund interesante; din ele este clar, de exemplu, că gândul omului primitiv a precedat o singură idee, ca o frază - un cuvânt, că era complet impregnat de concretețe și extrem de individualizat fiecare concept, că el, parcă și-ar sublinia egoismul naiv, a aplicat un pronume posesiv fiecărui substantiv și a prezentat peste tot ideea de posesie Limbajul omului sălbatic este cel mai firesc fapt și, prin urmare, studiul lui este foarte fructuos Articolul este scris foarte spiritual și ilustrat cu numeroase exemple Cu toate acestea, se poate observa că autorul nu a apreciat suficient semnificația psihologică a

limbilor culturale; un studiu profund al acestora va dezvălui, de asemenea, trăsăturile mentale ale creatorilor lor, precum și cunoașterea limbilor sălbatice Ferrero Progres moral (nr) Autorul este un oponent al teoriei evoluționiste a moralității și consideră că afirmația că aspirațiile morale sunt moștenite din generație în generație este o ipoteză departe de a fi dovedită; el nu este de acord că progresul în morală este rezultatul modificărilor biologice din celulele creierului și consideră că într-un astfel de caz ar fi complet inexplicabil de ce ideile morale progresează atât de rapid și, uneori, sunt la fel de rapid și invariabil supuse regresie, ca, de exemplu, , în faptele războaielor Analizând cauzele progresului moral, Ferrero observă mai întâi că moralitatea este împărțită în sexuală și activă, sau socială; în acest caz, el se ocupă numai de acesta din urmă În opinia sa, progresul ei constă în faptul că există un impuls din ce în ce mai puternic care ne interzice să provocăm suferință ființelor cu care trăim Motivul principal pentru intensificarea acestui impuls este simpatia, reprezentarea mentală a suferinței resimțite de alții și tot ceea ce face o astfel de reprezentare mai vie și mai vie, adică numeroși factori fizici, fiziologici și psihologici contribuie la progresul moral O influență puternică asupra mișcării ideilor morale este exercitată de lege, în Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV puterea căreia suferința celorlalți ne încurcă și ne tulbură cu atât mai puțin, cu atât este mai utilă pentru "eu"-ul nostru; în legătură cu aceasta, moralitatea se îmbunătăţeşte atunci când lupta pentru existenţă îşi pierde amărăciunea şi devine mai uşoară Mai departe, cu cât ne seamănă mai mult - fizic și spiritual - o ființă dată, cu atât ne imaginăm mai viu suferințele lui și, prin urmare, ne ferim să le provocăm Acestea sunt legile de bază ale simpatiei Dar, pe lângă aceasta, este necesar să se constate influența asupra progresului moral a legii psihologice a comparației Un act, în sine indiferent, devine moral sau imoral în comparație cu un alt act care urmărește același scop; este imoral să dai altuia durere și neplăcere acolo unde este posibil să atingi același scop într-un alt mod, nedureros; este imoral să folosesc, de exemplu, violența atunci când mă pot proteja pe mine, viața și proprietatea într-un alt mod; de aceea se consideră acum imoral ceea ce înainte era recunoscut ca normal Ferrero are în acest caz în vedere compararea unui fapt, faptă, instituție cu alta, dar el, din păcate, pierde din vedere comparația faptului cu idealul, realității cu visul; o astfel de comparație dezvăluie imoralul într-un număr mult mai mare de fenomene decât sugerează autorul și influențează puternic progresul în continuare al moralității Ferrero leagă de legea comparației dorința de echilibru a moravurilor diferite, care se manifestă atunci când două popoare, asemănătoare din punct de vedere intelectual, diferă între ele în concepții etice Autorul consideră că teoria sa este evoluționistă deoarece este exclusiv psihologică și nu au nevoie de sprijin biologic; în plus, explică caracterul contradictoriu al transformărilor morale, că, de exemplu, că alături de atitudinea egoistă față de clasa muncitoare există și o protecție umană a animalelor: adevărul este că în primul caz prima lege a simpatiei menționată mai sus operează, iar în ultimul al doilea (suntem conștienți de o asemănare semnificativă a omului cu animalele) În general, progresul moral nu este absolut, ci parțial și, în același timp, avem tendința să provocăm unele suferințe și să ne ferim de a le provoca altora Articolul frumos prezentat al lui Ferrero este bogat în exemple istorice care confirmă gândurile autorului Biblioteca "Runivers" REVIEW JOURNALOV Lebon Bazele psihologice ale

antrenamentului (Nr) Acest articol este de interes pentru zoopsihologi, deoarece autorul caută să indice în el câteva legi de bază care sunt valabile în educația animalelor; el se opreste asupra dresajului cailor si demonstreaza ca procesele constiente din psihicul calului in timpul antrenamentului acestuia sunt treptat inlocuite cu unele automate Le Bon crede că există aceleași baze de educație și formare pentru toate ființele vii E Tardieu Studiu de psihologie profesională (Nr) În acest curios eseu, autorul, de profesie medic, examinează predispozițiile mintale care înclină spre practicarea medicinei și desenează fizionomia spirituală a medicului Autorul consideră că capacitatea de manipulare mecanică și capacitatea de a surprinde și înregistra toate mișcările și funcțiile organismelor vii sunt principalele puncte care conduc la studiul științei medicale Medicul acordă atenție principală tot ceea ce este concret și material; impactul său psihic asupra pacientului este de obicei foarte exagerat O persoană prea activă nu poate fi medic Este foarte de dorit ca medicul să nu fie un specialist îngust și utilitar și să aibă o educație umanitară largă - Y Aikhenwald Biblioteca "Runivers" Scrisoare catre editor *) (Scrisoare de la L N Tolstoi, comunicată doamnei Novitskaya) Milos suveran, domnule redactor! Tocmai am citit "Scrisori pe Cartea Numărului L N Tolstoi" de A A Kozlov și aș dori să demonstrez că domnul Kozlov nu înțelege corect învățăturile lui Lev Nikolaevici Aș fi foarte recunoscător editorilor pentru că au plasat următoarele rânduri Uneori pare ciudat cum unul și același lucru poate fi înțeles diferit Ce, se pare, ar putea fi mai simplu, mai clar și mai de înțeles decât învățăturile lui Lev Tolstoi! Dar cât de variat îl interpretează și cât de puțini oameni îl înțeleg cu adevărat Nu știu, poate, din punct de vedere științific și filozofic, L N Tolstoi se înșeală - nu pot judeca, pentru că cunoștințele mele în acest domeniu sunt prea limitate, dar știu un lucru că tot ceea ce ne învață Lev Nikolaevici , atât de simplu, clar și de înțeles, atât de accesibil tuturor oamenilor, încât nu este nimic mai bun de dorit Dacă există mici neajunsuri, pasiuni, unele contradicții, atunci, până la urmă, toate acestea sunt atâtea fleacuri în comparație cu acel lucru mare și bun pe care l-a făcut marele profesor pentru noi În fața mea se află cartea deschisă a Prof Kozlov "Scrisori despre cartea gr L N Tolstoi despre viață ", și mi se pare ciudat că o minte atât de profundă, educată cuprinzător este atât de departe de o înțelegere adevărată a acestui serios *) Publicăm această notă cu permisiunea lui L N Tolstoi, care cu amabilitate a revizuit și într-un loc corectat textul scrisorii sale către doamna Novitskaya, pe care ea a sugerat să o tipărim Ed Biblioteca "Runivers" P NOVITSKI doctrină goală și totuși simplă Iată locul care m-a frapat în mod deosebit: "Iubind la gr Tolstoi dă totul altora, nu pentru că, din dragoste pentru ei, vrea fericirea și plăcerea acestor ceilalți, ci pentru că fericirea și plăcerea îi sunt imposibile și, în consecință, nu are nevoie de nicio condiție pentru fericire, - el le este indiferent "Iubire gr Tolstoi este în esență principiul ascezei, mortificarea cărnii, mortificarea tuturor dorințelor " La aceasta voi cita o scrisoare a lui Lev Nikolaevici Tolstoi, primită de mine în decembrie : * "Lucrarea pe care suntem chemați să o facem în viață este dublă, deși se realizează printr-o singură și aceeași acțiune: lucrarea exterioară este să contribuim prin viața noastră la stabilirea Împărăției lui Dumnezeu pe pământ, adică înlocuind vrăjmășia, cearta și dezbinarea cu concorda, ajutor reciproc și unitate, o asemenea stare în care sulițele ar fi făurite în seceri etc Putem contribui la acest serviciu al adevărului prin veridicitatea în gânduri, cuvinte și fapte;

lucrarea interioară constă în desăvârșirea de sine, în apropierea lui Dumnezeu "Fiți desăvârșiți ca Tatăl vostru din ceruri" Pentru a te îmbunătăți constant, trebuie să crești iubirea în sine, adică extinde cercul iubirii tale, * nu iubește pentru ceea ce ne este plăcut, ci iubește așa cum iubește Dumnezeu făpturile - abia apoi să le dorești și să le oferi bine Pentru a crește iubirea în sine, este necesar doar să nu o împiedicați să se manifeste și să crească Întotdeauna tinde să crească de la sine Dar ispitele interferează cu creșterea iubirii Ispitele constau în învățătura falsă că binele personalității animale poate fi scopul vieții Și, prin urmare, pentru a crește iubirea, este necesar să distrugem minciunile, adică a sluji adevărului, a fi sincer în gând, cuvânt și faptă, astfel încât ambele scopuri - și promovarea stabilirii Împărăției lui Dumnezeu și perfecțiunea interioară, creșterea iubirii - să fie realizate prin aceeași slujire a adevărului Dar ea, această slujire a adevărului, oferă oamenilor o asemenea binecuvântare care înlocuiește toate acele bucurii imaginare ale ispitelor pe care le exclude Și nu trebuie să credem că o viață dedicată slujirii adevărului este o viață mohorâtă, nefericită, plină de greutăți Dimpotrivă, o astfel de viață are pentru sine mai multe șanse de fericire, chiar și pământească Biblioteca "Runivers" SCRISOARE CATRE EDITOR care, decât viața lumii, având ca scop bunăstarea personalității animale O astfel de viață nu exclude toate bucuriile cele mai accesibile, oferite de natură, și distracția, și cântatul, și prietenia și comunicarea cu oamenii și animalele, dacă numai aceste bucurii nu contrazic dragostea și adevărul "Iată răspunsurile mele scurte la întrebările tale M-as bucura foarte mult daca te-ar multumi Lev Tolstoi Să adaug ceva la o astfel de scrisoare ar fi obrăzător din partea mea: este atât de bun și pur și simplu vorbește de la sine; există în ea o învățătură morală profundă, dar nu există asceză, mortificare a cărnii, mortificare a tuturor dorințelor în ea și nu poate fi, deoarece idealul lui Tolstoi este cea mai mare fericire posibilă a oamenilor, nu a unor oameni aleși, ci a tuturor oameni în general, începând cu cei mai simpli și obișnuiți, și terminând cu mari artiști, genii, filozofi, oameni de știință Lev Nikolaevici Tolstoi este un "om" în sensul cel mai profund al cuvântului, și pentru asta este grozav ' P Novitskaya Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" Câteva cuvinte ca răspuns la V A Goltsev La obiecția care mi-a fost făcută în cartea din ianuarie "Întrebări" a anului curent despre articolul meu despre "Fundamentals of Experimental Psychology" și o notă despre cartea lui Ladd, de către respectatul meu prieten V A Goltsev, consider că este necesar să răspund la ca urmare a * Dacă spuneam în articolul de mai sus că fiecare știință trebuie să fie în același timp experimentală și experimentală, speculativă și metafizică, atunci personal nu am înțeles deloc că experiența trebuie să preceadă întotdeauna speculația, experimentul - construcțiile metafizice În articolul "Ce este Metafizica" (Întrebări filozofice și psihologice , Cartea a II-a) am încercat să aflu că în fiecare știință există elemente a priori, există concepte de bază care alcătuiesc categoriile minții însăși, gândirea, cunoașterea , și supus analizei critice și determinării logice a investigației empirice anterioare a faptelor și fenomenelor *) Iar astfel de concepte, supuse analizei metafizice, trebuie mai întâi să fie recunoscute de Écero însăși conceptele de "fapt, fenomen, experiență", din care pornește empirismul Pe de altă parte, numai speculația, care însoțește constant experimentul, poate pune corect întrebări și sarcini pentru studiul experimental și experimental al fenomenelor Procesul logic de a gândi conform legilor

realității noastre naturale [interne, nu externe) însoțește invariabil fiecare observație și experiență V A Goltsev amestecă în mod evident metoda metafizică sau dialectică (speculativă) (analiza și sinteza *) N N Strahov a vorbit despre acest lucru foarte corect (vezi necrologul lui mai sus) Biblioteca "Runivers" CATEVA CUVINTE ÎN RĂSPUNS LA V A GOLTSEV nyatiy) cu procesul de construire a sistemelor metafizice, i e asemenea doctrine mai mult sau mai puțin a priori și dogmatice, care se conformează doar superficial datelor experienței și nu își testează generalizările prea îndrăznețe prin observarea, experimentul și critica conceptelor O astfel de metafizică a fost mult timp condamnată de filosofia critică Și dacă consider că pozitivismul este desființat, tocmai pentru că, în istoria gândirii secolului nostru, el reprezintă și un exemplu de astfel de "metafizică dogmatică", care contrazice principiile criticii și reprezintă un pas înapoi în relație lui Kant Dacă V A Goltsev înțelege în așa fel încât să considere posibil să opună "pozitivismului în general" pozitivismului lui Comte, atunci cade evident într-o eroare istorico-filozofică și confundă "pozitivismul" cu "empirismul" *) Empirismul și cunoașterea exactă au existat cu multe secole înainte de Comte, dar pozitivismul, fiind o manifestare extrem de îngustă a "empirismului" (al cărui creator adevărat este Aristotel), a avansat în mod specific prin respingerea sa față de metafizica, confundând în acest concept vechile metode dogmatice de gândire și construirea lumii cu bazele metodei critice metafizica kantiană Pozitivismul, ca atare, este rodul unei neînțelegeri istorice și rezultatul unei mici cunoștințe a francezilor (la începutul secolului prezent) cu ceea ce fusese deja creat, înțeles și înființat de către germani (școala lui Kant) Acum, chiar și în Franța, Kant și chiar Hegel sunt cunoscuți și venerați, iar "pozitiviștii" se numesc de obicei nu filozofi, cel puțin empiristi, ci mai des anumiți reprezentanți ai științelor speciale care sunt puțin familiarizați cu istoria gândirii filozofice Filosofia, fără îndoială, "ar trebui să generalizeze adevărurile științelor individuale și în opera sa constructivă să nu permită nimic care nu este de acord și este în contradicție cu "rezultatele "(de ce" legi "?) ale cunoașterii exacte" **) Dar nu este încă *) V A Goltsev se poate referi, desigur, la autoritatea lui Taine, care a scris despre J St Mill și "pozitivismul englez", dar la urma urmei, Mill a fost în multe privințe un "conist", precum filosoful german Laas (Idealismus u Positivismus) și însuși Taine **) Un exemplu al modului în care un filosof ar trebui să acţioneze în acest sens este critica lui H H la adresa pasiunii pentru spiritualism, care, însă, este adesea susţinută de reprezentanţii ştiinţelor naturii şi chiar de "pozitivişti" Biblioteca "Runivers" NICHOLAS GROTH înseamnă că, dimpotrivă, științele individuale și domeniile de cunoaștere exactă nu ar trebui să se conformeze rezultatelor și principiilor criticii filosofice a conceptelor Și numai în această din urmă condiție relația dintre științele speciale și filozofie (speculația) va fi normală, iar empirismul va sta pe două picioare sănătoase, și nu pe unul infirm Gândul lui Ladd, pe care l-am citat, că "antipatia pentru metafizică este refugiul minților slabe și egoiste", nu o împărtășim, dar credem că "antipatia pentru metafizică" este întotdeauna rezultatul unei cunoștințe insuficiente cu istoria gândire filozofică și cu principiile acestei științe în acest sens, care a fost deja parţial stabilită de Kattom (vezi "Prolegomenele oricărei metafizice viitoare"), dar a fost dezvoltată și revizuită în mod semnificativ de cele mai recente în germană, franceză, engleză (Hamilton), și parțial filozofia rusă În ceea ce privește controversa dintre dualism și monism și semnificația

neovitalismului în biologie, aceste subiecte sunt atât de complexe încât nu pot fi discutate amănunțit într-o notă scurtă La aceste întrebări sperăm să revenim în timp util Vom spune doar că dacă V A Goltsev însuși recunoaște dorința de a reduce lumea la un singur principiu "supraștiințific, atunci nu avem nimic de argumentat Am vrut doar să exprimăm ideea că monismul modern se imaginează în zadar ca fiind o doctrină mai fundamentată științific decât dualismul Tocmai aceste afirmații pseudoștiințifice ale monismului le numim "prostii" În ceea ce privește "neovitalismul", observăm doar că împotriva numelor autoritare ale oponenților săi nu pot fi ridicate nume mai puțin autoritare ale susținătorilor săi Și dacă doctrina neovitalistă nu este absolut necesară "pentru a explica fenomenele de cădere a unei pietre sau a arderii unei lumânări", atunci aceasta nu înseamnă că recunoașterea unui agent mental (forța creatoare spirituală) la baza proceselor de viață a organismelor este la fel de superfluă și inutilă; și tocmai în această admitere se rezumă doctrina neovitaliștilor Spre deosebire de vechii vitaliști, ei nu vorbesc despre o "forță vitală" distinctă de "principiul psihic", ci doar afirmă că există un agent psihic creator special în organisme, care nu a fost încă pe deplin explorat, ci în orice cazul nu poate fi redus la factori deja cunoscuți fenomenele chimice și fizice, că el este cel care este Biblioteca "Runivers" câteva cuvinte ca răspuns la V A GOLTSEV sursa și baza vieții organice, spre deosebire de ceea ce numim "existența" fără viață a corpurilor anorganice Dacă neovitalismul are dreptate sau nu, viitorul va arăta, dar, în orice caz, este necesar ca oamenii de știință și de gândire să țină seama de această învățătură și de faptele pe care le propune în favoarea ei Neovitalismul, la rândul său, este doar o "parafrază biologică" a neo-spiritualismului sau a neo-dualismului, care din nou nu se opun în mod absolut spiritul și materia, ci vede în aceste concepte doar o tehnică fructuoasă - distincția dintre două sfere de fenomene ireductibile una la alta și, în paralel, factori ai procesului natural Chiar dacă spiritul se dovedește mai târziu a fi un fel special dintre cele mai fine (din genul eterului), așa cum credeau Empedocle și Democrit, materia sau materia este un tip special de transformare, depozit sau produs al spiritului (cum au spus Platon și idealiștii în gândirea generală), atunci și atunci contrastul va rămâne și vom descoperi acele două elemente ale existenței lumii, din interacțiunea și relația diferită a cărora a luat naștere toată diversitatea existentului Acesta este sensul "neo-dualismului", acesta este sensul afirmației lui Ladd că misterul interacțiunii spiritului și materiei nu este mai complex și de neînțeles decât misterul interacțiunii dintre oricare două elemente sau substanțe diferite ale naturii, datorită legilor speciale de acțiune inerente acestora (ne referim la "substanțe" în sens pur empiric) Este o chestiune de "probleme" și nu de soluții, iar pozitivismul poate fi deja considerat abolit pentru că el însuși a încercat intempestiv să desființeze marile și acum nou recunoscute în toată semnificația ei vechi probleme de gândire și cunoaștere Tocmai în această abolire a constat particularitatea "filosofiei pozitive", spre deosebire de toate celelalte, pentru majoritatea admiratorilor săi H N Strakhov a spus pe bună dreptate: "Pozitivismul este un idol destul de sofisticat În cea mai mare parte, numele său este numit în zadar, fără o înțelegere clară a adevăratelor sale proprietăți El este creditat cu cea mai mare putere împotriva metafizicii și pentru această putere este venerat în principal (Despre adevărurile eterne, p ii) Nicolae Grot Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică CXL Raport despre următoarea

întâlnire din decembrie Ședința a fost deschisă la ora în Sala Consiliului Universității sub președinția lui N Ya , V E Giatsintova, V N Ivanovsky, S S Korsakov, L M Lopatina, A G Petrovskaya, N P Postovskago, G A Rachinskaya, S A Sukhanov și A A Sukhanov Tokarsky și membrii concurenților: A V Drozdova, S G Shah-Nazarova și T A Isakova În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Președintele a raportat despre atitudinea primită de acesta de la Direcția Principală de Poște și Telegrafe cu privire la reducerea de la ianuarie a taxei de trimitere a revistei "Probleme de Filosofie și Psihologie*, și anume, cu % din taxa de abonament de către % Președintele N Ya Grot a raportat că, ca urmare a necesității de a lucra pe subiectele de filozofie și psihologie în rândul studenților Universității din Moscova și de a organiza un cerc între studenți pentru studiul filosofiei și psihologiei, el a propus Societății să înființeze un secţia studenţească a Societăţii de Psihologie pentru raportarea eseurilor de psihologie şi filosofie în şedinţe extraordinare N V Bugaev a raportat despre organizarea unui cerc matematic de studenți la Societatea de Matematică Hotărât: pe modelul Societății de Matematică, să organizeze cursuri pentru studenții de filozofie și psihologie la Societatea de Psihologie și să aleagă o comisie care să conducă aceste studii în ședințele speciale ale acestei comisii În comisie au inclus, prin hotărârea Societății, următoarele persoane: N Ya Grot, L M Lopatin, Prinț S N Trubetskoy, S S Korsakov, Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ V P Serbsky, A A Tokarsky și A S Belkin Această comisie a fost însărcinată să elaboreze organizarea finală a ocupațiilor desemnate și să raporteze Societății despre aceasta CXLI Raport asupra adunării administrative anuale din ianuarie Ședința a fost deschisă la ora : seara în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția tovarășului președinte L M Lopatin, cu secretarul A S Belkin, în prezența domnilor membri actuali: N A Abrikosova, A P Basistov, A N Bernstein, V A Goltsev, V N Ivanovsky, A I Kirpichnikov, S S Korsakov, N P Postovsky, V P Preobrazhensky, V P , A A Concurentul Serba T A A membru al concurentului T Serba T A În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Președintele a anunțat decesul unui membru de onoare al Societății, H N Strahova Societatea i-a onorat memoria ridicându-se în picioare A S Belkin a citit "Scurtul raport" despre activitățile Moscovei Psiho Tot în Ý N A Abrikosov a citit "Raportul Trezorierului Psih Tot pentru " Ambele rapoarte au fost acceptate de Societate În calitate de membru al departamentului de audit al revistei "Vopr Philos și Psih " au fost aleși comisii pentru : M S Korelin, V P Serbsky și A A Tokarsky și A S Belkin ca candidat pentru acestea Două dintre persoanele propuse în ședința anterioară au fost nominalizate ca membri concurenți: I N Saharov și V V Shenshin Primul a fost ales în unanimitate (voturi), al doilea cu împotrivă S-a hotărât organizarea unei întâlniri solemne anuale a Societății după Paști Următoarele rezumate ar trebui să fie citite: N Ya Grotom - "Viața lui Descartes și semnificația generală a filosofiei sale", L M Lopatin - "Descartes ca fondator al spiritualismului" și N A Umovov - "Învățăturile fizice ale lui Descartes" " Propus ca membru titular al Societății Conf univ Moscova Duhovn Academia P V Tikhomirov-A S Belkin, V N Ivanovsky și L M Lopatin Ședința a fost suspendată la ora Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Raportul CXLIL al ședinței ordinare din februarie Ședința a fost deschisă la ora */ , în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția lui N Ya membri actuali: A A Abrikosova, N A Abrikosova, A P Basistov, A N Bernshtein, L D Bryukhatov, V P Butsk, A S Belkina, V E Giatsintova, P A Kalenova,

S S Korsakova, L M Lopatina, A I Malypin, I F Ogneva, A G Petrovskaya, N A Postovsky, V P Preobrazhensky, G A Rachin-skago, V Tokar A Sukhago, A To Prinţ S N Trubetskoy, N I Shishkin și S t von-Stein, dl membri-concurenți: A V Drozdova, θ D: Selivachev, S G Shakh-Nazarov și T A Yasakov și străini În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Candidați pentru un membru Tot P V Tihomirov; Ales cu voturi împotrivă i A fost depusă propunerea cărții S N Trubetskoy către Psych Societatea a publicat, sub redactia sa, Op Caird pe Hegel Rezolvat: cere cartea Trubetskoy · dezvoltă, împreună cu Consiliul Societății, aspectul și condițiile de publicare și procedează imediat la aceasta Membrul activ A N Bernshtein a citit un rezumat sub titlul: "Lumea sunetelor ca obiect de percepție și gândire" Au avut loc dezbateri asupra raportului citit, la care au participat: A A Tokarsky, V P Preobrazhensky, Prinț S N Trubetskoy, L M Lopatin, N Ya Grot, G A Rachinsky, B N Ivanovsky, Ś S Korsakov și V P Serbsky Raportul CXLIIL al adunării ordinare din februarie Ședința este deschisă la % din ore în holul Consiliului Universității sub președinția lui N Ya Grot, sub secretarul adjunct V , N Ivanovsky, în prezența domnilor membri actuali: Yu Lopatina, A M Mironova, N P Postovsky, G A Rachinsky, θ A Savei-Mogilevich, V P Serbskago, S A Sukhanov și A A Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Tokarsky, domnii membri-concurenți: A A Andreeva, θ D Selivanova, S G Shakh-Nazarov și T A Isakov și străini În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Ts P Baltalon a citit raportul "Sentimentul asemănării ca sursă de emoție estetică și de frumusețe" Au avut loc dezbateri asupra rezumatului citit, la care au participat: A A Tokarsky, P A Kalenov, N Ya Grot, A M Mironov, G I Rossolimo și T A Yasakov Întâlnirea s-a încheiat la ora noaptea SHV Raport despre următoarea întâlnire din februarie Ședința a fost deschisă la ora / în Sala de Consiliu a Universității, sub președinția lui N Ya membri actuali: N A Abrikosova, Yu , V P Serbskago, S A Sukhanov, A A Tokarskago și N I Shishkin, membru-concurent S G Shakh-Nazarov și străinii În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: Propus spre alegere ca membru, Ts P Baltalon-N Ya Grotom, N V Bugaev și V N Ivanovsky S A Sukhanov a citit rezumatul: "Doctrina neuronilor în anexa la explicarea unor fenomene psihice Au avut loc dezbateri asupra rezumatului citit, la care au participat: A A Tokarsky, S S Korsakov, S I Viktorsky, N Ya Grot, L M Lopatin, S G Shakh-Nazarov și V N Ivanovsky Şedinţa a fost suspendată la ora / dimineaţa Scurt raport despre activitățile Societății de Psihologie din Moscova pentru 'Alcătuirea Societății, Pe parcursul anului Da, în componența Societății au avut loc următoarele modificări: i) membru A N Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Maklakov;) au fost aleși membri titulari: C Publicații i " - " Biblioteca " " Cancelar curse de mail etc > " vib ρ ζ la A rămas din suma Psych Oh " > Curent primit % sch Junker și K p despre k Preluat din tehnologie sch Juncker și K în mai mult decât ceea ce era inclus pe "buu" Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ A primit donații pentru publicații din Yu I Bazanova i ooo r - k - P- k- > > Eliberat pe contul jurnalului "Întrebări de filosofie și psihologie cologie" în , USD k Primit conform sch birouri în Γ ^ " " p k Soldul trezorierului la ï ian " " Statul de capital al Societăţii Psihologice pe ianuarie Pe zăcămintele de la Moscova banca de contabilitate '(contribuții, bilete pentru nr și în numele Societății de Psihologie) R· κ· Pentru curent sch I D Junker și K " " De la Trezorierul Societății > > ruble k Dintre acestea, capitala premiului lui D A Stolypin (biletul introductiv al Contabilității din Moscova banca pentru Nr) este p k Capitala Societății Psihologice " " La ianuarie ,

capitala Societății de Psihologie era listată ca de ruble k și capitalul revistei "Probleme de filosofie și psihologie" la R k-> care însumau p- k R copeici, din care p K Trezorier al Societății de Psihologie N A Abrikosov Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Lista membrilor Societății Psihologice afiliate la Universitatea Imperială din Moscova, până în martie Membrii de onoare: Troitsky, Matvey Mikhailovici (membru fondator) ' Legonin, Viktor Alekseevici (membru fondator) Kozlov, Alexei Alexandrovici Solovyov, Vladimir Sergheevici Secenov, Ivan Mihailovici Cicherin, Boris Nikolaevici Kozhevnikov, Alexey Yakovlevich (membru fondator) Tolstoi, c Lev Nikolaevici Ben, Alexander (Anglia) Yu Wundt, Wilhelm (Germania) Și Hartman, Edward F (Germania) Du-Bois-Reymond, Emil (Germania) Ribot, Thomas (Franţa) Richet, Charles (Franţa) Sedgwick, Henry (Anglia) Zeller, Eduard (Germania) Membri fondatori: Anuchin, Dmitri Nikolaevici Bohdanov, Anatoli Petrovici Bugaev, Nikolai Vasilevici Zvѣrev, Nikolai Andreevici Kovalevskyi, Maksym Maksymovich Kolokolov, Gheorghi Evgrafovici Miller, Vsevolod Өedorovych Muromtsev, Serghei Andreevici Storojenko, Nikolai Ilici Fortunatov, Filipp Fedorovich Chuprov, Alexandru Ivanovici profesor Mo- > Universitatea skovskogo profesorul Moscova Univ profesor Mo- ► Universitatea din Moscova Membri activi: Abrikosov, Alexei Alekseevici Abrikosov, Nikolai Alekseevici Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Adolf, Andrei Vikentievici, profesor, gimnaziu Aikhenvald, Iuli Isaevici Bazhenov, Nikolai Nikolaevici, medic psihiatru Bartenev, Yuri Petrovici Basistov, Alexey Pavlovici Bezobrazova, Marya Vladimirovna, doctor în filozofie Bernez univers Bezobrazov, Pavel-Vladimirovici Bernstein, Alexander Nikolaevici, medic psihiatru Boborykin, Petr Dmitrievici, scriitor Bobrov, Evgheni Aleksandrovici, i d e la Iuriev Ave Univ Bogolѣpov, Nikolay Pavlovich, tutore Moscova, Uchebn regiune Botkin, Yakov Alexѣevich, psihiatru Brun, Mihail Isakievici, adj crede Briuhatov, Lev Dmitrievici Butske, Victor Romanovych, medic psihiatru Bykovsky, Konstantin Mihailovici, arhitect academician Belkin, Aleksey Sergeevich, pr -asoc Moscova Univ Vagner, Vladimir Aleksandrovici, maestru în zoologie Vvedensky, Alexandru Ivanovici, prof S -Pb Univ Vvedensky, Alexei Ivanovici, conf univ Moscova Spirit Acad Wentzel, Konstantin Nikolaevici Veselovsky, Alexey Nikolaevici, prof Moscova Univ Viktorski, Sergѣi Ivanovici, asistent prov Moscova Univ Vynogradov, Pavel Gavrilovici, prof Moscova Univ Wolfert, Anton Karlovych, prof Liceul Demidov Vyrubov, Hryhoriy Nikolaevich, scriitor Gambarov, Yuriy Stepanovici, prof Moscova Univ Gerasimov, Osip Petrovici, profesor, gimnaziu Gerye, Vladimir Ivanovici, prof Moscova Univ Giatsintov, Vladimir Egorovici, profesor, gimnaziu Gilyarov, Alexey Nikitich, prof Kiev Univ Golitsyn, carte Boris Borisovici, adjunct Acad Nauk Goltsev, Viktor Alexandrovici, scriitor Gorbov, Nikolai Mihailovici Gorskaya, Zinaida Stepanovna, medic psihiatru Grot, Nikolai Yakovlevici, prof Moscova Univ Danylevskyi, Vasiliy Yakovlevich, prof Ascultă Univ Biblioteca Runiverse e SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ De-Roberty, Evgeny Valentynovich, scriitor Deryuzhynskyi, Vladimir Өedorovici, prof Iurievsk Univ Dryl, Dmitriy Andreevich, doctor în drept penal Durdufy, Hryhoriy Nikolaevich, Ph D Miere Eleonsky, Mykola Alexandrovici, preot, prof Moscova Univ Efimenko, Alexandra Yakovlevna Jukovski, Mykola Yegorovici, prof Moscova Univ Zelenogorskyi, Өedorъ Aleksandrovyъ, tsrof Ascultă Univ Zernov, Dmitri Nikolaevici, prof Moscova Univ Zograf, Nikolay Yurievici, prof Moscova Univ Ivanovski, Vladimir Nikolaevici Ivantsov, Nikolay Aleksandrovici, conf univ Moscova Univ Ivaniukov, Ivan Ivanovici Kazansky, Alexander Pavlovich, pr -asoc

Novoros Univ Kalenov, Petr Alexandrovici, profesor, gimnaziu Kamarovsky, gr Leonid Alekseevici, prof Moscova Univ Kapnist, gr Pavel Alekseevici Karinsky, Mihail Ivanovici Karev, Nikolai Ivanovici, prof St Petersburg univers Kliucevski, Vasily Osipovich, prof Moscova Univ Kirpichnikov, Alexandru Ivanovici, prof Novoros univers Kolubovski, Iakov Nikolaevici Konissi, Daniil Pavlovici Korelin, Mihail Sergheevici, prof Moscova, Univ Kornilov, Alexandru Alexandrovici, priv -docent Moscova Univ Korobkin, Fedor Semenovich, profesor, gimnaziu , Korsakov, Serghei Sergheevici, prof Moscova Univ Korsh, Fedor Evgenievici, prof Moscova Univ Lange, Nikolai Nikolaevici, prof Novoros Univ Lann, Ferdinand, scriitor Leonova, Olga Vasilievna, doctor Lesevici, Vladimir Viktorovich, scriitor Lopatin, Lev Mihailovici, prof Moscova Univ ioo Lutoslavski, Vik Franz, Pr -Conf Kazan Univ ιοί Malshin, Alexander Ivanovici, psihiatru Mamuna, c Ivan Andreevici, doctor Masaryk, Toma Osipovich, prof Univ Cehă în Praga Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Menzbir, Mihail Alexandrovici, prof Moscova Univ Miliukov, Pavel Nikolaevici Mintsdov, Rudolf Rudolfovich, prez pov Mitrofanov, Pavel Ilici ju Mykhaylovsky, Mykola Konstantinovych, scriitor Mykhaylovskyi, Victor Mykhailovych, conferențiar Moscova Univ dar Mlodzeivskii, Boleslav Kornelievici, prof Moscova Univ ii Mokievskii, Pavel Vasilevici, doctor Miere Morokhovetsy, Lev Zakharovici, prof Moscova Univ Nekrasov, Pavel Alexѣevich, rect Moscova jos, Nemyrovych-Danchenko, Vladimir Ivanovici, scriitor , i Obolensky, Leonid Egorovici, scriitor Ognev, Ivan Florovici, prof Moscova Univ Ohorovici, Yulian, Dr Pavlov, Aleksey Stepanovici, prof Moscova Univ Petrovskyi, Alexandru Hryhorevici, doctor Plevako, θedorъ Nikyforovychъ, adj district Polivanov, Lev Ivanovici, directorul gimnaziului Pospѣkhov, Dmitri Vasilevici, prof Kiev Spirit Acad · Postovsky, Nikolai Pavlovici, medic psihiatru Preobrajenskii, Vasili Petrovici Preobrazhenskyi, Pyotr Vasilyevich, prov -asistent Moscova Univ Radlov, Ernest Lvovych, bibl Imp Publ Biblie Rachynsky, Hryhoriy Aleksѣevici Rjnhondkovski, Nikolai Ivanovici Rossolimo, Hryhoriy Ivanovich, conferențiar Moscova Univ Roth, Vladimir Karlovych, prof Moscova Univ Ruzskyi, Mykola Vyttovych, Priv -Conf Moscova Univ Rutkovsky, L V , priv conf univ St Petersburg Univ Savei-Mohylevych, θedorъ Andreevichъ, medic psihiatru Serbskyi, Vladimir Petrovici, priv conf univ Moscova Univ Sergi, Giovanna, prof de antropologie la Roma Sykorsky, I A , prof Kiev Univ Smirnov, Apollo Ivanovici, prof Cazan Univ Smirnov, Fedor Alexandrovici, profesor, imn Sobolevsky, Vasily Mihailovici, editor Russk Vѣdom Sokalsky, Ivan Petrovici, prof Harkov Univ Sokolov, Pavel Petrovici, prof Moscova Spirit Acad Stolѣtov, Alexandru Grigorievici, prof Moscova Univ Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Struve, Henry Egorovici, prof Varşovia Univ Sukhanov, Serghei Alekseevici, medic psihiatru Tanѣev, Vladimir Ivanovici, adj district Tymyryazev, Klementiy Arkadievici, prof Moscova jos, Timkovski, Nikolai Ivanovici, scriitor Tokarskiy, Ardalion Ardalionovich, prov -asistent Moscova Univ Trubetskoi, carte Evgheniei Nikolaevici, prof Kiev Univ ° Trubetskoi, carte Serghei Nikolaevici, profesor asistent Moscova , Univ IJI Ulianitskyi, Vladimir Antonovici, Priv -Conf Moscova Univ Uspensky, Serghei Nikolaevici, medic psihiatru Umov, Nikolay Aleksѣevici, prof Moscova Univ Favorskyi, Andrey Evgrafovych, adj district Filippov, Alexander Nikitich, prof Iurievsk Univ Fon-Tesh, Pavel Pavlovich, Ph D medical Fon'-Stein', Stanislav' θedorovych', Priv -Conf Moscova Univ Tsvѣtaev, Ivan Vladimirovici, prof Moscova Univ Tsertelev, carte Dmitri Nikolaevici, doctor în filozofie

Tsinger, Vasiliy Yakovlevich, prof Moscova Univ ibt Chelpanov, Egor Ivanovici, asistent-prov Kiev Univ Chizh, Vladimir Edorovici, prof Iuriev Univ Schwartz, Alexandru Nikolaevici, prof Moscova Univ Şervinski, Vasily Dmitrievici, prof Moscova Univ Sișkin, Nikolai Ivanovici, profesor, imn Schmidt, Evgeny Aleksandrovich, profesor, Internet Stein, Vladimir Ivanovici, scriitor Ertel, Alexander Ivanovici, scriitor Jacobi, Pavel Ivanovici, medic psihiatru Yarkovyukiy, Ivan Osipovich, inginer-tehnolog Membrii concurenti: Abrikosova, Maria Filippovna Abrikosova, Glafira Aleksevna Abrikosov, Alexandru Alekseevici Alyabiev, Alexandru Alexandrovici Andreeva, Alexandra Aleksevna Bobrov, A N Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Bryukhatov, A, Dmitrievici Hannenfeld, Alexander Pavlovici Glyki, Iulia Ivanovna Goldenweiser, Moisei Solomonovych Goncharova, Anna Sergheevna Dolgyntsev, Vasilii Өedorovych Drozdov, Alexandru Vasilevici · Kandaurov, Dmitri Petrovici Kolobașkin, Nikolai Nikolaevici Lazarev, Ivan Fedorovici Lyubenkova, Iulia Lvovna Lvov, carte D P Mazarovici, Nikolai Ivanovici Malakova, Lydia Filippovna Malinin, Alexandru Alexandrovici Malkovskaia, Sofia Alexandrovna Mamontov, Mihail Anatolievici Mamontov, Anatoly Ivanovici Novozhilov, Ivan Mihailovici Pavlovu, Alexandru Vladimirovici Petrunkevici, A S Pogozheva, Anna Vasilievna Panafidin, S V Rachinsky, Nikolai Petrovici Remezov, Ivan Dmitrievici Rzhanitsyn, Alexey Rufovici Rjevskii, Vladimir Alekseevici Saharov, Ivan Nikolaevici, prez întoarce Sventitskaya, Maria Khrisanfovna Selivaciov, Fedor Dmitrievici Stolpovsky, Petr Adamovici Serikov, Serghei Vladimirovici Ugrimova, Maria Pavlovna Ugrimov, Ivan Aleksandrovici Faminskiy, Vasily Neofitovich Khodoley, N Yu Şah-Nazarov, Semen Grigorievici, doctor Shenshin, Vladimir Vasilevici Yasakov, Timotei Arhipovici * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Membri corespondenți: Geler von Ravensburg, prez Berlin Psih Tot Max Dessoir, secretar al aceleiaşi Societăţi A Byersderfer, prez Munchen Psih Societate Schrenk von Notzing, secretar al aceleiași Societăți Levitsky, I N Deikov, M I Gartvig, Andrey Fedorovich, profesor, istorie Taxele de membru se acceptă în biroul revistei "Întrebări de filosofie și psihologie", iar în timpul ședințelor din sala de ședințe de către contabilul cabinetului Membrii din alte orașe sunt rugați să-și adreseze contribuțiile la biroul revistei "Probleme de filosofie și psihologie", adresată trezorierului Societății, Nikolai Aleksevich Abrikosov Taxa pentru actiune membru p , iar pentru membrii-concurenți io p intr-un an Consiliul Societății atrage atenția domnilor membrii Societății la § din Cartă CLXin Afirmația dezbaterii asupra rezumatului Ts P Baltalon: "Sentimentul asemănării ca sursă de emoție estetică și de frumusețe* TEZE Partea I Analiza emoției estetice Dispoziții generale Emoția estetică aparține clasei sentimentelor, definită ca evaluare subiectivă a relației dintre stările fizice și psihice ale corpului; ca și alte sentimente, emoția estetică are capacitatea de a uni conștiința și de a excita voința Emoția estetică se distinge de grupul sentimentelor prin legătura sa cu percepțiile organelor mișcării, vederii și auzului și se caracterizează prin rafinamentul și complexitatea naturii sale, ușurința reproducerii în memorie și intensitatea moderată a expresiei exterioare Emoția estetică este un sentiment intensificat de similitudine, excitat de o combinație de senzații și idei similare Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Sentimentul de asemănare este intensificat de repetarea elementelor care o evocă și de sentimentul de diferență care îl însoțește; prin urmare, intensitatea emoției estetice depinde de numărul, puterea și vivacitatea

asemănărilor percepute simultan, suficient de umbrite de diferențe Antecedente ale plăcerii estetice pot fi toate fenomenele vieții mentale, reale și ideale, simple și complexe, de calități plăcute și neplăcute, de îndată ce aceste fenomene sunt capabile să devină unele față de altele în raport cu o asemănare intensificată, concentrată, sau , cu alte cuvinte, să ia forma ritmului estetic La stadiile inferioare ale dezvoltării spirituale, sentimentul asemănării - fenomen emoțional - și înțelegerea identității - fenomen intelectual - se contopesc între ele în actul recunoașterii; dar pornind de la un principiu (legea asemănării), acești doi factori ai vieții mentale se dezvoltă independent: a) un sentiment crescut de similitudine, dând naștere activității estetice, concentrează o masă de asemănări în operele de artă; b) înțelegerea asemănării, prin izolarea și abstracția acesteia, conduce gândirea la descoperirea unor identități vaste numite legile naturii sau concluziile științei Combinația de senzații similare de mișcare (senzații musculare și de inervație) explică plăcerea estetică oferită atât de performanță, cât și de percepția unor mișcări, linii și forme frumoase Combinația de senzații sonore similare explică plăcerea estetică oferită de sunetul muzical, timbrul, ritmul, melodia și armonia Într-o combinație de senzații similare de lumină și culoare, ar trebui să se caute o explicație a plăcerii estetice oferite de colorarea în culori a obiectelor, în strânsă legătură cu forma lor spațială Yu Respectând legea generală a complicării sentimentelor, emoția estetică se complică în două moduri: prin contopirea cu antecedentele ei (senzații și idei) și prin contopirea cu sentimente omogene și eterogene SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Din PARTEA A DOUA Aplicarea analizei la teoria artelor CLASIFICAREA ARTELOR, bazată pe analiza emoției estetice ca un sentiment intensificat de similitudine Din punct de vedere al experienței interioare J Din punct de vedere al experienţei externe Emoție estetică Frumusețe în conștiință ! Combinație excitabilă - ! niem: i I I constând în combinații I Senzaţii şi reprezentări asemănătoare: a) motrice b) auditive c) vizuale mişcări similare, linii, forme, sunete, efecte ale luminii) dansuri) ornamente) etapa-) arhitectura > artă artistică) sculptură art) muzica ■) pictura ' II II Similar înainte setare) poezie A A Tokarsky a făcut următoarele remarci: Mă alătur ție, Ts P , cu privire la multe dintre propunerile corecte exprimate în rezumatul tău cu privire la formarea emoției estetice, dar nu pot decât să le fac corecturi destul de importante Pentru tine, emoția estetică și frumusețea sunt în întregime produsul unor sentimente de similitudine, dar afirm SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Mă aștept ca asemănarea să fie doar una dintre condițiile apariției emoției estetice, dar departe de a fi sursa ei Nu înțeleg, de altfel, termenul tău de "emoție a asemănării": cred că nu există o astfel de emoție, ci doar percepția asemănării, care poate fi sau nu însoțită de un anumit tip de emoție Te oprești la un exemplu elementar din domeniul sunetelor; Spuneți: tonul a făcut întotdeauna o impresie muzicală asupra omenirii pentru că este format din elemente omogene, asemănătoare, din vibrații ritmice Dar la urma urmei, așa cum ați observat înșuți, o astfel de compoziție a tonului a fost descoperită doar recent, de către știință, ceea ce înseamnă că înainte de acest moment asemănările nu erau cunoscute, nu simțite Nimic nu vă dă dreptul de a concluziona că în acest caz asemănarea, i e alternarea corectă a momentelor omogene de ton, este singurul motiv pentru muzicalitatea sau estetica acestuia din urmă Atenție la faptul că în fenomenele estetice elementare, asemănarea nu se simte, iar în asemănarea mai complexă,

clar percepută, poate da naștere nu plăcerii, ci suferinței, dezgustului, adică rezultat, "direct opus esteticului Recunosc că asemănarea este una dintre condițiile pentru apariția emoției estetice, dar nu este nimic surprinzător sau neobișnuit în asta, deoarece percepțiile de asemănare și diferență pătrund în întreaga viață mentală, însoțesc toate procesele ei și, prin urmare, desigur, estetice cele Odată cu momentul de similitudine subliniat în eseul dumneavoastră, vă expun un alt moment de diferență, nu mai puțin, dacă nu mai puternic Amintiți-vă că este repetiție, obișnuință, adică principiul asemănării, duce în final la faptul că numai diferența de stare poate evoca emoție estetică Amintiți-vă de fenomenul semnalat de toți antropologii, că popoarele sălbatice, realizându-și idealul de frumos, încearcă să hipertrofieze, să exagereze, să-l aducă la o stare de diferență; Boșmanii, de exemplu, lipesc "decorări" din lemn în buza deja uriașă pentru a o mări și mai mult Același lucru este valabil și pentru popoarele civilizate; celebrul nas clasic al romanilor, de fapt, este doar o exagerare a unei particularități naționale, adică din nou, iată dorința de diferență, ca vinovată de estetică Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ emoții Lucrările artistice, la rândul lor, se ocupă și de exagerarea trăsăturilor tipice ale subiectului Vă atrag atenția și asupra faptului că în câmpul sonor găsim tonuri și non-tonuri, iar acestea din urmă, i e combinațiile incorecte de sunet pot produce, de asemenea, o impresie estetică - prin urmare, asemănarea nu este necesară Mai departe, dacă intrăm din tărâmul sunetelor în tărâmul culorilor, vom observa că culorile de intensitate diferită produc impresii diferite asupra noastră; să presupunem, de exemplu, că o anumită culoare îmi este plăcută - ei bine, ar trebui să caut cauzele acestei plăcute în compoziția acestei culori, ar trebui să o disec și să combin undele de culoare? Cum, în sfârșit, din punctul de vedere al similitudinii sporite pe care o propui, se poate explica că același fenomen pare uneori frumos, alteori nu? În general, când iei în considerare emoția estetică, ignori starea de spirit interioară a subiectului O persoană își transferă creația în lumea exterioară mult mai des decât percepe această lume pasiv și adesea nu percepe realitatea, ci o iluzie; se ştie că unui iubit obiectul său i se pare cel mai frumos din lume În analiza sentimentului estetic nu se poate indica doar unul dintre elementele sale, așa cum ați făcut; de aceea datele dumneavoastră sunt suficiente pentru anumite aplicații, dar nu pentru o regulă generală; nu se poate acorda o asemenea importanță decisivă percepției asemănării La aceste observaţii, C IL Baltalon a obiectat: Consider corectă metoda mea, în virtutea căreia eu, din faptul că omenirea a apreciat de multă vreme ritmul tonului muzical, trec la analiza acestui fenomen; Îmi pun întrebarea: ce condiție a determinat o persoană să simtă plăcere la sunetul unui ton? Știința îmi răspunde la această întrebare clarificând diferența dintre tonurile muzicale și non-muzicale Referirea ta, în continuare, la boșmani și la alte popoare, mi se pare că doar îmi confirmă teoria Frumusețea organică este foarte condiționată, iar un neg arată frumos pentru un neg, un malay pentru un malay De ce? - Tocmai pentru că aici este la lucru emoția asemănării; acel chip pare frumos, ceea ce este asemănător cu masa altor fețe Și acea dorință de exagerare, asupra căreia insistați, nu indică dacă indică dorința de a sublinia și de a întări o trăsătură comună întregului trib, adică linie de asemănare? În această amplificare Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ iar concentrarea momentului de asemănare este cauza emoției estetice Amintiți-vă că un artist adevărat concentrează în opera sa cât mai

multe caracteristici similare posibil, le evidențiază și le condensează În ceea ce privește digresiunea dumneavoastră în domeniul culorilor, trebuie să remarc că studiul culorilor este foarte dificil, deoarece măsura lor este determinată de milioane de oscilații ale undelor de culoare Dar dacă această investigație ar fi posibilă, am ajunge, după toate probabilitățile, la aceeași concluzie ca și în domeniul sunetelor - am găsi și un anumit ritm în fiecare culoare dată În fine, culorile produc o impresie estetică semnificativă doar atunci când intră în legătură cu unele figuri sau forme, formează un ornament, adică când reprezintă ritmul Cred că ai pierdut din vedere faptul că nu vorbesc despre simpla asemănare ca sursă de estetică emoții, ci despre asemănarea concentrată, intensificată și că condiția pentru o impresie estetică trebuie să fie cu siguranță articulația senzațiilor; senzațiile vagi nu trezesc emoție estetică Asemănarea obișnuită, pe care o observăm mereu, nu ne privește, pentru că este simplă, nu sporită Copiii din zorii vieții lor sunt foarte sensibili la orice asemănare; când un copil vede pentru a doua oară, de exemplu, o vacă, un câine, este foarte îngrijorat, invită adulții să-și împărtășească bucuria și, în general, trăiește o emoție puternică Când forța obișnuinței și a intelectualității cresc, noi asemănări, concentrate, sunt necesare pentru entuziasm A Kalenov a remarcat: Sunt convins că simțul asemănării este departe de a fi suficient pentru a explica emoția estetică și, în schimb, propun pentru o asemenea explicație simțul ordinii Estet, emoția este trezită atunci când vedem un sistem în obiecte, și nu o simplă asemănare; Înțeleg în sistem un singur principiu, care cuprinde mai multe părți Din punctul dumneavoastră de vedere, nu este clar de ce ați separat mirosul și gustul de văz și auz, ca fiind incapabili de a evoca emoție estetică: la urma urmei, mirosul și gustul pot, de asemenea, să excite o serie de senzații similare repetitive, care, totuși, nu nu da un efect estetic Teoria ta nu rezolvă această nedumerire, dar a mea explică de ce doar ochiul și urechea noastră sunt Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ nii a percepe ordinea lucrurilor Emoția estetică este cu atât mai intensă decât, ca să spunem așa, structura mai puternică Într-o figură geometrică, acest sistem face o impresie mai slabă decât în figura unui fulg de nea, iar cel mai puternic sistem este cel mondial, pe care îl percepi, admirând, de exemplu, spectacolul maiestuos al cerului înstelat Când contemplăm astfel de fenomene grandioase, dezvăluind o ordine mondială cuprinzătoare, ce rol poate juca percepția asemănării? În plus, având în vedere natura emoției estetice, ați uitat de o condiție psihologică importantă a acestei emoții - abnegația ei Nu va exista emoție decât dacă renunțăm la interesele noastre egoiste și cu cât această renunțare este mai puternică, cu atât emoția va fi mai intensă În fine, nu înțeleg de ce atașezi brațele și picioarele de organele care contribuie la apariția esteților, emoțiilor, de ce consideri mișcările capabile să evoce un sentiment de frumos Ts I Baltalon a explicat: Nu am folosit termenul de sistem pe care l-ai propus pentru că, cu toată comoditatea lui, este imposibil să conectezi principiul sistemului cu vreun fenomen psihologic; este evazivă pentru psihologie și este complet neclar dacă conștiința sistemului ar trebui să fie atribuită câmpului emoțional sau intelectual Nu recunosc senzațiile olfactive și gustative ca fiind estetice deoarece pentru asemănarea concentrată, ca sursă de emoție estetică și de frumusețe, este necesară o serie articulată de senzații, care, de altfel, trebuie comparate, altfel nu mai are rost sentimentul de asemănare si diferenta În plus, senzațiile, pentru posibilitatea unui efect estetic, ar trebui

reproduse ușor și natural în conștiința și memoria noastră, ceea ce nu se poate spune despre senzațiile gustative și olfactive, care cu greu reînvie în memorie și sunt slab asociate cu actele de mișcare și care nu poate fi conectat într-o serie ritmică puternică, așa cum s-a constatat prin încercări rămase nereușite A Kalenov: În opinia mea, nu este nimic mai ușor decât să-ți amintești senzațiile gustative și chiar să compui o serie ritmică din ele, de exemplu, din repetarea periodică a senzațiilor gustative de lămâie și zahăr Ts P Baltalon: Mă voi opri mai departe asupra exemplului tău al cerului înstelat Este poetic și incitant, dar asta Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ entuziasmul nu este de natură pur estetică, întrucât în acest caz suntem afectați de măreția, infinitatea, sublimitatea a ceea ce este contemplat N Ya Grot: Sentimentul de înaltă este un sentiment estetic Ts P Baltalon: O neg: sentimentul de mare este generat de frică P A Kalenov: Uiți, Ts P , împărțirea frumuseții a lui Schiller în arhitectonic și sublim L M Lopatin a obiectat astfel: Găsesc, Ts P , că nu totul este clar în abstractul tău și nu sunt în mod fundamental de acord cu dorința ta de a pune sentimentul asemănării în fruntea explicației emoției estetice A A Tokarsky are perfectă dreptate că percepția asemănării este implicată peste tot și, prin urmare, afirmând asemănarea, încă nu explicăm absolut nimic: la urma urmei, în zona studiată, este necesar să se indice caracteristicile sale specifice și nu ceea ce are în comun cu alte zone De altfel, notiunea de asemanare este prea vaga si larga; Mi se pare că principalul neajuns al psihologiei asociative este tocmai faptul că legea ei cea mai importantă, legea asemănării, este vagă, pentru că este prezentă în orice combinație de fenomene Adaugați la dificultate transformând conștiința asemănării într-o emoție - acest lucru este insuportabil: asemănarea poate evoca emoțiile cele mai diverse și opuse, și nu neapărat pe cele estetice De ce acordați o importanță atât de exclusivă asemănării? În așa-numita zvâcnire (vâncăit) a dintelui există ritm, există un sentiment crescut de similitudine, dar nu există nimic estetic, dar în opinia dumneavoastră se dovedește că, de îndată ce apare sentimentul de similitudine, o impresie estetică se obține imediat Mi se pare că P A Kalenov este mult mai aproape de adevăr Dacă desemnăm din punct de vedere estetic - frumosul prin unitate în diversitate, atunci aici este mai bine decât în al tău, sunt subliniate momente atât de asemănări, cât și de diferențe Această diferență este de multe ori mai puternică decât asemănarea, ca sursă de frumusețe, este dovedită prin următoarele exemple Dacă împărțim o bandă largă de aceeași culoare la aceeași distanță una de cealaltă prin linii drepte, atunci obținem o serie de impresii vizuale, care din punct de vedere estetic vor fi mai slabe decât dacă am picta părți egale ale benzii în culori diferite Dacă linia verticală este încrucișată chiar în mijlocul Biblioteca "Runivers" • SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ orizontală, atunci impresia estetică va fi moderată, deși conform teoriei dumneavoastră ar fi trebuit să fie cea mai puternică, întrucât aici am avea o asemănare completă de părți; de fapt, cel mai semnificativ rezultat estetic va fi dacă, conform regulilor raportului de aur, se trasează o linie orizontală deasupra mijlocului celei verticale Nu vorbesc despre faptul că toate fenomenele estetice complexe sunt complet inexplicabile după teoria ta Care va fi rolul simțului asemănării în impresia estetică produsă de poezie, de exemplu, tragedie? Tsl P Baltalon: Cred că principiul asemănării pe care l-am propus pentru a explica emoția estetică, prin amploarea și aplicabilitatea ei la diverse fenomene, este destul de consistent Lărgimea unui astfel de principiu este

inevitabilă și nu este un defect atunci când este de dorit să se găsească un principiu unificator pentru frumusețe în natură și artă; fiecare principiu care servește drept fundament al unei teorii trebuie să fie larg Nu sunt de acord cu tine că principiul asemănării suferă de incertitudine: asemănarea este clară atât ca termen științific, cât și ca stare cunoscută de toată lumea din autoobservare În ceea ce privește exemplul tău cu dintele dureros, trebuie să remarc că, chiar dacă permitem ritmul scâncetei (și acest lucru este îndoielnic), atunci, până la urmă, emoția estetică este rareori singură, fără complicații de alte fenomene emoționale și, în acest caz, este înecat, paralizat de senzație Figurile usturatoare, de exemplu, una triunghiulara, sunt mai putin placute decat cele rotunde tocmai pentru ca, atunci cand sunt percepute, necesita activitate musculara care provoaca oboseala Dar nu trebuie decât să repeți aceste figuri neplăcute de multe ori, ascunzându-și oarecum părțile străpungătoare, de exemplu faceți o roată de triunghiuri, cum acum impresia estetică va fi mai puternică, mai plăcută La exemplul dvs cu dungă într-o singură culoare, voi răspunde că majorității nu le place pestrița și că aceasta este, în orice caz, o problemă foarte controversată Cât despre remarca ta despre tragedie, mi se pare că nicăieri principiul asemănării pe care îl apăr nu are o aplicare atât de recunoscătoare ca în acest domeniu În operele de poezie, prețuim, în primul rând, tipicitatea, adică ceva bazat pe asemănare și, în al doilea rând, individualitate, adică asemănarea punctată de diferență SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Și la fel cum figurile urâte, repetate în ritm, devin frumoase, tot așa și fenomenele negative ale vieții în poezie devin frumoase, pentru că seamănă cu o serie întreagă de imagini familiare, asemănătoare L M Lopatin: Admiterea dvs că principiul similarității este extrem de larg și cuprinzător este o condamnare a teoriei dvs , deoarece nu clarifică trăsăturile fenomenelor estetice Tipicitatea nu poate fi identificată cu asemănarea, iar de la o operă de artă cerem aproape mai presus de toate diversitate, diferență Din punctul tău de vedere, opera de artă ideală ar trebui să fie o fotografie În fiecare creație artistică există diversitate, corect unită Exemplul meu de scâncire a unui dinte demonstrează că în definiția emoției estetice este necesar să se introducă semne precum ușurința, lipsa de durere, abnegația, i e ceva pe care nu l-ai indicat deloc de dragul principiului asemănării care acoperă totul în tine C, P Baltalon: Unitatea în diversitate este în esență omogenă cu principiul meu de similitudine, dar în timp ce formula ta are un caracter raționalist, a mea indică natura emoțională a impresiei estetice N I, Grot: Mă alătur obiecțiilor făcute de tine, Ts P , și cred că apreciezi greșit semnificația momentului de asemănare în emoția estetică Există o diferență în plăcerea de a simți diferite culori: roșu este mai plăcut decât negru, unele combinații de culori sunt mai plăcute decât altele (alb și negru, roșu și verde, spre deosebire de alb și galben), explicați această diferență în efecte estetice prin similitudine? Greșeala ta fundamentală este că nu ai investigat emoția estetică ca plăcere, ca unul dintre tipurile de plăcere Dacă ai face asta, ai vedea asta și diferența joacă un rol important în emoția frumuseții, care nu este despre asemănări, ci despre gruparea asemănărilor și diferențelor, în relațiile lor Te-ai referit, mai departe, la teoria mea a simțurilor, dar dacă ai folosi-o mai mult, ai fi de acord cu mine că simțul estetic este legat de modul în care energia este cheltuită, că pentru o impresie estetică această cheltuială trebuie să fie normal După oboseala cu similaritate și uniformitate, trebuie să vină ușurarea,

SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ care este dat numai de diferenţa * · cu cât cheltuiala de energie este mai complexă şi mai diversă, cu atât impresia estetică este mai puternică Asemănarea, ca sursă de entuziasm estetic, trece prin urmare în fundal C GI Baltalon: Recunosc că este greu de arătat aplicarea principiului asemănării în alte cazuri, iar domeniul culorilor, de exemplu, este prea puțin studiat și, de fapt, prezintă puțin interes în acest caz Voi nota un lucru: culorile complementare fac o impresie plăcută deoarece fiecare dintre ele lasă în urmă o anumită imagine, a cărei combinație cu următoarea culoare, înrudită, asemănătoare și dă efect de frumusețe Mai mult, consumul de energie este un principiu fiziologic și propun un principiu psihologic - o evaluare subiectivă a relațiilor A M Mironov: Însăși metoda și metoda cercetării dumneavoastră, C IL, mi se pare de nesuportat În loc să treci treptat de la fenomene elementare la cele din ce în ce mai complexe, te-ai oprit doar la primele, te-ai oprit, ca să spunem așa, în cel mai interesant loc Ai vorbit, de exemplu, despre figuri geometrice, dar produc ele în sine o impresie estetică? Contemplarea unor astfel de figuri dă cel mult un presentiment de emoție estetică Ar fi trebuit să iei exemplele tale din domeniile frumuseții naturale și artistice; în exemplele tale, însăși existența emoției estetice este îndoielnică Nu vorbesc despre falsitatea principiului tău de bază Într-adevăr, unde este aplicarea teoriei tale a asemănării când admir un peisaj? Ts P Baltalon: Remarcile dumneavoastră ridică o oarecare nedumerire Fațada maiestuoasă a unor clădiri nu evocă emoție estetică? Dar desenul lui este format din figuri geometrice Frumusețea geometrică, simetria este inerentă întregii naturi; îl vei găsi în fiecare frunză a regnului vegetal, în fiecare cristal Cand trecem la fenomene estetice mai complexe trebuie sa tinem cont de ritmul estetic superior Peisajul este placut in masura in care l-am mai experimentat; ste- ciotul plăcerii este în relație directă cu ceea ce se vede, se observă De la un portret cerem nu un simplu Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ asemănări, dar intensificate, concentrate; vrem să vedem imaginea unei persoane remarcabile nu în momentul obișnuit al vieții sale, ci în momentul manifestării trăsăturilor sale tipice N Ya Grot: Dar uneori admirăm portretul unui bărbat pe care nu l-am mai văzut până acum? Ceea ce ne afectează în acest caz nu este asemănarea - nu o putem constata - ci conformitatea imaginii unei persoane cu ideile noastre despre personalitatea sa morală sau intelectuală La fel, nu asemănarea, ci corespondența produce un efect estetic în cazul culorilor complementare indicate de tine A M Mironov: Termenul de asemănare la tine, C IL, nu se stabilește într-o anumită dimensiune și conținut, îl identifici cu ritm, iar într-un caz indică asemănarea, în celălalt - asocierea de idei Ts P Baltalon: Nu vreau să renunț la principiul meu pentru principiul asocierii ideilor Când eu, contemplând o imagine, experimentez plăcerea artistică, asocierea ideilor este inactivă în mine, iar emoția asemănării este activă Nu o asociere de idei, ci doar un sentiment, îmi spune că văd în fața mea un obiect care îmi amintește de ceva familiar, asemănător G I Rossolimo: Am fost extrem de încântat de direcția generală și de spiritul eseului tău, Ts P , și mă bucur mai ales că a fost citit tocmai în societatea noastră Ideea de a reduce emoția estetică la procese elementare, de a trece de la estetică la psihologie, apoi la fiziologie, mi se pare foarte atractivă, mai ales că ai exprimat atât de talentat această idee Cu toate acestea, nu pot fi de acord cu concluziile tale finale Apropo de emoția asemănării, te învârtești printre acele procese care au legătură cu reprezentările motorii; acolo unde treci dincolo de miscare,

intampini greutati serioase, astfel incat vederile tale sunt corecte doar in raport cu niste feluri de emotie estetica Dar chiar și acolo unde pari că ai dreptate, întâlnești obiecții din partea unei înțelegeri mai profunde a emoției estetice Copilul este lovit la început de asemănare, dar cu cât se dezvoltă mai mult, cu atât momentul asemănării se retrage și momentul deosebirii și disonanței iese în prim-plan În imagine suntem adesea înlănțuiți Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ nu centrul ei contează, ci un element secundar În muzică, îmi plac motivele în care diferența predomină C IL Baltalon > Trebuie avut în vedere masa copleșitoare de fenomene muzicale și de altă natură ale frumuseții, care vorbesc în favoarea principiului asemănării, nu a diferenței T A Yasakov: A treia teză, C IL, arată că atașați o valoare pozitivă asemănării și o valoare negativă diferenței O astfel de definiție este o contradicie in adjecto Dacă diferența, diversitatea ar avea doar un caracter negativ, atunci pacea absolută ar fi cel mai estetic fenomen Trebuie să acordăm o importanță egală ambelor elemente și să vorbim nu de similitudine crescută, ca sursă a unui sentiment de frumos, ci, dimpotrivă, de moderată C II Baltalon: Dar eu susțin că asemănarea trebuie stabilită prin diferență, că este într-adevăr doar pe fundalul acesteia din urmă; Vă rog să acordați atenție tezei mele a -a N Ya Grot: Ei bine, însuși titlul eseului tău arată că acordați o importanță predominantă asemănării impresiilor și nu principiului armoniei asemănărilor și diferențelor, care într-o formă sau alta a fost prezentat de către esteticieni din diferite secole pentru a explica sentimentul de frumos CXLIV Prezentarea argumentelor pe baza eseului lui S A Sukhanov: "Știința neuronilor în aplicarea la explicarea unor fenomene psihice** *) Conținutul raportului ' Cele mai recente cercetări privind cea mai fină structură a sistemului nervos central și periferic modifică într-o oarecare măsură cunoștințele noastre anterioare în acest domeniu Metoda histologică a lui Golgi, modificată și aplicată cu succes de Ramon în Catharam și alții, indică faptul că întregul sistem nervos este format dintr-un număr de unități celulare, așa-numitele neuroni Celula nervoasă este echipată cu o masă de procese de ramificare care se abate de la corpul său în totalitate *) Raportul în sine va fi publicat într-una dintre cărțile cele mai apropiate "Întrebare Philos și Psychol " Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ direcții și sunt construite din aceeași substanță ca și celula însăși Astfel de procese se numesc procese protoplasmatice sau dendrite Un proces axial-cilindric provine din fiecare celulă nervoasă; așa-numitele colaterale, vârfuri laterale axial-cilindrice, pot pleca de la acestea din urmă de-a lungul întregului său traseu Fiind în spatele soartei îndepărtate a procesului axial - cilindric, ucidem că este potrivit pentru dendrita unui alt pitch nervos, degradându-se în jurul lor într-o masă de vertebre mici, adiacent proceselor protoplasmatice - și nu există nicio tranziție de procesul unui element nervos în orice element nervos procesele altuia Peste tot problema se limitează la un singur contact de procese eterogene Astfel, fiecare celulă nervoasă cu toate procesele sale este un element distinct, o unitate nervoasă, pentru care Waldeyer a propus termenul potrivit de neuron Forma neuronilor este extrem de diversă Corpul neuronului și dendritele sale joacă un rol activ, iar procesele axial-cilindrice ale neuronilor servesc drept conductori pentru transmiterea curenților nervoși de la un neuron la altul Există motive să credem că ramurile protoplasmatice terminale sunt capabile de mișcări amiboide și pot produce noi descendenți În cortexul cerebral există neuroni de formă caracteristică - sub formă de celule

piramidale, din vârful cărora se extinde un proces protoplasmatic, dezintegrându-se sub forma unui evantai în stratul exterior al cortexului; credința celulelor piramidale formează aici o rețea densă; printre ele se numără fire axial-cilindrice; multe dintre ele au o direcție paralelă cu marginea cortexului, formând un strat de fibre tangențiale * Doctrina neuronilor ne dă o idee despre cât de mare este numărul de conexiuni dintre neuroni datorat dendritelor și filamentelor axial-cilindrice terminale și laterale Având în vedere cursul impulsurilor nervoase în lanțul neuronilor olfactiv și vizual, vedem că în nervii senzoriali, alături de fibrele centrifuge, există fibre centrifuge care sunt legate de capacitatea noastră de a ne proiecta senzațiile și ideile în lumea exterioară Dacă conductorii centrifugali există în căile senzoriale, atunci trebuie să ne gândim că întrebările motorii ale filosofiei, voi θ Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ nervii sunt asociati cu fibre centripete pentru senzatii de inervatie Astfel, fostul arc reflex simplu se dovedește a fi "dublu" Viața mentală este strâns legată de activitatea neuronilor piramidali ai cortexului cerebral, numite celule "mentale" Cu cât animalul este mai sus în scara zoologică, cu atât mai bogat în procesele celulei sale "psihice" Dezvoltarea vieții mentale este legată de capacitatea neuronilor piramidali de a forma noi procese și noi contacte Contactele, odată formate, își continuă existența Într-o stare sănătoasă, nici măcar nu ar trebui să existe o pauză temporară între contacte Distrugerea lor este caracteristică stărilor de boală Pentru procesele conștiente este necesar un contact mai dens sau mai extins al dendritelor cu filamentele axial-cilindrice decât în cazul proceselor inconștiente, când tonusul nervos la punctul de contact poate deveni mai puțin tensionat În aplicarea teoriei neuronilor la explicarea temperamentelor, trebuie să presupunem că dendritele terminale la coleric sunt foarte mobile, în timp ce la flegmatic au o oarecare rigiditate Teoria neuronilor poate fi aplicată și la explicarea anumitor stări psihopatologice, iar aici în multe cazuri este necesar să se recunoască ca fiind necesară distrugerea contactelor deja formate și incapacitatea de a apărea corect contacte noi și stabile Recent, lucrarea prof Lyons Renani, care nu recunoaște doctrina unităților nervoase separate - idioneuroni, dar crede că neuronii sunt conectați unul la altul în perechi, formând *neuroni- mmnetsyu> și "neuroni dubli" Prin urmare, Renani vorbește despre "hamoneuroni" Conexiunile în pereche, în opinia sa, se presupune că ne explică mai bine fenomenele de acumulare și descărcare a energiei nervoase A A Tokarsky Prima parte a eseului tău, care tratează structura anatomică a neuronilor, se distinge prin claritate și completitudine și s-ar putea dori ca toate rapoartele despre anatomia sistemului nervos să aibă același merit ca și raportul tău Pentru mine, doar două puncte au rămas neclarificate pe deplin: în primul rând, în ceea ce privește structura neuronilor din ganglionii creierului Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ ha, - are trăsături specifice și, în al doilea rând, în ceea ce privește mișcarea neuronilor, este afirmată și, dacă da, ce fel este și în ce cazuri se manifestă? S A Suhanov Neuronii din ganglioni au unele diferențe, dar m-am ferit să-i descriu pentru a nu prelungi abstractul cu detalii inutile - În ceea ce privește mișcarea neuronilor, există trei indicii ale posibilității lor:) un fapt cunoscut de mișcare într-o celulă nervoasă la una dintre nevertebratele inferioare, așa cum a afirmat Widersheim'oM^) s-a putut dovedi o modificare a formei proceselor protoplasmatice ale primilor neuroni olfactivi din membrana mucoasă a cavității nazale;) fără îndoială o schimbare a tijelor și

conurilor, reprezentând neuroni periferici modificați în mod deosebit Cu toate acestea, Renaut neagă mișcarea dendritelor neuronilor A A Tokarsky În ceea ce privește a doua parte a rezumatului tău, trebuie să o tratez diferit Într-adevăr, cu ce a contribuit teoria neuronilor la explicarea fenomenelor psihice? Am aflat că celulele nervoase au mult mai multe procese decât se credea anterior și că în nervii senzoriali există o transmitere a iritației nu în direcții diferite, dar există două moduri separate pentru aceasta; Ultimul fapt, însă, nu poate fi considerat încă dovedit Pe baza acestor fapte găsiți că este posibil să construiți o explicație pentru aproape toate procesele mentale Vorbești atât despre entuziasm maniacal, cât și despre temperament Cu toate acestea, cu ce diferă explicația ta despre temperament, să spunem, de explicația lui Nepe, care sugera excitarea celulei, în loc de care sugerezi contactul proceselor În esență, ambele explicații sunt la fel de ipotetice, dar Nepie a fost, ca să spunem așa, obligat să creeze o ipoteză anatomo-fiziologică pentru a explica faptul psihologic, pentru că nu exista deloc o astfel de explicație Pentru a înlocui o ipoteză cu alta, sunt necesare fapte noi care nu se încadrează în cadrul primei ipoteze, iar astfel de fapte nu sunt încă disponibile, deoarece nu există o diferență semnificativă în sensul psihologic, vom recunoaște contactele dintre procesele celulare ca fiind temporare sau permanente și, în plus, însăși existența contactelor temporale este încă o chestiune încă nerezolvată * Biblioteca "Runivers" - SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ De altfel, în ultima vreme unii autori au sugerat că razele X descoperite de Roentgen nu sunt altceva decât razele magnetice descrise de Reichenbach și chiar au sugerat denumirea lor de raze od Imaginați-vă care ar fi fost rezultatul dacă această ipoteză fantastică ar fi fost pusă la baza teoriei razelor X și a explicației fenomenelor care decurg din acestea?! Mi se pare că și dumneavoastră ați căzut într-o eroare asemănătoare și ați prezentat un exemplu viu al acelor explicații iluzorii, despre care istoria științei le cunoaște suficient S A Suhanov Am considerat necesar să fac o încercare * de a aplica teoria neuronilor la explicarea fenomenelor mentale și de aceea a trebuit să admit faptul contestat S S Korsakov De asemenea, cred că referentul, dorind să familiarizeze Societatea Psihologică cu teoria neuronilor, nu ar putea ignora problema relației acestei teorii cu explicația fenomenelor mentale și nu este responsabil pentru imperfecțiunea ei Prima idee că celulele dau naștere la fibre care trec în procesele altor celule a fost înlocuită în teoria neuronilor cu alta, conform căreia fibrele unei celule nu trec în fibrele alteia, ci doar se apropie de ele, intră în contact cu ele, sau exercită o influență asupra lor și asupra celulei însăși Este de la sine înțeles că a apărut o nouă idee despre relația anatomică și fiziologică a elementelor care alcătuiesc acele părți ale creierului care sunt considerate organe ale activității mentale - este necesar să ne punem întrebarea în ce măsură se schimbă și noua viziune interpretarea noastră a fenomenelor mentale Este exact ceea ce face S A Sukhanov în acea parte a raportului său în care vorbește despre aplicarea noii doctrine la psihologie Și dacă concluziile din studiul neuronilor nu pot fi considerate ca neîndoielnice, atunci, până la urmă, teoria la care am susținut-o mai devreme nu este, în esență, dovedită; doar simbolizează sau ilustrează fenomenele psihicului N Ya Grot Mi se pare, S A , că în titlul eseului tău cuvântul "explicație" promitea prea mult, ceea ce s-a soldat cu o oarecare dezamăgire S I Viktorski În calitate de avocat, nu mă pot considera competent în problemele tratate, dar aș dori să risipesc unele dintre nedumeririle care îmi

apar în minte Fără îndoială, dezvoltarea unei persoane se măsoară prin capacitatea asociației sale cuva rezultatelor diferitelor impresii Este interesant de urmărit, prin urmare, modul în care dezvoltarea intelectuală este explicată prin teoria neuronilor, de exemplu, un astfel de fapt încât un elev care pentru o lungă perioadă de timp nu a putut să stăpânească o regulă gramaticală sau să rezolve o problemă de aritmetică, după un an, să să zicem, înțelege cu ușurință ceea ce înainte era de neînțeles De ce se întâmplă asta? Poate din ramificarea progresivă a neuronilor, care sunt din ce în ce mai aproape unul de celălalt? S A Suhanov Da, neuronii dau treptat din ce in ce mai multe procese, dar tot nu indraznesc sa dau o explicatie categorica a unor astfel de fapte S S Korsakov Trebuie avut în vedere faptul că, potrivit unor oameni de știință care au studiat relația reciprocă a neuronilor, procesele celulare pot avea un număr foarte mare de colaterale, datorită cărora o celulă este în combinație nu numai cu o celulă, ci cu foarte multe Dezvoltarea treptată a acestor colaterale, și în funcție de acestea noi combinații, poate explica și extinderea treptată a orizontului mental S I Viktorsky, Astfel, nu am găsit un răspuns complet la întrebarea pe care mi-am propus-o Acum aș dori să știu ce explică dezvoltarea neuronilor Alimente? S A Suhanov Se poate recunoaște că capacitatea de a se dezvolta, ca să spunem așa, este înnăscută neuronilor S I Viktorski Anterior, gradul de dezvoltare al unei persoane a fost adus în legătură cu greutatea creierului, apoi s-a constatat că acest grad corespunde numărului de circumvoluții cerebrale Cum privește teoria neuronilor la această întrebare? N Ya Grot Numărul de procese afectează numărul de circumvoluții? S A Suhanov Doctrina neuronilor lasă acest punct încă neexplicat; în orice caz, nu distruge teoria circumvoluțiilor, ca sateliți de dezvoltare mentală mai mare sau mai mică N Ya Grot Următoarele nu îmi sunt în totalitate clare, S A : Ați spus că pentru procesele conștiente este necesară o mișcare moleculară mai puternică a neuronilor și proceselor decât pentru cele inconștiente, este aceasta doar o presupunere sau un fapt dovedit? S A Suhanov Aceasta este o presupunere N Ya Grot Mai mult, pe ce bază vă bazați afirmația că numărul de neuroni nu joacă un rol în dezvoltarea mentală și totul depinde de numărul de procese? S A Suhanov Dacă numărul de neuroni a crescut, atunci formele lor de tranziție ar fi observate, dar nu este chiar așa N Ya Grot Poate, totuși, diferitele vârste ale unei persoane corespund diferitelor forme de neuroni pe care le-ați indicat? La urma urmei, nu puteți observa dezvoltarea neuronilor într-un creier viu, ci numai studiază structura unui creier mort • S I Viktorsky Este interesant de știut dacă au existat studii în așa direcție încât să compare, de exemplu, formele neuronilor la un copil minor și la un bărbat de de ani? S A Suhanov Nu avem încă o metodă suficient de perfecţionată pentru astfel de investigaţii Când colorați creierul, unii neuroni și procese sunt colorați, alții nu N Ya Grot Ai spus că neuronii piramidali ai creierului au dimensiuni diferite Poate corespund gradului de dezvoltare intelectuală? S A Suhanov Nu, nu cred N Ya Grot De ce crezi că și în somn există un contact al neuronilor și că nu se poate opri deloc? S A Suhanov Odată ce s-a format un contact, acesta nu mai are posibilitatea de a fi întrerupt Ή I Grot Dar observațiile au fost făcute, așa cum am spus, doar pe un creier mort, așa că în orice caz oferiți doar o ipoteză L M Lopatin Mi se pare că sarcina principală este de a explica stabilitatea contactului neuronilor N Ya Grot Poate în cazuri patologice mișcarea neuronilor

este împiedicată, iar în condiții normale este mult mai intensă, dar tot nu continuă? S A Suhanov Consider că este incomparabil mai probabil să admitem contactul constant în viața normală a creierului N Ya Grot Este păcat să ne despărțim de ipoteza care explică fenomenul somnului printr-o întrerupere temporară a contactului dintre neuronii creierului S A Suhanov Având în vedere această ipoteză, ar fi dificil de imaginat cum vechea legătură apare a doua oară N Ya Grot Mi se pare că această dificultate nu este o piedică serioasă Până la urmă, există motive fiziologice și psihice care afectează inițial viața și dezvoltarea contactelor dintre neuroni? De ce, după somn, viața și mișcarea neuronilor nu pot fi reluate sub influența acelorași cauze? S S Korsakov Într-adevăr, există o vedere, după semnificația căreia, în timpul somnului, procesele pot fi îndepărtate unele de altele, care în timpul stării de veghe sunt aproape unele de altele Legat de aceasta este explicația a ceea ce se numește conștiință Conform acestui punct de vedere, conștiința unuia sau altuia act mental depinde de cât de apropiate sunt procesele a doi neuroni unul de celălalt Conștiința pare să apară atunci când procesele nu sunt în contact, dar nu sunt atât de îndepărtate unele de altele încât curentul nervos să nu poată fi transferat prin golul care le separă, iar trecerea curentului nervos prin decalaj provoacă un act de conștiință, doar ca în timpul tranziției electricitatea de la un electrod la altul, neconectat la acesta, dă lumină, o scânteie electrică Cu cât procesele neuronilor sunt mai aproape unul de celălalt, cu atât este mai slabă conștiința și dacă sunt complet în contact, atunci nu există deloc conștiință și actul mental devine inconștient Dar dacă menținem acest punct de vedere și, în același timp, explicăm starea de somn prin eliminarea proceselor neuronilor unul de celălalt, atunci ar trebui să ne așteptăm ca chiar înainte de somn să existe o perioadă de conștiință deosebit de vie, dar de fapt aceasta este nu este cazul S I Viktorski Ideea este mărimea distanței dintre procese: dacă este mare, nu există conștiință, dacă este nesemnificativă, conștiința este evidentă S S Korsakov Dar adevărul este că, conform sensului acestui punct de vedere, intensitatea conștiinței depinde de mărimea distanței dintre procese și în așa fel încât, dacă distanța este foarte mică, atunci intensitatea conștiinței este mic; la o distanță mai mare, conștiința este mai intensă - până când în sfârșit există o distanță atât de mare la care curentul nervos nu mai trece Atunci nu există conștiință, nici un proces mental inconștient Desigur, dacă aderă la acest punct de vedere, atunci trebuie să te aștepți ca, odată cu creșterea treptată a distanței, înainte de a adormi, conștiința ar trebui să fie mai intensă pentru un timp N I, Grot Teoria conexiunii și a deconectarii aruncă lumină asupra fenomenului ciudat conform căruia în timpul somnului anumite căi neuronale sunt perturbate și visele perversează realitatea Desigur, au încercat să explice acest lucru prin teorii anterioare (de exemplu, scurgerea sângelui din creier), dar teoria neuronilor nu poate explica aceste fenomene dacă refuză ipoteza conexiunii și separării lor alternative S S Korsakov Este posibil să prezentați problema în alt mod; este posibil ca procesele să nu se abate complet unul de celălalt, dar, după cum sugerează S A Sukhanov, gradul de contact poate crește Această presupunere își găsește confirmarea de la sine în faptul că Renaut, despre care vorbea vorbitorul, a văzut în procesele active prelungiri distincte, care, asemenea undelor, se propagă pe toată lungimea procesului; datorită acestor extensii, acum apărând, acum dispărând, contactul unui proces

activ cu altul poate fi diferit de contactul unei fibre în repaus N Ya Grot Prin oprirea și reluarea contactului, ar fi foarte convenabil să explicăm fenomenul binecunoscut că un nume sau un cuvânt uitat pe care ne-am dorit de mult în zadar să ne amintim brusc, complet neașteptat, ne apare în memorie când deja ne gândim la ceva complet diferit S S Korsakov De fapt, nimic nu dispare din memorie, ea stochează un depozit de amintiri, pe care le extragem prin direcționarea curentului de inervație într-o anumită direcție N Ya Grot Da, dar care este întârzierea care mă împiedică să-mi amintesc ceea ce vreau și de ce îmi amintesc deja când, după eforturi zadarnice, am îndreptat curentul de inervație într-o cu totul altă direcție? S A Suhanov Poate că acest fenomen se explică prin faptul că procesul protoplasmatic nu este capabil să se adapteze procesului axial-cilindric corespunzător SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ S G Shah-Nazarov Oricât de puțin autoritară este aprobarea mea, nu pot să nu aduc un omagiu prezentării sale artistice sfidătoare a abstractului Constat însă că faptele indicate de dumneavoastră, S A , sunt prea insuficiente pentru a construi o teorie a vieții psihice, construcție la care, judecând după cursul eseului dumneavoastră, vă străduiți Și cred că teoria neuronilor nu simplifică, ci, dimpotrivă, complică sarcina de a rezolva problemele psihologice Apar două întrebări: în primul rând, care este distribuția funcțiilor între celulă și proces; în al doilea rând, cum are loc exact interacțiunea unei celule cu alta, adică cum se numeste contact cu tine? Până acum a fost vorba de recunoașterea centrelor izolate și a căilor comune; acum trebuie să izolăm atât centrele, cât și căile Și din moment ce este așa, este evident că doctrina neuronilor ca unități izolate exclude teoria mișcărilor moleculare Ignorați condițiile fiziologice ale vieții neuronilor; Cam uiți că neuronii sunt căi pentru acte mentale, dar nu și actele în sine Nu cred că o simplă întărire sau slăbire a oscilațiilor jwswettx ar putea fi satisfăcută în explicarea fenomenelor psihice Există o lipsă de indicație a condițiilor fiziologice de viață în care poate funcționa doar un neuron; o histologie nu este suficientă Vă atrag atenția asupra psihozelor otrăvirii, de exemplu asupra modului în care alcoolul afectează circulația sângelui S A Suhanov Într-un neuron, procesele protoplasmatice sunt active, în timp ce fibrele sunt pasive, ceea ce explică interacțiunea celulelor Vă rugăm să amintiți că în prima parte a eseului am vorbit despre condițiile fiziologice și biologice ale vieții neuronilor și departe de a ignora fapte precum, de exemplu, circulația sângelui Am încercat doar să ascuți structura histologică a neuronilor S G Shah-Nazarov Nu văd niciun motiv pentru care atribui toate funcțiile mentale doar corpului celulei și nu proceselor sale; după părerea mea, o distribuție mai uniformă ar fi mai corectă, deoarece neuronul este o unitate izolată Afirmați că pentru încetarea funcțiilor psihice, pentru pierderea unei legături psihice, este necesară distrugerea căilor, nu a celulelor Nu înțeleg de ce SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ este atat de; În general, mă opun termenului tău de "celulă psihică", considerând că psihismul este proprietatea mai mult decât a celulei Știți, în continuare, faptul că odată ce contactul este format, acesta nu este rupt? Au fost observate astfel de fapte? Și dacă au fost observați, nu distrug ei ideea neuronilor ca unități izolate? S A Suhanov Au fost observate fapte indirecte de acest fel, dar ele încă nu distrug teoria neuronilor - S G Şah-Nazarov Dar odată ce există o conexiune, neuronii nu sunt izolați S S Korsakov La urma urmei, omul și aerul sunt eterogene; cu toate acestea, există o interacțiune între ele B N Ivanovski Având în vedere

importanța clarificării problemei metodei prin care ați ajuns la încercarea de a explica anumite fenomene mentale prin teoria neuronilor, vreau să fac câteva observații care să permită reconcilierea opiniilor dvs , S A , cu obiecţiile lui A A Tokarsky Ar trebui să subliniați că a doua parte a rezumatului dumneavoastră este, în esență, o traducere a ceea ce știm direct despre faptele psihice în limbajul unei ipoteze anatomice și fiziologice care nu a fost încă pe deplin dovedită Această parte nu ne oferă nicio cunoaștere reală nouă; iar în general trebuie remarcat că reducerea faptelor psihologice la procesele de "substrat anatomic şi fiziologic este forţată să se limiteze la împrumutarea şi exprimarea în termeni anatomici a legilor stabilite de psihologie Punctul de vedere pe care îl prezentaţi are o bază absolut solidă în anatomie, în doctrina substratului anatomic; dar toate încercările de expunere a proceselor nervoase care însoţesc activitatea spirituală se dovedesc a fi palide din cauza inaccesibilităţii cercetării lor directe Același lucru trebuie spus despre studiul substanței spiritului și, prin urmare, pentru studiul direct ne rămâne cu procesele spirituale și cu substratul lor anatomic S A Suhanov În eseul meu, fac rezervarea de mai multe ori că teoria neuronilor nu rezolvă problema legăturii intime dintre fenomenele mentale și fiziologice ' S S Korsakov Aș dori să remarc încă o dată importanța fibrelor centrifuge în nervii senzoriali, printre masa de valoroase Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ rapid S A Sukhanov a subliniat că sunt mai ales numeroși la oameni, iar la animale sunt mai mulți, cu atât mai mare este dezvoltarea intelectuală a animalului Potrivit vorbitorului, aceste fibre sunt legate de proiecția ideilor Aceeași părere este susținută de V M Bekhterev Am o părere oarecum diferită Mi se pare că fibrele centrifuge sunt necesare pentru însuși actul de percepție Ele transmit impulsul de activitate necesar pentru ca noi să percepem impresia care acționează asupra organului de simț Cred că fără elementul de activitate chiar și senzația este cu greu posibilă și de aceea sunt necesare fibrele centrifuge din nervii senzoriali Pentru filozofii care consideră că începutul fenomenelor spirituale este voința, acest lucru, cred, este interesant N I, Grot În concluzie, vă permiteți, S A , să vă exprimați, în numele colegilor mei membri, sincera mea mulțumire pentru raportul dumneavoastră interesant, mai ales instructiv pentru noi, psihologii, care rareori venim în contact direct cu întrebările ridicate în mesajul dumneavoastră Biblioteca "Runivers" Știri și note Noua editie a scrierilor lui Descartes Revue de Métaphysique et de Morale (Paris, rue de Mézières,) propune să emită lucrările complete ale lui Descartes cu ocazia tricentenarului nașterii sale Ideea publicației •aparține profesorului de istoria noii filosofii de la Sorbona Boutru; Ministerul Educației Publice i-a aprobat proiectul și, la rândul său, a susținut întreprinderea filozofie și decanul facultății de filologie din Dijon, Sh Geschichte d P hi -sophie scrisorile inedite ale lui Descartes Adan a fost trimis în de guvernul francez în Germania și Olanda, unde a reușit să strângă documente valoroase și chiar manuscrise inedite de mare importanță Publicația va începe să apară în anul curent și va fi finalizată în , la timp pentru Expoziția Mondială de la Paris, unde va apărea ca expoziție; va consta din aproximativ volume a câte , până la de pagini fiecare Apariția publicației va fi luxoasă Materialul publicației este distribuit între volume, după cum urmează Cinci volume vor fi ocupate de scrisorile lui Descartes și, pe lângă cele de scrisori deja publicate de Clercelier, vor fi publicate pentru prima dată și dintre cele recent găsite, dintre care vor fi tipărite din

originale scrise de însuși Descartes, iar din exemplare din secolul al XVII-lea Cinci volume din operele lui Descartes Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE va fi compus astfel: VI Compendium musica e, Studium bonae mentis, Regulae ad directionem ingenii, Inquisitio veritatis per lumen naturale, Le monde on Traité de la lumière, Discours de la méthode, Dioptrique, Météores, Geometrie Volumele VII și VIII vor consta în Meditations with Objections and Reponses (text latin și traducere franceză revizuite și necorectate de Descartes) Volumul IX-Principes de la philosophie (text latin și traducere franceză) Volumul X-Passions de Gathe, l'homme de René Descartes, la description du corps humain ou de la formation du foetus, écrits polémiques, papiers intimes, biographie, tables de matières Două volume vor fi publicate anual Prețul publicației la publicare este de de franci Pentru cei care se abonează în avans prin redactorii Revue de Métaphysique et de Morale, prețul va fi redus la de franci Abonamentul este acceptat doar pentru întreaga ediție, volumele nu se vând separat Puteți contribui în fiecare dintre cei cinci ani (-) cu de franci În componența comitetului de onoare, care are un caracter complet internațional, au inclus mulți oameni de știință francezi și persoane publice și oameni de știință din alte țări, în special Germania; din ruși, prof N Ya Grot și prof matematicieni ai Universității din Kazan, Vasiliev Cu ocazia aniversării, editorii Revue de Métaphysique et de Morale vor dedica numărul din iulie al revistei în întregime articolelor referitoare la principalele propuneri științifice și filozofice ale lui Descartes Acest număr va fi trimis gratuit persoanelor care se abonează la o ediție a scrierilor lui Descartes înainte de publicarea acestui număr Alcătuirea acestei cărți interesante va fi următoarea: Cap Adam va oferi un articol despre corespondența lui Descartes, Berthet despre teoria inducției lui Descartes pe baza lui Regulae, E Bout-roux despre relația moralității cu știința în · Descartes, Gibson "Geometria lui Descartes din punctul de vedere al Metoda sa*, Han ne-qu i η-"Apărarea dovezii ontologice carteziene împotriva criticii lui Leibniz", Kog tew e g-"Who Owns the Theory of Refraction, Descartes or Snell?", P Tapper - "Descartes as a Fizician " Mai mult, articolele V sunt promise Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE char d'a, prof istoria filosofiei antice la Sorbona, iar prof Natorp, editor al Arhiv f Systeniatische Philosophie IV Congres Internațional de Antropologie Criminală de la Geneva Din până în august (New Style), , va avea loc la Geneva, sub egida Consiliului Federal Elvețian, al IV-lea Congres Internațional de Antropologie Criminală Subiectul studiilor sale va fi studiul criminalității în relația sa cu biologia și sociologia și, în special, în raport cu legislația și administrația Comitetul de organizare are un președinte de onoare, Adrien Lachenal (Președintele Uniunii Elvețiene); în fruntea biroului se află dr Paul Ladam În componența comisiei internaționale sunt incluse, printre altele, următoarele persoane: din Germania - Dr Baer, Profesor al Listei Universității Galice, prof Universitatea din Strasbourg Mayr, prof Universitatea din Berlin Mendel, Dr Sommer, din Austria-Ungaria-Anton, profesor de psihiatrie la Graz, Benedict, prof Universitatea din Viena, Brunnen-meister, Kraff-Ebing, prof Clinica de Psihiatrie Viena, Laufenauer, prof psihiatrie la Universitatea din Budapesta; din Franța - Bertillon, Bruardel, Garnier, Lacassagne, Legrain, Magnan, Manouvrier, Roussel, Tarde; din Anglia și Scoția - Bevan Lewis, Bekanan, Clauston, prof Psihiatrie la Universitatea din Edinburgh, Galton, Președinte al Societății Antropologice din Londra, Maudsley, Morrison; din Italia - Alimena, prof Universitatea din Napoli, Ferri, Baron Garofalo, Lombroso,

Morzelli; din Rusia - gg Bazhenov, Bekhterev, Dekhterev, Drill, Korsakov, P I Shidlovsky, Hrulev, Nizhegorodtsev, Kuzmin-Karavaev și Slozberg Dintre rezumatele ce vor fi citite la congres, remarcăm următoarele: "Fapte pozitive care dovedesc existenţa unui criminal înnăscut" (Prof Morzelli); "Degenerarea și crima" (Prof Dallemagne și Baer); Temperament și Crimă (Prof Ferry); "Anomalie de sentiment sexual de la punct viziunea crimei" (Garnier); "Relația dintre, dispoziție ereditară și mediul de acasă Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE în excitarea unei înclinaţii criminale" (Prof Alimena); "Anarhismul și lupta împotriva lui din punctul de vedere al antropologiei criminale" (Prof Hamel); "Influența legalității sau ilegitimității nașterii asupra criminalității" (Tard); "Crimă profesională" (Tard); "Consecințele sociale ale alcoolismului strămoșilor din punct de vedere al degenerării, moralității și criminalității" (Dr Legrain); "Crima femeilor" (Comitetul rus); "Influența presei asupra criminalității" (Dr Aubrey); "Răspunderea penală" (dr Manouvrier); "Temeiurile și scopul răspunderii penale" (D A Dril); "Diagnosticarea "nebuniei morale" și relația acesteia cu răspunderea penală" (Prof Benedict); "Despre semnificația medicală și legislativă a somnambulismului alcoolic" (la sugestia Prof Merzheevsky, Dr Frankot); "Considerații generale despre psihiatrie penală" (Dr Necke); "Factori patologici ai vagabondajului" (Prof Mendel); "Izolarea ar trebui interzisă în legătură cu persoanele cunoscute ale căror înclinații criminale le favorizează; acest lucru se aplică tocmai celor care au existența unor înclinații morbide "(Prof Thiry și Comitetul Rus); "Tratament cu un infractor accidental și născut în funcție de sex, vârstă, tip etc " (Lombroso); "Ce clasificare a criminalilor, fiind pe deplin bazată pe date fiziologice și etice, ar putea fi utilizată de legislația penală?" (baronul Garofalo); "Care ar trebui să fie poziția unui expert medical în fața legii?" (comitetul rus); "Predarea antropologiei penale" (Prof Lacassagne); "Despre necesitatea organizării învăţământului corecţional pe baza unor date strict ştiinţifice" (Dr Mote); "Măi de prevenire a evoluției criminalității" (dr Malyarevsky); "Istoria dezvoltării antropologiei și sociologiei criminale din " (Lombroso), etc Taxa de membru - franci; calitatea de membru poate fi înregistrată la secretarul șef (Maurice Bedat, director du Musée d'Histoire naturelle, Genève) Rezumatele trebuie scrise în limba franceză și trimise comitetului de organizare cel târziu la aprilie ; nu trebuie să depășească zece pagini tipărite; mesajele care au fost deja tipărite în altă parte nu vor fi acceptate Având în vedere faptul că scopul congresului este exclusiv științific, orice dezbatere pe probleme religioase și politice este absolut interzisă Reuniunile Congresului sunt publice Biblioteca "Runivers" DEZVĂLUIRI ȘI LUCARE Al treilea Congres Internațional de Psihologie la München Pe august (stil nou) a anului în curs la München, în Aula Mare a Universității, se vor deschide sesiunile celui de-al -lea Congres Internațional de Psihologie Sunt invitate să fie membri ai congresului toate persoanele, bărbați și femei, care sunt interesate de răspândirea cunoștințelor psihologice și de stabilirea de relații personale cu psihologi din alte națiuni Cotizațiile de membru (de franci) se acceptă de la secretarul șef al congresului, dr baron Schrenk-Notzing (dr Schrenk-Notzing, München, Max-Josephstrasse, /t); De asemenea, ar trebui să aplicați acolo pentru informații și cu tot felul de declarații În cadrul congresului va fi publicat "Jurnalul" (numere) Dezbaterile sunt permise în limbi: germană, franceză, engleză și italiană; Durata maximă a unui rezumat este definită ca fiind de de minute Președintele Congresului este profesorul Lipps; comitetul

internațional de organizare include doi președinți, profesorii Stumpf și Lipps, secretarul șef, baronul Schrenk-Not-zing, și membri: prof Ben, Baldwin, Bernheim, Delboeuf, Donaldson, Ebbinghaus, Ferrier, Fullerton, Stanley-Gaul, Git-tsig, James, Leman, Liegeois, Lightner-Whitmer, Mendelssohn, Monakov, Morzelli, Myers, Newbold, Preyer, Richet, Schaefer, Sidgwick, Sully, Ward Programul congresului este următorul: I Psiho o-f şi z i o l o g i ya a) Anatomia și fiziologia creierului și a organelor de simț (baza fiziologică a vieții mentale) Dezvoltarea centrilor nervoși Localizare Neuroni Trasee de conducere Structura creierului Funcțiile fiziologice ale părților centrale; acțiuni reflexive și automate; inervația, energia specifică a nervilor b) Psiho-fizica Relația dintre corp și spirit Metodologia psihofizică legea lui Fechner Fiziologia simțurilor (senzații musculare și organice, atingere, auz, vedere, auz culori) Influența unor substanțe asupra stării psihice, măsurarea proceselor vitale (respirație, puls, oboseală musculară) Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE II psihologia individului normal Scopurile, metodele sale -Observații și experimente -Psihologia sentimentelor, senzațiilor și ideilor, memorie -Legile asocierii -Conștiința și inconștientul, atenția, obiceiul, starea de tensiune, exercițiul b sentimente, conștiința extinderii - Iluzii geometrice și optice, percepția timpului - Studiul procesului de cunoaștere; acţiunea imaginaţiei Sentimente și senzații; sentimente estetice, etice și logice, emoții și legile senzațiilor - Zona de voință, conștiința voinței, acțiuni voluntare, mișcări expresive, comportament moral - Conștiință de sine, dezvoltarea personalității, caracteristici individuale - Hipnotism, sugestie, somn natural, vise - Automatism psihic, sensul sugestiei din punct de vedere juridic și pedagogic, psihologie pedagogică III Psiho o-p a t o l o g sunt Valoarea eredității în psihopatologie, date statistice, problema eredității proprietăților dobândite, transferul proprietăților fizice și spirituale - Observații despre degenerare, degenerare și geniu - Moștenirea din punct de vedere etic și social -Relații dintre psihologie și dreptul penal -Psiho-patologia dorințelor sexuale -Marile nevroze (isterie, epilepsie) b -Psihoterapie, sugestie terapeutică, sugestie mentală, telepatie, transmitere psihică , statistica internațională a halucinațiilor etc -Halucinații, obsesii, afazie etc IV Psihologie comparată Statistica fenomenelor psihologice -Viața psihică a copiilor -Funcțiile mentale ale animalelor -Psihologia popoarelor și psihologia antropologică -Studiu comparat al datelor lingvistice și grafologice din punct de vedere psihologic Persoanele care doresc să facă rezumate, vă rugăm să informeze subiectul și să extragă din rapoartele lor secretarului înainte Întrebări de filosofie, carte Yu Biblioteca "Runivers" NOTE ȘI NOTE mai (N S) În timpul congresului, din până în august, secretariatul este găzduit la universitate (Ludwigstrasse) Absolvenți ai Sankt Petersburgului Universitatea D Petrov, A Nechaev, I Lapshin și V Waldenberg pregătesc pentru publicare o traducere a unor lucrări alese de D Hume Publicația va cuprinde, în orice caz, traduceri ale experiențelor: A înțelegerii, A pasiunilor, A morei și a mai multor experiențe politice Cunoscutul editor de cărți științifice, L F Pantelelev, întreprinde, sub conducerea lui Ya N Kolubovsky, publicarea Enciclopediei Pedagogice, care va consta în până la numere separate (de la fiecare pagină de format mare) și va va fi publicat din toamna acestui an În publicație sunt implicați specialiști din toate ramurile pedagogiei; o atenție specială trebuie acordată istoriei și stării actuale a școlii în Rusia Termenii de abonament și personalul detaliați vor fi anunțați în curând

Publicat la Moscova sub redacția lui A S Belkin, prof P G Vinogradova, prof N Ya Grota, M I Konovalov, P N Milyukov, V D Sokolov și prof A I Chuprova "Biblioteca de autoeducație)) pregătește spre publicare, printre altele, următoarele lucrări: prof A Bona "Psihologie" (știință mentală), traducere de V N Ivanovsky, im Fervorn "Fiziologie generală", volume, traducere de prof M A Menzbira și Pr -Conf univ N A Ivantsova Biblioteca "Runivers" fi fi Ț oi^arskiy, PRIVAT-PROFESOR ASOCIAT AL UNIVERSITĂȚII DIN MOSCOVA NOTE LABORATOR PSIHOLOGIC Clinica de psihiatrie a Universității Imperiale din Moscova al -lea Conţinut I) Instrumente pentru cercetarea psihologică și modul de utilizare a acestora P Clasele în laborator) Cel mai scurt timp pentru o reacție simplă) Reacții la asemănări și diferențe: a) Culori b) Figuri, c) Portrete A Tokarsky III) Cercetare asupra sensului timpului după Kollert A Basistova) Iluzia vederii lui Poggendorff D Viktorova, ib) Despre răspunsul muscular și senzorial după L Lange A Kasatkina) Timpul de recunoaștere și denumire a caracterelor scrise, imaginilor și culorilor după Catteli A Kasatkina i) Stimularea electrică a limbii P Podyapolsky) Metode de studiu a memoriei percepțiilor vizuale după Weber, Hegelmaier și Zaborsky I Tsilikova eu I Instrumente de cercetare psihologică și metode de utilizare a acestora Instrumentele și aparatele utilizate pentru cercetarea psihologică pot fi împărțite în următoarele grupe: Instrumente de marcare a timpului, așa-numitele aparate de înregistrare, concepute pentru măsurarea intervalelor minime de timp Instrumente utilizate pentru verificarea dispozitivelor de înregistrare Instrumente folosite pentru a produce iritații sau pentru a transfera mișcări reacționale la dispozitivele de înregistrare Biblioteca "Runivers" - - - Aparat pentru acţionarea tuturor instrumentelor de mai sus Cu toate acestea, în anulare, este mai convenabil să nu aderați la o astfel de grupare și să descrieți instrumentele unul câte unul în ordine, desemnându-le pe fiecare cu un număr separat, care va face posibilă plasarea descrierilor instrumentelor noi sau adăugările după cum este necesar , fără a încălca nicio rubrică Preferința în descriere ar fi să avem instrumentele mai importante Diapason Cel mai important instrument în înregistrarea părților unei secunde poate fi considerat un diapazon Diapasoanele cu un anumit număr de vibrații sunt pregătite în prezent cu mare atenție de către firma Koenig din Paris Numărul de oscilații poate fi Orez foarte mari, dar cel mai des folosite sunt diapazonele de la io la $ oo vibrații pe secundă Dispozitivele mici sunt suficiente pentru a face fluctuațiile Merton au fost susținute de curent electric Apoi, se poate planta un fir pe un diapazon care oscila continuu, care va trage pe hartia afumata de dedesubt, daca aceasta hartie se misca, ondula, in functie de oscilatiile diapazonului, Fiecare val va corespunde la doua oscilatii, una intr-una direcție și cealaltă în cealaltă direcție, sau una așa-numita oscilație dublă Astfel, dacă avem un diapazon de de oscilații duble pe secundă, va înregistra de valuri Având în vedere însă că diapazonele cu un număr mic de vibrații sunt foarte grele, nu este convenabil să le folosiți direct pentru înregistrarea pe hârtie, motiv pentru care Mageu a început să folosească diapașul doar pentru întreruperea curentului, care pune în mișcare un aparat de înregistrare mai ușor Un diapazon stabilit în scopul pur și simplu de a întrerupe curentul (Fig) este pus în mișcare de un electromagnet situat Biblioteca "Runivers" - - pe lateral (sau pe ambele părți) Un fir subțire de platină conectat la unul dintre capetele diapazonului atinge butonul situat pe suport, care poate fi fie adus mai aproape, fie îndepărtat cu ajutorul unui șurub Când

diapazonul se mișcă, firul va atinge butonul, apoi se va îndepărta de acesta, astfel încât se realizează întreruperea curentului Curentul, care intră într-un terminal, trece prin diapazon, apoi de-a lungul firului în buton, mai departe de-a lungul spiralei electromagnetului, de acolo până la al doilea terminal, unde iese din instrument și este direcționat mai departe spre destinație, spre dispozitivul de înregistrare, pixul electric al lui Edison sau cronograful Mageu'a Cronograful lui IVagey este un instrument mic (Fig) format dintr-un arc reglat astfel încât să poată oscila un anumit număr Orez o dată pe secundă, corespunzător numărului de întreruperi de curent de către diapazon Pe laterala arcului se afla un mic electromagnet prin care trece un curent intrerupt de un diapazon Pentru reglarea arcului, pentru a-l lungi și scurta, se face un mic șurub De îndată ce diapasonul începe să oscileze și curentul începe să treacă prin cronograf, putem, prin mișcarea șurubului, să găsim o astfel de lungime a arcului care să corespundă aceluiași număr de oscilații; arcul se va pune apoi în mișcare, iar un stilou plasat la capătul acestuia va scrie curba corespunzătoare pe hârtia afumată în mișcare Cronograful Magueya, pregătit de Vergein, este adaptat, însă, doar la întreruperi curente de ori pe secundă și nu poate fi setat la un alt număr de oscilații Orez yu descrie mai multe curbe de cronograf obținute la viteze diferite ale hârtiei Fiecare val, constând dintr-o linie ascendentă și descendentă, este determinată * Biblioteca "Runivers" - - Setează un interval de timp de - de secunde Pe prima curbă, care are valuri mari, se poate determina cu ușurință zecimea de undă, adică /ish fracțiune de secundă Curentul tras din diapazon, trecând prin spirala electromagnetului cronografului, părăsește instrumentul de-a lungul firului, care revine la elementul din care a ieșit, îndreptându-se spre diapazon Astfel, elementul, diapazonul și cronograful se află într-un circuit închis și reprezintă un sistem separat de instrumente care funcționează simultan și înregistrează timp cu extreme precizie Este de la sine înțeles că uniformitatea mișcării hârtiei Orez la utilizarea acestor instrumente, nu joacă niciun rol în raport cu acuratețea înregistrării, ceea ce este de mare importanță, deoarece mișcarea corectă din punct de vedere matematic a aparatului care mișcă hârtia se realizează doar cu mare dificultate Kimograf Pentru mișcarea hârtiei afumate, pe care se înregistrează curbele, se folosesc diverse tipuri de dispozitive, dintre care mișcarea hârtiei cu ajutorul unui cilindru rotativ trebuie considerată cea mai convenabilă Instrumentul constă dintr-un cilindru antrenat de un mecanism de ceas, care se poate roti cu diferite viteză Orez ii înfățișează un kimograf cu cronograful lui Mageu atașat pe un trepied, acționat de un element Grenet, al cărui curent este întrerupt de un diapazon, ceea ce face posibil să se vadă dispunerea acestor instrumente, corespunzătoare descrierii făcute Instrumentul prezentat în figură se numește poligraful lui Mageu Cilindrul poligrafului are de cenți lungime si cm in diametru si se poate roti cu viteze: de rotatii, rotatii si i rotatie pe minut, iar la viteza maxima si cea mai mica cilindrul se roteste intr-un sens, cu viteza medie in celalalt Biblioteca "Runivers" - - Mecanismul ceasului este închis într-o cutie, pe capacul căreia este plasat un proiectil, format din aripi de muscă, conceput pentru a regla mișcarea mecanismului ceasului - regulatorul Foucault Kimograful sistemului M situat în laborator N Razumova din Moscova are câteva avantaje importante în comparație cu poligraful lui Mageu El este cel care are viteze de rotație, iar pentru a schimba viteza, trebuie doar să schimbi treapta de viteză, în timp ce în poligraful lui Mageu trebuie să muți cilindrul pe o altă axă În plus,

cilindrul kimografului lui Razumov, la toate vitezele, se rotește într-o sută Orez ȘI ronu În plus, cilindrul se poate mișca automat după fiecare rotație, ceea ce în unele cazuri este de preferat mișcării cronografului, așa cum este obișnuit în poligraf Aceste caracteristici fac posibilă, folosind cilindri, să se întindă hârtie peste ele sub forma unei benzi fără sfârșit și să se obțină o suprafață mare de mișcare, a cărei mișcare poate fi accelerată sau încetinită după dorință fără nicio mișcare a aparatului Primele viteze de rotație sunt prezentate în fig io Alte viteze foarte mici nu sunt notate Mișcarea cilindrului este perfect uniformă, așa cum se poate observa din curbele cronografului ilustrate Totuși, așa cum s-a spus deja, Biblioteca "Runivers" - - la utilizarea acestuia din urmă, uniformitatea rotației își pierde semnificația, întrucât timpul este marcat nu de spațiul străbătut de cilindru, ci de numărul de oscilații ale cronografului Instrumentul pe care l-am comandat diferă de cele obișnuite doar printr-o viteză mai mare de rotație și un diametru mare al cilindrului, care are de locuri într-un cerc, în loc de Hârtia folosită pentru scris ar trebui să fie cât mai netedă posibil, astfel încât stiloul să poată aluneca mai ușor peste ea și, în acest scop, poate fi folosită hârtia simplă de tapet albă lucioasă, care este tăiată în fâșii lungi de lățimea unui cilindru După ce hârtia este lipită de cilindru sau de ambii cilindri, se pune în mișcare și se pune sub cilindru o lampă cu fitil pe toată lățimea, ceea ce realizează o funingine uniformă a hârtiei Orez Pentru întărirea stratului de funingine, după ce se fac notele, hârtia se scufundă o vreme în terebentină, la care se poate adăuga ceva substanță rășinoasă, deși și fără aceasta se fixează destul de bine, sau este acoperită cu lac obișnuit Semnal electric Deprèz Pentru marcarea orelor de începere și de sfârșit a mișcării studiate se folosește semnalul electric Deprèz, instrument format dintr-un pix, care este pus în mișcare de un electromagnet montat pe un mâner lung (Fig) Un stilou pus în contact cu un cilindru scrie pe el o linie dreaptă Când curentul este închis, este atras de un electromagnet, face o mișcare laterală și din nou scrie o linie dreaptă; la deschiderea curentului, acesta revine în poziţia anterioară, trasând, în consecinţă, o curbă pe cilindru (Fig) Dacă în același timp cu un semnal, lângă el, huidu Biblioteca "Runivers" - - Dacă este plasat un cronograf, atunci timpul dintre începutul mișcării stiloului către electromagnet și începutul mișcării inverse poate fi măsurat cu precizie Cel mai simplu mod este să măsori această distanță cu o busolă și apoi să numeri pe curba cronografului numărul de unde care se potrivesc între picioarele busolei Această metodă nu este lipsită de o anumită inexactitate datorită faptului că un punct, începutul mișcării stiloului, se află pe unul, iar începutul mișcării inverse pe cealaltă linie, deci că este necesar să coborâm mai întâi perpendiculara de la unul dintre puncte la cealaltă dreaptă Pentru o analiză mai precisă a curbelor, Jacquet a propus un instrument constând dintr-un microscop cu fire întinse transversal, al cărui punct de intersecție este stabilit inițial într-un punct, apoi deplasat de-a lungul riglei cu diviziuni exacte până la alt punct și distanța este notat pe riglă Totuși, cu suficiente precauții și cu ajutorul unei busole, distanța între mișcarea inițială și cea finală a stiloului poate fi determinată cu o precizie destul de suficientă pentru a o posibilă greşeală ar fi putut fi pre- Fig neglijare Există o altă sursă de eroare, care constă în decalajul în mișcarea stiloului, și acest întârziere trebuie să poată determina Se datorează faptului că magnetizarea fierului de călcat al electromagnetului necesită ceva timp, drept urmare stiloul nu se mișcă

în același timp cu închiderea curentului La fel, demagnetizarea nu are loc concomitent cu deschiderea curentului, după care magnetismul latent rămâne ceva timp în fier Pentru a accelera mișcarea stiloului, puteți crește curentul, pentru a accelera separarea stiloului de electromagnet, puteți întinde arcul În cele din urmă, pentru a facilita îndepărtarea stiloului din electromagnet, o bucată de hârtie de transfer subțire este lipită pe fierul stiloului pentru a face contactul mai puțin complet; cu toate acestea, este imposibil să se elimine complet întârzierea semnalului, deși Deprèz ar putea aranja un aparat care să dea de semne de închidere pe secundă și, în consecință, același număr de semne de deschidere, adică de mișcări pe secundă În unele cazuri a găsit Biblioteca "Runivers" - - că întârzierea de închidere (timp de magnetizare) a fost de */ secunde și întârzierea de deschidere (timp de demagnetizare) a fost de asemenea Vsooo secunde Pentru a determina timpul de întârziere al semnalului, Deprèz Helmholtz a propus următoarea metodă: un contactor automat este atașat la cilindru; pe măsură ce cilindrul se rotește, curentul se închide și se deschide mereu în același loc, iar stiloul marchează întotdeauna o curbă de aceeași mărime Inițial, cilindrul se rotește foarte încet, iar stiloul va scrie curba fără întârziere Apoi lăsați cilindrul să se rotească rapid și, în timp ce atinge cea mai mare viteză de rotație, un stilou și un cronograf sunt coborâte pe el Stiloul va scrie o a doua curbă, care ar trebui să se potrivească exact cu prima dacă nu a existat nicio întârziere In actiune dar atâta timp cât stiloul intră în mișcare, adică în timp ce magnetizarea suficientă este finalizată, cilindrul va avea timp să se rotească cu o anumită cantitate La fel se va întâmpla și cu privire la Fig # mișcarea militară și, în consecință, Evident, a doua curbă va începe să se ridice puțin mai târziu și puțin mai târziu coboară decât primul Această întârziere poate fi calculată din curba cronografului În cazul în care timpul de magnetizare este egal cu timpul de demagnetizare, unul îl egalizează pe celălalt și eroarea poate fi destul de neglijabilă În figura alăturată (Fig), curba superioară a semnalului electric corespunde mișcării cilindrului la cea mai mică viteză și, prin urmare, reprezintă curba semnalului fără întârziere Curba inferioară corespunde vitezei de rotație a cilindrului curbei superioare marcate sub formă de undă a cronografului Coborând perpendicularele din punctele corespunzătoare ale curbei superioare a semnalului spre curba inferioară și măsurând segmentele obținute, constatăm că mișcarea stiloului pe linia a doua a venit mai târziu cu i mm spațiul a trecut și mișcarea inversă a încetinit cu , mm Curba cronografului arată că în aproximativ, din sec cilindrul rula , mm Biblioteca "Runivers" - - Din aceste cifre aflăm că timpul de magnetizare este de , sec iar timpul de demagnetizare este de , sec Prin urmare, timpul de întârziere real, care trebuie adăugat la timpul marcat de curba semnalului, este egal cu , sec sau , σ Cu această modificare, metoda grafică de măsurare a timpului, așa cum este descrisă, sau cu modificări, care va fi discutată mai târziu, este metoda cea mai precisă și cea mai simplă Dacă este necesar să se utilizeze mai multe semnale în același timp, atunci având în vedere faptul că este imposibil să se elimine complet întârzierea, este necesar ca întârzierea tuturor semnalelor să fie aceeași Pe de o parte, acest lucru se realizează prin faptul că semnalele sunt pregătite simultan din aceeași bucată de fier și din aceleași fire, astfel încât să existe același timp de magnetizare și demagnetizare, pe de altă parte, prin faptul că distanța între fierul stiloului și electromagnetul este reglat, astfel încât să accelereze sau să

încetinească atracția și să regleze tensiunea arcului care separă stiloul de electromagnet În acest ultim scop, Deprèz a propus următoarea metodă: în loc de arc, se iau fire de cauciuc, care sunt legate de pârghia stiloului și apoi întinse cu greutăți egale, în urma cărora tensiunea va fi aceeași pentru toate semnalele și , prin urmare, penele se vor desprinde cu aceeași putere În poziția întinsă, firele sunt fixate și forța de rupere a penelor va fi egală cu greutatea care a fost atașată De obicei, aceștia iau una și aceeași greutate, pe care o atașează succesiv fiecărui semnal Cu toate acestea, este posibil ca aceste măsuri de precauție să nu fie suficiente pentru a elimina erorile atunci când se utilizează semnale multiple Alte măsuri necesare vor fi discutate în locul lor Carti de referinta EJ Mateu: La méthode graphique dans les sciences expérimentales Paris, Biblioteca "Runivers" - - IL Cursuri în laborator Cel mai scurt timp al unei reacții simple Cea mai simplă reacție are cel mai lung timp în acele cazuri în care iritația apare fără niciun avertisment Dacă amprenta este precedată de un semnal, atunci timpul unei simple reacții la această amprentă se reduce considerabil Faptul scurtării reacției sub influența unui semnal a fost confirmat de toți observatorii, iar semnificația sa se regăsește deja din primele tabele pe care le-am dat mai sus (p) Uneori apar reacții eronate, de ex reacții nu la stimulul la care a fost condiționat să răspundă, ci la un stimul aleatoriu care a avut loc între semnal și stimulul condiționat Aceste reacții eronate pot fi foarte scurte, dar desigur nu trebuie luate în considerare În cele din urmă, există reacții premature Conform definiției lui Wundt, acestea sunt astfel de reacții care apar fie înainte de impresia așteptată, fie concomitent cu aceasta, fie atât de repede după aceasta încât nu pot avea această impresie drept cauză Sunt posibile doar atunci când amprenta este precedată de un semnal cu un interval de timp constant nu prea scurt În acest caz, reacția se produce nu la impresie, ci la tensiunea maximă a atenției, cu care se asociază de obicei imaginea amintirii impresiei Astfel se produc reacții care oscilează în jurul zero în ambele direcții și care, evident, nu sunt reacții reale, ci mai degrabă măsurători ale fluctuațiilor conștiinței noastre de timp în raport cu intervalul de timp scurs între semnal și impresie Reacțiile premature sunt posibile, spune Wundt, numai cu o reacție musculară, deoarece numai cu ea este mișcarea reacționară atât de pregătită încât să se poată rezolva singură datorită tensiunii maxime a atenției*) Cât despre reacțiile premature, așa de neîndoielnic *) W Wundt Grundzyge der physiologischen Psychologie, Leipzig Biblioteca "Runivers" - - dar sunt acelea în care reacția are loc înaintea stimulului și cele în care reacția coincide cu stimulul, adică unde timpul său este egal cu zero sau absolut neglijabil Odată cu existența unei cifre pozitive, nu există un semn clar pentru o reacție prematură, deoarece timpul celei mai scurte reacții simple ne este necunoscut și este derivat doar aproximativ Valorile medii ale reacțiilor simple sunt exprimate în următorul tabel: £ "O'o" o "S ■g δ b Lumină i ISO I I Sunet i o Electr , discordie * P I Din aceasta putem concluziona că reacția în σ ar trebui calculată să fie foarte scurtă și, în consecință, toate reacțiile mai mici de pot fi considerate premature Cu toate acestea, schimbând condițiile experimentelor, ne întâlnim cu considerente de alt fel Dacă închidem circuitul pe toată lungimea lui, lăsând deschisă o singură cheie situată în camera de reacție - deci, la sursa iritației - atunci, prin apăsarea acestei taste, vom produce simultan iritație și vom pune în mișcare aparatele de înregistrare situate în celelalte camere Lăsând din nou cheia, vom opri iritația, vom opri aparatul care

marchează timpul, iar durata reacției va fi cunoscută Această metodă are avantajul că eliminăm complet influența semnalului În plus, tensiunea sistemului nervos atinge cea mai mare putere, deoarece respondentul are posibilitatea de a alege cel mai bun moment pentru reacție și, în cele din urmă, influența surprizei este complet eliminată aici Cifrele astfel obținute sunt extrem de mici, dar procesul în desfășurare este o reacție fără îndoială Adevărat, această reacție are loc în condiții cu totul speciale, care constau în faptul că aici nu există o trecere de la o stare de repaus la mișcare, ci doar o oprire a mișcării și Biblioteca "Runivers" - miscarea sa este inlocuita cu o miscare inversa, iar, in consecinta, timpul obtinut reprezinta timpul de transmitere a impulsului care intarzie miscarea, insa aceasta modificare a miscarii se produce in functie de impresia exterioara si nu este exclusa influenta acelorasi conditii în timpul reacţiilor în mod obişnuit Condiția indispensabilă pentru obținerea cifrelor minime este să apăsați tasta cu cea mai mare grijă, cât mai încet posibil, apoi să retrageți rapid mâna la apariția luminii sau a sunetului Dacă apăsați doar tasta, atunci numerele ies, în primul rând, mai multe și, în al doilea rând, nu reprezintă timpul de reacție Procedând în modul descris, am putut obține reacții cu o durată mai mică de σ Exact, în lume sh/v WWW WWWV WWWv / Orez Am primit reacții minime la , și a, ca să sune și , σ Reacțiile la lumina din tubul Geissler au fost notate cu cronoscopul Hipp, reacții la sunet și cu cronoscopul și, mai mult, cu semnalul Deprèz Unele dintre aceste răspunsuri scurte la sunet sunt prezentate în fig Cele mai scurte reacții sunt prezentate în curbele și din figură În unele cazuri, în mână a apărut o ușoară înfior, care a fost înregistrată prin două mișcări scurte de semnal, urmate îndeaproape una după alta Deci, de exemplu, combinând cifrele i și sau h și într-una singură, am obține o imagine a unui astfel de semn dublu Acest tip de semne nu au fost luate în considerare, ca urmare a unui tremur accidental al mâinii Curbele ilustrate corespund cu Biblioteca "Runivers" - - timpul de viață: primul la , σ, al doilea la σ, al treilea la σ și al patrulea la , σ, sau, făcând o greșeală în numărarea și neglijând o diferență nesemnificativă, acest timp poate fi exprimat ca , , și , Au fost foarte puține reacții la , σ, doar trei sau patru, iar majoritatea reacțiilor mici au avut o durată de aproximativ σ, așa că înclin să accept că această valoare exprimă durata medie a celei mai mici reacții obținute în condițiile indicate Reacția prezentată în fig , cu o durată de aproximativ σ, poate fi deja considerată nereușită Cu toate acestea, majoritatea reacțiilor au fost de magnitudine medie, de la la s, iar starea reactantului a avut o mare influență asupra timpului de reacție Oboseala din timpul primelor experimente a jucat un rol important și deja după o oră de practică nu am putut produce o singură reacție mai mică de Această reacție poate fi primită cu ușurință de toată lumea Este adevărat că un anumit obicei este necesar, dar acest obicei se dobândește foarte ușor deja în prima serie de experimente și se observă întotdeauna o reacție neuniformă, iar cele mai scurte sunt minoritare Observația s-a repetat la mai multe persoane cu același rezultat Adevărat, pentru reacțiile conform metodei obișnuite, poate, există un alt minim, dar în același timp este imposibil să se excludă influența acelor condiții care joacă, de asemenea, un rol în reacțiile mici descrise, adică influența înlocuirii unei mișcări cu alta, care are loc cu o viteză mult mai mare decât trecerea de la repaus la mișcare, întrucât o astfel de înlocuire este foarte posibilă cu așa-numitele reacții musculare Prin urmare, cu dreptate deplină, ne putem referi la

reacții simple premature doar reacții care au o durată mai mică de σ, sau, exprimând această limită în sutimi de secundă, mai mică de , sec De remarcat că nici aceste reacții nu au caracterul așa-numitelor reacții musculare În ele, reacția se face la impresia primită, iar reactorul este clar la ce reacționează Mai mult decât atât: în cursul unei reacții care nu depășește u σ, este posibil să se distingă o figură Cu cele mai scurte reacții la adresa lumii, însă, era imposibil de perceput Biblioteca "Runivers" - - forma găurii în care a apărut lumina Această gaură are locuri în diametru și locuri în lungime În momentul reacției, lumina a fost percepută ca un nor fulgerător pe un fundal întunecat, iar forma ei a rămas nedefinită Când este plasat, însă, în această gaură o carte cu o figură neagră sau colorată de aproximativ centimetri în diametru, se putea distinge clar această cifră În același timp, culoarea nu diferă deloc - cercurile roșii și albastre păreau gri și negre, dar forma lor era percepută destul de clar Culoarea a fost bine recunoscută deja cu o magnitudine comparativă destul de mare a reacției, a cărei durată, totuși, nu a fost suficient elucidată, ceea ce s-a datorat probabil intensității relativ slabe de iluminare Existența unei astfel de reacții obligă să trateze cu prudență așa-numitele reacții premature Deci, la alcătuirea tabelelor de reacții simple la lumină, am exclus, așa cum s-a spus, toate reacțiile mai mici de o σ, considerându-le premature, mai ales că mi s-au părut foarte scurte și celor care reacţionează Restabilind cifrele excluse, obținem următorul tabel (Plansa IV") • Cele de reacții scurte prezentate în tabel sunt reacții din de experimente Aproximativ aceeași cantitate, mai degrabă, cade pe reacțiile excluse, care au avut mai mult de - σ Astfel, reacțiile scurte reprezintă aproximativ % din numărul total de reacții Dintre aceste reacții scurte, o, i e aproximativ % din numărul lor total au o durată mai mică de σ Excluderea acestor reacții nu este, desigur, de mare importanță în raport cu valoarea medie, deoarece acestea corespund unui număr destul de semnificativ de reacții peste - σ, care sunt și ele excluse Dar însăși excluderea acestor reacții nu are motive suficiente, deoarece din cele de mai sus reiese clar că astfel de reacții mici există de fapt și nu sunt considerate premature Biblioteca "Runivers" - Tabelul IV ■ Mai puțin de io σ Mai puțin de σ Mai puțin de σ Mai puțin de σ Mai puțin de σ Mai puțin de o σ Mai puțin de ZMai puțin de o σ : i3 ¿ f I & Am t t-I i í ' ¿ Ó36 și zb ■ o E: (Zi ' o și ° și și °g ° oi ¿ o ¿ -• o ¿ o / ¿ o o pentru Biblioteca "Runivers - - Smochin Reacții la asemănări și diferențe Pentru a determina timpul de reacție pentru similitudine și diferență, am folosit lumina tuburilor Geissler, care iluminau un carton alb care conținea cercuri colorate, figuri negre, portrete, litere sau cuvinte Mărimea imaginilor este prezentată în figuri Câmpul iluminat, conturat printr-o linie, are sant lățime și i site, lungime, în timp ce deschiderea ecranului nostru are doar cm în diametru, care provine din faptul că cardul nu este adiacent orificiului din ecran, ci este situat la o distanță de aproximativ centimetri, deoarece între ecran și card se află tuburi Geissler ' a) Culori Pentru a determina reacția la asemănarea sau diferența de culori, am folosit mostrele de cerneală din fabrică ale regelui, ceea ce ne-a făcut posibil să obținem cu ușurință un număr mare de cercuri vopsite cu roșu skami de diverse culori și nuanțe Am plasat pe card unul lângă altul fie doi plătitori identici, fie doi plătitori diferiți (Fig ib) Cardul a fost iluminat de tuburi Geissler și, de îndată ce respondentul a recunoscut că în fața ochilor lui erau culori similare sau diferite, a eliberat cheia În același timp, nu am introdus deloc

condiții care să răspundă doar la asemănarea sau doar la diferență, dorind să eliminăm complet influența alegerii Reacția a fost efectuată indiferent, s-au văzut culori similare sau diferite, care au alternat într-o secvență greșită, iar secvența de culori similare și diferite a fost diferită pentru fiecare răspuns Când cheia a fost eliberată, iluminarea obiectelor a încetat și, în același timp, doar ca excepție, a rămas orice amintire definitivă a impresiei primite sub forma unei imagini consistente Mai des s-a putut observa că denumit în mod eronat^ i e culori nerecunoscute și în imagine Biblioteca "Runivers" - - amintirile au rămas nerecunoscute sau au fost amintite eronat În majoritatea cazurilor, însă, a rămas impresia că reacția a avut loc corect, adică după determinarea efectivă a asemănării sau deosebirii Astfel, am obținut următoarele numere pentru culori: Tabelul V Nume, Similaritate Diferență Numărul de experimente Mier ar Sr var Numărul de experimente Cp ap Mier var i Cu IO IO io M ÓI IO c τ IO k IO Cifrele relativ mari ale domnului S provin din micul său obicei de reacție În toate experimentele, răspunsurile la similitudine au fost mai lungi decât răspunsurile la diferență Cu toate acestea, din aceasta nu se mai poate concluziona că avem un fapt general în fața noastră, deoarece după ceva timp am primit următorul tabel: Tabelul VI Nume similitudine Diferență Numărul de experimente Mier ap Cp var Număr de experimente ar Sr var C IO IO B IO X IO T * K IOI IO În acest tabel, la persoane (V și K), reacția la diferență s-a dovedit a fi mai mare decât reacția la similitudine Este adevărat că diferența este foarte mică în și pentru, astfel încât nu poate fi luată în considerare, dar la domnul K și în tabelul anterior diferența a fost de numai Și la alte persoane diferența nu a fost deosebit de accentuată , astfel încât durata reacției la similaritate în general, doar puțin Biblioteca "Runivers" - B ' - Orez mai multă reacție la diferență, iar această relație pentru aceeași persoană poate fi inversată Mai semnificativ este faptul că timpul de reacție atât pentru similaritate, cât și pentru diferență este foarte apropiat de cel al unei reacții simple, ceea ce este destul de înțeles, deoarece durata și reacția simplă sunt mai mult decât suficiente precise pentru percepția culorilor b) Forme Același lucru trebuie spus despre figuri Experimentele s-au făcut la fel ca și cu florile Pe un fundal alb au apărut două figuri negre (Fig), acum identice, acum diferite Apariția iluminării a fost precedată de un semnal Numerele sunt în următorul tabel: · Tabelul VP Nume similitudine P a s l și h i e Numărul de experimente Mier ar Sr var Număr de experimente apCp var B IOι o IO i M IO c IO IO ° ' t* IO * IOU?IO j Două persoane au reacționat mai mult la diferență și încă două la similitudine Și aici cele mai uniforme reacții cu cea mai mică variație medie sunt egale cu timpul unei reacții simple Orez acțiuni c) Portrete Experimentele cu portrete au fost efectuate în același mod Pentru comparație, au fost făcute fie două fotografii identice ale aceleiași persoane, fie două fotografii ale unor persoane diferite (Fig i) Biblioteca "Runivers" - - Aceasta a produs următoarele rezultate: Tabelul VIII Nume similitudine Diferență Numărul de experimente Mier ar Sr var Număr de experimente ap Mier var J B I I c IO IO X t IO IO la IO Acest tabel este similar ca caracter cu tabelul V Reacțiile la diferență sunt, în general, ceva mai scurte decât reacțiile la similaritate Cifrele domnului V , aparent, sunt ceva mai mari decât pot fi, întrucât diferența cu restul persoanelor este foarte mare (-), precum și variația medie (x) În experimentele cu portrete, s-a constatat că diferența se determină cu atât mai rapid decât mai puțin în portretele cu caracteristici similare Dacă portretele prezentau cel

puțin o asemănare generală, atunci recunoașterea se făcea adesea eronat sau necesita mult timp, trebuiau eliminate unele cartonașe, deoarece dădeau naștere unor erori frecvente Vom avea ocazia să revenim la aceste experimente A Tokarsky III Cercetări ale simțului timpului după Kollerfy J K ol Iert Untersachungen über den Zeitsinn Phil Stud B I "Lucrarea lui Kollert este o verificare și o revizuire a experimentelor lui Vierordt'a (Der Zeitsinn nach Versuchen Tüb) și Mach'a (Sitzungsber d Wiener Akad B) privind simțul timpului Domnule progresul experienței Experimentele au fost efectuate conform metodei diferențelor abia vizibile Pentru a obține timp normal și timp de comparație, experimentatorul a folosit două metronome, care puteau fi oprite cu ajutorul electromagneților cu ancore de fier- * Biblioteca "Runivers" - - kami atașat de capetele superioare ale pendulilor Deschiderea momentană a curenților în electromagneți a provocat două bătăi sau o măsură a metronomului Unul dintre metronome bate constant timpul normal t; regulatorul său a rămas în aceeași poziție în timpul fiecărei serii separate de experimente Un alt metronom bate după o anumită pauză δ timp de comparare ; regulatorul lui s-a mutat după fiecare experiment individual, schimbând timpul de comparație Observațiile au fost făcute în așa fel încât în fiecare serie separată de experimente, timpul normal t a fost mai întâi depășit, iar apoi, după o pauză δ, timpul de comparație θ În primul experiment, în fiecare rând, ϋ a fost luat egal cu t, iar apoi, prin deplasarea regulatorului celui de-al doilea metronom, acesta a fost scurtat sau prelungit, iar această scurtare sau alungire a continuat până când timpul de comparație pentru toți reactivii a fost evident mai scurt sau mai mult decât timpul normal La atingerea acestei limite, regulatorul celui de-al doilea metronom s-a deplasat din nou până la diferența dintre timpul normal și comparat din nou nu a apărut la toți reactivii = o De exemplu: = , $= , , , , , , , Judecata este egală cu sau: = , mai puțin m m m egal $= , , - °- b , , , , , , Judec -la fel de mai mare decât b b b b b R R R După cum se poate observa din acest exemplu, fiecare serie de experimente oferă patru timpi de comparație: ï) mai puțin,) din nou egal, h) mai mult,) din nou egal, care sunt grupați în perechi: ï) mai mic+din nou egal,) mai mare-| - egal din nou mai mic + egal din nou Să notăm media aritmetică - - și mai mare decât egal , i e ritmul media timpilor de comparație semnificativ și imperceptibil diferiți, peste θ și $, atunci aceste valori vor reprezenta acei timpi de comparație care par a fi abia perceptibil mai mici sau mai mari decât timpul normal Biblioteca "Runivers" - - În toate experimentele, δ a fost luat ca -t, astfel încât în fiecare experiment separat, metronoamele bat măsuri, din care ultima a fost schimbată după cum a fost necesar Rezultatele observațiilor , au fost luate ca timpi normali; , ; , , ; i,o; v, /z Următoarele tabele conțin diferențele -t = d și θ - t = d , dintre care primele, desigur, sunt negative, iar al doilea sunt pozitive Dacă scoateți media aritmetică de la și θ , și anume - ~ = T, atunci T va fi timpul care este echivalent în conștiința noastră cu t; prin urmare, T poate fi numită valoarea medie a estimării timpului normal t De regulă, T nu coincide complet cu t, dar este însoțit de o eroare constantă Δ = T - t, iar pentru timpi mai scurti această eroare este pozitivă, iar pentru timpi mai lungi este negativă, rezultat care este în general de acord cu rezultatele lui Vierordt'a; numai la un anumit punct de indiferență această "eroare medie în estimare" = o La prelucrarea observațiilor, s-a dovedit că observațiile s-au împărțit în două grupe, care, cu acordul general al rezultatelor, diferă prin aceea că unul (grupul "experimentelor anormale") reprezintă

maximnm Δ la acele altitudini, unde în cealaltă (grupul "experimentelor normale") Δ = o Din tabelul care arată raportul dintre numărul de experimente normale și anormale la diferite valori ale lui t, este clar că cel mai mare continuum t Număr normal op Numărul de anomalii op Numărul total de experimente , i - , II ' o $; , , , Agentul experimentelor anormale dă cei mai scurti timpi: , , ceea ce se datorează parțial faptului că aici eșecul experimentatorului de a menține intervalul exact δ a avut un efect mult mai mare decât la timpi mari t Cat mai departe Biblioteca "Runivers" - apariția unor experiențe anormale în general, apoi în alte zile au apărut în număr foarte mare, uneori chiar printre cele normale, fapt pentru care autorul nu-și găsește o explicație A experiențe normale Următorul tabel prezintă valorile medii ale f, ¿ și Δ pentru toți reactivii care au luat parte la experimente t dld Δ , -o;oι + , -[- , ; ' s ' - 0 00 ; , , , 0,0 Deja din acest tabel reiese clar că i) între valorile lui t egale cu o / z și o " se află valoarea lui t la care Δ = o și care reprezintă acel punct de indiferență în care subiectiv estimarea timpului coincide cu timpul real;) că timpii de sub acest punct de indiferență sunt supraestimați, iar cei de deasupra nu sunt subestimați -Calculul valorii medii a lui Δ conform formulei Δ = a - be\ unde a și b sunt constante numerice (determinate prin metoda celor mai mici pătrate), iar e este baza logaritmului natural (e - ,), constatăm că valoarea lui t pentru care Δ = o este egală cu , " Calculând în continuare procentul de di și d la t, avem: H ' pentru di pentru d i , , % , % , , , , , , i li de unde este chiar mai clar decât din valorile absolute ale lui di și φ, este clar că, pe măsură ce timpul normal t crește, creșterea treptată a di (adică, în cele din urmă, subestimare) Biblioteca "Runivers" - - se realizează printr-o scădere paralelă a d (adică, reevaluare) și invers Și mai important este raportul invers al acestor cantități, deoarece măsoară sensibilitatea la diferențele în sensul nostru de timp; pentru a evita numerele prea mici, să înmulțim aceste cantități cu , adică să luăm ca măsură a sensibilității la diferența de timp și , desemnăm- ' i i Din aceasta se poate observa cum, pe măsură ce timpul normal crește, sensibilitatea la diferențele de scădere a acestuia scade și invers, sensibilitatea la diferențele de creștere a acestuia crește b experiențe anormale Tabel care arată valorile medii ale di, d și A pentru toți reactivii: t d d Δ o - , + , -(- , o o,ooδ o o o,oo I Aceasta arată cum, în experimentele anormale, Δ atinge maximul în care, în experimentele normale, se află punctul de indiferență; aici este împins înapoi la ι, ζ/ -Exprimând, ca mai sus, di și d în °/ timp normal, avem: Biblioteca "Runivers" - - t -i td -? t °' ii, o, , , : aproximativ, , > o, ,i , , ii, ib T e procentul di atinge aproximativ , " din minimul său, iar d maximul său; cu toate acestea, creșterea și scăderea aici nu sunt la fel de clare ca în experimentele normale În ceea ce privește valorile Et și E , acestea nu reprezintă în acest sens grup fără ordine obișnuită A Basistov Iluzia vederii lui Poggendorff W W и η dt: Psihologie fiziologică -A Teorie: Despre iluzii geo-trisico-optice Phil Stud V XI - Duprat: Experiență pe o iluzie vizuală normală rev Phil , I -H v Helmholtz: Manual d fiziologic Optica Dacă două linii paralele sunt străbătute de o dreaptă înclinată și segmentul acesteia din urmă, care se încadrează între aceste paralele, este șters, atunci partea rămasă a dreptei înclinate nu pare a fi o continuare a unei linii drepte, ci una segmentul pare să se afle deasupra, celălalt dedesubt (Fig) Prezența acestei iluzii poate fi văzută în trei moduri În primul rând, o examinare directă a desenului indicat convinge de acest lucru În al doilea rând, dacă

desenezi o continuare aparentă a unui segment, atunci o persoană care nu știe nimic despre iluzie consideră că este o continuare reală; chiar dacă se cunoaşte existenţa iluziei, această înşelăciune nu poate fi evitată În al treilea rând, dacă desenați un singur segment și cereți să desenați acest segment în spatele unei alte paralele, nu permiteți Dacă schimbați poziția desenului și mutați creionul dincolo de paralela din care este trasă continuarea, atunci această continuare nu coincide niciodată cu cea reală, ci se află deasupra sau sub aceasta din urmă, în funcție de condițiile experimentului Orez paralele și continuare Biblioteca "Runivers" - - Orez În ceea ce privește condițiile în care are loc iluzia, avem următoarele indicații: Ceteris paribus, înșelăciunea crește cu poziția verticală a paralelelor, scade cu orizontală (Wundt) Înșelăciunea crește pe măsură ce distanța dintre paralele crește (Thiery) Înșelăciunea crește pe măsură ce unghiul de înclinare al dreptei față de paralele scade (Duprat) Iluzia crește cu cât desenul este împins mai departe înapoi (Helmholtz) Iluzia atinge maximul (ceteris paribus) dacă segmentele oblicului sunt egale (Thiery) Iluzia se reduce dacă ștergeți perechea de tot molid, lăsând doar segmente oblice Dintre condițiile care distrug iluzia, pe lângă opusul celor de mai sus, se știe doar una: dacă întorci desenul astfel încât cel înclinat să ia o poziție orizontală sau verticală, atunci iluzia dispare (Duprat) Există mai multe explicații pentru această iluzie Thiéry crede că iluzia se datorează faptului că exagerăm dimensiunea unghiurilor ascuțite pe care le formează oblicul cu paralele Dar această exagerare, crede el, se datorează stereoscopiei false Hering a pictat figura care ne interesează pe spatele sticlei nelustruite Apoi s-a părut că paralelele și panta transversală se aflau în planuri diferite: un segment părea să se afle în planul din spatele paralelelor, celălalt ieșind în față Thiéry, pornind parțial din această considerație, constată că, chiar și fără ajutorul sticlei menționate, paralelele par să se afle în fața unei linii înclinate continue, ascunzând o parte a acesteia De aceea exagerăm inconștient colțuri ascuțite Imaginează-ți că triunghiul dreptunghic heE (Fig o) se rotește în jurul piciorului, el Atunci ipotenuza eE descrie suprafața conului În același timp, valoarea Biblioteca "Runivers" - - unghiul BEe, rămânând constant tot timpul * este perceput diferit de noi în diferite poziții Mai presus de toate, unghiul de vedere, sub care vedem unghiul leE, se întâmplă când triunghiul leE se află în același plan cu paralelele; unghiul de vedere scade pe măsură ce triunghiul leE se îndepărtează de planul paralelelor într-o direcție sau alta și ajunge la zero când se încadrează într-un plan perpendicular pe planul paralelelor Așadar, unghiurile leE' și leE" egale cu unghiul leE sunt percepute de noi mai puțin decât sunt în realitate Acum, când ne uităm la figura care ne ocupă, segmentele oblicului, după Thiery, nu par să ne aşezăm în acelaşi plan cu paralelele Știind, conform celor spuse mai sus, din experiență că în această poziție unghiul ascuțit, û format de oblicul cu paralele, ni se pare ¿e / c¿ mai puțin decât cel obișnuit valorile, exagerăm J îi măsurăm mărimea După- ,X¿ &* consecința acestui lucru este un segment oblic deviază în Orez o parte, cealaltă în opus, iar una nu pare a fi o continuare a celeilalte Wundt crede că, dacă stereoscopia falsă joacă vreun rol în această iluzie, ea nu poate fi recunoscută ca factor primar Pe lângă creșterea unghiurilor, iluzia este condiționată și de exagerarea paralelelor Datorită organizării mușchilor oculari, considerăm în general liniile verticale ca fiind mai lungi decât cele orizontale egale; prin urmare, cu poziția verticală a paralelelor, hg și ik (Fig) sunt mărite inconștient de noi, astfel

încât ai coboară, b urcă și un segment nu pare a fi o continuare a celuilalt Aceasta, potrivit lui Wundt, explică faptul că odată cu poziția verticală a paralelelor, iluzia pare mai mare decât cu orizontală În acest din urmă caz, însă, nu dispare, deoarece aici influențează exagerarea colțurilor ascuțite, care, însă, se datorează în primul rând faptului că pro-ul finalizat Biblioteca "Runivers" - - spațiul ni se pare întotdeauna că nu mai este umplut, colțurile ascuțite sunt mai mari decât amploarea lor obiectivă, cele obtuze mai puțin Explicația lui Duprat se alătură parțial cu explicația lui Wundt Deoarece segmentele oblice cad pe diferite părți ale retinei, mușchii fiecărui ochi se contractă într-un mod diferit Prin urmare, un segment pare mai sus, celălalt mai jos Helmholz explică această iluzie spunând că exagerăm dimensiunea unghiurilor ascuțite, dar el crede că acest lucru nu se datorează faptului că mușchii ochilor se contractă diferit, ci datorită faptului că unghiurile acute, "ca cantități mici clar limitate ", în comparație cu unghiurile obtuze sau drepte par mari Mișcarea ochiului, conform lui Helmholtz, nu are un efect semnificativ asupra intensificării iluziei Acesta este doc- Fig Orez numit; după părerea lui, pentru că iluzia nu dispare atunci când desenul este iluminat cu scântei electrice pentru un timp eventual scurt, când ochiul nu are timp să facă vreo mișcare sesizabilă Observațiile noastre ne fac să credem că explicațiile de mai sus, luate separat, nu sunt suficiente și că această iluzie se datorează unei combinații a mai multor cauze O explicație care susține că iluzia apare din cauza exagerării unghiurilor ascuțite și a paralelelor verticale nu indică totalitatea motivelor, deoarece prin eliminarea atât a unghiurilor acute, cât și a verticalelor, iluzia nu poate fi eliminată (Fig) Evident, iluzia optică în acest caz confirmă explicația lui Duprat: iluzia se datorează faptului că segmentele oblice cad pe diferite părți ale retinei Cu toate acestea, ultima explicație este și ea incompletă Nu schimba Biblioteca "Runivers" - - Schimbând poziția imaginii, puteți distruge iluzia conturând părțile laterale ale colțurilor ascuțite (Fig) În ciuda faptului că imaginea segmentelor în acest caz cade și pe diferite părți ale retinei, iluzia fie este redusă semnificativ, fie dispare complet Acest caz pare să contrazică și explicația lui Helmholtz despre semnificația exagerării colțurilor ascuțite, așa cum este definită mai clar Dacă acesta ar fi într-adevăr motivul exagerării colțurilor ascuțite, atunci în cazul nostru iluzia ar trebui să crească; de fapt ea este zgârieturi Acest mod de distrugere a iluziei vorbește mai degrabă în favoarea explicației date de Thiéry Iluzia, în opinia sa, se datorează faptului că paralelele și secantele par să se afle în planuri diferite După ce am conturat laturile unui unghi ascuțit, noi distrugem această stereoscopie falsă, prin urmare iluzia dispare Cu toate acestea, dacă aceasta deci, nu ar trebui i ii·· ······· iluzia dispare chiar dacă, în loc de o sută de laturi de colțuri ascuțite, Fig prinderea, delimitează tăios o sută coroanele sunt stupide Experiența arată că iluzia, dimpotrivă, crește (Fig) Dar această aparentă contradicție este eliminată prin următoarea considerație Delimitând laturile unghiurilor obtuze, aducem în prim-plan una dintre cauzele iluziei, pe care Thiéry o trece cu vederea dar pe care Wundt o subliniază, și anume exagerarea liniilor verticale Explicația lui Thiéry, pornind de la ipoteza stereoscopiei false, este confirmată, printre altele, și de următorul experiment: După ce a tras un cerc, trasăm două paralele la distanță egală de centru și un arc care se încadrează între paralelele lui ștergerea Desenând apoi secantei, constatăm că iluzia a devenit mult mai puternică Motivul

pentru aceasta constă, aparent, în faptul că cercul pe care se află segmentele secantei și paralelele par să se afle în planuri diferite; se pare că pe cerc s-ar pune o placă (Fig) Biblioteca "Runivers" - - Nu rămâne fără influență asupra acestei iluzii și asupra fenomenului de contrast Dacă în loc de paralele luăm două arce, atunci iluzia crește semnificativ (Fig) Deviant, ca de obicei Orez Desigur, segmentele secantei unghiurilor trebuie, dat fiind faptul că arcele ies în afară din cauza exagerării cazurilor acute, deviați și mai mult, în sens invers D Viktorov, herghelie Phil Despre reacția musculară și senorală după L Lange L Lange: Neue Experimente über den Vorgang der einfachen Reaction auf Sinneseindrücke Phil Stud B IV Studiile experimentale expuse în această lucrare au fost întreprinse cu scopul de a studia problema influenței stării de așteptare asupra percepției impresiilor senzoriale Părea aproape îndoielnic că percepția aperceptivă a evoluat mai rapid decât așteptarea intensă, dar adevărata semnificație a efectului așteptării nu putea fi stabilită decât prin investigații experimentale S-a folosit o metodă pentru măsurarea timpului de reacție Dificultatea lucrării a fost, desigur, nu în măsurarea timpului de reacție, care a fost notat de aparat, ci în determinarea gradului de tensiune experimentat de experimentator și, deoarece măsurarea directă este greu posibilă aici, a fost necesar să se aplice metoda măsurătorilor comparative Dacă reactivul, de ex acea faţă care trebuie să reacţioneze prin mişcare la o anumită impresie senzorială va fi Biblioteca "Runivers" - - zile Odată ce suntem avertizați despre apariția iritației prin intermediul unui semnal condiționat, atunci tensiunea de atenție experimentată de acesta, care era în mod deliberat minimă înainte de apariția semnalului, crește din momentul în care acest semnal apare, atinge maximul, apoi rămâne neschimbat o perioadă de timp și suferă în final fluctuații convulsive Prin urmare, dacă între semnal și stimulul principal facem intervale de durată diferită, atunci stimulul va veni la grade diferite de așteptare Toate experimentele descrise mai jos au fost realizate cu impresii auditive Experimentatorul și reactivul au fost plasați în camere diferite Semnalul a fost lovitura unui sonerie electrică, iar iritația principală, adică, subiectul la care au reacționat a fost lovitura de ciocan pe o nicovală Aparatul care înregistra ora era vechiul cronoscop Hipp, bateria galvanică erau elementele Meidinger, curentul de la care era condus mai întâi la comutator Dispozitivele au fost instalate în felul următor (Fig): B - baterie, C - comutator Din comutator, curentul este împărțit: o ramură trece prin cronoscopul Ch și reocordul Rh înapoi la comutator, cealaltă merge în camera de reactiv la ciocanul S, apoi de la nicovala aflată sub el și la cheia T și de la ea înapoi în camera experimentatorului până la comutator Pe drumul spre acesta din urmă a fost pornit și un dispozitiv de control F, care a servit la determinarea erorii în citirile cronoscopului din cauza curentului prea puternic sau prea slab al bateriei, într-un cuvânt, pentru a determina "corecția electromagnetică" Această corecție a fost întotdeauna luată în considerare la calcularea mediilor În timpul funcționării, contactele o și și din aparatul de comandă trebuie, desigur, să fie ambele închise, astfel încât curentul să poată trece liber prin aparat Timpul dintre semnal și lovitura ciocanului a fost măsurat de un pendul care dădea lovituri pe secundă Acest pendul, trecând prin punctul de echilibru, a închis de fiecare dată curentul cu ajutorul unui comutator cu mercur, de la care curentul mergea în două direcții - la clopotul de semnal și la ciocanul de impact Въ Biblioteca "Runivers" - - în fiecare dintre aceste direcții era și o cheie de mercur cu arc La apăsarea cu

degetul, curentul se închidea și dacă era apăsată o tastă, atunci în fiecare secundă, în funcție de balansul pendulului, bătea un clopoțel de semnalizare, dacă era apăsat altul, lovirea cu ciocanul Astfel, cu ajutorul unor astfel de contactoare, este posibil Orez a fost posibil să se primească intervale de i, , z, și mai multe secunde Pentru a obține intervale mai mici de o secundă, a trebuit să folosim un aparat special Cu ajutorul unui sonerie electrică, reactivul ar putea da semne convenționale camerei experimentatorului în timpul funcționării; în acest fel, au fost notate și eliminate reacții, pe care respondentul le-a considerat din anumite motive eronate Din numărul total de reacții primite, nu toate au fost considerate an- Pentru concluzii și la calcularea mediei au fost bilate următoarele: I Recunoscut ca eronat de către reactivul însuși II sau J primele reacții ale seriei, dacă erau foarte diferite de media Înainte de experiment, trebuie făcute mai multe reacții pentru a permite reactivului să se orienteze și să învețe să evite influența gândurilor străine III Reacția imediat următoare celei eronate O astfel de reacție este adesea semnificativ diferită de cea normală, datorită faptului că reactivul este încă sub impresia neplăcută a unei greșeli tocmai făcute IV Reacțiile sunt premature Dacă intervalul rămâne constant pe parcursul unei serii întregi de experimente, atunci cu o durată scurtă a acestora din urmă, se poate întâmpla cu ușurință ca reactivul imediat după perceperea semnalului să reproducă mai mult sau mai puțin conștient intervalul și să se dovedească gata să răspundă la mișcările condiționate la stimulul principal concomitent cu apariția acestuia din urmă, așa cum țintește un vânător înaintea unei păsări zburătoare Numerele astfel obținute în mod natural nu au nicio semnificație, pot fi chiar negative, deoarece mâna cronoscopului abia se mișcă sau chiar rămâne nemișcată Reacțiile de acest fel au fost de obicei marcate ca eronate de către reactivii înșiși, dar dintre reacțiile nemarcate în acest fel, reacțiile au fost extrem de scurte Pentru a stabili granița dintre reacțiile scurte și cele premature, L Lange a colectat cât mai multe reacții la diferite intervale variate - acum în i secunde, acum în , apoi în z și ^ mai mult; cele mai mici reacții obținute în acest caz au fost recunoscute ca normal minim și toate reacțiile mai scurte au fost șterse Numărul de reacții premature a scăzut aproape la zero, din mai multe motive, și anume: Datorită experienței reactivului Datorită faptului că intervalul dintre reacții a fost luat la de secunde, ceea ce a avut și semnificația că reactivul și-a putut da socoteală în experiment Datorită faptului că s-a acordat o mare atenţie faptului că ca reactivul să-și încordeze atenția numai după apariția semnalului Această condiție devine absolut necesară în cazul în care experimentele sunt efectuate cu scopul de a studia efectul mărimii intervalului Semnificația acestei afecțiuni constă în faptul că reactivul nu își exercită atenția în zadar și, în consecință, efectul oboselii este redus într-un grad abia vizibil Dacă reactivul s-a simțit rău, atunci nu s-au făcut experimente cu el Mediile aritmetice au fost calculate din - de reacții și în majoritatea cazurilor din Experiența a arătat că este posibil să distingem: I Reacții în care reactantul nu se gândește deloc la stimulul senzorial iminent și poate mai mult își adaptează inervația la mișcarea reacționară pe care se presupune că o produce II Reacții în care reactantul se concentrează în primul rând pe percepția iritației Primul L Lange dă numele reacțiilor musculare, iar al doilea senzorial Dacă inervația pregătește mișcarea și nu este simțită direct, atunci se poate investiga dacă avem tensiune musculară sau senzorială astfel:

mâna reactivului este așezată pe un suport, care se retrage brusc, iar dacă a existat tensiune musculară, atunci mâna nu va cădea, ci chiar va face o mișcare în sus, dacă nu ar exista tensiune musculară, atunci mâna ar cădea Pe lângă cele două tipuri extreme de reacții, musculare și senzoriale-reale, este posibil un al treilea tip intermediar, când atenția este împărțită mai mult sau mai puțin egal între mișcare și percepție Dar aceste reacții sunt de mai puțin interes, iar media obținută pentru ele se află între mediile obținute pentru primele două tipuri de reacții De asemenea, trebuie menționat că gradul de așteptare pentru ambele tipuri de reacții este același, doar direcția atenției se schimbă Cu atât mai mult este de remarcat că în acest caz o interpretare greșită poate duce la concluzia eronată că reacțiile senzoriale extreme sunt pur și simplu reacții fără atenție Eroarea unei astfel de interpretări este clară pentru oricine a efectuat el însuși o astfel de cercetare În tabelele de mai jos, următoarele două- sensuri: a M - medie aritmetică, salut V - varia medie * atsiya> σ-Ό, οοι secunde, η-numărul de experimente, I- interval, P-perioada experimentală, adică intervalul dintre experimentele individuale, În reacțiile senzoriale, s-au folosit intervale de durată variabilă, iar valorile medii sunt indicate în tabel, în timp ce în reacțiile musculare, durata intervalului a rămas constantă pentru fiecare reactiv și a fost determinată de experiență ca fiind cea mai convenabilă Perioada a fost de de secunde în experimentele efectuate înainte de -a august și sec după august N Lange Numeric Genul reacţiilor I П a M m V p /VI Muscular sec sec ib p σ Sensorialnaya " " " l i/VP Sensorialnaya " " " " Muscular l o lI b " " /VP Senzorial I " " " " Ô Muscular I " " "IÛ l A Belkin Numeric Tip de reacții П a M m V P /VP Muscular sec- sec- σ II σ Senzorial " " l l N Lange Reacții senzoriale Număr I P a M m V η /VP eu eu ·ï sec " I lO sec " " str b " " σ l " Rezultat general σ σ N Lange Reacții musculare Număr I P a M m Vn I /VII sec ' sec σ· σ i * · · " i "ii " IZ/VP * i " i " /VII "I " "' ii I Rezultatul total este σ·Il G A Elkin senzoriale Numeric I P a M m V η io/VP ï sec sec G G I · · " I I I i · · ·I i ° i " " V " ° я II " " (Rezultat total G G musculare Numeric I П a M m V η /VII ï sec sec I I G σ· Eu i i iIO i I я я яIO " I /VII I я я Яб Я I /VII I i i " i ib/VP Eu i i iIO i i · · ·I i ° i "II i Rezultatul total este σ· σ·ib * L Lange Reacții musculare Numeric I P a M Sh V η /VP " /VI Sep sec " dif I, , sec ° " ° " σ " I I " σ· " " Rezultatul total este soreal f σ e a k ts i σ· I ' - ásCJflZpZ u££U Lista de cuvinte și litere în limba engleză Cuvinte IOO 33i ^ " M-am întors, atunci , : β IOO scrisoare i " în sens invers, cf , IOO literă minusculă IOO mare " ¡ l ° Foaie de cuvinte și litere germane IOO cuvânt " " Înapoi, cf IOO scrisori i Zi I "v obrat, cf Z I IOO litere mici ° IOO dintre cei mari ° , Rapid Calatoriile lui Gulliver Cuvinte IOO I JII ^ ' ' ' I • 3 II IOO este normal cf i""i · · II , ' IOO yaV'obrat, cf Soo ят}я"· · И И ° Literă standard IOO cf OÓ ' yayaya · · Oб И И °I O, ° IOO yaV'obrat, cf JOO yayaya · · ^ Goethe Egmont Cuvinte IOO ° ° I Soo *> · I IOO este clar normal cf i""y> · ·· ,· Ó IOO yavobrat, por 3 i" * i ^ o IOO litere norma de cand i o yaya i - 3 IOO yavobrat, por ° i'ya · Tabelul IV* Ch și cu l*o > cu? ><> enX►-gMedie X*X en I -X c?t-HAverage J Rapid Traveis-ul lui Gulliver Goethe Egmont V· IOO cuvânt °° " ° 33I I I IOO "extraordinar Ref b ZЩ ""ηV IOO " invers, ref æ """ " IOO scrisoare in norma ref """ " O IOO "Vobrat, por" 3I "ηя" θ ° ° j 33I 3OO I II S IOO cuvânt I I I i g> I II I I IOO "extraordinar ref θ ""ya" IOO "spate, ref Ó θ """ " Ó 33 i * IOO scrisoare în normă

ref IOO ? °o ""jap III IOO "B̆Ireverse, por °o yaya" Ó j O examinare detaliată a tabelelor arată următoarele: viteza maximă cu care se pot citi literele cuvântului care se formează și cuvintele propoziției, fluctuează proporțional cu libertatea cu care o anumită persoană vorbește limba pasajului propus Pentru D-r Berger'a (germană) s-au obţinut următoarele cifre: · Media cuvintelor yuo germane " p OO"I** n yaIOOengleză " , n " "I '• Mediile pentru alte limbi corespund, de asemenea, gradului de familiaritate cu ele Calteli crede că un astfel de mod de a determina Biblioteca "Runivers " - - împărțirea cunoștințelor cu aceasta sau cutare limbă ar putea fi aplicată chiar și pentru probele școlare Pentru ; persoanele clasate pe primul loc în tabelul V, limba maternă a fost engleza, iar pentru ultimele - germana Raportul vitezei cu care sunt citite cuvintele în ambele limbi determină gradul de familiaritate cu o limbă străină De exemplu, doamna K vorbește aproape la fel de bine engleza ca și germana (raportul vitezei = ^), iar doamna S cunoaște foarte puțin limba germană (în curând o raport STEI= b) Ceea ce s-a spus se confirmă și la citirea într-un ritm normal, deși cititorul crede că citește într-o limbă străină cu aceeași viteză ca și în propria sa Acest lucru, potrivit lui Gattelli, explică faptul binecunoscut că ni se pare că străinii vorbesc mai repede decât noi Dacă luăm pentru citire cuvinte care nu formează propoziții sau litere care nu formează cuvinte, atunci timpul necesar pentru citirea lor este care se dublează De exemplu, S citește primele cuvinte dintr-un pasaj englezesc cu o viteză de pentru fiecare cuvânt și aceleași cuvinte în ordine inversă cu o viteză de și cuvinte individuale monosilabice în engleză la o viteză de Cifrele date în tabele arată validitatea acestei remarci, ia și prin atitudinea față de litere, deși aici, desigur, există o abatere individuală notabilă De asemenea, se poate observa că timpul de recunoaștere și pronunțare a literelor este doar puțin mai scurt decât timpul de recunoaștere și pronunțare a cuvintelor De exemplu, S (engleză) citește cuvinte cu o viteză de - , litere mici latine cu o viteză de - - π grosier<>w"" n germană mică "" " - " mare """" În consecință, folosește același timp pentru a citi literele latine mici și literele mari, ceva mai mult pentru litere mici germane și mult mai mult pentru litere mari germane Timpul pentru citirea acestuia din urmă a fost grozav și pentru germani Diferența dintre numerele , și , arată cum Biblioteca "Runivers" - - este nevoie de mai puțin timp pentru ca S să citească în direcția obișnuită a cuvintelor la dreapta și de sus în jos decât în sens invers, deși trebuie să citești aceleași litere și în aceeași succesiune În experimentele descrise, timpul petrecut pentru recunoaștere se îmbină parțial cu timpul petrecut pentru pronunție, deoarece cuvintele și literele sunt de fapt percepute nu individual, ci deodată în grupuri întregi, printr-un proces mental Viteza de citire este astfel limitată doar de maximul vitezei posibile de pronunție Cu cât experimentatorul este mai puțin familiarizat cu limbajul pasajului, cu atât mai puțină va fi diferența de viteză cu care citește înainte și înapoi Cei care au participat la experimente erau puțin familiarizați cu italiană și greacă, iar diferența de viteză de citire a pasajelor în aceste limbi a fost foarte nesemnificativă pentru ei Tabelele II și III arată rezultatele obținute la citirea pasajelor pentru prima dată, în timp ce citirea lor pentru a doua oară, timpul a scăzut și a devenit mai uniform Influența priceperii și a familiarității cu conținutul pasajelor este observată în tabelele IV și V, care arată rezultatele lecturilor succesive ale aceluiași pasaj; acolo puteți urmări și semnificația oboselii, care se observă în toate celelalte cazuri Viteza

medie de citire a de litere sau · cuvinte este întotdeauna mai mică decât citirea medie $oo Tabelul III arată că femeile citesc mai repede decât bărbații și, dimpotrivă, nu se observă nicio diferență semnificativă pentru persoanele de naționalități diferite (engleză și germană) Cu privire la formarea cuvintelor din litere, germanii au petrecut mult mai mult timp decât britanicii Când citiți pasaje dintr-o carte cu viteza normală (care corespunde vitezei de pronunție și vitezei gândirii obișnuite), această viteză era aproape egală cu viteza maximă la citirea cuvintelor care nu formează propoziții Aceeași metodă care a fost folosită pentru a măsura timpul de recunoaștere și citire a literelor și cuvintelor a fost folosită și pentru a măsura timpul de recunoaștere și denumire a culorilor bunuri și imagini Biblioteca "Runivers" - - Pentru experiment au fost alese următoarele culori: roșu, albastru, verde, galben, portocaliu, violet, roz, negru, gri și maro Patratele in mm aceste culori au fost lipite în orice succesiune, cu goluri între ele în st În același mod, au fost plasate imagini cu douăzeci și șase de obiecte obișnuite: o mână, un copac, o navă etc Imaginile au fost de aproximativ st dimensiune, bucăți pe io pe linie în linguri lungime Ordinea imaginilor ar putea fi schimbată Au fost chemați în engleză și în germană Rezultatele acestor experimente sunt prezentate în tabelul următor Tabelul VI I - IO Medie? ÎN ioo culori și ioo imagini în germană yuo în engleză * ÓO boo θ ¡ b ¿ θ * T o CU ioo culori ioo imagine în engleză, în germană B b b θ θ θ Tabelul arată că timpul necesar pentru a recunoaște și a denumi culorile și imaginile este aproape de două ori mai lung decât timpul necesar pentru a recunoaște și citi literele și cuvintele Alte experimente realizate de Gattelli au arătat că timpul necesar pentru recunoașterea culorilor și imaginilor este mai mic decât timpul necesar pentru recunoașterea literelor și cuvintelor și că durata mai lungă a recunoașterii și denumirii culorilor și imaginilor depinde de dificultatea de a găsi numele potrivit și nu pe faptul că este mai greu de recunoscut culorile sau o imagine decât o literă sau un cuvânt A Nasatkin, student mănâncă Biblioteca "Runivers" - - Stimularea electrică a limbii N Lyubimov Gustul de electricitate Științific Prezentare generală , nr Volta a pus o foaie de tablă pe vârful * al limbii și o parte a suprafeței sale de-a lungul mai multor linii, a pus mânerul unei linguri de argint sub limbă, cu partea convexă a mânerului în sus Prin ridicarea mânerului, metalele au fost aduse în contact, iar la capătul limbii s-a obținut o senzație de gust acru destul de puternic Același lucru a fost observat dacă limba a fost expusă la o placă de staniu și argint, zinc și argint Zincul poate fi scufundat în apă și este suficient să atingeți apa cu limba, în timp ce cu o lingură ar trebui să atingeți zincul Este mai bine să țineți lingura cu degetele umede ale ambelor mâini Aceeași senzație s-a obținut dacă limba a fost aplicată pe conductorul unei mașini electrice, încărcată pozitiv Când argintul a fost mutat în locul zincului, vârful limbii fie nu a perceput gustul, fie a simțit un gust acru, arzător alcalin Un gust asemănător celui din urmă a fost evocat de atingerea limbii pe perna mașinii, care era încărcată negativ Prof Lyubimov a repetat experimentele lui Volta și, cu o foaie de tablă și o lingură de argint, cu o bucată de tablă și o lingură, nu a apărut nicio senzație Zincul și argintul au arătat un efect, dar nu unul ascuțit Senzația nu putea fi numită un gust acru, ci mai degrabă o senzație acre și de arsură Ea era vizibilă mai ales la acțiuni repetate, intermitente Diferența de acțiune asupra argintului și zincului nu a fost observată Experimentele cu o mașină electrică au dat, de asemenea, un rezultat negativ De asemenea, Heidmann și Vintschgau nu au primit

senzații gustative în timpul unor astfel de experimente, care pot depinde de diferența individuală în sensibilitatea limbii și, într-adevăr, făcând experimente cu diferite persoane, prof Lyubimov a descoperit că sensibilitatea limbii este foarte diferită la diferiți indivizi În același timp, apariția senzațiilor într-o formă ascuțită nu a fost găsită la nimeni La mine, am testat foi de tablă folosite în magazinele alimentare, de exemplu, pentru împachetarea brânzei, în cofetării de ciocolată, în special Biblioteca "Runivers" - ili - magazine pentru căptușeala borcanelor Leyden (învelișurile de ceai nu sunt potrivite, deoarece sunt din plumb) Dacă, atunci, pe vârful sau marginile limbii, o frunză și o lingură sunt aduse în contact, atunci se dezvoltă imediat un gust acru minim Aproape indiferentă și calitativ aceeași este locația cutare sau cutare metal * Dedesubt sau deasupra Metalele pot fi în apropiere, oriunde, pe câmpul de simțire Puteți combina hârtia de tablă cu zinc și efectul este mai clar - staniu bulgăre cu zinc, grafit creion și zinc; cupru și zinc Este mai bine să luați argint și zinc, și chiar mai bine zinc și oțel Oțelul din fabrici diferite nu funcționează în același mod Argintul diferit acționează, de asemenea, diferit: monedele sunt mai bune decât argintul de masă După puterea dezvoltată, intensitatea gustului acru crește, cu o senzație de arsură sau usturime Gustul este metalic, ca lapis sau soluție de bromură de sodiu Talerul săsesc bătut în a arătat un efect deosebit de clar Aici senzația de usturime a eclipsat acru Această senzație ar putea fi numită dureroasă, iar în ceea ce privește efectul ei asupra limbii era ușor inferioară unui cristal de acid citric Atingerea unuia dintre metale cu abraziunile buzei inferioare umede poate provoca aceeași ciupire dureroasă ca atunci când este corodata cu sare Pe viitor, am folosit de obicei un taler cu o placă de zinc amalgamat sau simplu Suprafața de zinc a fost curățată de fiecare dată Am încercat să iau gustul din zinc și argint separat, punând, de exemplu, zincul într-o farfurie cu apă; a ținut lingura cu degetele umede ale ambelor mâini și a atins-o de zinc și și-a înmuiat limba în apă În același timp, era și un gust acru Când o lingură, o rublă de argint sau un taler zăceau în apă și am atins argintul cu zinc, nu s-a observat niciun gust deosebit Înlocuirea apei cu o soluție alcalină (sodă) nu a eliminat gustul acru pentru zinc În timpul ultimului experiment, s-au observat următoarele: pe ultima articulație a degetului arătător de la o mână aveam două înțepături proaspete (pe partea interioară care atingea metalul), pe suprafața din spate pe celălalt deget era o bavură lângă unghia Locuri numite înmuiate în sifon- * Biblioteca "Runivers" ' - - solutia, cu curent inchis, s-a intepat si s-a corodat sensibil, ceea ce nu se intampla cand degetele erau umezite cu apa plata Efectul aurului (semi-imperial) a fost mai slab decât cel al argintului Monede germane în i și yu p£ iar unele monede franceze de argint (-) nu au dat nicio impresie Gustul acru este întotdeauna sub zinc, chiar dacă acesta din urmă era în partea de jos (limita de sensibilitate din vârful limbii trece oarecum pe partea inferioară a acestuia, așa cum am avut în repetate rânduri ocazia să observ în reacțiile gustative) Gustul s-a simțit mai clar în momentul închiderii, a persistat, slăbind, la curentul închis și a dispărut în momentul deschiderii (cu excepția impresiei rămase) Ca și până acum, efectul calitativ al schimbării locului metalelor nu s-a modificat și s-a putut observa doar o diferență cantitativă Fenomenul este mai slab atunci când zincul este dedesubt și argintul este deasupra; este, de asemenea, mai slabă la vârf decât la margini (chiar dacă zincul este în vârf), ceea ce se explică prin faptul că, în primul rând, sensibilitatea gustativă este

concentrată doar în vârf, iar în al doilea rând, banda de sensibilitate la acru este mai lată la margini și extrem de îngustă la vârf Câmpul mort al limbii nu pare să perceapă gustul acru corespunzător zincului Acțiunea este foarte intensă în regiunea papilelor canelate (papilele circumvallatae) Degustând cu această ocazie, am așezat talerul pe vârful limbii, iar placa de zinc pe taler, trecând-o în gură și testând petele dorite Gustul metalic este deosebit de clar în același timp Închiderea curentului a fost însoțită de creșterea salivației Hârtia reactivă plasată sub zinc în timpul contactului cu argintul pe limbă nu a prezentat nicio reacție acidă Alte persoane au caracterizat reacția după cum urmează: Pentru zinc și oțel* Doamna V A P - Acru arzător " E G F - Ca un curent slab " E L G -Acesta nu este un gust, aceasta este o senzație ciudată pe care nu am trăit-o până acum și pe care nu o pot numi: fără usturime și fără gust " B K K -Kislo Biblioteca "Runivers" - de la - Pe o lingură și zinc: Domnul A S B - Acru și amar, Despre zinc și taler: Domnul D A P - Gust de lapis, vitriol " A P -Gust metalic " S A U -Aud mai mult sărat decât acru; precum acțiunea corozivă a sării " P P L -Acid caustic; înţepătură şi acru " A S B -Schiplet; acru-amar doamna B K K -st ca sare Aproape toată lumea observă că impresia rămâne chiar și după separarea plăcilor Aceleași fenomene am observat și eu și fiica mea de trei copii ani si jumatate: Zinc și argint lingura "Delicios?" Acru O lingură "Și așa?> Nu acru Un zinc "Asa de?" - Și așa nu Ambele metale fără contact Nr Închis Acru Deschis Nu a fost așa Închis Și atât de acru Zincul și talerul evocă surpriză - nu poate numi senzația pe care a primit-o Mai târziu, ea l-a descris ca fiind "ca sarea" Apoi, am testat creioane, o baghetă de sticlă: răspunsurile au fost inconfundabile Ciupirea nasului nu schimba senzatiile descrise mai sus Acțiunea acidului gimnemic slăbește gustul acru timp de i- minute și deja după $ minute gustul acru se simte clar Folosind lingurițe și linguri, am observat prezența unui anumit gust deosebit, sau mai bine zis, a unui anumit miros de fum, ca praf de pușcă sau ceapă prăjită Că este un miros, și nu un gust, poate fi detectat prin ciupirea nasului, pe măsură ce senzația dispare Această senzație poate fi evocată cu ușurință Este suficient, ținând lingura de mâner, să o introduceți cu celălalt capăt în gură și să o puneți pe limbă cu partea convexă spre cer, apoi împingeți zincul Biblioteca "Runivers" - - placa și aduce metalele în contact cu gura închisă Curând apare un miros caracteristic distinct, care amintește parțial, poate, de cel care se dezvoltă în timpul descărcării unei scântei electrice Am încercat zeci de lingurițe și lingurițe, în uz constant, curățate necondiționat și respalate de mine Rezultatul a rămas neschimbat Cu toate acestea, o lingură complet nouă nu a dat un astfel de rezultat, nici monedele de argint Lingurile, curățate de mine cu cretă uscată sau unguent de samovar, și-au pierdut și ele capacitatea de a mirosi Mirosul era invariabil trezit în aceste condiții Poate că acest fenomen poate fi explicat prin eliberarea în prezența electricității a gazelor alimentare adsorbite sau absorbite de argint Un miros similar a fost evocat și de străini, iar unul dintre ei (A S B) a fost identificat ca fiind un miros de usturoi D A P a descris-o ca fiind miros de hidrogen sulfurat, ouă încinse, sare arsă Acidul imnemic, așa cum era de așteptat, nu a avut niciun efect asupra acestei senzații În plus, prin plasarea metalelor pe părțile laterale ale limbii, într-un caz am avut o reacție vizuală și apoi s-a dovedit că este posibil să excităm sclipirea ochilor după bunul plac Este suficient, de exemplu, o lingură pe o parte și o bandă de zinc pe cealaltă, pentru a se atașa de suprafața interioară a obrajilor și a închide și deschide perechea de metal Sclipirea se obține prin

închidere și deschidere Această strălucire este complet asemănătoare cu cea care poate fi cauzată dacă, în colțurile interioare sau exterioare ale ochilor, atingeți cu atenție între pleoape direct globii oculari cu o placă de zinc și o lingură de argint și faceți contact și deschidere Experiența a fost repetată cu succes și cu alte persoane Toate fenomenele de gust, lumină și miros cu zinc și o lingură de argint au fost obținute fără o slăbire vizibilă a rezistenței, chiar dacă metalele au fost aduse în contact cu ajutorul unui fir de cupru comercializat cu o grosime de cca , J de milimetru și o lungime de i J / metri Astfel s-a dovedit că diferite metale sau eu Biblioteca "Runivers" - - Aliajele talice nu dezvoltă aceeași iritație gustativă, în funcție de natura metalului sau de conținutul de impurități străine, de calitatea și cantitatea componentelor Fiecare nerv a prezentat o reacție la iritație în sfera funcției sale speciale, răspunzând la același stimul cu un efect diferit (reacție de gust și lumină) Fenomenele gustului și luminii au fost obținute și cu celule galvanice Cele șase elemente ale lui Meidinger au produs un puternic simț al gustului și un fenomen de lumină Acesta din urmă nu a avut întotdeauna succes dacă numai capetele firelor erau introduse în gură Prin urmare, mi-am pus tije de oțel (groase ca un creion) pe obraji, iar cu fire le-am atins pe acestea din urmă Trei sau patru elemente din Limann'a et Oberlaender'a Watt-Galvanophor au dat efectul și mai puternic Strălucirea intensă a fost însoțită de ușoare amețeli și tremurături în gură Senzația de iritație a limbii a rămas foarte mult timp după aceea, asemănând cu o durere pe limbă după vin roșu prea acru sau fructe acre P Podyapolsky, herghelie mâncând Metode de studiu a memoriei percepțiilor vizuale după Weber, Hegelmaier și Zaborsky JE H W e g: Tastsinn und Gemeingefühl Handworterbuch der Physiologie von R Wagner , B III -F Hegelmaier (stud med): Ueber das Gedächtmiss für Linearanschauungen Arc fiziologia blanii Heilkunde von K Vierordt, Bd XI -K I Gard ok ii Despre memoria percepției vizuale Disertare pe treaptă, doc Miere Iuriev, E N Weber ținea în fața observatorului o linie neagră trasată cu cerneală pe hârtie; apoi după sau chiar de secunde, după ce a luat hârtia, a arătat o a doua linie, asemănătoare primei, dar mai lungă decât aceasta și, în același timp, se cerea să distingă o linie mai lungă de una mai scurtă Totuși, definiția după de sec a fost atât de greu încât, evident, după o sec nu ar mai fi posibil Dacă lungimile liniilor erau legate între ele ca : , prin urmare, diferența era de / , atunci cele mai lungi ar putea diferi de cele mai scurte după alte de secunde, dar nu ar putea Biblioteca "Runivers" - - diferă după sec Dacă lungimile liniilor au fost legate ca : Si /*, atunci liniile mai lungi diferă de cele scurte după sec și nu a diferit după sau secunde Weber a subliniat că, făcând astfel de experimente, se poate exprima în cifre modul în care claritatea amintirii senzațiilor scade în fiecare secundă și a atras atenția psihologilor asupra acestor experimente F Hegelmaier, repetând experimentele lui Weber, a pregătit un sistem de linii de diferite lungimi luate ca unitate; fiecărei astfel de unităţi îi corespundeau un număr de altele într-o proporţie egală de linii mai lungi şi mai scurte Liniile luate ca unități au fost, numărând în milimetri, în , , o, , , ; liniile comparate cu acestea au fost realizate pe Vu, Viz, Vie, V , Vst, Vyu, / -J J - - - Pe baza acestor rezultate, Hegelmaier face următoarele concluzii: I Memoria diferențelor mari, așa cum era de așteptat, este mult mai puternică decât memoria diferențelor mai mici în mărimea liniilor Pentru o comparație mai bună, următorul tabel servește, unde rezultatele experimentelor sunt date în %: Raportul lungimii liniei =

Primul rând de experimente A doua serie de experimente Adevărat Îndoielnic Incorect Adevărat Îndoielnic Incorect ' Vyu -IOO ! V II IOO - V · · h, ib, - /' - / * Vto I Vib - USD · · II I Ib - V ' J Memoria percepției vizuale primite scade rapid odată cu trecerea timpului Comparând rezultatele generale din prima serie de experimente pentru diferite sisteme de linii, găsim numărul de cazuri adevărate: după secunde %, după secunde %, după sec %, după o sec % Comparând rezultatele celei de-a doua serii de experimente, găsim numărul de cazuri adevărate: după secunde %, după o sec , dimpotrivă, % Liniile orizontale sunt percepute în raport cu lungimea lor mai distinct și prin urmare comparate mult mai precis Odată cu poziția verticală a liniilor, precizia scade semnificativ Lungimea absolută a liniilor rămâne fără influență asupra acurateței comparării lor cu alte linii Următorul tabel, în care rezultatele sunt exprimate în procente, prezintă aceste relații: Indiferent dacă lungimea este niy-unitate Prima serie de experimente A doua serie de experimente Adevărat Îndoielnic Incorect Adevărat Îndoielnic Incorect mm ZO "·· i, , , , I > i i, , II ° " o - ί i ib ! " ιo - , · Influența exercițiului asupra corectitudinii judecății este determinată de faptul că în timpul experimentelor au scăzut cazurile de judecăți incorecte în raport cu cazurile îndoielnice Cazurile de ambele feluri au fost repartizate, în ordinea experimentelor, astfel: Tab i Tab Tab Fila Fila Fila Îndoielnic sl IOIbIlIOib Nu sl Diferența considerabilă observată între experimentele individuale, în ciuda asemănării rezultatelor, îl conduce pe Hegel-maier la concluzia că atenția cu care a fost fixată linia comparată în fiecare caz individual a avut o mare influență asupra rezultatelor experimentelor Această împrejurare a fost lăsată deoparte de el în timpul experimentelor și a sugerat, totuși, următorul mod de a determina influența atenției: experimentatorul ar trebui să încerce să numere, în timp ce fixează linia, impacturile pendulului de diferite viteze Aceasta absoarbe atenția și, cu cât pendulul lovește mai des, cu atât mai multă atenție este absorbită, astfel încât numărarea a patru mișcări ale pendulului va necesita de două ori mai multă atenție decât numărarea a două lovituri în aceeași perioadă de timp și în consecință rezultatele experimentelor ar fi trebuit să fie mai puțin favorabile K I Zaborsky a luat pentru experimente două impresii de lumină ușor diferite La sugestia profesorului V F Chizh, a fost construit un aparat care diferă puțin de cel al lui Rumford fotometrul Aparatul era o cutie, al cărei perete din spate era acoperit cu hârtie englezească albă și servea drept ecran La o distanta de mm în fața lui era o tijă de oțel de mm lățime, mm lungime La o distanță de - mm Din ecran era o lumânare, care, cu ajutorul unui șurub micrometru, putea fi fie adusă mai aproape, fie scoasă de pe ecran Era o mică gaură în peretele frontal al aparatului, prin care subiectul putea vedea cu un ochi umbra căzând pe ecran de la tijă O parte a peretelui, situată direct la sursa de lumină, era prevăzută cu un orificiu, care dădea acces liber la șurubul micrometrului Pereții interior și exterior ai aparatului au fost vopsiți în negru Dacă conectăm umbra care cade pe ecran cu linii drepte cu sursa de lumină, pe de o parte, și cu ochiul observatorului, pe de altă parte, iar din aceeași sursă de lumină o coborâm la ultima perpendiculară, atunci rezultă un triunghi dreptunghic, pe a cărui ipotenuză se află lumânarea și tija Un astfel de dispozitiv al aparatului a oferit avantajul că lumânarea și tija, rămânând la distanță de orificiul prin care privea subiectul, nu interferau cu observația Toate experimentele au fost efectuate într-o cameră absolut

întunecată, astfel încât tija și ecranul au fost iluminate doar de lumina unei lumânări Pe toată perioada experimentelor au fost folosite lumânări cu stearina de patru ori din aceeași fabrică Distanța dintre pereții din față și din spate ai aparatului a fost de mm Efectuarea experimentelor cu ajutorul unui aparat atât de simplu aranjat prezintă, în opinia autorului, avantajul că permite oricui să verifice cu ușurință experimentele și să se convingă de corectitudinea lor O lumânare cu stearina, dacă este protejată de mișcarea aerului, oferă o lumină destul de constantă și uniformă În plus, aranjarea experimentelor cu lumânări a exclus posibilitatea de a se obișnui cu aceeași nuanță, formă și densitate a umbrei, deoarece odată cu arderea unei lumânări, i e pe măsură ce înălțimea flăcării s-a schimbat, la fel s-a schimbat și umbra în sine În timpul experimentelor care au durat mai mult de j minute, pentru a preveni arderea semnificativă a lumânării, ceea ce ar putea facilita orientarea persoanei testate în raport cu poziția lumânării, aceasta a fost stinsă și apoi cu exact trei minute înainte aprins din nou la sfârșitul experimentului În aparat, umbra care cădea din tijă era atât de lungă încât nu se potrivea în câmpul vizual și, din moment ce, în timpul fixării, ochiul ei nu s-a mișcat, de fiecare dată era vizibilă doar partea inferioară, ceea ce a forțat fața examinată să fie orientat numai după umbra şi densitatea umbrei Toate experimentele au fost efectuate pe trei persoane - , Z și Z Prima sarcină a fost determinarea pragului de diferență, adică, acea diferență minimă de iluminare, care, cu aparatul descris mai sus, a fost simțită de persoana testată Pentru a face acest lucru, subiectul a privit timp de trei secunde umbra, luată în mod normal, adică cea care a apărut pe ecran când lumânarea se afla la o distanță de mm de ea; apoi lumânarea s-a deplasat acum mai departe, acum mai aproape de ecran, drept urmare iluminarea acestuia din urmă s-a schimbat Subiectul, după ce a observat din nou umbra timp de trei secunde, a stabilit dacă umbra a devenit mai întunecată sau mai deschisă, cu alte cuvinte, dacă lumânarea s-a apropiat sau s-a îndepărtat de ecran sau, în cele din urmă, a rămas în același loc După o serie lungă de experimente, s-a dovedit că subiectul a distins mișcarea lumânării cu trei milimetri la dreapta sau la stânga liniei constante de de ori de de ori corect Să vedem acum cât de mult se schimbă puterea de iluminare atunci când lumânarea este mutată în aparat Pe baza legii fizice că puterea luminii cu care două surse de lumină luminează o suprafață dată este invers proporțională cu pătratele distanțelor lor față de această suprafață, este ușor de calculat că atunci când lumânarea se mișcă cu doi mm de la o linie constantă, puterea de iluminare se modifică cu aproximativ m din puterea sa anterioară, cu trei mm - aproximativ % Acest lucru atinge scopul, și anume, este posibil să se compare două impresii luminoase care diferă puțin una de cealaltă Numărul de cazuri adevărate r egal cu a fost luat ca punct de plecare al studiului Toate experimentele au fost efectuate cu un singur ochi folosit pentru aceasta ochiul stâng, Z și I - ochiul drept La fixarea umbrei, ochiul a rămas nemișcat, ceea ce s-a făcut cu scopul de a elimina cel puțin parțial senzația pe care o avem din inervația motorie a mușchilor oculari Pentru a calcula r s-a aplicat metoda cazurilor adevărate și false În diferite serii de experimente, diferența dintre cele două nu este a rămas constantă cu stimulii vizuali ulterioare și doar intervalele de timp care îi separau erau diferite; În experimentele ulterioare, au fost excluse acele cazuri în care excitația senzuală comparată ar fi egală ca putere cu cea acceptată ca normală În conformitate cu

instrucțiunile lui Jastrow și prof Kraepelin nu a admis în răspunsurile sale așa-zisele cazuri îndoielnice de egalitate; persoana testată trebuia să dea întotdeauna un răspuns pozitiv, indiferent dacă lumânarea era la dreapta sau la stânga liniei constante, adică mai aproape sau mai departe de ecran După ce s-a constatat că Z și Z disting diferența de iluminare atunci când lumânarea este mișcată cu mm iar I cu mm în % din cazuri, dacă s-au uitat la umbra, luată ca normal, și imediat apoi la cea comparată cu ea, au început să modifice intervalele de timp dintre observarea normalului și a umbrei comparate Fața subiectului a observat, ca și înainte, timp de secunde o umbră luată normal, apoi, la acest semnal, a privit suprafața neagră; experimentatorul în acest moment a mutat o lumânare, iar după o anumită perioadă de timp, măsurată cu ajutorul unui cronograf, i s-a dat un al doilea semnal și subiectul a observat o nouă umbră timp de secunde, după care a stabilit dacă se întunecă sau mai ușor ѣn în comparație cu primul Cu și Z au fost efectuate experimente conștiente, adică au știut întotdeauna dacă au determinat corect sau incorect distanța lumânării de ecran, cu I - inconștient Intervalele de timp au variat de la o secundă la de minute Numărul de cazuri adevărate în % Timp în minute VbO*/¿ V VbVz% IIVz, V V IO Σ Tabel pentru (3 mm) o - Masa pentru Z (mm) i - o Masa pentru I (mm) - o o o Biblioteca "Runivers" - - Cifrele obținute arată că percepțiile vizuale simple sunt reținute de memorie pentru un timp destul de lung Numărul de experimente, împreună cu cele pregătitoare, este de Între experimente, în care intervalele de timp dintre o privire și alta nu depășeau șaizeci de secunde, a fost o pauză de un minut, timp în care chipul subiectului privea suprafața neagră; aceasta a asigurat că susceptibilitatea retinei pentru toate experimentele era egală Zaborsky a încercat să excludă influența exercițiului, în primul rând, prin experimente pregătitoare, care nu sunt descrise deloc, și în al doilea rând, prin faptul că, după încheierea primei serii de experimente, a fost începută a doua; Experimentele celui de-al doilea grup s-au desfășurat astfel: fiecare sesiune a durat o oră, timp în care s-au făcut doar experimente pentru fiecare perioadă de timp Oboseala nu a avut un efect vizibil m И Цѣликовъ, herghelie mânca Cărți obținute în laboratoare: L Morokhovetz: Appareils et instruments à l'usage des physiologists construite din desenele autorului M H Obersteiner: Fundamentele materiale ale conștiinței lunar cu bună ştiinţă Club din Viena, № BN Popov: Laboratorul de fiziologie al Universității din Moscova M G Rossolimor Despre metodologia experimentală a fiziologiei cerebrale Neurol Centralbl Un caz de degenerare totală a piciorului femural Neurol Centr Reflexul anal, fiziologia și patologia lui Nou Centr Cercetări experimentale asupra căilor motorii ale măduvei spinării Arc Neurolul "Contribuții Princeton la psihologie", editat de J Mark Baldwin, - , №№ ï- "Întrebări de filosofie și psihologie*, jurnal ed Moscova Psih Tot - , carte i- "Proceedings of Physiological Laboratory of Physiological University of Moscow University", - , vol I-GG N Ivantsov: Structura microscopică a organului electric din torpilă M P Karuzin: Despre sistemele de fibre ale măduvei spinării izolate pe baza istoriei dezvoltării lor M M E Mendelssohn: Cercetări psihofizice asupra sentimentului de presiune Din Trudov Sankt Petersburg Tot Naturalist L Morokhovets: Despre procesele fotochimice în viziune M V A Muratov: Renașteri secundare în suferința focală a sferei motorii a cortexului cerebral M · La fiziologia patologică și diagnosticul diferențial al epilepsiei corticale Din Med Prezentare generală Biblioteca "Runivers" - U Peterman: Despre influența activității afectate a pielii asupra

fenomenelor generale din corpul unui animal M G I Rossolimo: La fiziologia talentului muzical De la Q Phil Metodă chirurgical-toxică pentru studiul funcţiilor creierului De la Arh Psiho DV Fridenson: Despre problema influenței întinderii nervilor asupra sistemului nervos central M G Chelpanov: Problema percepţiei spaţiului în legătură cu doctrina apriorităţii şi a înnăscutului Partea I: Reprezentarea spațiului din punct de vedere al psihologiei Kiev, VF Chizh: Un studiu experimental al memoriei percepției sunetului Din Review Psiho Fac un apel către toți autorii cercetărilor psihologice, precum și către toate institutele și laboratoarele în care se efectuează astfel de cercetări, cu umila cerere de a nu refuza trimiterea lucrărilor, lucrărilor și rapoartelor lor Adresa: Moscova, Câmpul Fecioarei, Clinica de psihiatrie, A A Tokarsky A Tokarsky Moscova, martie Biblioteca "Runivers"